T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN ŞİİR SANATI

Yüksek Lisans Tezi

Atilla AKTAŞ

Ankara - 2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN ŞİİR SANATI

Yüksek Lisans Tezi

Atilla AKTAŞ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Ankara - 2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI
ANABİLİM DALI

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN ŞİİR SANATI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN	.....
Doç. Dr. Nihayet ARSLAN	.....
Doç. Dr. Mehmet ÖNAL	.....

Tez Sınavı Tarihi: 15.06.2010

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(.05./.07./2010.)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

.....Atilla AKTAŞ.....

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **i**

ÖNSÖZ ..... **viii**

KISALTMALAR ..... **xii**

GİRİŞ **1**

1. Yavuz Bülent Bâkiler'in Eser Verdiği Dönemin Şiir Anlayışına Genel Bir Bakış 1

2. Hisar Topluluğu 7

3. Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Anadolu'ya Yöneliş Biçimleri 12

I. BÖLÜM
YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. DOĞUMU, ÇOCUKLUĞU, GENÇLİĞİ ve EĞİTİM HAYATI 17

2. İŞ ve SİYASÎ HAYATI 18

3. SANAT ve EDEBİYAT HAYATI 21

3.1. Şiirinin Gelişimi, Girdiği Kültür - Sanat Çevreleri, Yazılarını ve Şiirlerini Yayımladığı Dergiler 21

3.2. Şiir ve Nesir Kitapları 28

3.3. Aldığı Ödüller 31

4. SANAT ANLAYIŞI 33

II. BÖLÜM

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN ŞİİRLERİNDE İÇERİK UNSURLARI

1. KONULAR 42

1.1. Bireysel ve Psikolojik Konular 42

1.1.1. Aşk ve Sevgi 42

1.1.1.1. Aşk 44

1.1.1.2. Anne Sevgisi 53

1.1.1.3. Çocuk Sevgisi 58

1.1.1.4. Vatan Sevgisi 61

1.1.2. Özlem 62

1.1.2.1. Memleket Özlemi ve Gurbet 63

1.1.2.2. Anne Özlemi 64

1.1.2.3. Çocuklara Özlem 65

1.1.2.4. Geçmişe Özlem 67

1.1.3. Yalnızlık 70

1.1.4. Acıma Duygusu ve Merhamet 72

1.1.4.1. Annelerin Merhameti 72

1.1.4.2. Çocuklara Acıma Duygusu 74

1.2. Metafizik Konular 78

1.2.1. Allah 78

1.2.2. Tasavvuf 81

1.2.3. Ölüm 86

1.3. Sosyal ve Siyasi Konular 92

1.3.1. Türk-İslam Düşüncesi 93

1.3.2. Atatürk Sömürüsü 97

1.3.3. Devletin Halka Karşı Yanlış Tutumu 99

1.3.4. Komünizm ve Emperyalizm 103

1.4. Anadolu 110

1.4.1. Anadolu İnsanı, Yaşayışı ve Kültürü 119

1.4.2. Anadolu'nun Maddi, Manevî Sorunları ve Bunlara Çözümler 136

1.4.2.1. Fakirlik ve Bakımsızlık 136

1.4.2.2. Eğitimsizlik ve Cehalet 142

1.4.2.3. İslamî Yaşayıştan Uzaklaşma 146

1.4.2.4. Yabancılaşma 148

1.4.2.5. Çözümler 153

1.4.3. Mekân Olarak Anadolu 155

1.5. Turan 162

1.5.1. Turan Coğrafyası ve Dış Türkler 164

1.5.2. Türkiye 170

1.5.3. Azerbaycan 173

1.5.4. Irak Türkmenleri 179

1.5.5. Türkistan 184

1.5.6. Balkanlar 186

1.6. Tarihî Konular 187

1.6.1. İstanbul'un Fethi 187

2. İZLEK 200

3. DÜŞÜNCE ve OLAY 204

4. VARLIK 206

5. DUYGU 207

6. GÖRÜNTÜ UNSURLARI 207

6.1. Nesnel Görüntü 207

6.2. Öznel Görüntü 208

6.3. Hareketli Görüntüler 209

6.4. Soyut Görüntü 210

III. BÖLÜM
YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN ŞİİRLERİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

1. "HARMAN" KİTABININ GENEL ÖZELLİKLERİ 213

1.1. Kitabın Bölümleri 213

1.2. Şiirlerin Adları 215

1.3. İthaflar 216

2. NAZIM BİÇİMLERİ 216

2.1. Halk Şiiri Nazım Biçimleri 217

2.2. Serbest Düzenli Nazım Biçimleri 218

2.3. Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri 219

2.4. Hacim ve Yapı Bakımından Şiirleri 220

3. AHENK UNSURLARI 221

3.1. Vezin 222

3.2. Kafiye 224

3.3. Ahengi Sağlama Yolları 227

3.3.1. Ünlü ve Ünsüz Tekrarları 228

3.3.2. Tonlama 229

3.3.3. Kelime Tekrarları 229

3.3.4. Mısra Tekrarları 231

3.3.5. Bent Tekrarları 231

4. DİL ve ÜSLÛP 232

4.1. Dil ve Anlatım 232

4.1.1. Dil Sapmaları 233

4.1.2. Cümle 234

4.1.3. Söz Varlığı 234

4.2. Üslûp 236

IV. BÖLÜM

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER ŞİİRİNİN BESLENDİĞİ KÜLTÜREL KAYNAKLAR VE ETKİLENMELER

1. METİNLERARASI İLİŞKİLER 239

2. SİMGESEL MOTİFLER 247

3. TÜRK HALK ŞİİRİ GELENEĞİ 254

4. ETKİLENDİĞİ ŞAHSİYETLER 257

4.1. Cahit Külebi 258

4.2. Necip Fazıl Kısakürek 260

4.3. Ârif Nihat Asya 263

4.4. Faruk Nafiz Çamlıbel 266

SONUÇ 271

KAYNAKÇA 274

EK I

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER İLE SÖYLEŞİ 293

ÖZET 317

ABSTRACT 318

ÖNSÖZ

Yaşayan Türk şairleri arasında seçkin bir yere sahip olan Yavuz Bülent Bâkiler, birçok kültür ve sanat programıyla, gezi yazılarıyla, antolojileriyle, monografileriyle de Türk kültürüne ve edebiyatına uzun yıllar katkıda bulunmuş bir sanat adamıdır. 56 yıl boyunca Türkiye'nin sanat ve edebiyat dünyası içinde bulunmuş, birçok ödüle layık görülmüş, sayısız konferansa konuşmacı olarak katılarak okuyucusuyla temasını asla kesmemiştir.

Türk edebiyatında millî duyarlılığı ve memleket gerçekçiliğini sürdüren, henüz hayatta olan bir şair olması bakımından Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirleri ve şiir sanatı üzerine bu çalışmayı hazırlamayı uygun gördük.

Bâkiler'in şiirlerini incelerken, Nurullah Çetin'in *Şiir Çözümleme Yöntemi* adlı kitabında açıklanan teorik bilgileri, terminoloji ve yöntemi esas aldık. Bu çalışma için önemli olan bir diğer kaynak da Selçuk Karakılıç'ın hazırladığı, şair hakkında yazılmış birçok makalenin bir araya getirilmesiyle oluşan, *Yavuz Bülent Bâkiler'e Armağan* adlı derlemedir. Ayrıca Hidayet Özcan'ın Bâkiler üzerine hazırladığı doktora tezinin sonunda yer alan mülâkat da, hem bizim şairle gerçekleştirdiğimizden daha detaylı olması hem de birçok konuyu şairin daha açık yüreklilikle cevaplaması açısından faydalı oldu.

Çalışmanın giriş bölümünde, Yavuz Bülent Bâkiler'in eser verdiği dönemin şiir anlayışını, genel hatlarıyla Cumhuriyet devri Türk şiirinde Anadolu'ya yaklaşım biçimlerini ve Bâkiler'in mensubu olduğu Hisar topluluğunun şiir anlayışının konumuzla bağlantısı olan noktalarını işlemeye çalıştık.

Birinci bölümde genel hatlarıyla şairin çocukluğunu, eğitim, iş, sanat ve edebiyat hayatını, sanat anlayışını açıkladık. Bu kısımda hakkında daha önceden yapılmış çalışmalarda hayatına çok detaylı yer verildiği için konumuzla bağlantısı noktasında ele almaya gayret ettik.

İkinci bölümde ise Yavuz Bülent Bâkiler'in *Harman* adlı şiir kitabının 2008'de çıkan onuncu baskısını temel alarak, bütün şiirlerini konulara göre sınıflandırdık. Temel hatlarını ortaya koyduğumuz konularla birlikte şiirlerinin izleklerine de, şairin manevi ve kültürel duyarlılıklarına da mümkün olduğu kadar fazla yer vermeye çalıştık. Aynı zamanda düşünce, varlığa yaklaşım biçimi, duygu ve görüntü unsurları bakımından şiirleri değerlendirerek, tespit ettiğimiz öğelere birkaç örnek verdik.

Üçüncü bölümde şairin hem şiir kitabını hem de bütün şiirlerini yapısal açıdan değerlendirmeye tabi tuttuk. Bâkiler'in şiirlerini bir kitapta toplarken ne gibi hususlara dikkat ettiğini belirlemenin yanı sıra şiirlerinin şekil özelliklerini, dilini ve üslûbunu da inceledik.

Dördüncü bölümde ise şairin beslendiği kültürel kaynakları, etkilendiği şahsiyetleri, şiirindeki metinlerarası ilişkileri, siyasi akımları açıklamaya ve Bâkiler'in şiirlerinin arka planında ne gibi unsurların yattığını ortaya koymaya gayret ettik.

Son olarak bütün bölümlerin genel bir değerlendirmesini yapıp, çalışmanın sonuna Yavuz Bülent Bâkiler'le yapmış olduğumuz bir söyleşiyi de ekledik. Böylelikle çalışmadan faydalanacak olan kimseler için, değindiğimiz bazı noktaların daha belirgin olmasına bir katkıda bulunacağımızı düşündük.

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçenlere, öncelikle sabırla bütün sorularımı cevaplandıran, yardımlarıyla bana bu zorlu süreçte ışık tutan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Nurullah Çetin'e ve Doç. Dr. Nihayet Arslan'a, maddi ve manevi desteğini her zaman hissettiğim ağabeyim Altan Aktaş'a, emeklerini ve yardımlarını hiç esirgemeyen değerli dostlarım Ali Kütüklü'ye, Murat Fatih Tuna'ya ve Volkan Ada'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Atilla AKTAŞ

Mayıs 2010

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
agy.	Adı geçen yer
ANAİ	Arif Nihat Asya İhtişamı
AV.	Âşık Veysel
AYBŞ.	Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır
bk.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
GA.	Gidenlerin Ardından
H.	Harman
hzl.	Hazırlayan
s.	Sayfa
S.	Sayı
TT.	Türkistan Türkistan
ÜK.	Üsküp'ten Kosova'ya

GİRİŞ

1. Yavuz Bülent Bâkiler'in Eser Verdiği Dönemin Şiir Anlayışına Genel Bir Bakış

Bâkiler'in şiir yazmaya ve yayımlamaya başladığı yıllarda farklı şiir anlayışlarının ve edebiyat topluluklarının etkileri sürmekteydi. Başta memleket edebiyatı yapan, ağırlıklı olarak hece veznini kullanan şairler olmak üzere, Marksist eğilimli toplumcu gerçekçilerin, Garipçilerin, İslam tefekkürünün şiirini yazan ve muhafazakâr çevrelerce çok sevilen Necip Fazıl'ın, Hisar topluluğunun, İkinci Yenicilerin ve hiçbir şiir topluluğuna, akımına bağlanmaksızın kendi şiir dünyalarını oluşturmaya çalışan Behçet Necatigil, Ahmet Hamdi Tanpınar, Âsaf Hâlet Çelebi gibi şairlerin dönemin edebiyatında öne çıktığını söyleyebiliriz.

Emperyalist, işgalci Batılı güçlere karşı Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde verilen Millî mücadelenin kazanılması, memleketin kurtarılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte, Türk edebiyatının dikkati, o ana kadar ihmal edilmiş Anadolu üzerinde yoğunlaşır.[1] Bu yönelişin en belirgin amacı, zaferin kazanılması ile birlikte, yeniden yapılandırılması, gelişmesi gereken vatanın dört bir bucağına kent soylu aydınları, doktorları, mühendisleri, öğretmenleri heveslendirerek gönderebilmektir.[2]

Yer yer folklordan beslenen, tarihî, kültürel ve millî konuları doğacıl duyarlılıkla işleyen, dil olarak halkın dilini -argo da dâhil olmak üzere- benimseyen, şekil olarak halk şiirinin şekillerinin yanı sıra batı şiirinden alınan şekilleri kullanan, vatansever, hamasî, gelecekten umutlu bir söyleme sahip olan memleket edebiyatı,

[1] Mehmet Kaplan, **Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II**, Dergâh Yay., İstanbul, 1999, s.309.
[2] Nurullah Çetin, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Milliyetçi Memleket Edebiyatı", **Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.1, Bahar 2010, s.5-6.

özellikle Beş Hececiler olarak anılan Faruk Nafiz, Orhan Seyfi, Enis Behiç, Yusuf Ziya, Halit Fahri'nin yanı sıra Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kami Kamu, Cahit Külebi, Ârif Nihat Asya, Ömer Bedrettin Uşaklı, Halide Nusret Zorlutuna gibi şairlerin ellerinde işlenmiştir. II. Meşrutiyet dönemindeki Millî Edebiyat akımının devamı niteliğinde olan Memleket Edebiyatı, Anadolu odaklı, Türk kültürüne ve halk şiiri geleneğine yaslanmakla birlikte uzun müddet Türk edebiyatındaki etkisini sürdürmüştür.[3]

Memleket Edebiyatı'nın getirdiği vatansever, millî kaynaklara dayanan şiirin yanı sıra, Rusya'daki 1917 Bolşevik İhtilâli sonrasındaki Marksist ve komünist fikir akımlarının etkisinde kalan birtakım şairler, yoksulluk, cehalet, bakımsızlık, yokluk, ağalık sistemi, burjuvazi, ekonomik sınıflar arasındaki uçurum gibi memleket sorunlarının çözümü için Türkiye'de de Bolşevik İhtilâli'ne benzer bir hareketle komünizmi önerirler.[4] "Toplumcu Gerçekçilik" olarak adlandırdıkları edebiyat anlayışını savunan şairlerin başını çeken Nazım Hikmet'tir. Dili ustaca kullanabilen, propaganda ve hitabet amacıyla yazdığı şiirlerde Rus şair Mayakovski'nin etkisinde kalarak kırık mısra düzenini ve serbest şiiri benimseyen[5], ahengi elden bırakmadan şiir yazabilen Nazım Hikmet, aynı zamanda ünlü Rus yönetmen Sergei Eisenstein'ın etkisinde kalarak şiirinde sinematografik görüntülere yer vermiştir. Nazım Hikmet'i, Salah Birsel, Ercüment Behzat Lav, Hasan İzzettin Dinamo gibi şairler takip etmiş, ancak hiçbiri onun seviyesine ulaşamamışlardır.[6]

[3] Çetin, agm., s.2
İnci Enginün, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, Dergâh Yay., İstanbul, 2006, s.36.
[4] Enginün, age. s.54.
[5] age., s.56
[6] age., s.58.

"Yeni Şiir" veya "Birinci Yeni Şiiri" olarak da adlandırılan Garip hareketi, 1941 yılında Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat Horozcu ve Melih Cevdet Anday'ın savundukları şiir anlayışı uyarınca yazdıkları şiirleri *Garip* adlı bir derlemede yayımlamalarıyla başlar.[7]

Garip'in önsözünde hareketin poetikasını açıklayan Orhan Veli, vezni, kafiyeyi reddettiklerini, şiirin kendine mahsus bir dilinin, cümle yapısının olmadığını, edebî sanatları, musikîyi şiirden çıkardıklarını, tasvirin şiire girmemesi gerektiğini ve şiirin bütün geleneklerden uzaklaşması gerektiğini söyleyerek âdeta şiirsiz bir şiir[8] arzu eder.

Orhan Veli'nin geleneğe karşı çıkış noktasında benimsediği, "şairâneliğin aleyhinde bulunmak" fikri ve eskiye dair her şeyin atılması fikirlerinden ayrı olarak, yüzü geleneğe dönük şiirleri, onun en beğenilen şiirleri olmuştur.[9]

Garip'in bu geleneğe aykırı tavrı, onların etrafında şekillenen yoğun tartışmalara ve Garipçilere yöneltilen ağır eleştirilere neden oldu. Garip akımı, hareket noktasının fikrî yönünü tamamen Fransız şiirinden, özellikle de saf şiir akımının savunucusu Valery'den alıyordu ve Avrupaî akımların etkisinde kalmak o günkü edebiyatçıların çok da yabancı olmadığı bir durum olmasına rağmen, Türk şiiri geleneğinin ve şaireliğin reddinin getirdiği boşluğa Fransız edebiyatından ithal bir sürrealizm konulmak istenmesi ve Garipçilerin dile karşı olan tutumu asıl tartışmaların odağıydı. Şüphesiz bu yabancı tesir, Türk şiirine Orhan Veli gibi güçlü

---

[7] age., s.82.
Garip Hareketi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Hakan Sazyek, **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, Akçağ Yay., Ankara, 2006.

[8] Orhan Okay, **Poetika Dersleri**, Hece Yay., Ankara, 2004, s.37.

[9] Rıza Bağcı, "Orhan Veli ve Geleneksel Türk Şiiri", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S.9, Konya, 2001, s.254.

bir şairin bile yerleştirebileceği cinsten değildi ve Orhan Veli'nin şiiri dışarıdan gelip de şiir içinde kişiliğini yitirmeyen unsurların şiirde olduğu gibi kalmasıyla, erimemesiyle karşı karşıyaydı. Çünkü şiir geleneğine aykırı olan, dışarıdan gelip de şiir içinde kişiliğini yitirmeyen her türlü öğe şiire yabancıdır.[10]

Okuru şiirin alışılmış kalıplarından şüphe etmeye davet eden Orhan Veli, şiiri sağlam ve mantıklı bir zemine oturtmaya çalışır. Şiirin doğal, sıradan ve doğru dürüst konuşmaya yakın olmasını öngörerek, şiirdeki anlamın onu şiir yapmaya yeteceğini söyler.[11] Şiiri, şuur dışı bir söyleniş olarak kabul eden Garipçilerin kendilerine yakın buldukları edebî akım da bu bakımdan sürrealizmdir.[12]

Şiirde köklü bir devrim yapma düşüncesiyle bu fikirleri ortaya atan Garipçiler, esasında şiirde mecburiyet olarak görülen bütün unsurların gerektiğinde kullanılmasına taraftar olarak görünürler.[13] Bu bakımdan onların bu iddialarının, hem Ahmet Hâşim'in şaireneliği ön plana alan şiirine, hem de yoğun olarak memleketi konu almasına rağmen insan gerçekleri üzerinde pek yoğunlaşmayan Memleket Edebiyatı akımına karşı çıkış olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim "nasır" kelimesinin, sade vatandaş olarak ele alınan "Süleyman Efendi"nin mezar taşının şiire girmesi ve ironik üslûbun, şaşırtmacaların, tekerlemeye benzer mısraların onların şiirine hâkim olması bir bakıma bunun göstergesidir. Ancak onların bu hareketi halkın da anlayabileceği bir şiir oluşturmaz, Garip şiirinden zevk alabilmek için kültür eliti olmak, belli bir birikime sahip bulunmak gereklidir.[14]

---

[10] Doğan Hızlan, "Şiir Kuramı Üzerine", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 10, S. 111, Aralık 1960, s.126
[11] Okay, age. s.45
[12] age.s.48
[13] Enginün, age., s.83.
[14] Okay, age., 63.

Bu hareket Orhan Veli'nin 1950 yılında ani ölümüyle birlikte durulur. Oktay Rifat ve Melih Cevdet'te Garip anlayışından uzaklaşma eğilimi artar ve Garip akımı, taklitçilerin elinde yozlaşır.[15]

İslâmî düşünüşün mistik ve tebliğ boyutunu öne çıkaran, muhafazakâr kesimlerce Nazım Hikmet'in tam karşısında görülen, Batı şiiri özellikleriyle halk şiiri geleneğini birleştirerek kendi üslûbunu oluşturan, iç ahengi ve kelimelerin gücünü başarılı bir şekilde şiirine yansıtan Necip Fazıl Kısakürek,[16] *Büyük Doğu* dergisinde kendi görüşlerini geniş kitlelere duyurmayı başarmıştır. Necip Fazıl'ın şairliği iki döneme ayrılır. İlk dönem şiirlerinde yaşanılan dünyayı, insanı, varoluş sorununu bireyci ve ben merkez bir tavırla işlediğini görürüz.[17] İkinci dönemde ise Abdülhakim Arvasî ile tanışmasından sonra bireyci tavrını kenara bırakarak İslamî duyarlılığın ve mistik eğilimin şiirini yazar. Şiire ait berraklaştırdığı görüşlerini 1955'te "İdeolocya Örgüsü"[18] adıyla yayımlayarak poetikasını ortaya koyar. Necip Fazıl'ın poetikası, kendi şiir anlayışı dışında yazılmış başka bir şiiri kabul etmez. Kelimeleri, sırlarını içerisinde barındıran görünenin ötesindeki görünmeyenin sembolleri[19] olarak değerlendiren Necip Fazıl, şiiri üç ana unsur üzerine oturtur; "*1. Mutlak hakikat, 2. Remzîlik ve sırrîlik,3. Güzellik, heyecan, ahenk, eda.*"[20] Necip Fazıl, ideolojik düşüncelerini, imgeye dayalı bir şiirle ifade ederek ideolojik eksenden çıkıp metafizik özellikler kazanmasını sağlamıştır. Sehl-i mümteni'ye

[15] Enginün. age., s.84.
[16] Enginün, age., s.59.
[17] Ramazan Korkmaz ve Tarık Özcan, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", (Edt. Ramazan Korkmaz), **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000**, Grafiker Yay., Ankara, 2009, s.254.
[18] Okay, age., s.141.
[19] Korkmaz ve Özcan, agm., s.255
[20] agy.

varan öz ifadeleriyle dönemindeki ve kendinden sonraki şairler üzerinde çok etkili olmuştur.[21]

1950 yılından itibaren aralıklarla *Hisar* dergisi yayımlayan Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, Munis Faik Ozansoy, Nüzhet Erman, Feyzi Halıcı, İlhan Geçer ve Nevzat Yalçın, dilde tasfiyeciliğe, yozlaşmaya, edebiyattaki Marksist cereyanlara ve geleneğin göz ardı edilmesine karşı çıkarak, Memleket edebiyatının devamı niteliğinde bir şiir anlayışını benimserler. Hisarcılar olarak anılan şairler, sadece bu kadarla kalmayarak kendi anlayışlarını benimsemiş olan şairlere de *Hisar*'ın kapılarını açarlar. Hisarcılar, milliyetçi, memleket duyarlılığına sahip, halk diline ve söyleyişine yakın, yüzü bütün Türk şiiri geleneğine dönük olmakla birlikte ona yeni bir yön kazandıran, şiirin şekil özellikleri üzerine fazla eğilmeyen[22] bir topluluk olarak *Hisar* dergisinin kapandığı 1980 yılına dek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Daha sonra bu şairlerin *Türk Edebiyatı* ve *Türk Dili* dergilerinde şiirleri ve yazıları görülür.[23]

1953'ten itibaren etkileri görülmeye başlanan, Garipçilerin karşı oldukları pek çok öğeye sahip çıkan; onların savundukları birçok öğeyi ise reddeden, imgeyi öne çıkaran, dilin çağrışım gücüne ve kelimelerin ses değerlerine önem veren[24], günlük konuşma dilinden uzaklaşarak, anlaşılması güç bir dil anlayışını benimseyen, modernizm içinde boğulmuş, kalabalıklara karışmış insanın varoluşçu yalnızlığına dönük bir şiir anlayışı benimseyen İkinci Yeni hareketi[25], 1956 yılında ortaya çıkar. Muzaffer Erdost'un *Pazar Postası* dergisinde Garipçileri; Birinci Yeni, buna tepki

[21] agm., s.256.
[22] Mehmet Narlı, "Hisarcılar", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, Ekim 2001, C. 2001/II, S. 598, s.467.
[23] agy.
[24] Cevat Akkanat, **Gelenek ve İkinci Yeni**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2002, s.59.
[25] Enginün, age., s.110.

duyan ve Garip'in anlayışını reddeden, şiirdeki yeni arayışının bir başka yönü olma iddiasındaki kendilerini İkinci Yeni olarak duyurur.[26]

Dilin yapısını bozma, sinestezi, serbest çağrışım, maddeyi ve varlıkları soyut bir dille anlatma, anlamdan uzaklaşma, anlamda kapalılık, akıl dışılık, sadece az miktarda aydın kesime seslenme, toplumla bağları kesme ve kendi kabuğuna çekilme, ideolojileri reddetme, şiir geleneğini umursamama,[27] şiiri diğer sanatlarla yakın iletişime sokma ve biçimi önceleme[28] İkinci Yeni'nin temel özelliklerini oluşturur. *Pazar Postası* ve *Papirüs* dergilerinin yanı sıra, *Salkım*, *Kimsecik*, *Köprü*, *Dost* dergilerinde de şiirlerini yayımlayan[29] İkinci Yeni hareketinin öncüleri; İlhan Berk, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Metin Eloğlu, Edip Cansever'dir. İkinci Yenicileri n ortak bir poetika anlayışları yoktur ve ortak bir yayın organında birleşmedikleri gibi bir topluluk da oluşturmamışlardır.[30] Dilin sentaksını bozma, serbest çağrışıma bağlanma yüzünden ortaya çıkan ve sık sık anlamsızlık derecesine varan anlam kapanıklığı, İkinci Yeni hareketinin en çok eleştirilen yönüdür.[31]

2. Hisar Topluluğu

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin üçüncü, Ankara'nın ise ilk edebiyat topluluğu olma özelliğine[32] sahip olan Hisar topluluğunun bütün üyeleri birbiriyle Ankara'da tanışır.[33] Mehmet Çınarlı, Gültekin Sâmanoğlu, Mustafa Necati Karaer, Munis Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Halil Soyuer, Fikret Sezgin, Yahya Benekay,

[26] Korkmaz ve Özcan, agm., s.284.
[27] Asım Bezirci, **İkinci Yeni Olayı**, Tel Yay., İstanbul, 1974, s.24.
[28] Korkmaz ve Özcan, agm., s.287.
[29] Akkanat, age., s.62
[30] Âlim Gür ve Bedia Koçakoğlu "Yeni Türk Edebiyatında Kaynak Olarak Poetika", **Turkish Studies**, Vol. 4/1- I Winter, 2009, s.111.
[31] Kenan Akyüz, "Yeni Türk Edebiyatı", **Türk Ansiklopedisi**, C.32, MEB Devlet Kitapları, Ankara, 1983, s.183-184.
[32] Öztürk Emiroğlu, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu**, Akçağ Yay., Ankara, 2007, s.11.
[33] age., s.32.

Hasan İzzet Arolat, Osman Fehmi Özçelik, Nevzat Yalçın, Ankara'da Halkevi'nde ve İstanbul Pastanesi'nde düzenledikleri şiir ve sanat toplantılarından sonra bir dergi çıkarmaya karar verirler.[34] İlk şiirlerini *Çınaraltı* dergisinde yayımlayan şairler, 16 Mart 1950 tarihinde *Hisar* adıyla, kendi imkânları doğrultusunda ilk dergilerini çıkarırlar.[35]

Garip şiirine ilk defa karşı çıkan topluluk olma özelliğine sahip olan Hisarcılar,[36] Garip şiirini gelenekten kopmuş tekerlemeler, saçmalıklar[37] olarak nitelendirmelerinden ötürü, Türk şiir geleneğine yaslanan, çağın şiirini yazmaya gayret eden, Garip anlayışının, İkinci Yenicilerin, Toplumcu Gerçekçilerin tam zıddında yer alan şairlerin bir grup haline gelmesine aracı olur.[38] Geleneğin, millî değerlerin, millî sanatın ve Türk dilinin savunulacağı bir "kale" olarak görülen[39] *Hisar* dergisi, 1957 yılına kadar istikrarlı olarak çıkar, 1964 yılında tekrar yayın hayatına başlayan dergi[40] Aralık 1980'a kadar yayına devam ettikten sonra, 277. sayısını yayımlayarak kapanır.[41]

Hisarcılar, *Hisar*'ın ilk sayısında sanat anlayışlarına dair bir bildiri yayımlamaktan kaçınırlar. Topluluğun en yaşlı şairi olan Munis Faik Ozansoy, öncelikle eserlerini ortaya koyarak ne tür bir şiir anlayışını benimsediklerinin,

---

[34] age., s.43.
[35] agy.
[36] Alemdar Yalçın, "Garipçiler ve Hisarcılar", **Türk Edebiyatı**, Kasım 1983, S.121, , s.37.
Ali Bulut, "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1991, S.1, Y.1, s.1.
[37] Mehmet Çınarlı, "Hisardan Hatıralar" **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,** TDK, Mayıs 1987, C. 53, S. 425, s.306.
[38] agy.
[39] agm., s.304.
[40] Narlı, agm., s.467.
[41] Hüseyin Özbay, "Hisar'ın Düşündürdükleri" **Türk Edebiyatı**, S. 120, Ekim, 1983, s.48.

eserlerinden anlaşılması gerektiğini söyleyerek, Mehmet Çınarlı'nın hazırladığı bildirinin yayımlanmasını uygun bulmaz.[42]

Bu tutum, neye karşı oldukları ve neyin yanında yer alacaklarını bilmeyen bir topluluk olarak nitelendirilmelerine, sanat görüşleri netleşmemiş bir topluluk olarak adlandırılmalarına sebep olmuştur.[43]

Hisarcıların gelenekten neyi kastettikleri tam olarak belirgin değildir. Gelenek anlayışları, geleneği şekilden çok ruhta, içerikte, tavırda ve söyleyişte[44] öne çıkmakla birlikte, geleneğin terk edilmesine yönelik eleştirilerinde de geleneği tam olarak tanımlamamışlardır. Örneğin Hisarcılar, Garipçileri ve İkinci Yenicileri eleştirirken, memleket edebiyatının öne çıkan şahsiyetlerini eleştirmiyorlardı. Bu da onların gelenekten kastının bütün bir divan ve halk şiiri geleneğini değil, sadece mevcut olanı korumak istediklerini gösterir.[45] Bu tavırlarının yanı sıra sanatta "yeni"liği esas alan Hisarcılar, millî unsurlardan hareket ederek, gelenekten ayrılmadan, gelenekle alay etmeden edebiyatta yenilik yapılabileceğini iddia ederler.[46] Mehmet Kaplan, onların farklı üslûp ve şekillerle benimsedikleri bu gelenekçi tavrın, materyalist dünya görüşüne ve Marksist propagandalarına karşı milliyetçi hayat görüşünü savunmak olduğunu söyler.[47]

Hisarcıların sanat anlayışlarına dair görüşleri; eskiye körü körüne bağlanmadan eskiden ilham alarak yeni bir şiir ortaya koyma, sanatı ideolojilerin hizmetine vermeme, batılı sanat anlayışını kopya ve taklit etmeden, batı şiirinin

[42] Emiroğlu, age., s.63.
[43] age., s.62.
[44] Narlı, agm., s.465.
[45] agm., s.466.
[46] Emiroğlu, age., s.66.
[47] Kaplan, age., s.311

tekniğinden faydalanarak millî değerler üzerine herkesin anlayabileceği bir dille eserler verme hususları üzerinde toplanmış ve *Hisar*'ın yayın hayatı boyunca bu görüşlerini fırsat buldukça dile getirmişlerdir.[48]

Hisarcıların sanat hakkındaki görüşleri, *Hisar* dergisinin yayın ilkeleri dört ana maddede özetlemek mümkündür:

1. Sanatın ve sanatçının bağımsızlığı, sanatın herhangi bir ideolojinin hizmetine verilmemesi, propaganda malzemesi olmaması çok önemlidir.

2. Türk edebiyatını Batı'nın taklidi olmaktan çıkarıp, millî bir karaktere kavuşturmayı gaye edinir. Batı edebiyatından tamamen yüz çevirmek de yanlıştır. Batı edebiyatı iyice incelenerek ondan faydalanılması gereklidir. Ancak bu faydalanma hiçbir zaman kopyacılık ve taklitçilik şeklinde olmamalıdır.

3. Sanat mutlaka eskiye dayanmalı, eskiden kuvvet ve dayanak almalı ve ileriye dönük olmalıdır. Geleneğe dayanmayan bir yeni sağlam ve kalıcı olmayacaktır. Sanatta yenilik ve değişiklik de esastır. Bu yüzden hem hece, hem aruz, hem de serbest vezinli şiirler yeni bir ruh ve anlayışla yazıldığı takdirde yenileşmeyi gerçekleştirecektir.

4. Yaşayan, canlı Türkçe edebiyat dili olmalıdır. Konuşulan dilde bulunan kelimelerle yazılmalı ve Türkçede karşılığı bulunan yabancı kökenli kelimeler de atılmalıdır. Dilde tasfiyecilik ve dil ırkçılığı da oldukça

[48] Emiroğlu, age., s.65.

zararlıdır. Bu yüzden halkın kullandığı kelimeleri sırf Arapça ve Farsçadır diyerek dilden yaşayan kelimelerin atılması yanlıştır.[49]

Ortaya koydukları bu görüşleri benimseyen, bu anlayışa uygun olarak yazan herkesi "Hisarcı" olarak kabul eden Mehmet Çınarlı, Hisarcılığın bir inanış ve bir düşünüş olduğunu, bundan vazgeçen bir kimsenin, dergiye çok emeği geçmiş olsa bile Hisarcı sayılamayacağını söyler.[50]

Türk edebiyatının en uzun soluklu oluşumlarından biri olan *Hisar*'da Yavuz Bülent Bâkiler'in tespitine göre 1975 yılına kadar 442 şairin şiiri yayımlanmıştır.[51] Pek çok şair, hikâyeci ve deneme yazarı yetiştiren *Hisar*'da düzenli olarak eleştiri yazısı yazan bir isme rastlanmaz.[52]

Mehmet Narlı, bu dergide şiir yazanların ortak özelliklerini şöyle tespit etmiştir:

"*1. Yaşayan Türkçe konusunda titizlik gösteriyorlardı.*

2. Fikrî ve dinî estetikten çok, kozmik ve aşk estetiğine yönelmişlerdi.

3. Şiirin teorisi üzerine fazlaca eğilmiş değillerdi."[53]

Narlı'nın bahsettiği özelliklerin yanı sıra Hisarcıların ortak bir tarih anlayışı da söz konusudur. Onlar, tarihi milletlerin hafızası olarak görürler ve ondan ders çıkarmak, bunları okurla paylaşmak onlara göre millet olmanın gereğidir.

[49] Emiroğlu, age., s.67-68.
[50] age., s.68.
[51] Çınarlı, agm., s.304.
[52] Özbay, agm., s.49.
[53] Narlı, agm., s.467.

Hisarcılarda hem İslam öncesi Türk tarihini hem de İslam sonrası Türk tarihini bulmak mümkündür.[54]

Hisarcı şairlerin birçoğu, *Hisar* kapandıktan sonra da ortaya koydukları esaslara uygun olarak eser vermeyi sürdürmüş ve şiirlerinde gelenekten kopmamaya, yaşayan Türkçeyi kullanmaya dikkat etmişlerdir.

3. Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Anadolu'ya Yöneliş Biçimleri

Türk şiirinde Anadolu'ya yönelişi ilk defa II. Meşrutiyet'ten sonraki yıllarda görüyoruz. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise, hem millî mücadelenin kazanılmasının vermiş olduğu milliyetçi, coşkun duygularla hem de harap durumdaki Anadolu'yu imar etme, kalkındırma düşüncesi etrafında memleketçi söylem Türk edebiyatının belirgin tarzı, Anadolu ise temel konusu olur. Şairlerin bu yönelimiyle birlikte, Anadolu konusuna çeşitli yaklaşım biçimleri ortaya çıkar. Şüphesiz bunda başkenti Ankara olan genç Cumhuriyet'in, Anadolu'yu evrensele açılan kapı olarak görmesinin de bir payı vardır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla İstanbul'dan başkent Ankara'ya geçen ve orayı kültür merkezi haline getiren şairlerin bir kısmı,[55] yeni devletin batılılaşma ve modernleşme politikalarını benimseyerek Anadolu'ya açılmalarına rağmen, Anadolu'yu yaşanacak yer olarak değil gezilecek yer olarak görmüşler ve Anadolu'nun doğasını işlemeyi tercih etmişlerdir. Bu, Anadolu'yu işleyen şairlerin, taşradan tekrar merkeze dönecek olmalarının getirdiği mesafeli bir yaklaşım olmasının yanı sıra, o günün şartlarıyla oluşan bir havanın sonucu olarak görülebilir.

---

[54] Hıfzı Toz, "Hisar Şairlerinde Tarih ve Mazi Fikri", **Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, S.4, İzmir 2000, s.340

[55] Mehmet Narlı, **Şiir ve Mekân**, Hece Yayınları, Ankara, 2007, s.159.

Anadolu'ya yönelişin temel kaynaklarından biri halk edebiyatı ise de, bu konuda farklı hareket noktaları mevcuttur. Anadolu'nun doğal güzellikleri, folklor, Anadolu Türk tarihi ve medeniyeti, antikite, millî mücadele, Anadolu'nun yetersiz hayat şartları, Anadolu insanının fizikî ve ekonomik durumu gibi çeşitli yönlerden Türk şiirinde Anadolu konusu işlenmiştir.

Memleket edebiyatı olarak adlandırılan akımın mensupları, Anadolu'dan hareketle millî bir edebiyat oluşturmaya gayret ettiler. Milliyetçi tavra sahip bu şairlerin bu tutumunu Nurullah Çetin, Atatürk'ün farklı kökenlere mensup insanları dilde, kültürde, gayede, vatan, millet, devlet sevgisinde, tasada ve kıvançta bir olan uyumlu ve dayanışmacı bir millet oluşturma amacının kültür ve edebiyat sahasında gerçekleştirilmesinde kullanılan yöntemin, Türk halk kültürü ve edebiyatının kentli, eğitimli edebiyatçılar tarafından işlenmesi[56] şeklinde açıklar.

Anadolu konusunu şiirlerinde yoğun olarak ele alan, konuşma diliyle, halkın anlayabileceği sade ve duru kelimelerle, millî konuları lirik, hitabet ve yer yer hamasi üslûpla ele alan şairlerin bir kısmı, genel olarak pastoral bir duyarlılıkla, Anadolu romantizmi yapmışlardır.[57] Bu şairler, Anadolu'yu gözlemlemek ve bu gözlemlerini aktarmakla yetinmişler, bunun yanı sıra halk edebiyatından, henüz derlenen folklor malzemesinden ve millî mücadelenin kazanılmasından doğan zafer sevincinin verdiği coşkudan ilham almışlardır. Beş Hececiler olarak adlandırılan Faruk Nafiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy'un benimsedikleri Anadolu, millî kültür ve sanatın kaynağı olarak belirir. Anadolu insanının millî mücadelede gösterdiği gayret, kahramanlık

[56] Nurullah Çetin, "Çağdaş Türk Şiirinde Gelenekten Yararlanma Meselesine Kavramsal Bir Çerçeve Denemesi", **Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**, S.1, Ocak –Haziran 2009, s.29.
[57] Çetin, agm., 2010, s.5

yüceltilir ve onun çektiği sıkıntılar, çaresizlikler ve yoksulluk estetize edilir. Bu özelliklerin dışında Beş Hececilerin Anadolu köylüsünün maddî ve manevî sorunlarıyla ilgilendikleri söylenemez.[58]

Aynı grup içine dâhil edebileceğimiz, Kemalettin Kamî Kamu, Şükûfe Nihal Başar, Ömer Bedrettin Uşaklı, Halide Nusret Zorlutuna, Necmettin Halil Onan, Zeki Ömer Defne gibi şairler de benzer anlayışı sürdüren şiirler yazmışlardır.[59] Bütün bu şairleri, Millî Edebiyat dönemi şairlerini birinci nesil hececiler olarak kabul edersek, ikinci nesil hececiler olarak tanımlamamız mümkündür.[60]

Anadolu'dan derlenen folklor malzemesini şiirlerine taşıyan şairler; Ahmet Kutsi Tecer ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'dur. Bu şairler, folklor malzemesini modern şiirin olanaklarıyla harmanlamaya gayret ederler. Bunun yanında, onların şiirlerinde baskın bir şekilde pastoral duyarlılık hissedilir.[61]

Memleket edebiyatı yapan bazı şairlerin şiirlerinde ise milliyetçi tavırla yoğrulmuş, güçlü bir hamaset ve hitabî ton hissedilir. Bu şairlerin Anadolu'ya yaklaşımında baskın olarak geçmişe dönük millî gurur ve geleceğe yönelik iyimser bir bakış vardır.[62] Başta Atatürk olmak üzere, Atatürk Türkiye'sinin benimsediği Türk tarih tezi uyarınca[63] bütün Türk tarihinde öne çıkan kişiler ve olaylar işlenmiştir. Ancak hepsinin önüne geçen konu millî mücadeledir. Behçet Kemal Çağlar, İbrahim Alâettin Gövsa, Orhan Şâik Gökyay, Ârif Nihat Asya, Hüseyin

[58] Gökhan Tunç, "Beş Hececilerin Şiirlerine Kaynak Olarak Anadolu Köyleri", **Turkish Studies**, Vol. 4/1-II, Winter 2009, s.1641.
[59] Enginün, age., s.41-42.
[60] Çetin, age., 2010, s.24.
[61] age, s.45-47.
[62] Çetin, agm, s.8.
[63] Necit Canatak, , "Cumhuriyet Devri Türk Şiirinde Eski Türk Tarihine Yönelişin Kaynakları", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, S. 651, C. 91, Mart, 2006, s.204.

Nihal Atsız, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu gibi şairler bu yaklaşımı benimsemişlerdir.[64]

Toplumcu Gerçekçiler olarak anılan, Marksist ideoloji ile şekillenen materyalist dünya görüşü ile Anadolu'ya yönelen, halktan yana ve halka dönük olma iddiası taşıyan, Anadolu kültür ve medeniyeti yerine, Anadolu'nun iktisadî yapısı üzerinde yoğunlaşan şairler[65], sınıf çatışmalarını, köylülerin geri kalmışlığını ve cehaletini öne almışlardır.[66] Rusya'daki Bolşevik Devrimi'ne benzer bir devrimi Anadolu'da gerçekleştirebilecek zemini arayan bu anlayış, Anadolu'nun sorunlarının kökten çözümü için Marksizm'i ve komünizmi teklif eder ve şiirlerinde başkaldırıyı, sınıfları kaldırmaya yönelik, üst sınıflara karşı direnişi teşvik etme gayesindedir. Başta Nazım Hikmet olmak üzere Ercüment Behzat Lav, Salah Birsel, Hasan İzzettin Dinamo, Attilâ İlhan, Ahmet Arif, Hasan Hüseyin Korkmazgil gibi şairler bu anlayışta şiirler yazdılar. Sanat alanında bir hayli taraftar bulan bu hareket, toplumu önceleyen ve toplumsal sorunları dile getirirken, insan gerçeklerine materyalist çerçeveden odaklanması ve imgeye dayalı ifadelerle okuyucusunda merhamet duygusu uyandırması nedeniyle önceleri çok tutulmuş, daha sonra ideolojik içeriğinin artması, dil ve kültür öğelerini tamamen Marksist ideolojinin emrine vermesi nedeniyle uzun vadeli olmamıştır.[67]

Anadolu'yu konu alan birtakım şairler de Anadolu medeniyetlerine, özellikle de Yunan mitolojisine yönelirler. Nev-Yunanîlik hareketinin de bu tavırda bir etkisi olduğu düşünülebilir.[68] Yunan ve Latin mitolojisinden ve kültüründen yararlanarak

[64] Enginün, age., s.50-53.
[65] Korkmaz ve Özcan, agm., s.267.
[66] Nurullah Çetin, **Şiir Tahlilleri I**, Öncü Kitap, Ankara, 2008, s.213.
[67] Korkmaz ve Özcan, agm., s.275
[68] Enginün, age., s.61.

şiir yazan şairler; Salih Zeki Aktay, Ali Mümtaz Arolat, Mustafa Seyit Sutüven'dir.[69] İkinci Yeniciler bu kaynağı daha zengin bir şekilde şiirlerinde kullanmışlardır.

Anadolu'ya yaklaşım biçimleri arasında bir diğeri de "Anadolu Gerçekçiliği"dir. Bu yaklaşım biçimi, temel hareket noktası olarak milliyetçi memleket edebiyatı yapan şairleri benimsemiştir ancak çoğu yerde onlardan ayrılır. 1940'lardan başlayarak 1960'lara gelindiğinde iyice belirginleşen Anadolu gerçekçiliğini işleyen şairler, halkın dilini benimserler, yeri geldikçe folklor öğelerine başvururlar, Türk tarihini bir bütün halinde ele alarak özellikle Osmanlı ve Selçuklu devirleri üzerinde yoğunlaşırlar. Birçok açıdan şiirlerinde romantik öğeler bulunan bu şairler, Anadolu'nun hayat şartlarını objektif bir şekilde değerlendirerek, köylünün sıkıntılarını yüceltme yoluna gitmeyerek, onların sorunlarından duyulan üzüntüyü, sıkıntıyı aktarıp okuyucularının bu konudan haberdar olmasını isterler. Çoğu Anadolu'nun taşrasında yetişmiş olan bu şairlerden bazıları, özellikle yoksulluğun ve fakirliğin toplumcu gerçekçiler tarafından istismar edildiği düşüncesinden hareketle tepkici bir tavra sahiptirler. Halk inançlarına, deyimlere, halk kültürü öğelerine de şiirlerinde yer verirler. Ârif Nihat Asya, Cahit Külebi, Nüzhet Erman, Yavuz Bülent Bâkiler, Dilaver Cebeci, Ali Akbaş gibi şairleri bu dairede değerlendirmek mümkündür.

[69] age., s.62.

I. BÖLÜM

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. DOĞUMU, ÇOCUKLUĞU, GENÇLİĞİ ve EĞİTİM HAYATI

Yavuz Bülent Bâkiler, nüfus memuru Cezmi Bâkiler'le ev hanımı Hayriye Bâkiler'in[70] çocuğu olarak, 23 Nisan 1936 tarihinde Sivas'ta dünyaya gelir.[71]

Bâkiler'in dedeleri Karabağ'ın Ağdam Köyü'nden Türkiye'ye göç etmişlerdir.[72] Dedesi Hacı Mahmud'un mezarı Sivas'ın Gürün ilçesindedir. Bâkiler, Karabağ'dan göçen Karapapak Türklerine, yani Sünnî-Azerilere mensuptur.[73]

Oldukça muhafazakâr, dinî ve millî değerlerine bağlı bir ailede büyüyen Bâkiler[74], ilkokula Ziya Gökalp İlkokulu'nda[75] başlar. Buradaki öğretmeni Makbule Yurteri'nden oldukça etkilenir.

Ortaokula da Sivas'ta başlayan Bâkiler, liseye de Sivas'ta başlamasına rağmen lise eğitimine babasının memuriyeti dolayısıyla önce Gaziantep'te devam eder ve liseyi Malatya'da tamamlar.[76]

1955 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine kaydolur. Hukuk Fakültesi'nden bir yıl kayıpla 1960'ta mezun olur.[77]

---

[70]Hidayet Özcan, **Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiir Anlayışı ve Şiirindeki Tezahürler**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1996, s.274. Bu konudaki bilgilerin geneli Hidayet Özcan'ın doktora çalışması için şairle yaptığı söyleşinin metni ile bizim şairle bu çalışmamız için yaptığımız söyleşiden alınmıştır. Bâkiler, birtakım detayları cevaplamayarak, hayatını kısaca özetlediği için detaylarda yer yer farklı kaynaklara başvurmak zorunda kaldık.

[71] Ek I

[72] AYBŞ s.9

[73] age s. 48.

[74] Ek I

[75] AV s.8

[76] agy

Aynı yıl askere gider. Askerliğini Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nda bölük komutanı olarak tamamlar.[78]

2. İŞ ve SİYASÎ HAYATI

Askerliğinin ardından Bâkiler, kısa bir süre Metal-İş Federasyonu'nda Eğitim ve Araştırma Müdürü olarak çalışır. Sonra bu görevi kendisine uygun bulmayarak oradan ayrılır.[79]

Daha sonra *Yeni İstanbul* gazetesinde meclis muhabiri olarak çalışır, diğer taraftan da avukatlık stajını tamamlayarak avukatlık lisansını almaya çalışır.[80]

1964'te İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nun kızı Ayşe Yılanlıoğlu ile evlendi. Nikâh şahidi Alparslan Türkeş'tir.[81]

1964'ten itibaren dört yıl süreyle Ankara Radyosu'nda Program Dairesi Başkanlığı'nda raportör ve Kısa Dalga Yayınlar Müdürlüğü'nde program yapımcısı olarak görevlendirilir.[82] Burada çeşitli kültür, sanat ve edebiyat programları hazırlar.[83] Birtakım siyasîlerin belediye başkanlığı seçimlerine girmesi yönünde ısrarları münasebetiyle radyodan 1968'de istifa eder ve Sivas'a döner.[84]

Sivas'a geldiğinde siyasî çalışmalara devam ederken diğer yandan Sivas Lisesi'nde bir yıl süreyle felsefe grubu öğretmenliği yapar. Belediye Başkanlığı

---

[77] Ek I
[78] agy.
[79] Özcan, s. 275
[80] Ek I
[81] GA s.149
"Hisar'dan Biyografiler, Yavuz Bülent Bâkiler", **Hisar**, S. 86, Şubat 1971.
[82] agy.
[83] agy.
[84] agy.

seçimleri kendisinin lisedeki öğretmenliğini, dolayısıyla ders verdiği çocukları etkileyeceği endişesiyle seçimlere girmez.[85]

Bâkiler'in siyasî hayatı, Sivas'ta başlar. Alparslan Türkeş'in kendisini Sivas yerine Erzincan'dan milletvekili adayı olarak göstermek istediğinden dolayı, Türkeş'in partisi CMKP'den ayrılarak,[86] Adalet Partisi'nden milletvekilliğine adaylığını koyar. Adalet Partisi 5. sıra Sivas milletvekili adayı olan Bâkiler, Adalet Partisi'nin o seçimde 4 milletvekili çıkarmasından ötürü seçilemez. Aynı yıl Adalet Partisi Sivas il başkanlığına adaylığını koyar ve dört oy farkla il başkanlığına seçilir.[87] Diğer yandan da avukatlık yapan Bâkiler, avukatlığı çeşitli nedenlerden ötürü yürütemez. 1973 yılı genel seçimlerinde tekrar Adalet Partisi'nden milletvekilliği seçimlerine adaylığını koyar ve ön seçimlerde dördüncü sıraya yükselir. Seçimlerde Adalet Partisi Sivas'tan üç milletvekili çıkardığı için Bâkiler yine seçilemez. Bunun üzerine tekrar Ankara'ya döner. Ankara'da bir yıl süreyle Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müdürlüğü'nde hukuk müşaviri olarak görev yapar.[88]

1975 yılında Şaban Karataş'ın genel müdürlüğü döneminde TRT'ye program yapımcısı olarak alınır. 1979 yılına dek TRT'de millî kültür, sanat ve tarih ile ilgili birçok program yapar.

---

[85] GA s.151
[86] age s.152
[87] Bâkiler'in siyasî hayatı üzerine detaylı bilgi içermesi münasebetiyle bkz. Beşir Ayvazoğlu, **Defterimde Kırk Sûret**, Kapı yay., 2008, s.133.
[88] Ek 1

1977 yılında genel seçimlere tekrardan Adalet Partisi üçüncü sıra Sivas milletvekili adayı olarak girer. Ancak bu seçimlerde Adalet Partisi iki milletvekili çıkarır ve yine Bâkiler seçilemez.[89]

Şaban Karataş'ın görevden alınmasıyla TRT Misafirhanesi'nde görevlendirilir. Fakat 1979 yılında Sivas milletvekillerinden o zamanın Kültür Bakanı Tevfik Koraltan, Bâkiler'i Kültür Bakanlığı'na müsteşar yardımcısı olarak alır.[90]

12 Eylül 1980 askerî darbesiyle birlikte önce bakanlık müşavirliğine alınır daha sonra da dönemin Kültür Bakanı Fikri Durmuş Sağlar tarafından Batman'a sürülmek istenir.[91] Başbakan Süleyman Demirel'in inisiyatifiyle Batman'a gönderilmez ve Başbakanlık müşavirliğine atanır.

1983 yılında Anavatan Partisi genel başkanı Turgut Özal'ın yoğun isteklerine rağmen Anavatan Partisi'nin Sivas il başkanı ve milletvekili adayı olmayı reddeder ve Milliyetçi Demokrasi Partisi'nden tekrar milletvekilliğine adaylığını koyar. İkinci sıradan Sivas milletvekili adayı olur. Ancak ANAP'ın seçimleri beklenmedik bir üstünlükle kazanmasıyla, Milliyetçi Demokrasi Partisi Sivas'tan sadece bir milletvekili çıkarır ve Bâkiler'in meclise girme umutları sona erer. Siyasî hayatına nokta koyan şair, Ankara'ya dönerek Başbakanlıktaki görevine devam eder.[92] 1995 yılında kendi arzusuyla bu görevinden emekli olur ve İstanbul'a taşınıp kültür, sanat ve edebiyat çalışmalarına orada devam eder.

[89] Ayvazoğlu, age., s.136
[90] agy
[91] Ek I
[92] Ayvazoğlu, age., s.137

3. SANAT ve EDEBİYAT HAYATI

3.1. Şiirinin Gelişimi, Girdiği Kültür - Sanat Çevreleri, Yazılarını ve Şiirlerini Yayımladığı Dergiler

Bâkiler, çocukluğunda annesinin anlattığı şarkılı türkülü masallarla, ilgi ve beğeniyle dinlediği âşıkların, halk ozanlarının vezinli kafiyeli sözlerinden, türkülerinden oldukça etkilenir. Hem evde, hem sokakta küçük Yavuz Bülent'in çevresini saran halk şiiri, onu şiire doğru çekmeye başlar. Ziya Gökalp İlkokulu'ndaki öğretmeni Makbule Yurderi'nin okul gazetesi hazırlanması münasebetiyle Sivas üzerine yazdığı bir şiirle, ilk şairlik deneyimini yaşar.[93]

İlkokulda ayrıca sınıfta birtakım konular işlenirken Makbule Yurderi'nin sınıftan isteği üzerine Yavuz Bülent, çeşitli vezinli kafiyeli şiirler de yazar. Bunlardan biri de sindirim sistemi üzerine yazılan aşağıdaki dörtlüktür:

"Sindirimin yollarında

Barsakların kollarında

Yağlarında ballarında

Canlara can katarız biz"[94]

Bâkiler'in öğretmenleri Makbule Yurderi, Muammer Dülger, Mustafa Ateş ondaki yeteneğin farkına vararak, onu şiire teşvik ederler.[95]

1953 yılında Malatya'da kız kardeşini bir elektrik kazasından dolayı kaybetmesinden ötürü sık sık kız kardeşinin kabrinin başına gitmeye başlar. Orada ilk serbest tarzda şiirlerini yazar. Bu şiirlerini İstanbul'da yayımlanan çeşitli

[93] Ek I
[94] "Yavuz Bülent Bâkiler'in Sohbet Toplantısından", **Türk Edebiyatı**, S.69, Temmuz 1979, s.7.
[95] "Hisardan Biyografiler.", agy.

dergilere, özellikle de *Türk Sanatı* dergisine gönderir. Bu şiirleri yayımlayan, derginin sahibi Abidin Mümtaz Kısakürek, genç şair Bâkiler'e şiirlerine iltifat eden bir mektup göndererek onu cesaretlendirir.[96]

Babasının yoğun teşvikleriyle Türkçü ve Turancı düşünceler içerisinde yetişen Bâkiler, babasının abonesi olduğu *Ehli Sünnet*, *Büyük Doğu*, *Orkun*, *Sebilürreşat*, *Kızılelma*, *İslâm*, *Millet*, *Tanrıdağı*[97] gibi bütün Türkçü Turancı dergileri babası ona okutturarak Türk-İslam düşüncesinden oğlunun nasibini almasını sağlar.

Böylelikle hem dergilerdeki şiirleri okuyarak günün şiirini takip eden hem şiirlerini olgunlaştırmaya başlayan, şairliği iyice benimseyen Bâkiler, arkadaşlarıyla lise yıllarında Türkçü bir düşünceye sahip olan *Kopuz* dergisini çıkarmaya başlar ve şiirini kafiyeden ve vezinden tam olarak kopmayan serbest bir forma yerleştirerek şiir yazmaya devam eder.[98]

Bâkiler'in tam anlamıyla edebiyat âlemine girişi üniversite eğitimi nedeniyle Ankara'ya gelmesiyle olur. Ankara'da da *Kopuz* dergisini yayımlamaya devam etmek arzusundadır. Bu konuda yardım aldığı kişi, meşhur Turancılardan, Nihal Atsız'ın kardeşi Nejdet Sançar'dır. Nejdet Sançar'ın yardımlarıyla *Kopuz* bir sene boyunca Ankara'da yayımlanır.[99]

[96] Ek I
[97] Özcan, age., s.282.
[98] agy.
[99] GA s.172

Türk Ocağı'nın yayın organı *Türk Yurdu'nda* ve Türkçü Turancı bir çizgiye sahip *Orkun* dergisinde yazı ve şiirlerini yayımlayan Bâkiler, bir süre sonra *Orkun* dergisinin yayın yönetmenliğini üstlenir.[100]

Ankara'daki öğrenciliğinde ilk önce tanıştığı isim Osman Yüksel Serdengeçti'dir. Onun vasıtasıyla Türk Ocağı çevresine giren Bâkiler, Hamdullah Suphi, Galip Erdem, Ârif Nihat Asya, Halide Nusret Zorlutuna, Nejdet Sançar gibi Türkçü isimlerle, babasının abonesi olduğu dergilerden ismen tanıdığı önemli kültür ve edebiyat adamlarıyla tanışır. Demokrat Parti'nin politikalarına kendini çok yakın hisseden Bâkiler, o zamanın Türkçü ve Demokrat Partili düşünce ve siyaset adamlarıyla sıkı münasebetler kurar. Artık o fiilen de bir Turancıdır.[101]

Hukuk Fakültesi'ndeki ve Türk Ocağı'ndaki toplantılarda, şiir günlerinde hitabetini iyice güzelleştiren Bâkiler, toplantıların vazgeçilmez konuşmacısı olur. Askere gidene dek fiilen o ortamın havasını solur. O dönemdeki sol kesimin yayınladığı komünizm propagandası içeren şiirlere tepki ihtiyacından doğan kahramanlık ve memleket şiirleri yazar.[102]

İlk şiirlerinin ekseni böylelikle gurbet, memleket, aşk, anne ve millî konular etrafında çeşitlilik göstermesine rağmen ağırlığı aşk şiirleri ve bireysel temalar oluşturur. Bunun yanı sıra da fetih şiirleri yazmakla meşgul olur.

16.04.1960 tarihinde çıkan Malatyalılara yönelik mizahî, arkalı önlü tek sayfalık bir dergi olan *Miş-Miş*'in yazı işleri müdürü olarak Yavuz Bülent Bâkiler'in

[100] "Hisar'dan Biyografiler.", agy.
[101] Ayvazoğlu, agm., s.134
[102] Özcan, age., s.305.

ismini görürüz.[103] Bu gazetede mizahî bir üslûpla kaleme aldığı bir baş makalesi bulunur. Üzerinde "yılda bir çıkar" ibaresi bulunan mizahî gazete, mahallî öğelerle yoğrulmuş olmakla beraber, Bâkiler'in öğrencilik yıllarında tamamıyla Turan çevresine kapatmadığını, kendine yakın gördüğü, Ankara'ya Anadolu'nun taşra illerinden gelen gençlerle çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu gösterir.

Askerde tanık olduğu bir olay onu anne şiirleri yazmaya iter.[104] Anne şiirleri konusunda en çok şiir yazan şairlerden birisi haline gelir. 1968 yılının Eylül ayında, Ankara Radyosu'ndaki vazifesinden ayrılarak Sivas'a giden Bâkiler, orada bir süre avukatlık yapar. Aldığı davalarda gördükleri, dinledikleri, şahit oldukları onu dehşete düşürür. Burada Anadolu gerçeğiyle tanışır. Anadolu insanları, köylüsü ve kentlisi çok basit sebepler yüzünden rahatlıkla cinayet işlemektedir. Bir karış toprak, bir tutam ot, bir salkım üzüm vb. sebebiyle işlenen cinayetler sebebiyle gelinler, analar dul; çocuklar yetim kalmaktadır. Bunlardan son derece müteessir olan şair, kendisinden önce millî edebiyat dönemi şairlerince yazılmış olan şiirlerin gerçeği anlatmadığını kavrar. Anadolu'da güzelle çirkin, doğruyla yanlış, aydınlıkla karanlık, merhametle zulüm yan yanadır. Bu sebepten şair gördüğü manzarayı olduğu gibi yansıtmak, yazmak ister.[105]

Bâkiler, hem evliliğin getirdiği dinginlikle şiirinin ağırlığını aşk şiirlerinden, memleket ve Turan şiirlerine kaydırır. Bireysel konular gittikçe şiirlerinden silinmeye başlar. Şairin yüreği Anadolu'nun sıkıntıları, dertleri için çarpar.

---

[103] Daha önce Malatya'da da yayımlandığını kataloglardan öğrendiğimiz bu gazetenin rastlayabildiğimiz tek nüshası şu an Ankara'daki Millî Kütüphane'de bulunmaktadır. Yer Nu: 1960 SC 57.
[104] Ek I
[105] ANAİ, s.144-145

Sivas'ta avukatlık yaptığı yıllarda Abdülkadir Hergüner'in çıkardığı *Hakk'a ve Hakikate Hizmet* gazetesinin başyazarlığını yapar. [106]

Bu dönemde Bâkiler'in şiirleri *Hisar* dergisinin sayfalarında görülmeye başlar. *Hisar*'ın dil ve edebiyat anlayışını, şiirlerini yazmaya başladığı ilk evreden itibaren benimsemiş ve kendine yakın bulmuş olan Bâkiler'in şiirleri, 1964'ten itibaren *Hisar*'da görülür[107] ve *Hisar*'ın ikinci evresinde ise yoğunlaşarak Bâkiler, Hisar'ın değişmez şairleri arasına girer.

Bâkiler, 1976 yılında *Hisar Dergisi*'nde ilk defa Türkistan'ı anlatan Turancı niteliğe sahip şiirini yayımlar. Azerbaycan konulu iki şiirini daha Hisar'da yayımlayan Bâkiler, yine bu açıdan da ilktir. [108]

Hisar Dergisi'nin yanı sıra *Toprak, Türk Kültürü, Töre, Varlık* gibi dergilerde de Bâkiler'in şiirlerini görürüz.

1976'da Yugoslavya'da yapılan Struga Şiir Akşamları'na Türkiye'yi temsilen katılır. [109] Hem TRT'den sağladığı imkânlarla Balkanlardaki Türk varlığını belgesel film haline getirir hem de buradan edindiği intibaları, gezi yazıları şeklinde *Hisar Dergisi*'nin sütunlarında yazar.

1979 yılına dek TRT'de program yapımcılığı görevini sürdüren Bâkiler burada Türk tarihi ve kültürü hakkında birçok program hazırlar. Bunlar; *Üsküp'te Türk Eserleri, Kıbrıs'ta Türk Evleri, Mareşal Fevzi Çakmak, Mehmet Âkif* ve İznik,

---

[106] Ahmet Turan Alkan, "Yavuz Ağabey", **Yavuz Bülent Bâkiler'e Armağan**, (Hzl. Selçuk Karakılıç), Size Der. Yay., 2004, s.35.
[107] Hisar'dan Biyografiler.
[108] TT. s.41
[109] ÜK,s.7

Konya, Söğüt, Bursa, İstanbul hakkında *Anadolu'da Eski Türk Başkentleri* adlı belgesel programları hazırlar.[110]

Azerbaycan'a ilk defa 1980 yılında gider. Kültür Bakanlığı görevlisi olarak davetli olduğu Taşkent Film Festivali'ne Türkiye'yi temsilen katılmak üzere Sovyetler Birliği'ne geçtiği zaman Ruslar tarafından götürülür. Bu ziyaret dört gün sürer. 1982'de ikinci defa Azerbaycan'a kendi imkânlarıyla gider. Ondan sonra her iki yılda bir yolu Azerbaycan'a düşer. Orada tanıştığı kültür, sanat, edebiyat ve siyaset dünyasından çeşitli insanlarla temaslarını sürdürür. [111]

Televizyonculuğuyla da ön plana çıkan Bâkiler, Türk Cumhuriyetlerine on kere gidip gelmiş, buralarla ilgili olarak da, bir kısmı TRT'de bir kısmı da Samanyolu Televizyonu'nda olmak üzere 101 TV programı yapmıştır.[112]

Ahmet Kabaklı'nın kurduğu Türk Edebiyatı Vakfi'nın yayın organı *Türk Edebiyatı* dergisinde de yazıları ve şiirleri yayımlanır. Aynı zamanda Kültür Bakanlığı'nda görevli olduğu zamanlar kurumun yayın organı *Millî Kültür*'de şiirleri yayımlanır.

Bâkiler, bir süre *Zaman Gazetesi*'nde ve uzunca bir süre de *Türkiye Gazetesi*'nde köşe yazarlığı yapar. *Türkiye Gazetesi*'ndeki köşesinin adı "Düşünce"dir.

Hisar tamamen kapanana dek şiir ve nesirlerini *Hisar*'da yayımlamaya devam eder. Birçok milliyetçi ve muhafazakâr dergide imzasını gördüğümüz Bâkiler, *Hisar*

[110]Nevin Akkaya, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirlerinde Sivas Teması", **Millî Kültür**, Nisan, 1989, s. 64.
[111] AZYB s.7-8
[112] AZYB. S.44

kapandıktan sonra kendisini emekli olmuş bir memura benzetir.[113] Ancak bir süre sonra diğer birçok Hisarcı şair gibi *Türk Edebiyatı* dergisinin bir şairi olur. *Türk Edebiyatı*'nın yanı sıra *Türk Dili*'nde de şiirleri yayımlanır. *Türk Edebiyatı* dergisi de *Hisar* ile aynı düşünceyi, aynı sanat, edebiyat ve dil anlayışını paylaşan bir dergidir. *Hisar*, Türk şiirinin milliyetçi, muhafazakâr ve gelenekçi kanadını temsil etme görevini *Türk Edebiyatı*'na devretmiş gibidir.

Çeşitli konferanslar, şiir günleri ve matineleri vesilesiyle Anadolu'yu dolaşan Bâkiler, bu seyahatlerinde çoğu kez Ârif Nihat Asya ile birliktedir. Yazdığı şiirlerini ilk ona tashih ettiren ve onun eleştirilerini merak eden Bâkiler, şiirine Hisarcı bir şair olan Ârif Nihat Asya'nın yoğun tesiri altında kalır.

Sanat hayatı boyunca hep aynı istikamette yürüyen Bâkiler, sadece şiirinin konu alanını genişletmiştir diyebiliriz. Şairin gönlüne çocukluğundan beri iyice yerleşen ülkücü düşünceler, üniversite yıllarında, hatta iş ve siyasî hayatında da onun tavırlarını şekillendirmiş ve hep milliyetçi sanat camiası içerisinde kalmasına sebep olmuştur.

1995 yılında Başbakanlık'taki görevinden kendi isteğiyle emekliye ayrılan Bâkiler, İstanbul'a taşınarak *Türkiye Gazetesi*'ndeki köşe yazarlığına devam eder.

Samanyolu Televizyonu'nun destekleriyle, tekrar Türkistan'a giderek oralar hakkında belgesel filmler hazırlar ve Türk coğrafyasının Türkiye'de tanınması konusunda çeşitli faaliyetler yürütür.

[113]Necmettin Turinay, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Görüşleri", **Türk Edebiyatı**, S. 120, Ekim 1983, s.44.

Yine Samanyolu Televizyonu'nda *Sözün Doğrusu* adında beşer dakikalık bölümlerden oluşan dil programları hazırlayıp sunarak, Türkçenin güncel sorunlarından, yaygın olarak yapılan dil yanlışlarından, güzel ve etkili konuşma yollarından bahseder. Bu program serisi 204 bölüm devam eder.

Bâkiler adına ilk sanat ve edebiyat toplantısı, 63. yaş günü münasebetiyle Bakü de 1999 yılında düzenlenir ve bu toplantıda Bakü Asya Üniversitesi ile Gence Üniversitesinden ayrı ayrı "Fahri Edebiyat Doktoru" ünvanları alır.[114]

Sağlığının izin verdiği ölçüde Türkiye'nin dört bir yanında şiir günlerine, konferanslara, söyleşilere katılan, an itibariyle 56. sanat yılını dolduran, 75 yaşındaki Yavuz Bülent Bâkiler, yaşlılığın getirdiği olgunluk ve durulmayla beraber nesir çalışmalarına yoğunluk vermiştir.

3.2. Şiir ve Nesir Kitapları

Yavuz Bülent Bâkiler, şimdiye kadar 10 kadar nesir kitabı, 4 şiir kitabı ve 2 antoloji yayımlamıştır. Bâkiler'in ilk şiir kitabı olan *Yalnızlık* 1961 yılında yayımlanır. Bu kitabında genel olarak ilk gençliğinde yazmaya başladığı aşk, özlem gibi bireysel konuların yanı sıra Türk-İslam düşüncesinin gelecekte şiirini kaplayacağına dair işaretler taşır. "Cebeci Camii", "Ben Doğuluyum", "Kerkük Ağıtı" gibi şiirleriyle Turan konusunun Bâkiler'in şiirleri arasında yer kaplamaya başladığını görürüz.

İkinci şiir kitabı *Duvak*, 1971 yılında Hisar dergisi yayınları arasında çıkar. Derginin 1971 yılı Aralık ayı cildinde *Duvak* hakkında bir de tanıtım yazısı yayımlanır.[115] *Duvak*'ta Bâkiler'in şiirinden bireysel konuların gittikçe silinmeye

[114] AYBŞ s.142-143
[115] Muhtar Körükçü, , "İki Şiir Kitabı: Duvak-Gerçek", **Hisar**, S. 96, Aralık 1971, s.18.

başladığını görürüz. Şairin çevresine karşı duyarlılığı iyiden iyiye artar. Bu kitapta genel olarak "anne", "Anadolu", "Anadolu insanı ve onun sorunları" gibi konuların onun şiirinin merkezine oturduğunu görürüz. Artık Bâkiler Türkiye'nin şiirini yazıyordur. Şairin tematik olarak böyle bir kayma yaşamasını evlenmesinin getirdiği duygusal durulma ile Sivas'ta karşılaştığı ve yakından tanıma fırsatı bulduğu manzaranın etkili olduğunu söyleyebiliriz.

1987 yılında yayımlanan üçüncü şiir kitabı *Seninle*'de ise şiirlerinin Anadolu coğrafyasından Turan ve Türkistan coğrafyasına kaydığını görürüz. Ahmet Kabaklı bu geçişte Ârif Nihat Asya, Nihal Atsız ve Türkçü çevrelerin etkisinin olabileceğini söyler.[116] Anadolu'nun yanı sıra, Azerbaycan, Türkistan, Üsküp gibi şiirlerine konu olan yerleri şairin gidip görme, değerlendirme imkânı bulması ve bütün Türklerin daha önce de Bâkiler şiirinde işlendiğini varsayarak, daha önce de Turan coğrafyasına ilgi duyan Bâkiler'in şiirine Turan konusunun girmesi, bu gezilerin etkisiyle de olmuştur diyebiliriz.

Şair, 2001 yılında bu üç şiir kitabında yer alan şiirlerin yanı sıra bu süre zarfında yazdığı şiirleri *Harman* adlı kitabında toplar. *Harman* Bâkiler'in, kendisinin kitaplarına almadığı bazı şiirleri hariç, yayımlanmış bütün şiirlerinin yer aldığı bir kitaptır.

Şiirlerinde anne konusunda oldukça önem veren Bâkiler, *Şiirimizde Ana* adlı bir antoloji hazırlar. Bu antoloji 1967 yılında yayımlanır.

[116] Ahmet Kabaklı, **Türk Edebiyatı**, C. IV, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 10. Baskı, İstanbul 2002, s.367.

Cumhuriyet'in 50. yıldönümü dolayısıyla Sivas Valisi Celal Kayacan'ın da isteğiyle *Sivas'a Şiir* adlı antolojiyi hazırlar ve bu antolojide o güne kadar Sivas üzerine yazılan bütün şiirleri bir araya getirir.[117]

Bâkiler'in nesir kitaplarının genelini seyahat notları ve monografik çalışmalar oluşturur. 1969 yılında Sivas'lı Nakşibendî şeyhi İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak hakkında *İsmail Efendi* adında biyografik çalışmayı yayımlar. Karslı Âşık Hasretî hakkında monografik bir çalışması daha yayımlanır, bu çalışma bir fasikül halindedir. Mehmet Âkif üzerine *Mehmet Âkif'te Çağdaş Türkiye İdeali* adlı bir kitabı ve *Âşık Veysel* adında monografik bir çalışması vardır. Azerbaycan'ın ikinci cumhurbaşkanı olan, Turancı devlet adamı Ebulfez Elçibey hakkında hazırladığı *Elçibey* adlı biyografik bir çalışması daha vardır. Ayrıca Bâkiler, yanında çok şeyler öğrendiği Ârif Nihat Asya'nın karısına yazdığı aşk mektuplarını da *Ârif Nihat Asya'nın Sevgi Mektupları* adıyla yayımlar. Ârif Nihat Asya'nın uzun süre çevresinde olması münasebetiyle onu çok yakından tanıyan Bâkiler, Ârif Nihat'la yapmış oldukları çeşitli sohbetleri, onun hayatını ve hatıralarını, şiirlerini konu alan *Ârif Nihat Asya İhtişamı* adlı bir eser de kaleme alır.

Türk siyasî ve kültür hayatında önemli rol oynayan ve Bâkiler'in çeşitli vesilelerle tanıma fırsatı bulduğu, şairde olumlu ve olumsuz etkiler bırakmış olan, artık dünyadan göçmüş birçok meşhur kişiye dair anekdotları *Gidenlerin Ardından* adıyla kitaplaştırır.

Merhum BBP lideri Muhsin Yazıcıoğlu hakkında yazılmış çeşitli makaleleri ve yazıları *Muhsin Başkan* adlı bir kitapta bir araya getirmiştir.

---

[117] Özcan, agy.

Bâkiler, Samanyolu Televizyonu'nda, Türkçenin doğru yazılıp konuşulması hakkında hazırlayıp sunduğu *Sözün Doğrusu* adlı programların metinlerini iki cilt halinde, yine aynı adla kitaplaştırır.

Bâkiler, Türkistan'a, Balkanlar'a ve Azerbaycan'a yaptığı gezileri de kitaplaştırır. Balkanlar'daki Türk mirasını ve Balkan Türklüğünü anlattığı kitabı *Üsküp'ten Kosova'ya*, Türkistan coğrafyasını anlattığı *Türkistan Türkistan,* Azerbaycan'ı anlattığı *Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır* adlı kitapları sırayla yayımlanır.

Bâkiler'in nesirleri de şiirleri gibi samimi bir üslûpla, temiz ve duru bir Türkçeyle yazılmış olmakla beraber, kitaplarında birbirini tekrar eden kısımların çokça bulunması sebebiyle şairin, sanat açısından nesirde şiirde olduğu kadar başarılı olduğunu söyleyemeyiz.

Bâkiler, Azerbaycan edebiyatından Türkiye Türkçesine çeşitli uygulamalar da yapmıştır. Hasan Hasanov'un *Brüksel Mektupları* ve Bahtiyar Vahapzade'nin *Feryat, İkinci Ses, Nereye Gidiyor Bu Dünya, Özümüzü Kesen Kılıç* adlı eserlerini Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarmıştır.

3.3. Aldığı Ödüller

Bâkiler, sanat hayatı boyunca birçok ödüle ve ünvana layık görülmüştür. Onun şiire, Türk kültürüne ve diline katkılarını pek çok kurum ve kuruluş takdir etmiş, ödüllendirmiştir. Bu ödüllerin bir kısmını şöyle sıralayabiliriz:

1. Atatürk Kültür Merkezi ve Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu tarafından Atatürk Kültür Merkezi Şeref Üyeliği Ödülü-13 Eylül 1999

2. Azerbaycan Ziyalılar Cemiyeti tarafından Fahri Ziyalı (Aydın) Armağanı-23 Nisan 1999

3. Azerbaycan Halk Cephesi tarafından Elçibey adına Türklüğe Hizmet Ödülü-5 Mayıs 2002

4. Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi- Dünya Türklüğüne Hizmet Ödülü

5. Türkiye Cumhuriyeti TİKA Başkanlığı-Dünya Türklüğüne Hizmet Ödülü

6. Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı-Dünya Türklüğüne Hizmet Ödülü

7. Türk 2000'ler Vakfı- Dünya Türklüğüne Hizmet Ödülü

8. Azerbaycan Dünya Genç Türk Yazarları-Dünya Türklüğüne Hizmet Ödülü

9. Dil Gazetesi- Dünya Türklüğüne Hizmet Ödülü

10. Azerbaycan Asya Üniversitesi-Fahri Edebiyat Doktoru

11. Azerbaycan Gence Üniversitesi- Fahri Edebiyat Doktoru

12. Karaman Valiliği-Türk Diline Hizmet Ödülü

13. Kombassan Holding- Türk Diline Hizmet Ödülü

14. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi-Türk Diline Hizmet Ödülü

15. Türkiye Yazarlar Birliği- Türk Diline Hizmet Ödülü

16. Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyeti- Türk Diline Hizmet Ödülü

17. Türkiye Millî Kültür Vakfı- Türk Kültürüne Hizmet Ödülü

18. Türk Ocakları Genel Merkezi-Hamdullah Suphi Tanrıöver Ödülü

19. Kayseri Aydınlar Ocağı- Türk Kültürüne Hizmet Ödülü

20. Academy of Art and Culture World-Kültüre Hizmet Ödülü

21. Boğaziçi Dergisi-Türk Şiirine Hizmet Ödülü

22. Radyo TV Gazeteciler Derneği-1999 RTGD TV Oskarı

23. Sivaslılar Eğitim Kültür ve Yardım Vakfı-Yılın Edebiyatçısı Ödülü

24. Malatya Belediye Başkanlığı-Fahri Hemşerilik Ödülü

25. Gaziantep Belediye Başkanlığı-Fahri Hemşerilik Ödülü

26. Uluslararası 4. Türkçe Olimpiyatı-Gaspıralı İsmail Bey Ödülü[118]

27. İLESAM Başarı Ödülü-2008

4. SANAT ANLAYIŞI

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde Hisar topluluğunun ortaya koyduğu esasların tamamını benimsediğini söyleyebiliriz. Şairin, bir yönüyle geleneğe yaslandığını, bir yönüyle de geleneğin boyutlarını değiştirerek şiirlerinde çeşitli kültürel formlar halinde onu yaşatmış, ona yer vermiş ve böylelikle yerli renklerle bezeli ve millî unsurları taşıyan bir şiir elde etmiştir.

Bâkiler'in şiirlerinin genel hatlarıyla dayandığı temeller, Bâkiler'in konuları ele alış tarzı ve şiirini oluşturması yolunda ona tesir eden etkenler, Bâkiler'in

[118] Karakılıç, age., s.380-387. Bu çalışmanın 2004 yılında yayımlandığını göz önünde tutarsak, Bâkiler'in aldığı ödüllerin bu sıraladığımız ödüllerden daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

şiirlerindeki şekil anlayışı ve Bâkiler'in şiirlerini oluştururken kullandığı dilin düşünce açısından arka planı olarak sıralanabilir.

Bâkiler'in şiirlerinde temel olarak yer alan düşünce değil, duygudur ve onun şiirlerinde düşünceye bile duygusal bir yaklaşım söz konusudur. Bu şairin romantik duyuşuyla açıklanabilir. Bâkiler, bütün yönleriyle romantizmden etkilenmiştir diyebiliriz.

Şerif Aktaş'ın Millî Edebiyat dönemi Türk şairleri üzerinde yaptığı tespitlerle esaslarını ortaya koyduğu millî romantik duyuş tarzı, Bâkiler'in şiirlerinde de bariz bir şekilde görülür. Aktaş'a göre millî romantik duyuş tarzı; coşkulu arayışı, sanat ve edebiyat eserlerinde ve sürdürülen yaşama tarzının, hayat mücadelesinin her safhasında görebilmek mümkündür. Bu duyuş tarzı ve ondan gücünü alan arayış, kendi içine kapalı ve tarihî şekillenişinin belli bir dönemine saplanmış da değildir. Kendi topluluğunun tekevvününü bütün olarak kucakladığı gibi, çağın gereklerine de açıktır.[119] Aktaş bu konudaki düşüncelerine şöyle devam eder:

"*Millî romantik duyuş tarzı ile kendi "ben"ine yönelen insan* [yazar veya şair] *temelde millî ve mahallî olan bu değerleri, ait oldukları iklimde tesbit edip değerlendirdikten sonra, insanlığın hizmetine sunar. Türk tekevvünü çerçevesinde olgunlaşan damak zevkini, örtünmedeki renk ve ahengi ve biçim inceliğini takdim et*[melidir.]"[120]

Buna göre şair veya yazar, beyin ile kalp arasında sanatı ile diyalog kurarak ahlakî değerleri sanat ve edebiyat eserlerinde, eserin bütünlüğünü bozmadan

[119]Şerif Aktaş, "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı I", **Türkiye Günlüğü**, S. 38, Ocak-Şubat 1996, s.173.
[120] age s.175

durabilmelidir. Bu tavır sanat eserini bir tezin emrine vermek değil, insanî olanı sanatın dikkat ve hassasiyetiyle yorumlayarak zenginleştirmek olacaktır.[121]

Bâkiler'in romantizmi de burada bahsedildiği gibi, bütün memleketi kucaklayan, Türk milletinin tarihî geçmişine ve birikimine yaslanır. İdeolojik değildir, coşkun ve heyecanlı bir şekilde tekâmül eder. Ancak Aktaş'ın ortaya koyduğu tez, yeni bir tespit değildir. Aslında romantizmin temel özelliklerinin millî edebiyat devri Türk şiirinde tespit edilmesi ve esas olarak millî duyarlılığa sahip şairlerin konuya yaklaşım tarzının genel bir teoriğinin ortaya konulmasıdır. Akım olarak romantizm, sanatta özgürlüğü, insanı bütün değerlerin ölçüsü haline getirmeyi, merkeze sanatçının kendisini koyarak çevreden duygu yoluyla edindiklerini eserine yansıtmayı, toplumun maruz kaldığı sorunlara eserlerinde değinmeyi ve kimsesizlere, sakatlara, yetimlere karşı duyulan acıma duygusunu dillendirmeyi, şuuraltından gelen tesirlerle beraber akıldan ziyade duyguları öne çıkarmayı, aşırı bir hassasiyetle yoğrulmuş hüzünlü ve melankolik duyguları, ferdiyetçi bir tutumun yanı sıra lirik bir söyleyişi, doğaya oldukça önem vermeyi ve doğayı anlamlandırmayı, mazi fikrini her daim akılda tutmayı ve yer yer geçmişe sığınmayı, millî ve dinî hassasiyetleri önemsemeyi, samimi bir dil ve üslûp anlayışını benimser.[122]

Bâkiler'in şiirinde öncelikle sanatın şekilci yönünün ihmâl edildiğini görürüz. Bâkiler'in şiirlerinde çoğu kez şekil sorununu umursamadığı söylenebilir. Bâkiler'in şiirlerinde Anadolu insanının, Türk milletinin bireylerinin merkeze konulmasıyla, öznel gözlemci tavırla çevrede olanlara karşı tutumu ve özellikle aç, fakir, cahil,

[121] Şerif Aktaş, , "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı I", **Türkiye Günlüğü**, S. 39, Mart-Nisan 1996, s.107.
[122] İsmail Çetişli, **Batı Edebiyatında Edebî Akımlar**, Akçağ Yay., Ankara, 2003, s.71-77.

kimsesiz ve bakımsız insanları, merhametle şiirlerine taşıyarak öne çıkardığı toplumcu yönüyle, düşünce şiirinden çok duygu şiiri bağlamında ürünlerini vermesiyle, aşkı romantik ve marazî derecede kötümser ve ümitsiz yaşamasıyla, bu aşk mistisizminin onu çevre olarak dışarıya, sokaklara veya geçmiş güzel günlere yönlendirmesiyle, çevresini bireyci bir tutumla değerlendirerek, gördüğü manzaralara, tanık olduğu olaylara duygusal bir tutumla yaklaşmasıyla, lirizmi elden bırakmamasıyla, İslamî ve millî konuların, motiflerin hissî olarak şiirinde geniş yer tutmasıyla, halkın konuşma diline yakın bir dili benimsemesiyle ve samimi söyleyişiyle Bâkiler'i romantik bir şair olarak değerlendirebiliriz.

Bâkiler'in poetikasını çıkarabileceğimiz herhangi bir yazısı veya söyleşisi yoktur. Ancak onun "Yine Benim" adlı şiiri, genel olarak şairin poetikasını ortaya koyması açısından önemlidir. Poetika, herhangi bir şairin şiir sanatı hakkındaki derli toplu görüş, anlayış ve fikirlerini ihtiva eden yazı veya eseri olarak tanımlanabilir.[123]

Yine Benim şiirinde Bâkiler'in duygularının, duyarlılıklarının, içselleştirdiği çevre ve insan figürlerinin, kendi dünyasında karşılık bulabilen insan manzaralarının, benimsenen ve okuyucuya duygulu bir sesle anlatılan Türk İslam coğrafyasının teker teker vurguları yapılır:

"*Yolcusu yine benim bitmeyen yokuşların*
Acısını ben duyarım aşklardan kopuşların
Çığlık çığlık uçup giden yorgun kuşların
Kanadı yine benim.

Hesabı benden sorulur karanlık zamanların

[123] Alim Gür ve Bedia Koçakoğlu, agm., s.112.

Dehşetini ben duyarım akıtılan kanların
Bir kuş vurulur gibi vurulan insanların
Meçhul adı yine benim.

Değişmiyor çizgisi büyük kaderin
İçimde bir yara: derin mi derin
Her taraftan yıkılmış yetimler mahşerinin
Feryadı yine benim.

Kimse farkında değil çıplak ayaklarımın
Boynu bükük, hüzünlü, esir bayraklarımın
Bire iki-üç veren susuz topraklarımın
Hasadı yine benim.

Çilesi benimdir bütün kulların
Terk edilmiş kızların, günahkâr oğulların
Soğan-ekmeğe hasret yaşayan yoksulların
Ağız tadı yine benim.

Gönlüm baştan başa aşk ve merhamet
Bir gölgedir önümde ardımda gurbet
Bütün yavukluların sevdalıların elbet
Muradı yine benim." (H. Yine Benim, s.159-160)

Görüldüğü üzere bu şiirde Bâkiler'in ümitsiz aşk hikâyelerini, insanların cahilce, yok yere birbirlerini öldürmelerini, yetimleri, yoksulları, esaret ve zulüm

altında perişan haldeki Türkleri, kuraklığı ve memleketin bakımsızlığını ve insanların gelecekten beklentilerini içselleştirerek onların ümidini, üzüntüsünü, kederini, çektikleri yoksullukları kendi duyuyormuşçasına şiirine taşıdığını beyan eder. Keza Bâkiler de bu şiiri, kendi şiir anlayışının bir manifestosu olarak kabul etmiştir. [124]

Bâkiler'in aşk anlayışı hakkında da müspet bir yorum yapabilmek mümkün. Şiirlerinde gördüğümüz ekseri platonik olarak yaşanan ve mutsuzluklarla, tatminsizliklerle ve hüsranlarla sonuçlanan aşk, bir bakıma taşralı bir delikanlının geldiği büyük şehirde tattığı bir duygudur. Bu yönüyle, kentsoylu şairlerin yaşadıkları, şehevî düzleme kayan aşktan farklı olarak duyulardan çok, gönülle algılanan bir sevgidir ve bu Anadolu'dan büyük şehre açılmış olan birçok şairin de ortak duyarlılığıdır. Örneğin Cahit Külebi, Dilaver Cebeci, Ali Akbaş gibi şairlerde de bu gözlenebilir. Onlar, bu yönleriyle bir çeşit Karacaoğlan'dırlar. O yüzden sevgili, şairin memleketinde sıkı sıkıya tutunduğu türkülerle özdeşleşir. Sevgili türkü gibi konuşur, türkü gibi bakar, susuşu bile türkü gibidir. Bu, şairin sevgilide kültür köklerini de görmek istemesiyle de açıklanabilir.

Sadık Tural, Yahya Kemal nasıl İstanbul şairi olarak anılıyorsa, Bâkiler'i de Sivas şairi olarak anar. Şair, Sivas ekseninden hareketle hem Anadolu Türklüğünün tarihine hem Anadolu'nun bugününe, hem de Turan coğrafyasına doğru çıkar.[125] Turan Karataş da Bâkiler'i ana şairi olarak niteler. [126] Bu tabirler ve tanımlamalar bir bakıma doğru olmakla birlikte Bâkiler'i bütün unsurlarıyla Türk milletinin şairi saymak da mümkündür. Bâkiler'in şiirinde bireyden yola çıkarak gerçekçi bir tutumla toplumu, toplumla birlikte ait olduğu kültürü, tarihi ve medeniyeti göz

[124] Ek I.
[125] Sadık Tural, **Zamanın Elinden Tutmak**, Yüce Emek Yay., 5. Baskı, Ankara, 2006, s.106
[126] Turan Karataş, "Ana Şairi Yavuz Bülent", **Mina**, Mayıs 1990, s. 15.

önünde tutarak bütün Türk milletini, Turan coğrafyasını kucaklayarak, zamandan bağımsız evrensel bir yörüngede ilerlediğini söyleyebiliriz. Bir bakıma Türk insanını iç içe dalgalar biçiminde ele alır ve merkezden dışa doğru ilerler. Bâkiler'in burada hareket noktası Sivas'tır. Şairin gözlem yapabildiği, etkileşim içinde olduğu toplum, Sivas'ta yaşayan halktır. Sivas'ın Türkiye'de en çok köyü olan, yoğun olarak köylü nüfusunu bünyesinde barındıran şehir olduğunu da düşünürsek, şairin dolayısıyla buradan Anadolu'nun diğer sorunlarını da gözlemleyebilmesinin mümkün olduğunu görürüz.

Bâkiler'in şiiriyle hayat hikâyesi arasında sıkı sıkıya bir ilişki vardır. Şair, tecrübe ettiklerinin şiirlerini yazmasının yanı sıra, çevreden öğrendiği, kendisinde derin tesirler uyandıran hadiselerin de şiirini yazmıştır. Örnek olarak *Kerkük Ağıtı* şiirini, kendisi de Kerküklü olan Nejdet Koçak'tan olayı etraflı bir şekilde dinledikten, katliamın ve vahşetin fotoğraflarını gördükten sonra, Nejdet Koçak'ın sesiyle yazdığını söyler.[127]

Bâkiler'in Turan konulu şiirlerinde ise, çoğu Turan konulu şiir yazan şairin aksine daha sakin ve sessiz bir anlatımı benimsediğini görürüz. Yer yer ses tonu hamasîleşir ve hitabet üslûbuyla yazmaya başlar ancak Bâkiler'in şiirleri, çoğu Turan şairinin şiirlerine göre çok daha yumuşak bir söyleyişi benimsemiştir. Bâkiler kendi Turan şiirleriyle ilgili görüşlerini şöyle aktarır:

"*Dilimizin, tarihimizin ve aydınlık medeniyetimizin filizlendiği, boy verdiği ve muhteşem mucizeler meydana getirdiği o mübarek topraklar, ta çocukluk yıllarımdan beri, hep uzaklarda kalan bir sevgili güzelliği ve hasretiyle yüreğimi*

[127] GA s.330

doldurduğundan, benim eski Türk Yurtları için yazdığım şiirler biraz hüzünlü, biraz boynu bükük doğmuşlardır. Aynı konuda, bir Köroğlu coşkunluğuyla kaleme alınan ve gümbür gümbür okunan şiirler yanında, benim karaladıklarım ne kadar sessiz-sedâsız, ne kadar iddiasızdırlar. Onları derin bir sıla hasreti içinde sızlayan bir yüreğin sayıklamasına, sevgilisinden uzak kalan çaresiz bir kimsenin göğüs geçirmesine veya bir mü'minin samimi yakarışlarına benzetebilirsiniz."[128]

Bâkiler, şiir yolculuğuna şekil olarak halk şiirinin etkisiyle başlamış ve zamanla serbest vezinli şiirler yazmış olmasına rağmen bu etkiyi tamamıyla şiirinin dışında bırakabilmiş değildir. Aslında bu Bâkiler'in geleneği değerlendirişi ve ona yeni bir yön verişiyle açıklanabilir. Bâkiler'in şiiri şekil konusunda da etraflıca değineceğimiz üzere kafiyeyi ve ahengi çok önemsemekle birlikte, tamamen serbest olmayan, yer yer hece vezniyle yazılmış kısımlara rastlayabildiğimiz bir şekle sahiptir.

Bâkiler'in dil konusundaki tutumu, Hisar topluluğunda olduğu gibi, esaslarını Genç Kalemler hareketinden alır. Bu anlayışı kısaca "Türkçeleşen Türkçedir" olarak açıklayan Bâkiler, dil hakkında şunları söyler:

"Türkçe nasıl olmalıdır? Bu, 1912 yılında Ziya Gökalp ve arkadaşlarının, yani Ömer Seyfettin ve Ali Cânip Yöntem'in Selânik'te çıkardıkları Genç Kalemler dergisinde ortaya konmuştur. Türkçe sade ve halkın anladığı bir dil olmalıdır. Türkçeyi bir kelime ırkçılığı içerisinde ele almamalıyız. Türkçeleşen Türkçedir düşüncesiyle hareket etmeliyiz."[129]

[128] TT. s.39
[129] "Yavuz Bülent Bâkiler ile Dil ve Kültür Üzerine", **Yüzakı**, Mart 2005, S. 1, s.27.

Bâkiler'in benimsediği yaşayan Türkçe, şiirine mahallî söyleyişlerle, türkülerin bezemeleriyle girmiştir.

Bâkiler'in edebiyatımızda ve günümüz şiirinde gelenekçi ve millî duyarlılığa sahip şairler arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Sanatta rekabete girmekten kaçınan bir şair olmakla birlikte, sanatını ve edebiyatını takdir ettiği şairler de oldukça fazladır. Muhakkak ki Bâkiler, sanat ve söyleyiş bakımından bir Ârif Nihat'a, bir Mustafa Necati Karaer'e yetişememiş, bazı şiirlerinde vasatı aşamamıştır. Ancak onun sıcak ve samimi üslûbuyla, yer yer kahramanlık tonuna yükselen sesiyle ve katıksız Anadolu gerçeğini ve hüzün duygusuyla yoğrulmuş aşkı sunduğu lirizmi yüksek şiirleriyle tanınmıştır.

II. BÖLÜM

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN ŞİİRLERİNDE İÇERİK UNSURLARI

1. KONULAR

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde ele aldığı konuları bireysel ve psikolojik konular, metafizik konular, sosyal ve siyasi konular, Anadolu, Turan ve tarihî konular olarak sınıflandırabiliriz.

1.1. Bireysel ve Psikolojik Konular

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde bireysel konular genel olarak aşk, sevgi, anne sevgisi, çocuk sevgisi ve çocuklara acıma, merhamet, memleket özlemi, geçmişe özlem gibi maddeler etrafında kümelenir.

1.1.1. Aşk ve Sevgi

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde en çok yer verdiği konulardan biri aşk ve sevgi konusudur. Şiirlerinin yaklaşık olarak dörtte birini aşk ve sevgi üzerine yazılmış şiirler oluşturur. Bâkiler, bu ülkenin bütün unsurlarına karşı sevgi duyar. Çocuklar, anneler, Anadolu'nun mimari eserleri, insanları, kültürü Bâkiler'in yürekten sevdiği, baş tacı ettiği varlıklardır. Şair, bazen bayrağı nazlı bir sevgiliye benzetir, bazen de bir şehre, bir ülkeye sevgiliymişçesine bağlanır. Millî konuları ele alırken de milletine ve inancına olan sevgisi rahatlıkla gözlemlenebilir. Bu sebeple şairin toplumsal aksaklıklara yönelik eleştirilerini ve zavallılara, kimsesizlere, yetimlere ve fakirlere olan acıma duygusunu ortaya çıkaran romantik bir toplumcu hava oluşur.

Bâkiler, kadınları tümüyle yüceltmiştir. Ona göre kadın şehvet duyulan bir et parçası değil, Allah katından bağışlanmış bir güzellik, bir ruhtur.[130] Şair, âşık olduğu kadına da, eşine de, annesine de kutsallık atfeder.

Şairin aşk anlayışı platonik, romantik ve santimantalizme kayan bir eğilim gösterir. Bâkiler, sevgililerine karşı beslediği duyguları asla onlara söyleyemez, aşkının sevgili tarafından bilinmesini de istemez. Sevgili onun için yüzüne bakılınca bile utanç duyulan, gizlice sevilen, yaklaşılamayan, ulaşılamayan bir kişidir. Sevgilinin bütün vasıfları yüceltilmiştir. Sevgili, bazen kaçılmak istenen, bazen de görebilmek ümidiyle dört bir yanda aranan kişidir. Şair, sevgiliye karşı asla şehevi duygularla yaklaşmaz. Sevgili Bâkiler için bir ruhtur, şiirlerde sevgilinin bedeni ondan hariç bırakılır ve sevgilinin bedenine olan hayranlığı okuyucu bilmez. Sevgilinin fizikî portresini en çok "türkü" kelimesiyle niteler. Sevgilinin bakışları türküdür, sesi şarkılı türkülüdür, türkü gibi yürür, türkülerdeki gibi bir kızdır, her yönüyle türkülerle özdeştir. Sevgilinin kimliği belirsizdir, hatta *Ağgül'*ü bir lakap, *A….* şiirini sevgilinin adına dair bir ipucu olarak kabul ederek hariç bırakırsak, hemen hemen bütün şiirlerinde sevgilinin adını bile söylemez. Bazen de adını bilmediği bir kıza ilgi duyar. Bunun sebebi Bâkiler'in aşkı kendi ahlâkî ilkeleriyle yaşamaya çalışmasıdır. Sevgili de zaten habersiz olduğu bu aşka karşı, divan şiirindeki sevgili tipi gibi, ilgisiz ve umursamaz davranır. Bâkiler'in aşkları bu nedenle ağızsız dilsiz, sadece şiirlerle anlatılabilen, gözlerle ifade edilebilen, mutsuz aşklardır.[131]

---

[130] Ek I
Ayşe Yılmaz, "Türkçemizin Uyanık Bekçisi, Hassasiyetler Şairi Yavuz Bülent Bakiler'le", **Edebdağ**, Ocak-Şubat 2009, Yıl 1, S. 2, s. 3.
[131] Ek I

Bâkiler, bilinçli olarak yalnızlığı seçer. Sevgiliye olan iptilası onu yalnız kalmaya, gece vakitlerinde tek başına sokaklarda dolaşmaya, hasret türküleri söylemeye, memleketi düşünmeye iter.

Şair, romantizm etkisinde olan şairlerde olduğu gibi, hayat tecrübelerinin şiirini yazar. Bu nedenle aşk şiirlerinin her biri, hayallerde yaratılan bir aşkı değil, yaşanmış aşkları ve olayları konu alır ve bunları hisleriyle, sezgileriyle, benliğiyle terennüm eder.

1.1.1.1. Aşk

Bâkiler, aşkı: "*Aşkın kapsamını anlamanın sırrı ruhumuzda saklıdır. O, yaşanan fakat kolay kolay anlatılamayan bir duygudur. Temiz bir havayı içimize çekmek gibi bir şeydir. Güzelliğini yaşarsınız, hissedersiniz; fakat anlatamazsınız.*"[132] sözleriyle tanımlar. Bu sözlerden hareketle, yukarıda değindiğimiz gibi Bâkiler, ulaşılamayan, şairin ona olan ilgisinden habersiz, dolayısıyla da umursamayan bir sevgiliye, tanımlayamadığı duygularını ifade edebilmek adına şiirler yazar. Aşka dair Bâkiler'in takındığı melankolik tavır, şairin ataerkil bir ailede büyümüş olması ve bu nedenle de içine kapanık yetişmesinden dolayı ortaya çıkmış olan kadınlara karşı çekingenliğin verdiği çirkinlik hissiyle birleşerek şaire ümitsizlik aşıladığını söyleyebiliriz.

Bâkiler'in âşıkken verdiği en yaygın tepki; geceleri sokaklarda yapayalnız dolaşmak ve ağlamaktır:

"*Benden sorun şimdi Üsküdar'ın her gece*

Sokakları kaç adım.

[132] Yılmaz, agm., s.3

Bir gece yarısı düştüm yollara

Her köşe başında ağladım." (H. Üsküdar Türküsü, s.101)

Bazen de sevgiliyle karşı karşıyayken tamamen sessizliğe bürünülür ve sadece ağlama sesleri işitilir. Bâkiler, zaten sevgililerıyle konuşmayı tercih etmez. Hâl diliyle iletişim kurmak, bakışlarla anlaşmayı ümit etmek, haliyle ümitsiz olan aşka bir çözüm getirmez. Sevgililer "ceylan bakışlı" halleriyle çekingen ve ürkektirler. Mühürlenmiş ağızlar, çaresiz bakışmalar ve yaşlı gözlerle ağıtlar yakan sevgililer, bu aşkın getirdiği yalnızlığı birlikteyken yaşarlar:

"Gözlerin gözlerimde erimekteydi

Bir mermer heykel gibi yanımda duruyordun

Beni bırakma diyordun

Meyhane sarhoşları gibi sırılsıklam

Bir yalnızlık duyuyorduk

Ağlıyordun... ağlıyordun…" (H. Cebeci İstasyonu ve Sen, s. 114)

Aşkın şaire verdiği yalnızlık hissi, bazen kendisini bir dağ başındaymış gibi ıssız hissetmesine bazen de aşka düşen şairin romantik duyarlılığının onu sokaklara yönlendirmesiyle sonuçlanır:

"*Yalnızım.*

Gündüzler, geceler boyu yalnız,

Ne elimden tutan dost, ne yüzüme gülen kız

Dolaşıp durduğum sokaklar ıssız.

Sokaklar unutturmaz yalnızlığımı," (H. İşte Böyle, s.123)

Şairin sokaklara kendini atması, bazen de sevgiliyi bulma arzusundan kaynaklanır. Şair, sevgiliyi daha önce gördüğü yerlerden geçerek onu tekrar görebilmeyi ümit eder:

"*Yine akşam, yine gurbet, yine başımda efkâr.*

Ve yine içimde şarkılı sesin.

Gözlerimde çizgi çizgi duraklar

Duraklarda hayal meyal sen misin?" (H. Lâleli – Aksaray, s.104)

Şair, ona aşkın verdiği bu duygusal tepkileri, korku, ümitsizlik, özlem içinde bunalmışken kendisini bulunduğu mekândan dışarı atma, uzaklaşma ve rahata erme ihtiyacıyla verir. Ayrıca şair, adım adım dolaşarak aklına yazdığı yerleri sevgilileriyle özdeşleştirir. Bu yüzden bazı sevgililer, şaire sevgiliyle geçen zamanları hatırlatmaları bakımından, o mekânlarla anılırlar. "Cebeci İstasyonu ve Sen", "Lâleli-Aksaray", "Üsküdar Türküsü", "Gözlerin İstanbul Oluyor Birden" şiirlerinde Bâkiler'in bahsedilen mekânlara sevgilinin hatıralarına binaen önem verdiğini görürüz. Aşk şiirlerinde sevgilinin şaire İstanbul'u hatırlatması ve ümitsiz aşklardan duyduğu elemden ötürü gurbeti içinde çok derin bir şekilde hissederek memleket özleminin depreşmesi bize, şairin aşkının İstanbul'a, özleminin Sivas'a olduğunu düşündürür.

Bâkiler, aşkına bazen gerçeküstü bir nitelik izafe eder. Mutlu aşk, şair için masallar gibi insana inanması güç ama kabullenilmesi kolay bir histir. Saflığı, temizliği ve çocuksu halleriyle şairin gönlünü kazanmış olan sevgiliyle aradaki bağlar zamanla kaybolur ve akılda sadece geçen mutlu zamanlar kalır. Her sabah karşılaşılan eski sevgiliyle şair konuşmazlar ama içlerinde hâlâ o mutlu zamanlardan kalan karşılıklı hisler vardır:

"*Bir tomurcuk gibi her sabah usul usul*

Gittikçe büyüyor sessizliğimiz.

Susuyor susmasına dudaklarımız ama

Çalar saatler gibidir içimiz…" (H. Masallar İçinde Aşk, s.119)

Hüzünlü aşklar yaşayan Bâkiler, gurbette olmanın verdiği hasretle memleketteki sevgiliye kavuşma konusunda çoğu şiirinde karamsarlığa düşer. Mutsuzlukla, hislerine tercüman olan türkülere sarılan şair, memleketin serin rüzgârlarını bile ansa hatırına düşen sevgiliye kavuşma ümitleri azalır:

"*Ağgül'üm şimdi Sivas'ta*

Serin rüzgârlar eser…

Rüzgârlar alıp gider ümitlerimi

Ümitlerim gitti gider." (H. Ağgül, s.111)

Bâkiler'i bazen de tamamıyla sevgilinin aşkıyla sarılmış olarak buluyoruz. Aşk acısı karşısında her zamanki tepkisi olan uzaklaşma, yalnız kalma, sokaklarda

dolaşma, sevgiliden kaçma gibi yollara başvuramamakta ve kendisini aşkı düşünemeyeceği bir yere atamamaktadır. Sevgilisinin karşısında adeta bir Mecnun gibidir, her anı onun düşüncesiyle geçer ve kaçmak istedikçe sevgilisini hep karşısında bulur:

"*Sözde senden kaçıyorum doludizgin atlarla*

Bâzan sessiz sedasız ipekten kanatlarla

Ama sen hep bin yıllık bilenmiş inatlarla

Karşıma çıkıyorsun en serin imbatlarla

Adını yazıyorsun bulduğun fırsatlarla

Yüreğimin başına noktalarla, hatlarla

Başbaşa kalıyorum sonunda heyhatlarla

Sözde, senden kaçıyorum doludizgin atlarla" (H. Şaşırdım Kaldım İşte, s.146)

Bu şiir hakkında Rıfat Araz, "beşerî aşktan ilahî aşka geçiş şiiridir"[133] tespitini yapar. Ancak bize göre bu şiir bir karasevda şiiridir. Şair kendi varlığını sevgilisinin varlığında yok etme uğraşındadır ve bu nedenle aşk mistiği[134] olmuştur:

"*Çarpsan karasevdayı en azından yüzbinle*

Nasıl bağlandığımı anlarsın kemendinle" (H. Şaşırdım Kaldım İşte, s.146)

[133] Rıfat Araz, **Şiir İncelemeleri**, Alp Yay., Ankara, 2005, s.242
[134] Nurullah Çetin, **Şiir Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap, Ankara 2004, s.29

mısraları da bizi haklı çıkarır niteliktedir. Duygusal kaygıların hep önde tutulduğu bu şiirde, ilahî aşka yorulabilecek mısralar bulunmakla birlikte şiirin geneli beşerî aşkı işlemektedir. Bâkiler, "Şaşırdım Kaldım İşte"de sevgilisine, "sen benim her şeyimsin" demenin çeşitli yollarını aramıştır. Şair sevgilisini, sahip olduğu varlıklar arasında bir konuma yerleştirememektedir ve bütün varlığını kuşatan bir aşkla karşı karşıyadır. İşte bu gerilimin verdiği çaresizliğini yaşamaktadır:

"Şaşırdım kaldım işte bilmem ki nemsin

Bâzan kız kardeşimsin, bazen öpöz annemsin

Sultanımsın susunca, konuşunca kölemsin

Eksilmeyen çilemsin

Orada ufuk çizgim burada yanım, yöremsin

Beni ruh gibi saran sonsuzluk dairemsin

Çaresizim, çaremsin.

Şaşırdım kaldım işte bilmem ki nemsin" (H. Şaşırdım Kaldım İşte, s.147)

Bâkiler'i bazen de sevgiliden kaçmak isterken değil, onun yolunu gözlerken buluruz. Sevgiliden ayrı, bütün dünyayı karanlıklar içinde, soluk ve renksiz algılayan şair, sevgilinin gelişiyle hayata farklı açılardan bakmaya başlar. Şair için zaten yere göğe konulamayan sevgilinin gelişiyle şair, sevgilinin tozlu pabuçlarına yüzünü gözünü sürmeyi hayal eder:

"*Bir gün baksam ki gelmişsin*

Ne yüzünde bir gölge, ne dilinde sitem var.

Tozlu papuçlarını gözlerime sürmüşüm

Benim olmuş dünyâlar…" (H. Bir Gün Baksam Ki Gelmişsin, s.148)

Bâkiler, bazı sevgililerine kavuşmak üzereyken, onları yanından kovar. Uçarı, işveli, cilveli bir kıza duyulan sevgi, şairi huzursuz etmekte, korkutmaktadır. O ana dek eline kadın eli değmemiş olan genç, bu işveli kızla tensel ihtiyaçlarını gidermektense kadınlardan hep uzak kalmayı yeğler. Çünkü şair babası gibi ciddi, içine kapanık ve değer yargıları kuvvetli bir insandır:

"*Değmesin istiyorum elime kadın eli*

Değişmesin bu durum.

Sen anana benziyorsun sıcak, güzel, uçarı…

Ben babama benziyorum…" (H. Boşuna, s.122)

El ele tutuşmaktan öteye gitmeyen bu ilişki, şairin kültürel ve ahlakî değerlerine tamamen zıttır. O sebeple şair bu temasın kesilmesini ve ilişkinin sona ermesini ister. Sevgilinin ellerinin soğuk olmasını bahane ederek şaire ellerini tutturması, şairi endişelendirir:

"*Uzatma ellerini ne olursun,*

Tutunca yanıyorum." (H. Boşuna, s.121)

Bu mısralar şairin düşünce yapısını göz önünde tutunca birden çok anlama açık hale geliyor. Bunlara, ellerini tutunca utancımdan yanıyorum, ellerini tutunca sana daha çok bağlanıyorum ama bunun olmaması gerektiği için pişmanlık içindeyim, ellerini tutunca günaha doğru sürüklendiğimiz intibasına kapılıyorum gibi çeşitli yorumlar yapılabilir.

Şair sevgilisinin yerel ve millî değerlere bağlı kalmasını ister. Aksi halde sevgisini içine gömer ve aşkından vazgeçer. Şairin sevdiği kız millî değerlere aykırı olmayan, bu değerlere bağlı, olgunluğuyla şairin sevgisini kazanmış bir Anadolu kızı olmalıdır.

İster ki sevgili, onu sevdiğini bilmesin, duymasın, aşkına karşılık vermesin ve kendi hep bu yoksunluğun, aşk acısının içinde kalarak mahzun olsun:

"*Ah bilsen, bir bilsen duyduklarımı*

Sanki bir dağ ağırlığı kalkacak üzerimden

Ve nehirler boşalacak bir anda içerimden

Sakın bilme!" (H. Çaresiz, s.151)

Şair, ümitsizliğin içinde böylesine gerilmişken, aşk sarhoşuyken sevgiliyi ikna etmeye de çalışır. Bu tutukluk, suskunluk, çekingenlik ve bağlanıp kalma hâli, sevgili tarafından sarhoşluk gibi algılanmakla beraber, tamamen sevgiliye duyulan aşktan kaynaklanmaktadır:

"*Ben sarhoş değilim korkma diyorum*

Dökemiyorsam eğer içimi bir bir

Konuşamıyorsam, susuyorsam, gidemiyorsam

Seni sevdiğim içindir." (H. Ben Sarhoş Değilim Korkma Diyorum, s. 142)

Bâkiler, bazen de sevgilinin ellerini tutabilme, onun ellerine dokunabilme ümidi içindedir. Şair hasta yüreğine sevgilinin ellerinin şifa verecektir. Bu sevgiliye Hz. İsa'nın ellerini dokundurduğu kimseleri iyileştirebilme mucizesinin izafe edilmesi olarak da okunabilir:

"*Ateşim var, hastayım, sayıklıyorum*

Ellerin aklımda en güzel yorum

Koysan ellerini alnıma biraz

Bütün ateşimi alır diyorum." (H. Ellerin, s.140)

Sevgiliye kavuşma ümidi, Bâkiler için, sadece bedensel anlamda bir araya gelme, vuslata erme anlamına gelmez. Bâkiler sevgilisiyle evlenme ümitleri taşır ve aşkını rahatlıkla ifade edemeyen şair, bunu sevgilisine açıkça söyler. Sevgilinin kapısında sabahlara kadar bekleyen şair, o karamsar, içine kapanık hallerin aksine sevgilisinin çevresini kuşatmıştır. Geceleri cama vuran rüzgârda, çalan saatte, kırılan aynalarda şairin bir payı vardır. Gece yarıları sevgilinin şaşkın ve ürkek bakışlarla uyanması ancak şairle evlenmesiyle son bulacaktır:

"*Bir ceylân gibi durma artık gecenin ortasında*

Ceylân gibi bakma aya.

Seni bir beyaz duvağa, altın halkaya…

Duyuran benim.” (H. Benim, s.128)

Şair o suskun ve kederli halinden gittikçe sıyrılır. İçinde aşk ve kıskançlık vardır. Artık sevgiliye aşkını söyleyebiliyor, ondan kaçmıyordur. Şair, sevgiliyle evlenmek ve hayatının sonuna dek onunla yaşamak için yemin eder:

“*Kıskançlık bir hançer gibi içimde*

Ben artık o uysal çocuk değilim.

Yemin ettim çaresi yok güzelim

Ömründe son yaprak ben olacağım.” (H. Ben Olacağım, s.145)

Şairin aşkı ele alışını genel hatlarıyla görmüş olduk. Bâkiler’in aşkı romantiktir. Ekseriyetle ümitsiz, çıkar yolu olmayan bir aşktır. Şair bazen sevgilisini hastalık derecesinde sever, bazen onunla çepeçevre kuşatıldığını hissederek aşk mistiği olur, bazen de aşkını yalnız yaşamak için sevgilisini yanından uzaklaştırarak, yokluğu ve yalnızlığı seçer. Buna mukabil şairin mutlu aşk çağrışımları içeren şiirleri de vardır. Şair, sevgiliye çok değer verdiği için onu hep yüceltir, ona çok bağlandığı için yokluğunda karamsarlıktan çıkamaz. Sevgiliye kavuşma ihtimali bile şairin dünyasını aydınlatmaya yeter. Şairin hem gözüne hem de ahlakî ölçülerine hitap eden sevgiliye karşı çekingenliği, ürkekliği gider, onunla evlenme planları yapar.

1.1.1.2. Anne Sevgisi

Bâkiler, şiirlerinde annelere çok yer vermiş bir şairdir. Anneler, Bâkiler için toplumsal ve kültürel hayatın direği olan, nesillerin devamını sağlayan, güzide

Anadolu insanını yetiştiren kutsal varlıklardır. O yüzden şair, kendi annesine, kayınvalidesine, çocuklarının annesi olarak karısına ve bütün analara şiir yazar. Annelerin bütün özellikleri, sevgileri, merhametleri, şefkatleri, sıcaklıkları, yakınlıkları, fedakârlıkları yüceltilir ve kutsanır. Anneler, kişiliği ve insanî vasıfları yavrularına aşılayarak onların toplum içinde saygın bireyler olmasını sağlayan, insanın hayatı boyunca yegâne destekçisidirler. Sürekli yavrularını düşünen, büyük fedakârlıkla onları büyüten, sevgisiyle onlara sevmeyi öğreten anneler, evdeki maneviyatın, dindarlığın ve huzurun da kaynağı olmuşlardır. Bâkiler'in annesi, Müslüman bir Türk kadınıdır. Bütün sıcaklığı, gururu, sevgisi inancıyla artarak şaire yansır:

"*Bir merhamet, bir sıcaklık, bir gurur,*

Yavrum diyen sesinde.

Ve huzurun günde beş vakit nabzı vurur

Beyaz tülbendinde, seccâdesinde." (H. Analar, s. 11)

Anne, kıldığı namazlarla, ettiği dualarla evin bereketi ve huzuru olur. Annenin namaz kılarken ağlayışı, Allah'a tam teslimiyeti, iffeti, nuru, güzelliği, dinginliği ve merhameti inancındaki samimiyetinden ötürüdür. Şair, annesinin kendisine ettiği dualarla ayakta durduğunu, hayatın sıkıntılarına göğüs gerebildiğini söyler:

"*Anamın duaları üzerimde olmasa*

Yıkılır sırtımı verdiğim duvar.

Kopar, elime gelir uzandığım dal

Kapımı çalmaz bahar." (H. Anamın Namazları, s.14)

Annelerin temizliği ve saflığı, yüreklerinin mübarek duygularla çarpması, yüreklerindeki katışıksız duygularla evladına yaklaşması, şairin hayata bakışını güzelleştirir:

"*Ne güzel hayatı analarla yaşamak*

Yürekleri temiz, alınları ak.

Duyguları bile haramdan uzak,

Sıcak analar bilirim." (H. Analar Bilirim, s. 12)

Bâkiler, annesinin kendisine söylediği türkülerden, masallardan çok etkilenmiştir. Anne bazen masallar yerine sadece hüzünlü, Azerî türküleri söyler. Türküler, Türk kültürünün varlığını, toplumsal bilincini taşıyan çok önemli bir değerdir. Bizim millî duygularımızın yansıdığı, saf ve temiz bir aynadır. Anne, türkülerle, bütün Anadolu kültürünü, beşikten çocuğuna vererek, çocuğunu Anadolu kültürünü ve medeniyetini yaşatacak olan bir birey olarak yetiştirir. Böylece millî unsurlar, nesiller boyunca taşınarak bugüne ulaşabilmektedir. Annenin söylediği bu türküler, şairin duygu dünyasını, düşüncelerini zenginleştirmiş, ona ince bir zevk kazandırmıştır. Memleket sevgisini ve mimariden, sanattan, doğadan zevk alabilme yeteneğini, insanların sıkıntılarını yüreğinden algılayabilmeyi, sevmeyi, sevilmeyi annesinin söylediği türkülerden öğrenmiştir:

"Sevdam türkülere benzer, anama benzer

Anadoluma benzer, bereketli, katıksız…

Bir sabah türkülerle düştüm yollara

Yeni türkülerle döndüm sonra her yerden

Bağlardan, harmanlardan, damlardan, sekilerden…

Kanıma, iliğime işlemeseydi türküler

Farkım kalmazdı bitkilerden…" (H. Anamın Türküleri, s.16)

Şair, kayınvalidesine de, tıpkı annesine beslediği sevgiye mukabil bir sevgiyle bağlanır ve annesine verdiği değer kadar kayınvalidesine de değer verir. Şaire evladı gibi muamele etmesi, sıcak ve sevecen tavırlarla onu benimsemesi, şaire kendi annesini anımsatır:

"*Karımın anası anama benzer*

Öylesine yakın, duygulu, ince.

Özü-sözü bir yayla gözesi kadar berrak,

Oturtacak yer bulamaz çıkıp yanına gidince

Yüreği destanlar gibi sımsıcak." (H. Analar, s. 11)

Bâkiler, kayınvalidesini annesine benzetir çünkü o şaire tıpkı annesi gibi davranır, öz evlat muamelesi gösterir. Şairin kayınvalidesi için yazdığı[135] "Farkında mısın?" şiirinde annesine duyduğu sevginin aynısını kayınvalidesine de duyduğunu görürüz. Bu şiirde bahsedilen annenin kayınvalide olduğunu söylenmemesiyle de

[135] Özcan, age., s.303

farklı adlandırmalara gidilmeden, okuyucuya doğrudan anne çağrışımı yaptırılır. Buna mukabil şair, kayınvalidesini kendi öz çocuklarından bile kıskanır:

"*Demeden yakın ırak*

Bulutlarla savrulup, ırmaklarla akarak

Sana "Anne" diyen dilleri kıskanarak

Kapına geldiğimin farkında mısın?" (H. Farkında mısın?, s.13)

Hatta kayınvalidesini bütün anneler arasında seçkin bir konumda yerleştirerek onun sevgisinin ve varlığının kendisi için ne denli önemli olduğunu belirtir:

"*Bütün anneleri düşündüm tek tek*

Sensin benim için en güzel örnek

Seni dinleyerek, seni görerek

Nasıl yüceldiğimin farkında mısın?" (H. Farkında mısın?, s.13)

Şair annesine, kayınvalidesine değer verdiği kadar bir anne olarak kendi karısına da değer verir ve sevgi duyar. Çocuğunun annesi olan karısına, anneliğinden ötürü özel bir muhabbet besler. Bütün mutluluğunun, huzurunun, dirliğinin, düzeninin sebebi, yavrusuna duyduğu sevginin kaynağı, şairi âşıkken uyuşamadığı şehirle barıştıran, ona huzur veren kadın, şairin eşidir:

"*Ve alnım açıksa, başım dikse;*

Dirliğimiz varsa, mutluysam;

Yüzüme gülüyorsa böyle bu şehir,

Bir beyaz zambak gibi pırıl pırılsa yavrum;

Ve yavrumsa her şeyi bana sevdiren bir bir

Bu mutluluk, bu düzen, bu bitmeyen aydınlık

Anasının yüzüsuyu hürmetinedir… " (H. Analar, s.)

Anneleri, bütün yönleriyle yücelten ve onlardaki özelliklerin hepsine sevgiyle yaklaşan Bâkiler, özellikle de kendi annesine karşı sevgisini şiirinde işler. Anneleri evin, ailenin ve milletin dayanağı, orta direği olarak[136] görür ve gösterir.

1.1.1.3. Çocuk Sevgisi

Şair, bütün çocuklara içten gelen bir sevgiyle yaklaşır. Çocuklar saf duyguların, çaresizliğin, temizliğin timsalleridirler. Bu nedenle çocuklarla kendini özdeşleştirdiği gibi ona kendi çocukluğunu hatırlattıkları için onları çok önemser. Şair çocuklarla yeni baştan büyür:

"*Sevgiyle büyüyor bütün çocuklar*

Ben çocuklarla büyüyorum." (H. Çocuklarla, s.21)

Bâkiler'in çocuklarla bu denli kendini özdeşleştirmesi, onun çocuksu duyarlılığının bir göstergesidir. "Orda Bir Çocuk Burada Ben" şiirinde de Bâkiler'i çocuklarla gülüp, çocuklarla ağlarken görürüz.

[136] Nurullah Çetin, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirinde Ana Hassasiyeti", **Muradiye Dergisi**, Güz 2009, s. 201

Şairin bazen bütün avuntusu çocuklardır. Kendisine ilginç gelebilecek bütün varlıklar çocuklarla anlam ve değer kazanır. Dünyanın bütün güzelliklerindense çocuklarla birlikte olmayı tercih eder:

"Ah çocuk sesleri, çocuk gülücükleri…

Deniz köpüğünden, ceylandan ürkek…

Sizin olsun dünyanın en güzel çiçekleri

Bir çocuğun elleri ellerimde olsun tek." (H. Çocuklarla, s.22)

Bâkiler, konu aldığı bütün varlıklarda olduğu gibi, çocuklara da kutsiyet atfeder. Çocuklar, dinin insanlara verdiği dinginliğin ve huzurun bir parçasıdır. Hadislerce de çocuk sevgisi özendirilen bir şeydir. Bâkiler de Hz. Muhammed'in "Küçük çocuğu olan, onunla çocuklaşsın." hadisinde olduğu gibi çocuklarla çocuk olur. Şair, son anında bile çocuklarla olmak, cenazesinin çocuklar tarafından güle oynaya kaldırılmasını ister:

"Çocuklar, bir yağmur gibi mübarek

Hadislerdeki güzellik, âyetlerdeki huzur…

Öldüğüm gün beni binlercesi gülerek

Eğlenerek, oynayarak götürseler ne olur?" (H. Çocuklarla, s.22)

Şair, doğanın çocukların isteğine göre şekillenmesini ister. Dış dünyayı güzelleştiren, ona masumiyet ve sevimlilik katan çocuklar, eğlenerek büyümeli, her

şey onların gönlüne göre saf ve masum olmalıdır ki hayatın güzellikleri daha iyi anlaşılabilsin:

"Şimdi bütün çocukların elma bahçelerinde

Dağıtır saçlarını bir serin rüzgâr.

Ve gider sanki sesleri uzak iklimlere kadar

Salıncaklar sallanın." (H. Çocuklar, s. 29)

Bâkiler, en coşkun ve en içten sevgiyi kendi çocuğuna duyar. Yaşama gücünü, sevincini, ümidini çocuğundan alır. Şair, kendini tüm varlığıyla evladına adamıştır. İleride bahsedeceğimiz üzere kendisinin Hazar'a, Azerbaycan'a ulaşma ümitlerini, eğer kendisi gerçekleştiremezse oğlu gerçekleştirecektir:

"Sen benim çoğalan gücümsün, kuvvetimsin

Yaşama sevincimsin, kınalı kuğum.

Etimsin, kemiğimsin, memleketimsin…

Boyuna-posuna kurban olduğum.

Karapapağım benim, ümidim benim

Hazar'a ulaşacak sesim, soluğum.

Bir tanem, yiğidim, erkek güzelim

Oğlum benim! Oğlum benim! Oğlum!" (H. Seni Bin Kalemle Oturup Yazsam, s.27)

Yavuz Bülent Bâkiler'in çocuklara olan hassasiyeti, memleketin bütün çocuklarına kucak açışına bağlanabilir. Şair, Türk milletinin temiz değerlerle yeniden doğrulabilmesi için toplumu geleceğe taşıyacak olan çocukların sevgiye doymasını, ileride tüm varlıklara sevgiyle yaklaşacak bireyler olarak yetişmelerini ümit eder.

1.1.1.4. Vatan Sevgisi

Bâkiler'in, Anadolu konusunda detaylı bir şekilde ele alacağımız üzere, vatan, memleket sevgisi hep üst seviyelerdedir. Vatan, bayrak, millet ve millî kültür öğeleri, Bâkiler'in vatansever ve Türkçü duruşunun bir yansıması olarak şiirine girmiştir. Şair, bazen sevgilisini bile vatana benzetir:

"*Sen Türkiyem kadar güzeldin önceleri.*

Türkiyem kadar büyük düşüncelerin vardı.

Severdin yurdumun bütün insanlarını,

Yüreğin Türkiyem kadardı." (H. Git Artık, s.125)

Bâkiler, vatanın güzelliklerini ne kadar seviyorsa, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu sorunlardan da o kadar üzüntü duyar. Şair buna rağmen asla ümitsiz değildir. O memleketi bütün unsurlarıyla; güzellikleriyle, çirkinlikleriyle sever:

"*Türkiyem! Hasretim, kınalı türküm!..*

İçiçe güzellik, uç uca kahır…

Yüreğimi bin parçaya bölseler

Her parçası yine seni çağrışır."(H. Türkiyem Anayurdum Sebebim Çârem, s.34)

Bâkiler, Anadolu'yu çok sevdiği, üzerinde düşündüğü, memlekete dair düşüncelerinin, kaygılarının kaynağı olarak göstermekle birlikte özellikle İstanbul'u Anadolu'ya eşdeğer bir şekilde sevmektedir. Şair, İstanbul'u kâh sevgilisiyle özdeşleştirmekte kâh şehrin güzelliğine vurgunluğunu;

"*Canevimden baktım sana İstanbul!*

Rüzgârların, anamın duası kadar serin.

Beyaz şamdanlar gibi yükseliyordu

İnce, kalem kalem minarelerin." (H. İstanbul, s. 69)

mısralarıyla dile getirmektedir. Şair, memleket şiirlerinin her satırında, halk kültürüne, Türk mimarisine, tabiat güzelliklerine ve memleket insanının inceliğine olan sevgisini dillendirmektedir.

1.1.2. Özlem

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirinde özlem duygusu, mazi düşüncesiyle bir arada sunulur. Şairin bu romantik tavrı, ümitle de iç içedir. Bâkiler'i memleket özlemine, anneye, geçmişe, çocuklara iten yoksunluk, onlara kavuşma isteği ve ümit, onun sesine hüzünlü bir hava verir. Bâkiler'in özlem duygusu genel olarak gurbetten, bundan dolayı sevdiklerinden ayrı düşmesinden kaynaklanır.

1.1.2.1. Memleket Özlemi ve Gurbet

Bâkiler, orta öğretimini tamamladıktan sonra ilk defa ailesinden uzaklaşarak yüksek öğrenim için Ankara'ya gelir.[137] Evden uzakta, yapayalnız kalan ve kendisine oldukça yabancı bir ortamda eğitimini sürdürmeye çalışan şair, sık sık evini, memleketini, Sivas'ın sokaklarını, yemeklerini hatırlar. Bu hatıralar canlandıkça bulunduğu yerden uzaklaşmak ve eve dönmek ister. Zaten âşık olan şairi, gurbetin acısı da yormakta ve şair içine kapanmaktadır:

"*Gurbetin cemresi düştü içime*

Karardı yine gökler

Yalnızım bu şehirde, yapayalnızım…

Ne ben kimseyi beklerim,

Ne kimse beni bekler." (H. Gurbet, s.116)

Ankara insanının sosyal bağları zayıf, bireyci yaşantısı, şairi komşuluk ilişkilerinin çok güçlü olduğu memleketini aratır. Şair bu durum karşısında güçlü bir yalnızlık duygusunun tesiri altına girer:

"*Bir semaver gibi yüreğim sıcak şimdi*

Kimsesizlik ve gurbet içimde düğüm düğüm

Ey bayramdan bayrama yüzlerini gördüğüm

Komşularım nerdesiniz?" (H. Nerdesiniz?, s.58)

[137] Ek I

Şairin bu atmosferde Sivas'a olan özlemi daha da artar. Sivas'ın şehir kültürü, doğası, yaşayışı şairin gözünde tüter:

"*Tozunla, toprağınla, yoksul kağnılarınla*

Yılın altı ayında yağıp duran karınla

Ve soğuk sularınla, serin rüzgârlarınla

Gözümde tütüyorsun can şehir." (H. Sivas Hasreti, s.72)

Şair, gurbetin ve hasretin olmadığı diyar olarak Sivas'ı anımsamaktadır. Sivas'ta âşık olduğu bir kadın yoktur. Sadece aile saadeti, sade bir yaşantıyla yetinen ürkek yürekli hâli vardır:

"*Bir adam Sivas'ı düşünüyordu:*

Ne hasret, ne gurbet, ne yâr

Bir kırlangıç gibi çıkıyordu evinden

Toz toprak içindeydi sokaklar." (H. Düşünceler İçinde, s.109)

Görüldüğü üzere şairin gurbet duygusu, köksüzlük, iğretilik, kenara atılmışlık psikolojisi içinde sunulmamıştır. O sadece yetiştiği, kültürüyle piştiği mekâna karşı yoğun bir hasret içindedir.

1.1.2.2. Anne Özlemi

Şairin gurbetteyken en çok hasret duyduğu kişi annesidir. Annesinin sesini, söylediği türküleri, dualarını, yemeklerini arar.

Şair, annesini kaybetmesi üzerine "Seni Arıyorum Deli-Divâne" adlı şiirini yazmıştır. Bâkiler, annesinin yokluğunda kolsuz kanatsız, çaresiz ve yalnız kalmıştır. Her yerde nafile yere annesini arar:

"*Gün değil, ay değil, böyle her sene*

Tenha sokaklara savruluşum ne?

Seni arıyorum deli-divâne:

-Anne! Anne! Anne!" (H. Seni Arıyorum Deli-Divâne, s.9)

Annenin vefatından sonra, şefkati, merhameti ve en çok da yaptığı yemekler özlenir:

"*Ah anam sağ olsaydı, çıkıp Sivas'a gitseydim.*

Beni karşılasaydı, kucaklaşıp dursaydık.

Pastırmalı madımak pişirseydi kazanla

Günlerce madımaklı sofraya otursaydık." (H. Madımak, s.80)

Annenin yokluğu, onun sevgisine ve merhametine olan özlemi de arttırmıştır. Bâkiler, annesini gurbetteki bir gencin ailesine duyduğu özlemle değil, yitirilmiş ve bir daha geri dönmeyecek bir kişiye duyulan özlemle anar.

1.1.2.3. Çocuklara Özlem

Bâkiler'in çeşitli sebeplerle ayrı düştüğü çocuklarına karşı özlemi, sabırsızlığın getirdiği bir çaresizlik içinde büyür. Şair, evlatlarına karşı sevecen, duygularını gizlemeyen bir babadır. Bütün sevincinin, huzurunun ve mutluluğunun,

neşesinin kaynağı olan evladından uzak olmanın verdiği hüzünle uzaklara dalar, hasret türküleri söyler. Hatta gurbet duygusunu ağır bir şekilde tattığı Ankara'yı bile sırf evladı orda diye özler:

"Seni düşündükçe bakarım ürkek,

Bir kimsesiz ceylân iner sulara.

Ağlar iri gözleriyle sessiz sedasız

Bakıp durur uzaklara.

Bulunduğun şehir diye sonra her akşam

Gözümde tüter Ankara.

Bir türkü söylüyorum güzelim gözlerine

Kanıyor içerimde gizli bir yara.

Hasretin büyüyor yüreğimde çaresiz;

Resmini çiziyorum kâğıtlara…" (H. Mektup, s.23)

Şairi mecnun eden bu tutku ve sevgi, bu ayrılıktan ötürü onu telaşa ve kedere götürür. Şair evladı yanında olduğu halde şen, mutlu ve huzurluyken, ondan ayrıyken tam aksine kederli, üzüntülüdür. Şair, her an evladını anar ve onu düşünmeden duramaz. Çocuğu eğer mesafelerin ötesinden, çocuk aksanıyla ona bir kere "gel" dese şairi ayrılığa bağlayan bütün zorunluluklar kırılacak ve şair bütün imkanlarıyla çocuğunun yanına gidecektir:

"*Bir deli rüzgârdır başımda esen*

Uyusam, uyanmasam aklımda hep sen

Bir gün bana seslenip "Babacığım gel" desen

Derim ki bu çağrının üstüne bir ferman yok." (H. Menzil Menzil Büyüyen Hasretin, s.25)

1.1.2.4. Geçmişe Özlem

Bâkiler'in şiirinde geçmişe özlem iki şekilde gerçekleşir. Birincisi, Bâkiler kendi yaşadıklarına, geçmiş günlerine özlem duyar. İkincisi de tarihî devirlere özlem duyar. Tarihî dönemlere özlem, günümüz Türkiye'sinin, Türk dünyasının bugünkü hâlinden kaçmak, Yahya Kemâl'de de olduğu gibi tarihî dönemlere sığınmak olarak algılanabilir. Şair, Türk tarihinin özellikle Selçuklu dönemine karşı büyük bir hassasiyet duyar. Sivas'taki tarihî yapılarını, şehrin geçmişini, bugünün yıkık dökük, perişan Sivas'ını gördükçe daha da önemser. Sivas, Kadı Burhanettin Beyliği'nin, Eretna Beyliği'nin başkentliğini yapması ve Anadolu Selçuklu Devleti hakanı I. İzzettin Keykavus'un kabrinin bulunduğu şehir olması dolayısıyla şair tarafından "Sultan Şehir" olarak anılmıştır.

Şairin İstanbul'un Fethi hadisesine karşı olan duyarlılığını geçmişe olan özlem kapsamında değerlendiremeyiz. Çünkü şair, o dönemleri hasretle ele almaz, daha çok hamasî bir söylemle, millî ve dinî yönleriyle fethi ön plana çıkarır. Fethi gerçekleştirenlere karşı minnet duygusunu ortaya koyar.

Anadolu'nun her yönden bolluk ve bereket içinde olduğu, Türk milletinin ihtişamının, zenginliğinin dorukta olduğu yılların özlemi, Anadolu'nun fakir yönlerini anlatırken baskınlaşır:

"*Devirler yaşamışım gemilerimin*

Haladı ibrişimden, yelkeni atlastanmış…

Atımda üzengi gümüşten, içtiğim altın tastanmış

Ne çare Aybala'm devir o devir değil." (H. Aybala'ma Mektup, s.50)

Şairin kendi geçmişine olan özlemi çocukluk günlerinin saf, temiz ve dinî duygularla örülü anlarına özlem şeklinde gelişir. Şairin, çocukluğunda gördüğü ve şuuraltına işleyen eski yaşayış tarzını[138] yeniden yaşayabilme arzusu, onu geçmişi anmaya yönlendirir. Şair, çocukluğunda Ramazan ayının güzelliklerini, manevî huzurunu ve mutluluğunu tadabilmiştir. Sıcak aile ortamında Allah düşüncesinin ve sevgisinin yeşermesi, onu dine ısındırabilmek için verilen küçük hediyelerle, iftarlıklarla daha da artar. Ramazan günlerinde evde toplanan kadınların Kur'an okumaları, taze gelinlerin gözleri yaşlı söylediği ilahiler, aydınlık yüzlerle kurulan bereketli sofralar ve sofralarda tüten buhurdan şairin gönlünde o günlerin vazgeçilmez imgeleri haline gelmiştir. Kalabalık aile ortamında ibadetle geçirilen Ramazan aylarının yerini, yalnız başına geçirilen, sevinçten, huzurdan uzak, ezan seslerine, buhurdan kokusuna hasret günler alır. Şair, o sıcak ve manevi havayla yoğrulmuş mutlu çocukluk günlerine özlemini şöyle dile getirir:

"*Şimdi ne o kadınlar, ne uzun saçlı kızlar*

[138] Alemdar Yalçın, "Bâkiler'in Şiirinde Mazi Fikri", **Hisar**, S.262, Eylül, 1979, s.13.

Ne o beyaz tülbentli gelinlerden eser var.

Duymuyorum yüzümde sıcak nefeslerini

Alıp götürdü artık serin bir rüzgâr

Buhurdanlarla beraber o ezan seslerini…

Çıkıp gitsem diyorum şimdi bir gece

Hiç kimse bilmese yerimi

Ne olur yaşasam şöyle gönlümce

Yeni baştan çocukluk günlerimi." (H. Eski Ramazanlar ve Çocukluğum, s.188)

Şair, sevgilisiyle geçirdiği güzel günlerin hatıralarını düşünür ve o günlere, şimdiki mutsuz ve yalnız günlerinden uzaklaşmak için özlem duyar. Şair, sevgilisinin de kendisi gibi o mutlu günleri düşündüğünü tahmin etmektedir. İçten içe duydukları bu hasreti şair, yüreklerinde dönüp duran bir plağa benzetir:

"*Bir sessizlik içindeydik konuşmuyorduk.*

Vapurları, mavnaları, tramvayları…

Seyre dalıyorduk yerimizde.

Ve bütün hâtıralar eski plâklar gibi

Dönüp dönüp duruyordu içerimizde…" (H. Geçmiş Günlerin Türküsü II, s. 108)

Saadettin Yıldız'ın da dediği gibi şairdeki geçmiş günlere olan temayül, çoğu zaman "dün-bugün mukayesesi"ni de beraberinde getirmiştir. Bu mukayesede sevilen ve aranan birçok unsuruyla "dün" ağır basar ve onun özlemlerini tahrik eder.[139]

1.1.3. Yalnızlık

Bâkiler'in şiirlerine yansıyan yalnızlık, felsefî veya metafizik anlamda bir yalnızlık değil, sosyal bir varlık olarak kendini tek başına hissetmesinden doğan yalnızlıktır. Özlenen sevgiliden ayrı olma, sevgiliye kavuşamama, gurbet ve memleket hasreti, yetiştiği sosyal çevreden uzaklaşma ve kendi sıkıntılarını paylaşacak bir kişiyi bulamama şeklinde açıklanabilir. Yukarıda değindiğimiz üzere Bâkiler'in yalnızlığı, annenin yokluğu, aşkını tek başına yaşaması ve gurbette olması ekseninde örülüdür. Yaşadığı yalnızlık ve bundan doğan çaresizlik, etrafını saran kendisine yabancı olan insanlar bazen şairi, zaten ahlakî ve kültürel çatışma yaşadığı ortamdan tiksinmeye de götürür:

"*Bilmiyorum, görmedim, duymadım, tanımadım*

Bu sarışın kızlar kim, bu esmer kadınlar kim?

Bir gün bu rezil şehrin rezil sokaklarına

Elvedâ diyeceğim." (H. Çile, s.120)

[139] Saadettin Yıldız, "Yavuz Bülent Bâkiler'de Çocukluk Günlerine Özlem", **Millî Kültür**, Haziran 1990, s.68

Şairi kimsenin anlamaması, onun kimseye kendini açmamasının dolaylı bir sonucudur. Türk ve İslam geleneklerinin kuvvetli bir şekilde yaşandığı Sivas'tan, Avrupaî yaşantının etkisi altındaki insanların bulunduğu Ankara'ya gelen şair, buradaki hayat şartlarını yadırgar ve kendini buraya yabancı hisseder:

"*Bir garip kimseydin bu şehirde,*

Sevmezdin her akşam oturup içenleri.

Ve kimse bilmezdi o zamanlar

Düğüm düğüm içinden geçenleri." (H. Gece Yarısı, s.95)

Şair gurbette kendisini terk edilmiş ve yapayalnız hisseder. Evinden haber alamamanın getirdiği karamsar duyguların ve huzursuzluğun tesellisini çocuklarda bulur. Doğayla sakinleşemeyen, huzur bulamayan şair, ancak çocuklarla mutludur:

"*Haber yok evimden kaç günden beri*

Yorgunum, yalnızım, başımdan gidin.

Beni avutmuyor bu ateş böcekleri

Bana çocuklarımın gözlerinden bahsedin." (H. Çocuklarla, s.21)

Şairin yalnızlığı ve kimsesizliği ele alışına özlem başlığında detaylı olarak değindiğimiz için bu başlıkta bu kadar bilgi vermekle yetiniyoruz.

1.1.4. Acıma Duygusu ve Merhamet

1.1.4.1. Annelerin Merhameti

Şair, anneleri şefkat ve merhamet kaynağı olarak aktarır. Anne hem millî kültürün hem de milletin devamlılığını sağlayan millî bir kahramandır. Anne, çocuğuna kültürel birikimini ve insanî hassasiyetini aktararak onun toplum içinde yabancılık çekmeyen, millî kültürü yaşatan bir birey olarak yetiştirir. Bunun yanı sıra anneler, sadece gıdalarla, giysilerle, barınmanın gereği olarak korumayla değil, kültürel belleğin yanı sıra çocuklarını şefkatle, merhametle de psikolojik olarak geliştirirler. Çocukların sağlıklı gelişmeleri için anne şefkati kadar faydalı başka bir şifa kaynağı yoktur. Çocuk, babasız büyüyebilir ama annesiz ruhsal gelişimini tam olarak gerçekleştiremez.[140]

Anneler kendi imkânlarıyla çocuklarını besleyip, büyütürler. Yavrularının sıkıntılarını yüreklerinin en derininde hissederler. Çocuklarını büyütürken çektikleri sıkıntıları, karşılaştıkları sorunları, üzüntülerini türkülere dökerler. Gurbette olanların anneleri, yavrularının yollarını gözler. Mahkûmların anneleri çocuklarının işledikleri suçtan sanki kendisi işlemiş gibi suçluluk ve utanç duyar. Kendi yetiştirdiği eserinin böylesi bir davranışta bulunarak hüküm giymesi, onu kendini eleştirmeye, sorgulamaya ve insanlardan kaçmaya yöneltir. Fakirin annesi ise yavrusunun aç ve çıplak oluşuna kederlenir, yavrusunun en güzel giysileri giymesini, en iyi yemekleri yemesini ister. Fakirliğin içinde yetiştirmeye çalıştığı yavrusundan ötürü ona karşı merhametten gelen bir suçluluk ve pişmanlık duyar:

"Fakirin anası her sabah sessiz,

[140] Çetin, agm., 2009, s. 199

Ağlar çocuğunun aç-çıplak durduğuna.

Elleri koynunda kalır çaresiz

Bin pişman doğduğuna, doğurduğuna." (H. Analar, s.10)

Şair, annesinden gördüğü merhametten ve özveriden oldukça etkilenir. Allah'ın annelere bahşettiği kutsal bir içgüdüden meydana gelen merhamet duygusundan ötürü şairin annesine olan sevgisi kat be kat artar. Şairin annesinin uykusundan fedakârlık ederek, gelip çocuğunun üstünü örtmesi ona verilen Allah katından gelmiş kutsal duygudan ötürüdür:

"*Açılsa üstüm biraz, duyar da gece yarısı*

Kalkar yatağından gelir.

Bir mübarek el uzanır yorganıma usulca

Bilirim anamın elidir." (H. Analar, s.10)

Şairin en bunaldığı anlarda, bütün çevresiyle çatıştığında ve yalnız kaldığında, dış dünya ona acı vermeye başladığında tek güvencesi, ona tek sahip çıkan kişi annesidir. Anne çocuğunun yöneldiği yanlış yollardan onu çeviren, doğru yola ileten yegâne destekçisidir. Annesinin kucağı şairi dış dünyanın olumsuzluklarından koruyan bir sığınaktır:

"*Bilmiyorum şimdi kim duyar beni.*

Bir çıkmaz yoldayım gel uyar beni.

En yakın dostlarım kırdılar beni.

Bas bağrına, sar beni." (H. Seni Arıyorum Deli-Divâne, s.9)

Ailenin koruyucusu ve temeli olan anne, toplumun en önemli yapısını kuran, yaşatan, bir milletin en faydalı ferdidir. Bizim aile ve millet direğimiz çocuklu anadır. Çocuk ve kadın varsa biz varız.[141] Annelerin merhameti öylesine derin, geniş ve büyüktür ki çocuğunun eline diken batsa, onun yüreği yanar:

"*Yurdumuzun, yuvamızın orta direği…*

Dünyadaki varlıkların en mübareği.

Elimize diken batsa yüreği,

Yanacak analar bilirim." (H. Analar Bilirim, s.12)

1.1.4.2. Çocuklara Acıma Duygusu

İsmail Çetişli, romantiklerin toplumcu yönünü açıklarken, onların özellikle fakirlere, kimsesizlere, sakatlara yönelen merhamet ve acıma duygusuyla toplumsal problemleri ele aldıklarını söyler.[142] Bâkiler de romantiklerin bu duyarlılığına sahiptir. Yoksul, kimsesiz, yetim, çaresiz, sefil durumda olan, küçük yaşta çalışmak zorunda olan çocuklara sahip çıkar ve onların acılarını şiirlerinde dillendirir. O yüzden Yavuz Bülent Bâkiler Türkiye'nin bu sefil ve perişan çocuklarını kucaklar, onların da oyuncaklarla oynamasını, doyasıya çocukluklarını yaşamasını ister. Şairin çocuklara karşı merhamet dolu bakışı, kendi çocukluk yıllarının güzel hatıralarını paylaşabileceği çocukların toplumda büyük yer tutmasından doğar. Bâkiler, çocuksu duyarlılığıyla, imkânı olmayan çocuklara karşı empati kurar. Bâkiler, çocukların bir milletin gelecekteki teminatı olduğu için çok iyi yetiştirilmesi, iyi beslenmesi, eğitim

[141] agm, s. 201.
[142] Çetişli, age., s. 73.

görmesi ve bugün karşılaşılan sorunlarla mücadele edebilecek birer sorumlu birey haline gelebilmesinin gerekliliğini vurgular.

Bâkiler, bakımsızlıktan ve fakirlikten ötürü hastalanan, sağlığını kaybeden çocuklara karşı bütün samimiyetiyle merhamet duyar. Yetim kalan bir çocuğun kimsesizliğini, hasta bir çocuğun gece sayıklamasını paylaşır. Sanki şair acı çeken çocuklarla birlikte acı çekmektedir. Henüz hayatının başlangıcında ölümün soğuk yüzüyle tanışan bir çocukla birlikte ölür:

"*Birdenbire uyanır bir ana uykusundan*

Sapsarı bir korkuyla bakakalır nefessiz

Orda, sabaha karşı bir çocuk ölür sessiz

Burda ben." (H. Orda Bir Çocuk Burda Ben, s.18)

Şair, bütün çocuklara karşı merhamet duygusu kuşanmıştır. Yetim ve öksüzleri kucaklayan, oyuncağı olmayan çocukları eğlendiren yine şairdir. Bu çocukların gözyaşları şairin içine akar:

"*Ve bütün yetimlerin yüreği bende sızlar*

Ağlar içimde her akşam isimsiz anasızlar.

Oyuncaksız, salıncaksız, kucaksız çocuklara

Sarılan ben olurum." (H. Resim, s.36)

Şairin Sivas'ta gözlemlediği manzara çocuklar bakımından hiç de iç açıcı değildir. Bütün çocuklara karşı olan hassasiyeti, gözlem yapabildiği yer olan,

memleketi Sivas'ın çocuklarına karşı daha fazladır. Şair, Sivas'lı çocukların çektikleri acılara odaklanmıştır. "Sivas'ta Yoksul Çocuklar" şiirinde, ilk önce Sivas'ta zorlu hayat şartlarıyla mücadele eden, körpe yaşlarda çalışmak zorunda kalan, ev geçindiren çocukların feryadına kulak verir. Ulu Cami avlusunda dilenen çocukların sayıklamalarını, Hükûmet Konağı'nın yanında fırça bile tutamadan ayakkabı boyacılığı yaparak geçinmeye çalışan, müşteri bulabilmek için yalvaran gözlerle etrafa bakan, ağlayan çocukların feryatlarını, Garipler Pazarı'nda kendilerinden büyük küfelerin ağırlığını taşıyarak ekmek parası kazanmaya çalışan çocukların çığlıklarını dillendirir. Toplumda niteliksiz iş gücü olarak çalışmaya mahkûm edilen çocukların, en güzel çağlarında çocukluklarını yaşayamamaları, tatlı bir masal dinleyememeleri, oyun oynayamamaları şairi derinden yaralar:

"*Nane satan, su satan yetim çocuklar*

Şarkı söyleyemediler, güneşe, aya…

Biliyorum ne masal dinlemeye doydular

Ne oyun oynamaya…" (H. Sivas'ta Yoksul Çocuklar, s.19)

Bâkiler, çocukken çalışmak zorunda olmayan ama yoksulluklar yüzünden çocukluğun en tatlı yanı olan oyunlarını toz toprak içinde oynamak zorunda kalan, oyuncakları çamurdan olan çocukların haline de acır. Olayın, şairin yüreğini parçalayan diğer bir boyutu ise mahkemelerde zanlı konumunda olan, küçük yaşta suç işlemiş olan çocuklardır. Şair, avukat olmasının verdiği imkânla mahkeme salonlarını gözlemlemiş, çocukların işlediği suçlar yüzünden hüküm giymelerine

şahit olmuştur. Ancak şaire göre asıl suçlu, çocukları iyiliğe, güzelliğe yönlendirmeyerek onların suça yönlenmesini engelleyemeyen büyüklerindir:

"Ve günahkâr çocuklar, suçlu çocuklar

Mahkeme salonunda bakarım dizi dizi.

Bu suç bizim suçumuz, bu günah bizim

Affedin bizi." (H. Sivas'ta Yoksul Çocuklar, s.20)

Şair, ikinci olarak gözünü bütün memlekete çevirir. Sivas'taki durum, bütün Anadolu'da da geçerlidir. Türkiye'deki suçlu, yoksul, yetim çocukların çokluğunu fark eden şair, bunları gören gözlerinin, acılarını hisseden yüreğinin artık yok olmasını ister. Çocukları böyle perişan ve çaresiz görmektense kör olmayı, kendi yaşantısının imkânlarından uzak çocukların acılarını yüreğinde hissetmektense yüreğinin nasırlaşmasını diler. Çocukların böyle acı dolu, fakirlik ve imkânsızlık içinde savrulup gitmelerinden ötürü, bir vatandaş olarak sosyal sorumluluğunu yerine getirememiş olmanın verdiği çaresizlikle yaşamaktan utanır:

"Gökteki yıldızlar kadar sayısız

Ah yurdumun kimsesiz ve yoksul çocukları

Anladım farkınız yok koparılmış başaktan!

Alın bu gözleri benden, alın bu yüreği artık

Utanıyorum yaşamaktan." (H. Sivas'ta Yoksul Çocuklar, s.20)

1.2. Metafizik Konular

Yavuz Bülent Bâkiler, şiirlerinde genel anlamıyla metafizik unsurlara yer vermez. Türk şiirinde bilinen hassasiyetlere paralel olarak bütün şiirlerinde dinî ve manevî duyguların etkisi altındadır. Metafizik unsurlar olarak şiirlerinde tespit ettiğimiz Allah inancı, ölüm ve tasavvuf, şairin dindar bir ailede yetişmesinden ve kendisinin de dindar birisi olmasından dolayı şiirlerine girmiştir diyebiliriz.

1.2.1. Allah

Şairin dinî duyguları Allah'a tam bir teslimiyet duygusunun belirginleşmesiyle açıklanabilir. Şairin Allah inancı, İslam'daki ehl-i sünnet Allah inancıdır. Temel olarak dini, teslimiyet, emir ve yasaklara uymak olarak algıladığını da söyleyebiliriz. Şairin "*inancım büyük Allah'a*"[143] derkenki duyarlılığı, münacâtı olarak kabul edebileceğimiz "Yalvarış" adlı şiirde belirginleşerek ortaya çıkar. Şairin dinî unsurları şiirlerinde çok kullandığını, İslamî öğelerin şiirinin geneline yayıldığını rahatça gözlemlemek mümkündür. Böyleyken Bâkiler'in bu şiiri, Allah'a yalvarma, yakarma olarak şekillenmiş, şairin dinî duygularında, dualarında bir kabul edilme isteğiyle, Allah sevgisiyle, İslam'ı idrak edebilme kaygısıyla birlikte ortaya çıkmıştır:

"*Beni içimdeki yâr*

Gezdirdi diyar diyar

Sizin olsun tanrılar

Bana Allah'ı verin." (H. Yalvarış, s. 185)

[143] H. Yaşamak Güzel, s.178

Şairin burada Yunus Emre duyarlılığıyla, Allah aşkıyla bulunduğu âlemi anlamlandırma, sadece Allah'ın rızasını talep etme isteği belirginleşir.

Bâkiler, bu şiirinde gecelerin kasvetli, korkutucu ve ıssız olduğunu söyler ve gecelere karşı serin sabahı, yani kuşluk vaktinden itibaren gündüzü tercih ettiğini, istediğini açıklar. Bu hem Müslüman yaşayışının önemli bir ibadeti olan namaz vakitlerini değerlendirmek, hem de dünya işlerinden kopmamak için önemlidir.

Şair içinde cevap bulamadığı sorular yüzünden geceleri uyuyamamaktadır. Bu "bilmece" Allah'a inancından şüphe duymak mıdır, ibadetin ve duanın Allah katında kabul edilip edilmediğini merak etmek midir, bunu açıklayacak bir ifadeye de yer vermemiştir:

"*İçimdeki bilmece*

Nursuz, uykusuz gece

Çözülsün hece hece

İçimdeki bilmece." (H. Yalvarış, s. 185)

Şair, gaipten sesler duyar, içinden gelen seslerle Allah'ı anar, onu tesbih eder ve içine doğan sesleri arar:

"*Nedir bu duyduğum ses*

Nerde en güzel heves

Hani "hû" diyen nefes

Nedir bu duyduğum ses?" (H. Yalvarış, s. 185)

Şair içinde kendisini huzursuz eden endişeyi, uykularını bölen sorunun ne olduğunu bir sonraki bentte ifade eder. Şairin tek endişesi Allah tarafından affedilmesi, Allah katında tövbelerinin ve dualarının kabul görmesidir:

"*Beni affeder misin*

Huzurunda bir sabah,

Dilimde ismin Allah

Ve yarım kalmış bir ah

İle gözyaşı döksem

Saatlerce diz çöksem

Yansam, yakılsam, dursam

"Hadi kulum" der misin?

Beni affeder misin?" (H. Yalvarış, s. 186)

Şairin bu teslimiyeti, endişeliyken içine doğan sesin belirginleşmesi ve kimden geldiğinin bilinmesiyle biraz metanete kavuşur. Şairin içindeki affedilme kaygısının, ilahîye dönüştüğü, velilerin nefesiyle, su sesiyle karışıp boşandığı andır. Şair, adeta gecenin, yani karanlığın, böylece gündüze, yani aydınlığa dönmesini ister:

"*Dinleyin susun, susun*

Suların hoş sesinden

Velîler nefesinden

Bir rüya kadar güzel

Bir ömür kadar uzun

İlâhiler okunsun

Dinleyin susun, susun!.." (H. Yalvarış, s. 186)

Şairin Allah'ı ele alırken, korku, kaygı, çekinme gibi olumsuz duygu ve düşüncelerden uzak, sevgiyle ve affedilme endişesiyle olumlu duygu ve düşüncelerle kendini ifade ettiğini söyleyebiliriz. Bu "Yakarış", şairin samimi duygularının ve inancının ifadesi olarak ortaya çıkmıştır, ancak son bent hariç olmak üzere şiir sanatı bakımından alt seviyededir.

Bâkiler'in "Seni Yazdım Ebemkuşaklarına" adlı şiirinde Allah sevgisinin ve inancının belirginleştiğini daha rahat görebiliriz:

"*Seni yaşadıktan sonra anladım*

Bana sensin mahşer nuru, kol-kanat…

İçimde şahlanıp duran huysuz at

Dizginsiz, gemsiz değil." (H. Seni Yazdım Ebemkuşaklarına, s. 193)

1.2.2. Tasavvuf

Şairin yetkin bir tasavvuf anlayışına sahip olduğunu söylemek güçtür. Bâkiler, İslam'ı ehl-i sünnet anlayışına göre algıladığından ötürü tasavvufî öğeler şiirlerinde yaygın olan din duygusu ve İslamî öğeler kadar yer tutmaz. Şair varlığa bazı zamanlar tecelli açısından yaklaşır ancak çoğu zaman varlığı, Allah'ın yarattığı

müstakil canlılar olarak ele alır. Şair bazen de öteki dünyayı, manevî âlemi düşünerek huzur bulur. Bu şairin, metafizik âlemi, içinde bulunduğu mekândan etkilenerek, oradaki manevî duyarlılığı benimsediğinin göstergesidir:

"*Bir âlem düşünürüm ezan sesinde*

Bir âlem: Ötenin çok ötesinde

Kimseler görmese, gidip diz çöksem;

Ağlasam caminin bir köşesinde…" (H. Cebeci Camii, s.189)

Beşerî aşktan ilahî aşka geçiş şiiri olarak kabul edebileceğimiz "Seni Yazdım Ebemkuşaklarına", Allah sevgisiyle şairin içinde bulunduğu huzursuzluğun, tatminsizliğin, kararsızlığın bir neticeye bağlandığını, kötü hislerden arındığını, nefsini artık kontrol altında tuttuğunu söylemesiyle başlar.

Şair, kendisi için gözyaşı döken, nefsini rahatsız eden kadını Allah sevgisiyle unutmuştur. Ona göre artık gerçek aşk, Allah aşkıdır. Şairin ufku Allah aşkı ile kaplanmıştır, artık onun için her yerde Allah'ın varlığının delillerini görmek mümkündür:

"*Unuttum gözyaşı döken kadını*

Ördüm gerçek aşkın ruh mihrabını

Bir yay gibi gerdim göğe adını

Gönül kubbem artık alemsiz değil." (H. Seni Yazdım Ebemkuşaklarına, s. 193)

Bu mısralar ise tasavvufî aşk anlayışına geçişin ifadeleridir. Aşk artık "gözleri türkü gibi" olan, "gözlerinden bulutların geçtiği" sevgiliye değil, bâkî olan Allah'a duyulmaktadır.

Şair, bu aşkla bir derviş kişiliğine bürünür. Dervişlerin bir lokma bir hırka anlayışını benimser. Aza kanaat etmek, rahatlığı terk etmek gibi davranışlar göstererek tasavvufi anlamda çileye girdiğini söyler. Rahat günlerinin sona erdiğini, nefsini iyice baskı altına alarak, onun taleplerine direnerek tecrit hırkasına girer:

"*Benim neme gerek yıldız, dolunay*

Rahatlığa paydos, çileye hayhay

Ne kuştüyü yatak, ne ruhsuz saray…" (H. Seni Yazdım Ebemkuşaklarına, s. 193)

O, artık sevgiliye özlemin, hasretin, çaresiz ve sonuçsuz aşkın yalnız bıraktığı üzgün adam değildir. İlahî kudreti idrak edebilme mertebesine gelmiştir. Artık Allah sevgisi onun içini üşüten, ürperten temel duygudur ve Bâkiler, bu yolda kendisine rehber olarak Hallac-ı Mansur, İbrahim Etem gibi mutasavvıfları seçer, bu aşk içinde kendisini edebiyatımızda aşktan kül olmak motifini karşılayan Kerem'e benzetir:

"*Açılın açılın kalabalıklar*

İçerim zemheri, dışarım bahar

Bir alev halinde geçtiğim yollar

Hallac-ı Mansur'sur, Kerem'siz değil." (H. Seni Yazdım Ebemkuşaklarına, s. 193)

Bâkiler, "Sana Geldim Mevlâna" adlı şiirinde, Mevlâna'nın çağrıştırdığı manevî güzellikleri ve duyguları yüreğinde taşıyarak Mevlâna'nın türbesine yaptığı ziyareti anlatır. Bu şiir, şairin, Mevlâna'nın "gel!" çağrısına kulak vererek, dualarla türbeye doğru yola çıkar. Bu yolculuk, cennet yolu çağrışımlarıyla doludur ve İslamiyet'in en değerli evliyalarından ve mutasavvıflarından Mevlâna'ya giden, manevî ve kutsal bir izi takip ediyor olmanın sevinciyle başlar:

"Sana geldim, Mevlâna!..

Düştüm yollara bir sabah fâtihalarla

Önümde yemyeşil ışıktan bir iz.

Yıkanmış bir yaprak gibi tertemiz

Sana geldim Mevlâna " (H. Sana Geldim Mevlâna, s.191)

Bâkiler, Mevlâna'dan ölümsüz ve yeni şeyler edinmek, içindeki kırk soru sorunun cevabını öğrenmek ister. Ölümsüz bir şeyler istemesi Mevlâna'nın "*yeni şeyler söylemek lazım*" sözüne bir atıftır. Aynı zamanda Necip Fazıl'ın "*Yeni odur ki, solmaz, pörsümez, bayatlamaz.*"[144] mısrasını da çağrıştırır.

Bilindiği üzere kırk sayısı tasavvufta oldukça önemli bir yere sahiptir. Kırk, yani erbaîn, her anlamda olgunlaşma, tekâmül için verilen sayı, zaman ve mühleti ifade eder. Çile kelimesi de Farsçada kırk sayısına karşılık gelmektedir. Tasavvufta seyr-i sülûk aşamasında olan bir insanın yaşadığı süreci ve nihayetindeki tekâmüle de tekabül eder. Şairin vermek istediği de budur. Aynı zamanda kırk, kırklar makamı, kırklar divanı, kırklar semahı vs. gibi kavramların yanı sıra kırk hadis geleneğimizi

[144] Necip Fazıl, "Yeni", **Çile**, Büyük Doğu Yay., 2009, s.375.

de düşündüğümüz zaman Hz. Muhammed'e peygamberliğin geldiği yaş olmasına dayanıyor. Tasavvuf bundan çok ciddi anlamlar çıkarmıştır. Kırk yaş, insanî melekelerin tamamlandığı ve insan olunan yaş olarak da kabul edilmiştir. Bu tasavvufî arka planı düşündüğümüz takdirde şairin somut bir şeyden bahsettiğini söyleyemeyiz:

"Sana geldim Mevlâna!..

Bir şeyler ver bana, ölümsüz, yeni…

Kırk suale kırk cevap istiyorum türbende

Anla içimden geçeni!.." (H. Sana Geldim Mevlâna, s.192)

Şair, Mevlevîliğin birçok unsuruna da yine bu şiirinde yer verir. Mevlevî dergâhının detaysız bir tasvirini yapar. Kudümler, neyler, tamburlar, hat levhaları, mermer şadırvan, mavi kubbe, minyatürler, çiniler vs. şairin gönlünü rahata ve huzura kavuşturan mekânı oluşturan, şairin gözüne çarpan detaylardır. Bâkiler, bu mekân içindeyken yaşadığı manevî coşumu şöyle ifade eder:

"Sana geldim Mevlâna

Divan durdum önünde duygulu, sessiz

İçimde ne hasret, ne gül, ne bülbül…

Şimdi ezan seslerinde nur âlem, nur Konya

İşte sabır, işte aşk, işte tevekkül." (H. Sana Geldim Mevlâna, s.192)

Bütün bir Mevlevî külliyesi İslam'ın emirlerinin, Türk kültürünün renkleriyle yoğrularak bir birleşim haline getirildiği mübarek bir yer olduğu için şairin duyarlılığında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bu şiirin yazılmasında Ârif Nihat Asya'nın ve şairin çocukluğunda tanık olduğu Mevlevî ayinlerinin de payının büyük olduğu söylenebilir.

1.2.3. Ölüm

Şair, 1953 yılında kız kardeşini bir elektrik kazasında kaybetmesiyle sık sık mezarlığa gider ve orada vezinli kafiyeli ölüm şiirleri yazar. [145]

Bâkiler, kendisinin ifade ettiği üzere, ölümden korkan, ölümü sonsuz bir yok oluş olarak gören, bitmek, yok olmak olarak gören birisi değildir. Ölüm ona göre yeni bir dünyaya adım atmaktır.

Ölümün çoğu insanda olumsuz çağrışımlara yol açtığının bilincinde olan şair, ölümü kendisine yakın bir duygu olarak tanımlar. Ölüm çaresi olmayan bir durumdur ve ona rağmen insanlara kendi şah damarları kadar yakındır:

"*Bir dost duygudur ölüm, yakın, çaresiz…*

Yüreğimin başında bir atardamar." (H. Anadolu Mezarlıkları, s.47)

Şairin ölüm hassasiyeti, ölüleri mutlu, huzurlu, dünya sıkıntılarından, gerilimlerinden, dertlerinden uzak, sonsuz manevî huzura ermiş olarak düşünmeye itmiştir. Bâkiler, "*her canlı ölümü tadacaktır.*" âyeti ve "*bu dünya kimseye kalmaz*" mesajlarını bir arada düşündürür. Ölümün insanoğlunun dünya hayatı için şükredilesi bir son olduğunu vurgular. Ölülerin yeme-içme kaygısında olmadıkları için sürekli oruç, yani sürekli ibadet halinde bulundukları gibi, temiz bezle kefenlendikleri için

[145] Ek I

kılık kıyafet gereksinimi duymadıklarını, canları sıkıldıkları zaman uzanıp geceleri yıldızları izlediklerini ifade eder:

"*Hazret-i Süleyman'a bile kalmadı dünya*

Bâki olan bir tek Allah

Bütün günahları size bırakıp

Ölmüşüz elhamdülillah.

…

Canımız sıkılsa geceleri uzanıp

Akan yıldızları seyrederiz." (H. Bir Ölünün Mektubu, s.173)

Şair, ölümün bir kurtuluş olduğunu, ölüme ağlanmaması gerektiğini, dirilerin ölümden ötürü üzüntüye düşmelerinin, yakınlarını kaybettiklerinde kendilerini mahvetmelerinin yersiz ve gereksiz olduğunu, ölülerin ağzından aktarır. Asıl dirilerin üzülmeleri gereken kendi halleridir:

""*Öldük de kurtulduk Allah'a şükür*"

Bir ölü arkadaş hep böyle söyler.

Bize yanmak bilmem nenize gerek

Kendi halinize ağlayın siz diriler…" (H. Bir Ölünün Mektubu, s.173)

Şair, bir ölünün ağzından yazdığı bu şiirde, çenesi düşmek deyimine de farklı bir bakış geliştirmiştir. Ölülerin çenesinin bağlanması ile ilişki kurarak, bir ölünün

böyle mısralar söylemesinin, sözü unutmasının onun çenesinin bağlanmadan gömüldüğünden, çenesinin düştüğüyle alakalı olduğunu ifade eder:

"*Bu mektubu size yazdığım için*

Kızacaklar: "Dilin durmaz ki" diyecekler

Ölürken çenemin unutkanlıktan

Bağlanmadığını nereden bilecekler?" (H. Bir Ölünün Mektubu, s.174)

Bu şiirde ölüme mizahî yaklaşımların ortaya çıktığını görüyoruz. Ölülerin dünyasına yaşayan bir insanın gözüyle değil, bir ölünün gözüyle bakması ve bunu onların mutlu olduğuna dayandırması şairin ölüme karşı olan genel tutumuyla alakalıdır.

"Gelin Kızın Ölümü" adlı şiiri, şairin kendi kız kardeşinin defnini takiben hissettiklerinin olumlu yansımaları olarak algılayabiliriz. Şair, defnedilen gelinin fizikî özelliklerini somut bir şekilde ortaya koymuyor. Herkesçe farklı algılanabilen, göreceli kavramlarla aktararak gelin kızın neye benzediğini bizim oluşturmamızı istiyor. Gelinin defnedilmesini yadırgadığını, gariplik çektiğini söyler:

"*Bir gelin gömdüler telli duvaklı*

İnsan bakmaya kıyamaz.

Garipçe yatar kabrinde gözleri ağlamaklı

Elleri beyaz beyaz…" (H. Gelin Kızın Ölümü, s.175)

Gelin kız, hayatta ve muradına erebilmiş olsaydı, ailelerinin ileri gelen yaşlıları tarafından hayır duaları edilecekti, ancak öldüğü için yaşlı bir ölünün ruhu tarafından kendisine hayır duası edilir. Ölüler, gelin kızı rahatlatmak ve kızın gariplik çekmemesi için çeşitli komiklikler yaparlar, yalnızlık çekmemesi için gayret gösterirler:

"*Yaşlı bir ölü dedi ki: -Sakın kabrinde*

Dikenli otlar bitmesin…

Âdettendir teker teker nöbet bekleyin her gece

Baykuşlar gelip ötmesin…

Asırlık ölüler kalkar kabirlerinden

Sevaptır kızcağızın garip gönlünü avutur.

Gülünç gülünç fıkralar, masallar anlatırlar

Gelincik öldüğünü çoktan unutur… " (H. Gelin Kızın Ölümü, s.175)

Ölüler sanki kendi içlerinde bir topluluk oluşturmuşlardır ve ruhlar âleminde bir sosyal düzenleri de vardır. Merhamet duygusuyla gelin kızı avutmaları da Müslüman bir topluluğun işaretçisi gibidir. İslam, insanlara merhametle muamele edilmesini emrettiği için bu inancı taşıyarak ölmüş olan insanlar da hâlâ İslam'ın bu emrine uymaktadır.

Görüldüğü üzere şair, ölüleri bu âlemden tamamen geçip gitmiş ruhlar olarak değerlendirmez, onlar yine dünyadadırlar ve birbirleriyle iletişim halindedirler. Yine de yalnızdırlar ve yakınlarını özlerler. Ölüler, bu yalnızlığın içinde birbirlerine daha da yaklaşırlar:

"*Böyle geçer günlerimiz, her ne hâl ise*

Biz ölüler bizbizeyiz…"(H. Gelin Kızın Ölümü, s.176)

Şair, yukarıdaki mısralarda da açıkça görüleceği üzere ölüm karşısında kısmen spiritüalist bir yaklaşım benimsemiştir. Onun bu yaklaşımını spiritüalizmden ayıran ise İslam inancıdır.

"Soru" adlı şiirinde ise henüz ölmüş bir kişinin karşısında duyulan çaresizlik ve ardından duyulan üzüntüyü dile getirdiğini görürüz. Bâkiler bu şiirinde diğer ölüm şiirlerinin aksine ölümün soğuk realitesiyle yüz yüzedir. Ölen kişinin, şairi hayal ile gerçek arasında bir duyguya sürüklemesi ve şaire mevcut durumu sorgulatması söz konusudur.

"Yaşamak Güzel" adlı şiirde, Bâkiler'in yaşama sevinci ile dolu olduğunu görürüz. Şair hayatını inançlı bir Müslüman olarak geçirmiştir, buna binaen ölümü her an tevekkül ve rıza ile beklemektedir. Şair yaşamaya doymamıştır ama ölümünü düşünmeden de edemez:

"*Artık*

Yapayalnız bile kalsam "yaşamak güzel" derken

Çıkıp gelir ecel kuşu bilmediğim bir yerden

Yanık ezanlar yükselir minarelerden

Okunmaz ardımdan fatiha." (H. Yaşamak Güzel, s.178)

Aynı bakış "Ölmek" adlı şiirinde de söz konusudur. Şair her an ecelinin geleceğini, kendisine verilen vadenin yeteceğini, günahlarını, sevaplarını, ailesini, hatıralarını arkasında bırakarak öleceğini varsayar. Bu düşünce şairi dertlendirir ve şair, kendi ölümünü melankolik bir şekilde hayal eder.

"Netice" adlı şiirde de, "Ölmek" ve "Yaşamak Güzel" şiirlerinde olduğu gibi yine ölümün hatırlanması söz konusudur. Bu sefer şair kendiliğinden hatırlamaz, yine ölüler ona ölümü hatırlatır. Bu şiirde, Bâkiler'in ölümü olumlayıcı tavrı daha da belirginleşir. Azrail'in güzelliğinden bahseder, kişinin arzuları gibi sıcak ve içten olduğunu belirtir. Azrail, ölümle birlikte anılmasından ötürü, insanlarda çirkin çağrışımlara maruz kalmasına rağmen güzel, gülümseyen, pırıl pırıl bir melektir. Ölen kişiyi son yolculuğunda Allah'ın rahmeti kucaklayacaktır:

"*Allahın rahmeti yağacak üstünüze*

Avuç avuç, kucak kucak

Ve sessiz sedasız yolculuğunuz

Fatihalarla başlayacak…" (H. Netice, s.181)

"Arefe Gününde Ölüm" şiiri ise şairin kız kardeşi için yazdığı bir ölüm şiiridir. Şair, bir arefe gününde henüz daha toprağı kurumamış bir mezarın başında ağlayarak Kur'an okuyan bir adam tasvir eder. O mezarda yatan şairin kız kardeşi, mezarın başında Kur'an okuyan da şairin babasıdır:

"Ah sormayın kimdir bu bayramlara çıkmayan

Acısı içimde ayrı bir gamdır.

O toprakta yatan kız kardeşimdir.

Kur'an okuyan babamdır." (H. Arefe Gününde Ölüm, s.182)

Böylelikle şairin ölüm konusunu şiirlerine hangi şekillerde işlediğine dair genel bir çerçeve çizmiş olduk. Bâkiler, pek çok şair gibi ölüme tam bir metafizik duyarlılığıyla yaklaşmamış, ölüme hep tevekkülle, Müslüman duyarlılığıyla yaklaşmıştır. Bazen mezarlıktan, ölülerin ve ruhların dünyalarından bahsederken romantik bir tona ulaşır, bu da zaten Bâkiler şiirinin dokusunda olan bir özelliktir. Bâkiler, ölüm gibi, içselleştirdiği konuları ve yüreğinde iz bırakmış olan olayları hep romantik, melankolik bir tonda işlemiştir.

1.3. Sosyal ve Siyasi Konular

Yavuz Bülent Bâkiler, siyasetle son derece içli dışlı olmasına rağmen, şiirlerinde siyasi konulara çok az yer vermiştir. Sosyal yanı çok güçlü olan şair, genel olarak memleketin ekonomik, toplumsal ve ahlakî meselelerine değinmiş ve bunları, memleketin refaha ve huzura kavuşması ümidiyle şiirine bolca dâhil etmiştir. Bâkiler, milliyetçi muhafazakâr bir şairdir ancak onun bu yönünü şiirlerinden net bir şekilde kestirebilmek zordur. Şair, Türklüğü, Müslümanlığı, millî kültür öğelerini, millî değerleri bir kültür milliyetçisi olarak şiirinde sıkça işler, bunları siyasi bir tavırla da ele almaz. Onun siyasi tavrını ve düşüncelerini anlayabilmek için şiirlerinden ziyade nesirlerine yönelmek gerekir.

Bâkiler'in sosyal yönü ekseri Anadolu konusunu işlediği şiirlerinde ortaya çıkar. Şair, bilinçli ve sorumlu bir aydın tavrıyla şiirinde insan manzaralarına, sosyal meselelere değinmiştir. Bu şiirlerin bir kısmı genel anlamda poetik açıdan yetersizdir, şair sadece söylemek istediklerini okuyucusuna aktarır ve sanatsal bir gaye gütmez. Bu şiirlerin çoğunluğunuoluşturan kısım ise poetik açıdan başarılıdır, söylemek istediklerini lirik bir tonda ifade eder. Şair, siyasi şiirlerinde de slogan tarzı söylemlere yer vermemiş, bu tutumuyla bütün memleketi Türk-İslam düşüncesiyle kucaklamaya çalışmış, bazen de siyasî görüşünü belli etmeyerek halkın duygularını sömürenlere, dışarıdan ithal edilmiş fikir akımlarına kapılanlara, devletin halkına karşı yanlış tutumuna, Atatürk sömürüsüne karşı tavır almıştır. Buradaki tepkileri sorumlu bir vatandaş tepkisi olarak görünür ve ideolojik bir taraf olarak belirmez.

Bundan ötürü Bâkiler, propaganda amacı taşıyan şiirler yazmamıştır. Aslında onun Anadolu hakkında yazdığı şiirlerini, Marksist ideolojik şiirlerin karşısında duran, Anadolu'yu bir tatil cenneti olarak gören zihniyete tepki gösteren, millî değerleri öne çıkararak memleket için zararlı olabilecek fikir akımlarını bertaraf etme amacı güden, memleket gerçeklerini ifade eden şiirler olarak da değerlendirebiliriz. Bâkiler'in şiirinde ya müstakil şiirler içinde ortaya konan ya da şiirlerin bütününe yayılmış olan, sinmiş olan bu tavır, dört ana madde etrafında toplanır.

1.3.1. Türk-İslam Düşüncesi

Yavuz Bülent Bâkiler, Türk-İslam düşüncesini benimsemiş bir şairdir. Onun sosyal ve kültürel konularda yazmış olduğu bütün şiirlerinde bu düşüncenin etkisini görebiliriz. Türk-İslam düşüncesi, bütünlüklü tarih, kültür ve medeniyet anlayışı, onun şiirinin temel dokusudur. Ancak birkaç şiirde bu düşünce çok daha bariz olarak görünür.

"Cebeci Camii" adlı şiirde şairin manevi duygularının ve Türk-İslam sanatından aldığı hazzın doruğa ulaştığını görürüz. Ankara'da bulunan Cebeci Camii, kapısının önünde fakir fukaranın biriktiği, içinde Kur'an okunan, şairin manevi duygulara büründüğü, içindeki Allah'a bağlanma duygusunun, Allah sevgisinin, İslam'a hizmet etme düşüncesinin açığa çıktığı bir mekândır. Mermer sütunlarında, çinilerinde, kandillerinde, kubbelerinde Türk-İslâm sanatının inceliklerini gören şair, o ince sanat görüşünün, manevî zenginliğin içinde bulunmanın vermiş olduğu şevkle Cebeci Camii'nin atmosferiyle bütünleşir. Kendisini uhrevi duygulara öyle bir kaptırır ki oraya ibadet etmeye gelen insanların ayaklarını bastığı bir eşik taşı olmak ister:

"*Kandillerde ışık, kubbelerde ses*

Renk olsam çinilerde.

Bir beyaz taş olsam cuma günleri

Mü'minlerin gelip geçtiği yerde." (H. Cebeci Camii, s.190)

Şair bütün bu duygular içinde öyle mutludur ki Türklüğünden ve Müslümanlığından ötürü, böyle bir milletin, kültürün ve medeniyetin mensubu olduğundan ötürü, Allah'ın onu böyle yarattığından ötürü şükreder. Bu ince mimarinin verdiği zevki ona yaşatan mensubiyet duygusu, bir şükür duasına dönüşür:

"*Her gün yeni baştan iri ve güzel*

Bir beyaz gül gibi açar gönlümde şafak

Ne güzel ya Rabbim; Rabbim ne güzel

TÜRK-İSLÂM yaratılmak…" (H. Cebeci Camii, s.190)

Türklüğün ince zevkinin İslamî sanat değerleriyle bağdaşmasıyla oluşan Türk-İslam sanatının güzel örneklerinden birisi olan Cebeci Camii, şairin herhangi bir Türk-İslam mimari eseri karşısında hissedebileceği duyguya eş değerdir. Şairin bu anlayışı, büyük Türk mutasavvıfı Mevlâna hakkında yazmış olduğu şiiri "Sana Geldim Mevlâna"da yoğun manevi duygular içerisindeyken bile Türk-İslam kaynağından gelen düşüncelerle bu duyguları yorumlamaya çalışır. Bu duyarlılık şairin bir tek Türklüğü ya da bir tek Müslümanlığı esas almamasından, ikisini bütünleştirerek özümsemesinden ileri gelir. Mevlâna'yı Türklerin İslamiyet'i benimsemesinde çok büyük emeği olan, öğretisiyle topluma ışık tutmuş, İslamî düşünceleri topluma aktarırken Türklüğü de yok saymamış bir mutasavvıf olarak kutsar:

"Sana geldim Mevlâna!..

Âyet âyet İslâm, nakış nakış Türk

Bir türbe içinde en güzel mâna…

Serin bir rüzgârla çok uzaklardan

Sana geldim Mevlâna..." (H. Sana geldim Mevlâna, s.192)

Şair, kendisinin de belirttiği üzere, Türk ve Müslüman yaratılmış olmasına şükreder ve bu vasıflardan gurur duyar. İslam'ı en çok Türkler dünyaya yaydığı ve İslam'ın sancaktarlığını yaptığı için de İslam inancı ile Türklük şuurunu daima bir arada ele almakta, bu iki unsuru birbirinden ayırmayı ihanet olarak görmektedir.

Toplumumuzun geleceğinin bu kaynaklara sahip çıkmayla garantiye alınacağını söyler.[146]

Şairin aynı zamanda birçok Türk-İslam sentezi düşüncesine mensup olan şairlerin aksine bütünlüklü bir tarih anlayışı vardır. O, bütün Türk tarihini ve medeniyetini kutsal kabul eder. Bazı şairler:

"*Orta Asya'dan gelmişim*

Şaman da vardı ama

Almadım yanıma

Ben Küçük Asya'nın çocuğu

Yakıştıramadım müslüman şanıma"[147]

diyerek Türk tarihinin İslamiyet öncesi devirlerinin birtakım özelliklerini reddederken, Bâkiler:

"*İşte Bilge Tonyukuk, Kül-Tigin, Bilge Kağan*

Hepsi birbirinden daha mübarek

Süzme asaletimin nurdan kefili…" (H. Büyük Destan, s.221)

mısralarıyla bu tavrın dışında bir tavır takınmış, Türk tarihini bir bütün olarak kabul etmiştir.

[146] Ek I
[147] M. Said Çekmegil, "Küçük Asya'nın Çocuğu" **Türk Edebiyatı**, Mayıs 1991, s.40.

1.3.2. Atatürk Sömürüsü

Bâkiler, topluma mal olmuş değerlerin birtakım kimselerce sömürü aracı olarak kullanılmasına son derece karşıdır. O, kendince siyasî görüşe sahip olmasına rağmen, ulusal değerlerin bütün herkes tarafından kucaklanması gerektiğini şiirlerinde özellikle ortaya koyar. Zaten bütün bir milletin şiirini yazarken, millete yabancı olan unsurları dışarıda bırakır ve yerer, millete ait olan değerleri sömüren kimseleri ise daha ağır bir dille eleştirir. Şairin bundaki amacı halkın gözünü açmak, insanları uyandırmaktır.

Batı medeniyeti uşağı olarak kabul ettiği birtakım kimselerin Atatürk'ün görüşlerinin ardına saklanarak, halkın Atatürk sevgisinden faydalanarak emperyalist güçlerin isteklerini gerçekleştirmek için millet menfaatinin aksine hareket etmeleri, Yavuz Bülent Bâkiler'i bu konuya değinmeye iter. Çünkü o, milletin bütün sorunlarına değinmeyi kendine vazife edinmiştir.

Bu kimseler batılı devletlerin Türkiye üzerindeki en büyük planları olan Sevr Antlaşması'nı içlerinde taşırlar ve ardına sığındıkları değer ise Atatürk'ün görüşleridir:

> *"Gizli sevdalar gibi Sevr'i içinde tutan*
>
> *Senin ne işin var Anıt Kabir'de?*
>
> *Yelyepelek koşup gelmişsin bir de*
>
> *Utan birazcık utan!*" (H. Şikâyet, s.83)

Bu kimselerce ilericilik ve Atatürkçülük bir maskedir. Zira Atatürk'ün millî birlik ve beraberlik, millî hâkimiyet ve tam bağımsız Türkiye ideallerinin aksine

hareket etmekte, üstüne üstlük bunu ironik biçimde Atatürk'ün üzerinden yapmaktadırlar. Bu tavırla geniş halk kitlelerini peşlerinden sürükleyip ülkeyi bir kargaşa ortamına çekmeye çalışmaktadırlar:

""İzindeyiz" *diyen yeleli aslan*

Senin de kaç kere nârına yandık.

Bağırıp çağırma artık usandık

Sokak sokak, meydan meydan!" (H. Şikâyet, s.83)

Atatürk'ün fikirlerini ve görüşlerini gayet açık ve anlaşılır bir dille söylediğini ifade eden şair, bu hususta Atatürk'ün arkasından dilde tasfiyecilik ve dil faşizmi hareketini yürütenlere çatar. Atatürk, Türk dilinden yabancı unsurların atılmasını bir dönem istemiş ve buna göre bilim adamlarını yönlendirmiştir ancak kısa süre sonra bu tavrından vazgeçerek, Türkçenin kendi halinde gelişmesini ve değişmesini arzu etmiştir.[148] İşte bu yanlış tavrın sona erdiğini fark edemeyen bazı kimseler, Bâkiler'in dediği gibi, kural açısından yakın olmasına rağmen Türkçeye son derece yabancı sözcükler türetmişler, bunlarla konuşup yazmaya gayret etmişlerdir:

"*Kuş diliyle yazmadı, konuşmadı Atatürk*

Bir şeyler söylüyorsun yamyamlar gibi

Çırılçıplak dilinin bütün nasibi

[148] Hüseyin Sadoğlu, **Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2003, s. 246

Yalan dolan yalan dolan!" (H. Şikâyet, s.83)

Anadolu konusunda da değindiğimiz üzere aristokrat bir hayat süren halka yabancılaşmış yönetici tipleri[149], halkın sömürülmesi üzerine nutuklar atarken kendileri savundukları görüşlerin aksine sefahat âleminde yaşamaktadırlar:

"Türküler söylüyorsun sömürülmek üstüne

Villalarda yaşıyorsun, yalılarda, yatlarda…"(H. Şikâyet, s.84)

diyerek şair bu tavrın yapmacıklığını, onun içindeki tezadı belirterek ortaya koyar.

Atatürkçülüğün fikirde ve düşüncede olduğunu, heykellerde aranmamasının gerektiğini ve düşünce zemininden çıkarak bunun fayda ekseninde değerlendirilmesinin son derece yanlış olduğunu belirtir. İşte bu hususta şair okuyucusunu uyarmak için bu şiiri kaleme alır. Bunda şüphesiz şairin Atatürk'ün doğumunun 100. yılı etkinliklerini düzenleme görevi yaparken karşılaştığı olumsuzluklar ve şahit olduğu Atatürk sömürüsünün de büyük etkisi vardır.[150]

1.3.3. Devletin Halka Karşı Yanlış Tutumu

Devletler yönettikleri topluma karşı sorumlu olan kurumlardır. Toplum ve devlet arasındaki ilişki ve karşılıklı sorumluluk yerine getirildiği müddetçe toplumun refahı artacak ve güçlü bir devlet sistemiyle yönetilmenin vermiş olduğu huzur, bütün vatanı kaplayacaktır. Şair, devletimizin halka karşı bazı tutumlarının yanlış olduğunun bilincindedir. Devlet, toplumun bireylerine çoğu kez gereken değeri vermemekte, onlara hizmet götürmemekte, onlardan istediğini aldıktan sonra karşılık olarak bir ihsanda bulunmamaktadır.

[149] Bu konuda bk. H. *Tini* ve ayrıntılı açıklama için "1.4.2.4. Yabancılaşma" bölümü.
[150] G.A.

Bâkiler'in Anadolu insanını ele alırken de değindiği bu husus, gerçekte devletin zararına olan bir tutuma dayanmaktadır. Devlet ile toplum arasındaki güven bağları zedelenmekte, insanların devlete olan inancı azalmakta ve böylelikle birçok siyasi sorun ortaya çıkmaktadır. Devletinden beklediklerini göremeyen Anadolu insanı bazı güçler tarafından kolay aldatıldığını düşünür. Şair, bu yüzden devleti eleştirmekten kaçınmaz. Çünkü Bâkiler'e göre insanların şuurlu ve mutlu oldukları bir düzeni temin etmek devletin görevidir.

"Gel" denince gelen, "ver" denince veren[151] Anadolu insanının devletine karşı duyduğu güven, yine devletin militarizme dayalı zorbaca tutumuyla zedelenir. Zaten yoksul olan Anadolu insanından alınan aşırı vergiler de onların belini bükmekte ve bu güveni yitirmelerine sebep olmaktadır:

"*Devlet denince hep vergi geldi aklıma*

Jandarma denince kırbaç." (H. Anadolu, s.37)

Yine de Anadolu insanı devletine karşı isyan ve ihanet etmemiş, devletine karşı olan sorumluluğunu yerine getirmeye gayret etmiş;

"*Ne isyan, ne ihanet dünden-bugüne…*" (H. Onlar, s.60.)

diyerek Anadolu insanının tavrını belirtmiştir.

12 Eylül 1980 yılında ordunun yönetime el koymasıyla gerçekleşen değişim, siyasî ve toplumsal literatüre 12 Eylül Darbesi adıyla geçmiştir. 1960'lı yıllardan beri süre gelen sağ-sol çatışmalarının zirveye ulaştığı bir dönemde ordu, yönetimi ele geçirmiş, çeşitli tutuklamalar ve idamlarla olayları yatıştırmış, daha öncesinde iki

[151] H. Onlar, s.60.

taraf arasında geçen şiddetli çatışmaları kanlı bir şekilde durdurmuş, demokrasiyle yönetilen Türkiye Cumhuriyeti'nin çeşitli yönetim organlarına hiçbir siyasî tecrübesi olmayan rütbeli subayları getirmiştir. Bu durumda karşıt görüşlere mensup bir çok kişi sorgulanmadan idam edilmiş, işkence görmüştür.[152]

Şair bu darbe öncesi siyasî çatışmalara giren taraflardan sağcı milliyetçi kesime destek vermiştir. Bâkiler'in tarafı en ılımlı olduğu konularda bile millî duyarlılıklardan yanadır. Burada da yine komünizmle mücadele eden taraf olan milliyetçi tarafın sesini okuyucusuna iletir. "12 Eylül'e Sitem" adlı şiirinde, milliyetçilerin en çok destek verdikleri kurumların başında gelen ordu tarafından yapılan işkencelerin ve haksız muamelelerin ve iyice karmakarışık bir hâl alan ülke politikasının bir muhasebesini yapar. Şair de önceleri birçok kişinin inandığı ve umduğu gibi darbenin ülkeyi huzura ve mutluluğa kavuşturacağını düşünmüştür ancak bunda yanılır. Türküm demenin Türkçülüğü savunmanın suç olduğu bir düzenin gelmesi ve bu yeni sistem tarafından nefs-i müdafaa hakkının yok sayılması şairi derinden üzmüş ve yaralamıştır:

"*Vatan millet idi tasam*

Çiğnenmişti anayasam

Vuracaklardı vurmasam

Vurdum felâketim oldu." (H. 12 Eylül'e Sitem, s.90)

Şair karşı görüşlülere, onların Komünist ve Marksist propaganda yaptıkları ve Sovyet Rusya, Çin gibi komünizmle yönetilen ülkelerin birer maşası olarak

[152] Bülent Tanör, "12 Eylül Rejimi (1980-1983)", **Yakınçağ Türkiye Tarihi 2, 1980-2003**, (Haz. Sina AKŞİN et al.), Milliyet Kitaplığı, ?, s. 32.

gördükleri için karşı çıktıklarını ve buna mukabil yerli değerlerin savunmasına giriştikleri için bu akıbete uğradıklarını söyler:

"*Kimisi Rus, kimisi Çin…*

Uşağıydı; dedim niçin?

Bayrağıma selâm için

Durdum felâketim oldu" (H. 12 Eylül'e Sitem, s.90)

Tarafsız ve apolitik bir toplum yaratılmak istenmesine de tepkilidir. Şaire göre asıl millî değerleri savunan ve onun arkasında duran, vatanına ve milletine sevdalı kimselerin toplumun genelinde yabancı akımlara karşı mücadele etmesi gerekir. Türklüğün simgelerine hakaret edilmesi, milliyetçilere zulmedilmesi şairin zoruna gider. Ancak gereksiz yere kan dökülmesinin sona ermesi, toplumsal kaosun ve anarşinin bitirilmesi gibi sebeplerden ötürü birçoklarınca mutlulukla karşılanan 12 Eylül Askerî Darbesi, şaire göre dış mihraklarca hazırlanmış bir parçalama planıdır ve asker de buna ortak olmuştur:

"*Bu ahlâksız dubaraya.*

Tarih "mim" koysun buraya

Eylül darbesini hayra

Yordum felâketim oldu.

Gönlümün yiğit beğiydi

Gözlerimin bebeğiydi.

Ona da mı nazar değdi

Ordum, felâketim oldu." (H. 12 Eylül'e Sitem, s.91)

Şair böylelikle devletin toplumuna karşı aslî vazifesi olan huzuru ve güvenliği sağlama hususlarında devlete eleştirilerini dile getirir. Şiir kitaplarına almadığı bazı şiirlerinde de yine bu tür siyasî konuları işlemiştir.[153]

1.3.4. Komünizm ve Emperyalizm

Şairin en çok karşı çıktığı ve tam zıddında yer aldığı fikir akımları komünizm ve emperyalizmdir. Şair, özellikle komünizme karşı sert ve tavizsiz bir tutum sergilemiştir. *Türkistan Türkistan, Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır* adlı kitaplarında da sıkça komünizmin Türk cumhuriyetlerinin halklarına vermiş olduğu zararları, bu fikir akımının yarattığı kültürel yozlaşmayı ve Sovyet Rusya tarafından Türk-İslam kimliğinin tahrif edilmesini konu alarak komünizmin Müslüman Türk kimliğine ne denli zararlı ve uzak bir düşünce olduğunu okuyucusuna aktarır.

Şair özellikle 1950'li yıllardan itibaren Türkçülüğün karşısında güçlenen Marksist cereyana taraftar olanları, boş bir hayal peşinde koşan, anarşiye, infiale, kargaşaya yol açan, toplumu huzursuz eden, barış karşıtı insanlar olarak anlatır. Şair bu insanların boş çabalarda bulunduklarını ve art niyetlerini anlatmak için "Göğü Yumruklayanlar" istiaresine başvurur. Marksist sosyalist kimselerin sol yumruklarını havaya kaldırarak slogan atmaları görüntüsüyle, yalan yanlış şeyleri savunmaları, insanları böyle kandırmaları ve toplumu şiddete sürüklemeleri fikrini birleştirerek böyle bir tanımlamada bulunur.

[153] Bkz: Özcan, age., s.222.

"*Yürüdüler göğü yumruklayarak*

Çirkin yüzleri sanki kara bir duman

"Kaynar sudan bir ziyafet" istiyorlardı

Ağızları kocaman…

Durdular yığın yığın göğü yumruklayarak

Durdu gelip geçenler, durdu sancılı zaman.

Diken gibi bir marş dudaklarında

Ellerinde kan." (H. Göğü Yumruklayanlar, s.81)

mısralarıyla tanımladığı komünist sosyalist kimseler, okudukları marşlarda, attıkları sloganlarda şiddet ve kargaşa çağrışımları yaratmakta ve ortalığı yakıp yıkmak için bahane aramaktadırlar. İnsanların görüşlerini ve fikirlerini böyle savunuyor olmaları şairi rahatsız eder.

İşte bu şekilde tarif edilen komünistler aynı zamanda devletin güçlerine de karşı durmakta ve acımadan askerleri öldürmekten çekinmemektedirler. Bu kimseler dış güçler tarafından kukla gibi kullanılan, dışarıdan planlandığı gibi davranan işbirlikçi kimselerdir:

"*Kaçırdılar, vurdular göğü yumruklayarak*

Yaman kurmuş onların zembereğini kuran.

İçimizden biriydi şehid düşen Mehmetçik

Kurşunlanan kumandan." (H. Göğü Yumruklayanlar, s.81)

Bu kimselerin yaptıklarının ne vicdanla ne merhametle ne de insanlıkla alakası vardır. Bu yüzden şair onları İslamiyet'in ortaya çıktığı yıllarda Hz. Muhammed'e zulmeden müşriklere benzetir:

"*Sövdüler saydılar göğü yumruklayarak*

Ne kıl kadar insanlık, ne din, ne iman…

Ebû Leheb idiler, Vahşî idiler sanki

Her biri bir Allahsız, Peygambersiz gardiyan." (H. Göğü Yumruklayanlar, s.82)

Şair bu kimselerin er geç millî düşünce ve duyarlılık karşısında silineceklerini ve ayrılıkçı düşüncelerin hükmünü yitireceğini söyler. Millî kültürü ve bütünlüğü oluşturan unsurların her zaman galip geleceği inancı içindedir:

"*Bir gün bir ses duyulur, gülümser Hilâl*

Vatan ocağımızın ışığı kararmadan.

Silinir meydanlardan göğü yumruklayanlar

Böyle sürmez bu devran." (H. Göğü Yumruklayanlar, s.82)

Yukarıda da belirttiğimiz gibi 12 Eylül Darbesi öncesinde komünist propaganda yapan ve bu görüşü anarşizmle savunan insanları Çin ve Sovyet Rusya maşası kabul eder.

Şair, bu siyasi akımları Ankara'daki öğrencilik günlerinde yakından tanır ve bu tür olaylara şahit olur. Gurbetin acısı da yüreğindeyken bunları görmesi, ki şair komünizm taraftarı olan kimseleri vatana ve millete ihanet içinde görür, onu iyice bunaltır ve üzer:

" *IV*

Bir adam Ankara'yı düşünüyordu:

Paslı bir bıçaktı sanki yüreğinde ayrılık.

İhanetin türküsünü dinliyordu yollarda

Kolu kanadı kırık..." (H. Düşünceler İçinde, s.109)

Bâkiler, Anadolu'yu parçalama planları yapan, millî birlik ve bütünlüğü de tehdit eden birtakım hareketlerin komünizme ve emperyalizme bağlı olduğunu söyler. Ayrılıkçı hareketlerle güneydoğudaki vatandaşlarımızı ayaklandıran kimseler Türkiye'nin güneyine, doğusuna farklı niyetlerle yaklaşmışlar, içimizdeki bazı insanları isyana teşvike tmişlerdir:

"*Bir kızıl yılan gibi çöreklenmiş açıkça*

Doğu'ya başka niyet, Güney'e başka niyet." (H. Anadolu Hikâyesi, s.44)

Aynı zamanda Türkiye'nin kalkınmasını istemeyen emperyalist güçlerce Anadolu'ya bazı ambargolar konulmakta, çeşitli yaptırımlar uygulanmakta ve dünyanın hiçbir yerinde olmayan siyasî yaptırımlar dayatılmaktadır. Amerika kendi ülkesindeki talebi karşılayabilmek için Türkiye'nin 1969 yılı afyon üretiminin tamamına talip olur.[154] Türkiye bu talebi öncesinde çeşitli ilaç şirketleriyle antlaşma yaptığı için reddeder. Amerikan'nın Türkiye Büyükelçisi William J. Handley'in ısrarları da fayda vermez ve Amerika Türkiye'ye afyon ekimini yasaklamak isteğini dillendirir. Ülkede uyuşturucu bağımlısının artması ve satıcılığın yaygınlaşması büyük bir halk tepkisi doğurur. Bunu azaltmak için Amerika'nın Uyuşturucu Maddeler Dairesi Başkanı John Ingersoll, Amerika'ya giren eroinin %80'inin kaçak yollarla Türkiye'den geldiğini, bütün ısrarlara rağmen Türkiye'nin afyon ekim alanını daraltmadığını söyler.[155] A.B.D.nin bu konuda iddia ettiği şeylerden bir tek eroinin Amerika'ya Türkiyeli kaçakçılar tarafından Fransa'da işlenerek sokulduğudur ki burada iddia edilen miktar hiç de bahsedildiği gibi büyük bir miktar değildir.[156] Daha sonra Türkiye bu talebi değerlendirir ve reddeder. Buna karşılık Amerika, Türkiye'ye afyon ekimini yasaklamasını, çiftçinin zararının taraflarından ödeneceğini söyler, Türkiye buna da yanaşmaz.

Amerika Birleşik Devletleri başkanı Richard Nixon, Vietnam Savaşı esnasında 1970 yılının başından itibaren A.B.D.ye dönen afyona, eroine, kokaine alışan askerlerden ötürü sorumlu tutulur ve üzerinde çok büyük bir kamuoyu baskısı

[154] Çağrı Erhan, **Beyaz Savaş-Türk Amerikan İlişkilerinde Afyon Sorunu**, Bilgi Yay, Ankara 1996, s.91
[155] age. s.92
[156] age. s.93.

oluşur. Vietnam'da uyuşturucu maddelerin çok ucuza ve kolay bir şekilde elde edilmesi bundaki en büyük etkendir.[157]

Burma, Laos ve Tayland'dan oluşan ve Altın Üçgen adıyla anılan bölge Vietnam'a komşu olduğu için böyle bir durum söz konusudur. Ancak Amerikan yetkilileri bu bölgeyi göz ardı ederek dikkatlerini Türkiye üzerinde yoğunlaştırır. Amerika tarafından artan baskılara dayanamayan Süleyman Demirel hükûmeti 11 Haziran 1970'te afyon ekilen illerin sayısını yediye düşürür ve afyon ekimi konusunda çok sıkı tedbirler alınır.[158]Ancak baskıyı azaltmaya yönelik bu hareketler fayda vermez. 12 Mart 1971 muhtırasıyla istifa eden Demirel başkanlığındaki hükûmetin yerine Nihat Erim yönetiminde yeni bir hükûmet kurulur.

Türkiye baskılara daha fazla direnemez ve Amerika'nın uluslar arası alanda yapmış olduğu baskıların karşısında çaresiz kalarak 29 Haziran 1971'de afyon ekim yasağını ilan eder. Erim, Amerika'nın ödemeyi vaat ettiği tazminattan ise hiç bahsetmez.[159] Böylelikle Türkiye, Amerika'nın bir oyunuyla böylesi bir yasağa mahkum olur.

Bâkiler de bu yasağa sessiz kalamaz, bunu emperyalist güçlerin oyunu olarak değerlendirir ve şu mısraları söyler:

"*Petrolüme, haşhaşıma göz dikmiş şimdi yaban*

Ha bir damla petrol, ha bir damla kan

Ha yasak haşhaş tarlası, ha yasak vatan

[157] age. s.96
[158] age. s. 104
[159] age. s. 121-122

Yabanın düşündüğü kenevir değil." (H. Aybala'ma Mektup, s.50)

Şairin bu duyarlılığı tam bağımsız bir Türkiye idealinden ileri gelmektedir. Şair, Turan konusunda da detaylı bir şekilde değineceğimiz üzere dünya üzerindeki bütün Türklerin tam bağımsız ve özgürce yaşamalarını ister. Onların komünist ve emperyalist birtakım güçlerce bastırılmalarına, yozlaştırılmalarına, kendi dinlerinden, dillerinden, kültürlerinden ve millî kimliklerinden uzaklaştırılmalarına sonuna dek karşıdır ve şiirlerinde bunun mücadelesini verir.

Bunun yanı sıra Bâkiler, kültür emperyalizminin en tehlikeli emperyalizm olduğunu söyleyerek bu konuda düşüncelerini şöyle açıklar:

"*Dört ayrı emperyalizm vardır.*

1. *Siyasi Emperyalizm*
2. *Askerî Emperyalizm*
3. *İktisadî Emperyalizm*
4. *Kültür Emperyalizmi*

En tehlikeli, en dehşetli, en öldürücü emperyalizm kültür emperyalizmidir.

Bir büyük devletin siyâset güdümüne giren başka bir devlet, zamânla kendi millî menfaatlerine göre yeni bir siyâset düzenleyebilir. Bir büyük devletin orduları tarafından istilâ edilen ülke, zamânla o yabancı güçlerden kurtulabilir. Kendi vatanını kendi ordularıyla koruyabilir.

Bir devlet, şu veya bu şekilde başka bir devletin yer altı ve yerüstü kaynaklarını sömürürken, sömürülen devlet zamânla bu soygun hareketine karşı çıkabilir. Kendi kaynaklarını kendi milletinin hayrı için kullanmak yoluna girebilir. Sömürülmeyi önleyebilir. Ama başka devletin kültür emperyalizmiyle yetişen, o emperyalizmin eğitim ve öğretim kurumlarından geçen topluluklar, kolay kolay kendi köklerine dönemezler. Yâni mankurtlaşan kişiler ve topluluklar yeniden eski benlikleriyle yaşayamazlar."[160]

Bâkiler'in mankurtlaşmaktan kastı, Cengiz Aytmatov'un *"Gün Olur Asra Bedel*" adlı romanında anlattığı "mankurt" efsanesinin altında bulunan mesajla aynı doğrultudadır. Aytmatov, mankurt efsanesini, kültürel köklerinden kopmuş, benliğini kaybetmiş, millî değerlerinden tamamıyla uzaklaşmış, bambaşka bir insana dönüşmüş olan, başkalaşmış, yabancı kimseleri okurun gözünde cisimleştirebilmek için alegorik biçimde anlatmayı tercih etmiştir. Bundan hareketle millî köklerinden kopmuş ve yabancı kültürlerin tesiri altında benliğini kaybetmiş kimseler için, Bâkiler de mankurt terimini kullanmıştır.

Şairin, yabancılaşma konusunda da ayrıntılı bir şekilde değindiği gibi, Türk milletinin asıl karşı karşıya olduğu en büyük tehlikenin kültür emperyalizmi ve bundan doğan millî değerlere yabancılaşma olduğunu da söyleyebiliriz.

1.4. Anadolu

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirinde Anadolu, bütün varlığıyla ve yönleriyle oldukça önemli bir yer tutar. Anadolu konusunun işlenmesi yaygın olarak Bâkiler'in şairliğinin ikinci evresinde görülür. Hayat hikayesiyle şiirleri arasındaki yakın

[160] AYBŞ. s.366-367

ilişkiyi sıkça vurguladığımız Bâkiler, bireysel konuları tamamıyla bırakmayarak Anadolu konusuna da yönelişini şöyle ifade eder:

"1968 yılının sonunda Ankara'dan ayrılarak Sivas'a geldim ve burada avukatlığa başladım. Dolayısıyla kendi hemşerilerimi çok daha yakından görme fırsatı buldum ve baktım ki benim milletim bir avuç ot için adam öldürüyor. Baktım ki benim milletim bırakınız bir avuç otu, köpeklerin dalaşması yüzünden adam öldürüyor. Ben bu durumdan dolayı çok üzüldüm ve rahmetli Arif Nihat Asya'ya da ifade ettiğim gibi artık aşk şiirleri yazmaya utandım. Milletimin içerisinde bulunmuş olduğu durum beni onların meselesini yazmaya zorladı ve bir süre aşk şiirleri yazmayı milletime hakaret gibi gördüm. Ama bu şiirlerim Hisar dergisinde yayımlanırken de Ankara'ya gidip geliyordum. Bir gün Arif Nihat Asya'yı evinde ziyaret ettim ve bana "senin artık aşk şiirlerini göremiyorum, niçin yazmıyorsun" dedi ben de ona Sivas'ta karşılaştığım manzarayı anlattım. O da bana her ikisini de yazmamı söyledi. Başının üzerinde bir manzara resmi vardı onu bana göstererek "Bak görüyor musun bu manzarada kadın olmadığı için manzara sönük kalmış. Kadın bizim her şeyimizdir, bu yüzden senden aşk şiirleri de yazmanı istiyorum" dedi. Hocanın bu ikazını dikkate alarak Anadolu şiirlerinin yanında aşk şiirleri de yazdım."[161]

Giriş kısmında değindiğimiz Anadolu'ya yaklaşım biçimlerinden ayrı olarak Bâkiler, salt olarak Anadolu'nun doğal güzelliklerine ve kültürüne yönelmez, onu olumsuz yönleriyle de ele alır ve dikkat çektiği bu sorunlara çeşitli çözümler öne sürer. Tabiidir ki Bâkiler'in bu hassasiyetinde Sivas'ta karşılaştığı olumsuz manzaranın yanı sıra halkın kendine özgü yaratısı olan kültürü, inançları,

[161] İbrahim Tüzer,"Yavuz Bülent Bakiler İle Hayatı, Şiirleri ve Kültür Coğrafyamız Üzerine Bir Söyleşi", **Türk Yurdu**, S. 267, s.46

Anadolu'nun eşsiz doğal güzelliği de önemli rol oynar. Şair, içinden geldiği, kültürüyle yoğrulduğu Anadolu'ya bir âşık gibi tutkundur ancak Anadolu insanının fakirliği, cehaleti ve Anadolu'nun bakımsızlığı da şairi oldukça üzer:

"Anadolu, Anadolu, ah Anadolu!..

Bir yanında güzellik, incelik ve nur…

Bir yanında, bin yıldan beridir süregelen

Toz-toprak, tezek, çamur…" (H. Anadolu Acısı, s.42)

Bu bakımdan şair, Anadolu'ya daha önceki memleket edebiyatı kapsamında şiir yazan şairlerden daha farklı bir şekilde, şehrin bunaltıcı atmosferinden kaçmak için tercih edilen gerçeküstü güzelliklere sahip bir mekân olarak değil, bütün olumlu ve olumsuz şartlarıyla yaşanmak zorunda olunan, memleket olan mekân olarak gerçekçi bir gözle bakar. Bu farklılığı Bâkiler şöyle dile getirmektedir:

"*Bizim Milli Edebiyatımıza mensup şairlerimizin, hikâyecilerimizin, romancılarımızın Anadolu'ya bakışlarını önce onların kitaplarından okudum. Sonra Anadolu'ya geldim gördüm ki o yazarlarımız Anadolu'ya âdeta fildişi kuleden bakmışlar, Anadolu'yu çok zengin manzaralar içerisinde görmüşler ve göstermişler. Elbette ki Anadolu'nun çok zenginlikleri var ama bunun yanı sıra eksiklikleri de oldukça fazla. Bu bakımdan yazarlarımızın Anadolu'yu gerçekçi bir gözle anlatmadıklarını gördüm. Ben de Anadolu'yu gerçekçi bir çerçeveden görmeye ve*

göstermeye çalıştım. İşte bir yanda karanfil bir yanda tezek var dedim. Karanfil de tezek de bizim dedim. Bir tarafta Beytüşşebap var bir tarafta İstanbul var dedim."[162]

Bâkiler'in bu sözlerinde belirttiği üzere Anadolu'yu sadece kırsal mekân olarak ele almadığını bütün bir Türkiye coğrafyasını "Anadolu" olarak değerlendirdiğini, Anadolu'nun merkezinde ise Anadolu gerçeğini gözlemleyebildiği yerler olması münasebetiyle;

"*Bizimdir Beytüşşebab, Körtuzla, Çemişkezek…*

Anadolu sadece İstanbul, İzmir değil." (H. Aybala'ma Mektup, s.49)

diyerek başta memleketi Sivas olmak üzere Malatya, Elazığ, Gaziantep, Kastamonu gibi çeşitli şehirleri ele aldığını söyleyebiliriz.

Anadolu'dan bahsederken şairin en çok kullandığı kelimelerden biri "acı"dır. Anadolu insanının hüznü, acısı, fakirliği ve çaresizliği şairin en çok etkilendiği ve üzüldüğü noktadır. Anadolu'yu işleyen şiirlerinin geneline sirayet eden bu kelime, memleketin bütün sorunlarını altında toplayan şemsiye gibidir. Şair bu sorunlardan mütevellit yüreğinin derininde duyduğu acıdan doğan pişmanlığı da şöyle ifade ediyor:

"*Anadolu, Anadolu, ah Anadolu*

Böyle görmeseydim seni, böyle tanımasaydım.

Yüreğim olmasaydı binbir yerinde…

[162] agm, s.46
Ek I

Yaşasaydım yine seni acı duymadan

Anamın Âzerî türkülerinde." (H. Anadolu Acısı s.42)

Memleketine ve halkına karşı sorumlu bir şair olarak Anadolu'nun sorunlarını anlatmayı kendisine görev seçmiş olan Bâkiler, "Resim" adlı şiirinde çeşitli sorunlar yüzünden yıpranan Anadolu'yla kendisini özdeşleştirir:

"*Kimse duymaz çilesini tütmeyen ocakların*

Tanrım ne olursun yüzümüze bak.

Dolaşır dilenciler sokaklarda aç-çıplak

Yorulan ben olurum." (H. Resim s.35)

Şair, bunun yanı sıra kendisiyle bütünleştirdiği Anadolu'nun sesi olarak da karşımıza çıkar:

"*Ben Anadolu'yum, acılı, mahzun*

Bende bitmez tükenmez dert kulaç kulaç" (H. Anadolu s.38)

Genel anlamda Bâkiler'in Anadolu bildirisi olarak kabul edebileceğimiz iki şiiri vardır. Bu şiirler, Anadolu konusunu işleyen diğer şiirlerinin tematik açıdan özetidirler. Bu şiirlerden ilki olan "Anadolu Gerçeği" şiirinde şair Anadolu'nun yapmacıksız, doğal ve imkânları kıt yaşantısını, Anadolu'ya bir tatil mekânı olarak bakan aristokrat ve batılı yaşamın çürüttüğü insanlara ve Anadolu'yu olası bir sosyalist devrimin çıkış yeri olarak gören, Marksist toplumcu gerçekçilere kimselere karşı savunur. Bu şiir, Anadolu gerçeğini tanımayan veya yanlış tanıyan, ona yabancı

birisine karşı yazılmış bir nevi protestodur.[163] Anadolu'nun ancak onun içinde bulunan, o havayı soluyan ve o kültürün bir parçası olmuş, çaresizliği, fakirliği, açlığı, kıtlığı ve çetin doğa şartlarını görmüş ve onunla aynı yaşam tarzına sahip, aynı ruhî temele, duygu ve düşüncelere insanlar tarafından tam olarak anlaşılabileceğini ve temsil edilebileceğini[164] vurgular.

"*Yalınayaklarınla koştun mu tarla tarla…*

Duydun mu çıplak toprağın, çıplak insanın yasını?

Ağlayan kadınlarla, ihtiyarlarla…

Yaşadın mı bir yağmur duasını?

Bozbulanık ırmaklarda çimdin mi?

Kulak verdin mi yürekten kavala, saza?

Bir ipek seccâde üstünde gibi, huzurla…

Durdun mu toprakta namaza?" (H. Anadolu Gerçeği s.39)

Görüldüğü üzere ideolojiden daha ziyade somut verilere dayandırılan, gözlemlerle zenginleştirilmiş olan bu şiirin geneline yayılan merhamet ve acıma duygusu, Anadolu'nun bu haline yabancı olanlara ve bu durumu istismar edenlere karşı "dışlama ve nefret etme"ye dönüşür. Batı medeniyeti ile Anadolu arasında karşıtlık motifinin yanı sıra, muhatabını, Anadolu'ya has kültürel öğeleri ve

[163]Mehmet Kaplan, "Anadolu Gerçeği", **Yavuz Bülent Bâkiler'e Armağan,** (hzl. Selçuk Karakılıç) Size Der. Yay. 2004, s.292.
[164] Nurullah Çetin, **Şiir Tahlilleri – 1**, Öncü Kitap, Ankara, 2008, s. 214.

kelimeleri de kullanarak sorgulama ve onun Anadolu'dan ne kadar nasibini aldığını ölçme yoluna giden şair, en sonunda Anadolu'nun bu yönüne bigâne olan, yabancılaşmış kişiyi kovar:

"*Kılığın kıyafetin sarmadı beni*

Söylediğin türküler bizim türkümüz değil.

Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını

Yüreğinde nakış yok, acı yok bizden

Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş

İnsanlar, selâmını esirgemeden

Savuş git içimizden." (H. Anadolu Gerçeği s.40)

Şairin Anadolu bildirisi sayabileceğimiz bir diğer şiiri olan "Anadolu Hikâyesi", şairin sıkça bahsettiği yoksulluk, bakımsızlık, cehalet, eğitimsizlik, ihanet, İslâmî yaşayıştan uzaklaşma, devletin umursamazlığı gibi sorunların hepsine birden değindiği önemli bir şiirdir:

"*Anadolu toprağında karasaban ve kağnı...*

Başka söze ne hacet

Dolaşır içimde açlardan, çıplaklardan

İşsizlerden binlerce, onbinlerce hayalet." (H. Anadolu Hikâyesi s. 43)

diyerek anlatmaya ve açıklamaya başladığı Anadolu'nun olumsuzluklarını anlatmanın yanı sıra Anadolu'yu:

"Selam sana, insanı aziz mübârek bilen

Billurdan medeniyet" (H. Anadolu Hikâyesi s. 43)

mısralarıyla yücelttiğini de yine bu şiirde görürüz.

Şairin, içselleştirerek ve yer yer konu bütünlüğünü kaybettiği bu şiirde, *billurdan medeniyet*'in vârisleri olan insanların cehaleti, İslâm'dan uzaklaşmanın dolaylı bir sonucu olarak anlatılır:

"Sakal-ı şerif gibi kırk bohçada kaybolmuş

Güzelim İslâmiyet.

Kadın erkek herkese ilmi emretmiş Peygamber

Ama tutmuş yakamızdan katran gibi cehalet" (H. Anadolu Hikâyesi s. 43)

Şair işte bu sorunların yanında bir de devletin ilgisizliğinden dert yanar:

"Asker demiş, vergi demiş istemiş asırlarca

Ama karşılığında birşey vermemiş devlet." (H. Anadolu Hikâyesi s. 43)

Bütün bu sorunların en başta geleni, Anadolu'nun birliğinin ve bütünlüğünün tehlike altında olmasıdır. İçinde binlerce sorunu olan Anadolu'yu, bir de bölücüler tehdit etmektedir:

"*Bir kızıl yılan gibi çöreklenmiş açıkça*

Doğu'ya başka niyet, Güney'e başka niyet" (H. Anadolu Hikâyesi s. 44)

Ancak şair, bütün bu olumsuzluklara rağmen yine de ümidini kaybetmemekte, er geç Anadolu'nun üzerine güneşin doğacağını ve dertlerin biteceğini ümit etmektedir:

"Türkiyem, anayurdum, sürüp gitmez bu çile

Az daha sabret." (H. Anadolu Hikâyesi s. 44)

Bütün bu izlenimleri topluca değerlendirdiğimizde, Yavuz Bülent Bâkiler'in Anadolu'ya yaklaşımında asla propaganda amacı olmadığını, ideolojik gayretler içerisine girmeksizin Anadolu'nun sorunlarından, güzelliklerinden, birliği ve beraberliğinden bahsettiğini, görüşlerini asla sloganlaştırmadığını söyleyebiliriz. Bâkiler, Anadolu gerçeğini toplumcu gerçekçiler gibi, siyasi propaganda malzemesi yapmaz. Anadolu, Bâkiler'in yüreğinden algıladığı bir olgudur. Anadolu konulu şiirlerinde bir Anadolu'nun içinden çıkmış, onun değerleriyle yetişmiş ve vatanına karşı sorumluluk sahibi bir aydının tavrını görürüz. Onun bu tür şiirlerinin toplumcu yönü muhakkak ağır basar. Bu da şairin gözlemlediği, somut delillere ve olgulara dayandırdığı problemlere, millî ve manevî değerlerine sağlam ve saf bir biçimde

bağlı, yoksul ama mütevekkil Müslüman Anadolu Türk milletinin[165] olumlu ve olumsuz perspektifini ortaya koyarken çeşitli çareler ve çözüm önerileri sunar. Bununla birlikte çoğu şiirinde sorunları ortaya koyduktan sonra, yaranın sarılmasını ehil ellere bırakır. Sorunlara sadece dikkat çekmekle yetinir. Solcu şairler ise böyle bir yolu tercih etmemişlerdir.[166] Dolayısıyla Bâkiler'in Anadolu'su köylülerin geriliğini ve köylerin bakımsızlığını anlatır ve Komünist ideolojiyi benimsemiş olan edebiyatçıların köylüye "sosyalist devrimi gerçekleştirecek halk" gözüyle bakmalarına dolaylı bir tepki koyar. Bu halkın ve coğrafyanın gerçeklerinin en iyi kendisi tarafından, yani o halkın içinden çıkmış biri tarafından bilinebileceğini, dışarıdan ithal edilmiş çözümlerin sahte ve millî bütünlüğe zararlı olduğunu[167] söylemek ister. Bâkiler'in halkçı bakışı, çarpıklıklara, adaletsizliklere, cehaletin açtığı derin yaralara, yetimlere, öksüzlere ve fakirliğe yer verdiği gibi, Anadolu insanlarının kültürüne, inançlarına, değer yargılarına da yer vererek bütüncül bir hal alır.

1.4.1. Anadolu İnsanı, Yaşayışı ve Kültürü

Anadolu insanı, Bâkiler'in şiirinde, Anadolu konusunun merkezinde durmaktadır. Şair, Anadolu'nun sıkıntılarından, sorunlarından ve güzelliklerinden bahsederken insan odaklı bir anlatımı tercih etmiş, Anadolu insanının dramını ve yüce gönüllülüğünü bir arada vermeye çalışmıştır.

Bâkiler'in Anadolu insanına yaklaşımını en güzel bir şekilde, derli toplu ortaya koyduğu "*Onlar*" şiiri, hem Anadolu'da Türk insanının varlığını tarihî bir tutumla ele alışı hem de zihnimizde Anadolu insanına dair hüzünlü bir portre

[165] a.g.e. s.212
[166] Vahap Kabahasanoğlu, "Yavuz Bülent Bâkiler'de Sosyal Tema", **Türk Edebiyatı**, S.73, s.14
[167] Çetin, age., 2008, s. 214

oluşturması münasebetiyle oldukça önemli bir şiirdir. Şairin onlar diye isimlendirdiği Anadolu'daki Türk insanı, geçmişte büyük işler başarmış, kültürel anlamda önemli eserlere imza atmış bir neslin torunlarıdırlar:

"*Onlar, Gök-Hun'lardan bugüne kadar*

Bütün zaferlerin müjdecileri…

Serhat boylarında bin yıldan beri

Yerleri gökleri tutan bayraktır.

Onlar Köroğlu'nda, Dadaloğlu'nda

Meydanları gümbür gümbür dolduran nâra

Yunus'ta Dertli Dolap, Emrah'ta kara sevda

Ve Dedem Korkut'ta "Kanlu akan ırmak"tır." (H. Onlar s.59)

Bâkiler'in bu tarihî ve kültürel tutumu, onun Anadolu'da yaşayan gariban halkın, bu duruma nereden geldiğini bildirmesi olarak okunabilir. Köroğlu'nun, Dadaloğlu'nun, Yunus'un, Emrah'ın, Dede Korkut'un içinden çıktığı bu halk geçmişte de büyük zaferler kazanmış, sınır boylarında sürekli vatan sınırlarının muhafızlığını yapmış, geçmişten günümüze değin, yeryüzündeki düzenin Türk bayrağı altında yegâne koruyucusu olmuşlardır. Bâkiler'in, burada geçmişe dönük kısa bir hatırlatma yapmasındaki amaç, şiirdeki mesajla örtüşmektedir. "*Geçmişte büyük işler başarmış bir neslin torunu olan bizler, bu tarihî ve kültürel mirası sürekli*

göz önünde tutmalıyız." olarak belirleyebileceğimiz bu mesaj, şair şimdiki durumu anlatmaya başladığında okuyucuda Anadolu'nun yerli değerlerine sahip çıkma isteği uyandıracaktır. Şairin tam olarak yapmak istediği de budur. "Onlar" dediği Anadolu insanı, genel anlamda toplumsal hafızasını unutmuş olduğundan ötürü, onlara dışarıdan bakan okuyucu da bu mesajı hatırlayarak, millî hafızayı topluma yeniden kazandırarak Anadolu'nun gariban, fakir, çaresiz insanlarına bir çözüm bulmaya çalışacaktır.

Şiirin diğer kısmında ise Bâkiler, bugüne dönerek, düşkün, fakir, çaresizlikler içinde, bakımsız yerlerde yaşayan Anadolu insanının bir panoramasını çıkarır:

"*Onların şimdi uzak, yaban dağ köylerinde*

Ne bir karış toprağı, ne tutacak bir dalı

Mintanları, kasketleri, yırtık yamalı

Ayakları çıplaktır.

Önce yakar, kavurur ağustos güneşleri

Ecel gibi eser sonra üstlerine kara yel

Ne yüzleri yüzdür, ne elleri el…

Ne ayakları ayaktır." (H. Onlar s.59)

Şairin dış portresini bu şekilde çizdiği Anadolu insanı, yoksunluklarla dolu yerlerde yaşam sürmekte, maddî olanakların neredeyse hiçbirine sahip değildir:

"Evim gibi bildiğim kerpiçten evlerinin

Ne içinde ışığı, ne önünde suyu var

Varları-yokları: kara gözlü çocuklar

Birkaç davar, birkaç kilim, birkaç yataktır." (H. Onlar s.60)

Maddî anlamda herhangi bir varlığı olmayan, geçimini temin edebileceğinden daha az şeye sahip olan Anadolu'nun gariban, köylü ve fakir insanının daha farklı bir yönünü ise diğer bentlerde görmekteyiz. Dışarıdan bakıldığında alabildiğine fakir ve bakımsız olan Anadolu insanının yüreği ise tam aksine oldukça zengin, yumuşak, tevekkül dolu, olumlu değerlerle kuşanmıştır. Köylü, bir önceki bentte aktarılan mal varlığının azlığına karşı vergisini veren, kendi yaşadığı topraklardan uzakta, devlet istediği için gidip ölen uysal ve devleti aziz bilen bir anlayışa sahiptir:

""Gel" deyince geldiler, "ver" deyince verdiler

"Öl" deyince öldüler Yemen'de bile

Yürekleri öyle sıcak, esmer yüzleri

Öylesine yumuşaktır." (H. Onlar s.60)

Anadolu insanının bu tavrının kaynağı İslâmiyet'tir. Bütün bu olumsuzluklara karşın onların dik durabilmesini, şereflice yaşamasını İslâm'dan aldıkları güç sağlar:

"Ne isyan, ne ihanet düne-bugüne…

Kubbelerden huzur, minarelerden sabır

Duyarak yaşadılar böyle kaç asır

Onların alnı açık, yüzleri aktır…" (H. Onlar s.60)

Şairin, bütüncül bir anlayışla, köyde yaşayan Türk halkının dünden bugüne süre gelen durumunu böyle tasvir etmiştir. Anadolu insanına niçin "biz" değil de "onlar" dediğini ise son bentte anlıyoruz. "Onlar", zihniyet bakımından, yaşam tarzı bakımından, kültür bakımından bizimle yer yer eşdeğerdir. Ancak biz, kendimizi onlara karşı sorumlu hissetmediğimiz için Anadolu gözümüzde sanki bir hayal ülkesiymiş gibi uzak ve garip bir yer haline dönüşmüştür:

"*Onlar bize bazan ruhumuz kadar yakın*

Bazan da Kaf dağı kadar uzaktır." (H. Onlar s.60)

İşte bu şiirde Yavuz Bülent Bâkiler'in Anadolu insanını genel anlamda nasıl değerlendirdiğini ve hangi yönlerine dikkat çekmek istediğini özet halinde görebiliriz. Bâkiler, şiirlerinin insanî boyutunda, Anadolu'nun doğal güzelliklerinden öte, o güzel manzaralar içinde yoksunluklar içinde, hayatını zor şartlarda çalışmak zorunda kalarak kazanan kadınlara ve çocuklara da yer verir.

"*Çeltik tarlalarında iki büklüm kadınlar*

Azık diye yanlarında bir kuru ekmek.

Ve güneş ve balçık ve sivrisinek…

Bir dert ki düşman başına, çekilir değil." (H. Aybala'ma Mektup s.49)

İşte bu zor şartlarda geçimini temin etmeye çalışan Anadolu kadını, aynı zamanda annedir. Yokluğu en derininde duyan ana, her şeyden önce çocuğunu düşünür. Onun bu şartlarda yaşamasının sorumlusu olarak kendini görür:

"*Fakirin anası her sabah sessiz,*

Ağlar çocuğunun aç-çıplak durduğuna.

Elleri koynunda kalır çaresiz

Bin pişman doğduğuna, doğurduğuna." (H. Analar s.10)

Tipik bir Anadolu kadını olarak sunulan "Emine Bacı", Anadolu'yla özdeş hale gelmiş, çaresizliği, fakirliği bir kader olarak yaşayan, Kastamonu'nun Numanlar Köyü'nde ikamet eden, yaşlı bir kadındır:

"*Ben Numanlar Köyü'nden Emine Bacı*

Yaşım belki seksenbeş, belki de seksensekiz.

Ellerim ayaklarım buğdaylar kadar temiz.

Yaz gelince dibeklerde çaresiz

Dövülen benim, benim, benim!" (H. Emine Bacı s.63)

İmkânsızlıkların, dertlerin sardığı dünyasında fakirlikle ve yaşlılığın getirmiş olduğu hastalıklarla boğuşan, acıyla yoğrulmuş, bütün bu olumsuzluklara karşı tevekkülle Allah'a sığınmış olan Emine Bacı, cefakâr Türk kadınını temsil eder.

Emine Bacı, şehir kadınının ulaşabildiği imkânlardan uzaktadır. Bu karşıtlığın bütün olumsuzluklarını yaşar. Taşradaki imkânların yetersizlikleri hayata umutla bakmasına da engeldir. Seferberlik yıllarında kimsesiz ve dul kalmış olan Emine Bacı, bu milletin fertlerini doğuran, yetiştiren ve halk kültürünü ileriki nesillere aktaran kişidir. Bu yönüyle Remzi Oğuz Arık'ın *Köy Kadını* adlı kitabında ele aldığı özellikleri gösterdiğini söyleyebiliriz. Arık'a göre köy kadını terimi asıl Türk kadınını ifade eder. "*Bir kere o, bugünkü milletimizin yüzde yetmişbeşini doğurmuştur. Sonra bir millete millet dedirten unsurların büyük kısmını onun yarattığına, şimdi çoğunu onun koruduğuna, nesilden nesile onun geçirdiğine inanıyoruz. Bundan başka hepimiz biliriz ki şehir kadını, - köyden gelmiş, köyden sivrilenerek şehrin eksikliğini tamamlamaya gelmiş olanlar bir yana bırakılırsa – bu milletin ana benliğini temsil etmekten uzak bir sayı azlığı, bir mânâ yoksulluğu içindedir.*"[168] diyen Remzi Oğuz Arık, köy kadınını şehir kadını karşısında yüceltir. Bu karşıtlığın getirmiş olduğu, Anadolu kadını için geçerli olan, maddî faydalar açısından görünen yoksunluk ve olumsuzluk, bütüncül bir tavırla yok sayılmıştır. Anadolu kadınını kendi yapan hususların bu yoksunluklar olduğu üzerinde durulur.

Bâkiler, yalnızlığı ve yoksulluğuna karşı dayanma gücünü Allah'tan alan bir kadın portresi çizmiştir.

"*Beni böyle ilmek ilmek dokuyup saran ağrı*

Biliyorum gayrı, ölüme çağrı

Kuru dallar gibi Allaha doğru

Uzar beş vakit ellerim, ellerim, ellerim!

[168] Remzi Oğuz Arık, **Köy Kadını**, Millet Mecmuası Neşriyatı, Ankara, 1943, s. 5-6

Ben Numanlar Köyü'nden Emine Bacı!

Üzerime dağlar gibi çile gelir de

Yâ sabır çekerim evvelemirde.

Bir kuru canım var, çok şükür bir de

Bir yatak bir yorgan bir kilim

Bir yatak bir yorgan bir kilim…" (H. Emine Bacı s.64)

Bu şiirin bir diğer yönü de, Bâkiler "acı"dan bahsettiği bütün şiirlerinde bu acının neyden kaynaklandığını bilhassa vurgulamasına rağmen, Emine Bacı'da onun yalnızlığından, hastalığından, yaşlılığının getirdiği sorunlardan, imkânsızlıklarından başka bir yönüne değinmez. Şiirde Anadolu kadınının benimsediği bu durum, çilelere karşı dayanaklılık olarak yorumlanabilir. Hayatındaki olumsuzluklar, onun daha kötü durumlara direnç sağlamasına yol açmıştır. Remzi Oğuz Arık, bunu başka bir deyişle şöyle ifade eder:

"*Çocukluğunu duymadan kızlaşan, kız yaşını tanımadan kadınlaşan, kadınlığına doymadan topraklaşan köylü kadını; sert bir tahammül dininin bütün merâsimine riayeti sayesinde, Anadolu'yu tam bir iflâstan kurtaran asıl âmil olmuştur.*"[169]

Bâkiler'in konu edindiği Anadolu insanı profillerinden bir diğeri olan *Antepli Şâhin*, görünüşte basit, sıradan bir hayata sahip olan, ancak mesele vatan savunması

[169] age., s.8

olunca kahramanlaşan Anadolu insanı tipidir. Millî duygularla, vatan sevgisiyle ve İslam inancıyla kuşatılmıştır. Vatanı olan Anadolu'ya sahip çıkmanın, onu korumanın bilincindedir. *Antepli Şâhin*, vatan savunmasında silaha, teknolojiye bile ihtiyaç duymadığını, batılı emperyalist düşmana karşı tek yumruk, tek vücut olmanın, batının teknolojisine galip geleceği inancı içindedir:

"*Ben Antep'liyim Şâhin'im ağam.*

Mavzer omzuma yük.

Ben yumruklarımla döğüşeceğim

Yumruklarım memleket kadar büyük" (H. Antepli Şâhin s.87)

Memleket türküleri ve bayrak Şahin'i bu konuda cesaretlendiren, kuvvetlendiren unsurlardır. Aynı zamanda savaş şartlarında bütün bir Anadolu halkının kadınıyla, kızıyla, yaşlısıyla, genciyle bu müdafaaya katılacağını, vatan savunması görevini layıkıyla yerine getireceğini, özgürlük mücadelesi vereceğini, bakımsız, yoksul ve zayıf görünen insanların, çetin doğa şartlarının hâkim olduğu Anadolu'yu savunacağını belirtir:

"*Bu dağlardan biz yaşarız, bu dağlar bizim dağımız*

Namusumuz temiz, bayrağımız hür.

Analarımız, karımız, kızımız, kısrağımız

Burda erkekçe döğüşür." (H. Antepli Şâhin s.87)

Bâkiler'in bu düşünceleri vurgulamasındaki amaç, Türk halkının vatan savunması konusunda eşitlikçi bir tavırla hareket ettiğini, millî mücadele ruhunun

bütün bireylere nüfuz ettiğini, Anadolu'nun gerçek sahiplerinin onu kimseye kaptırmayacağını bildirmek istemesidir. Bu tutum, özgürlüğü ve bağımsızlığı temsil eden, kutsal kabul edilen değerlerin korunması yolunda ölümü hiçe sayan Anadolu insanına, şairin beslediği bir sevginin sonucudur. Şahin ile ön plana çıkan bağımsızlığın ve hürriyet fikrinin etrafında toplanmış olan Anadolu'nun Müslüman Türk toplumu, kendi geleneklerini, göreneklerini, örfünü, inancını ve kültürünü rahatça yaşayabildiği devletinin ve bunu temsil eden bayrağının korunması hususunda ölümü hiçe saymakta, özgürlüğünü yitirmektense ölmeyi tercih etmektedir. Şahin'in, bayrağa hitabında bu duyarlılığı ve tavrı görebiliriz:

"*Hep senden yanadır çektiğim kahır*

Bu senin ülkende, senin gölgende

Düşmesin kara kalpaklar, kirlenmesin duvaklar

Korkum yok ölümden, kâfirden yana

Alacaksa alsın beni şafaklar." (H. Antepli Şâhin s.88)

Antep savunmasının bir nevi destanının anlatıldığı bu şiire kahramanlığın, Anadolu Türk insanının vatan anlayışının, özgürlüğüne olan tutkusunun epik bir söyleyiş eşliğinde yansıdığını görüyoruz. Şairin Anadolu insanının yaşam standartlarının düşüklüğünden bahsetmesinin yanı sıra, cefakâr Anadolu kadınının, yiğit Anadolu delikanlısının birer profilini çıkararak, okuyucusunun gözünü Anadolu'nun çeşitli yönlerine çevirmek istediği yorumu çıkarılabilir. Ayrıca bu şiir, Memleket edebiyatı içerisinde Anadolu'da verilen millî mücadeleyi destanlaştırma eğiliminin Bâkiler şiiri içerisinde sürdürülmesidir.

Şiire arka plan olarak seçilen Antep savunmasının, Antep halkının düşmana karşı gösterdiği direnişin fikri ve millî duygular bakımından temellendirilmesiyle şiirin millî mücadele ruhunu ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

Bâkiler'in gayet özgün bir şekilde ele aldığı, belki de Türk şiirine daha önce girmemiş bir Anadolu insanı tipi olan deliler, "Kastamonu Delileri" adlı şiirde şaire has bir tutumla ele alınmaktadır. Şairin aktarmak istediği ayrıntılı insan profilleri böylelikle analar, kadınlar, çocuklar, yiğit delikanlılar, fukara insanlar ekseninden çıkarak, toplumca dışlanan deliler üzerine genişler. Şairin delilere karşı tutumu toplumunkinin aksine sevecen ve merhametlidir:

"Siz de Kastamonu delilerini

Görebilseydiniz çok severdiniz.

Bir süre peşlerine takılır giderdiniz

Ve: "Bunlar ne güzel deli" derdiniz." (H. Kastamonu Delileri s.65)

Şair, bu şiirinin genelinde Kastamonu'daki delilerden ve onların çeşitli huylarından bahseder. Deli Safiye esmer güzeli, Deli Ziya eğlenceli, Mohmoh Hüseyin ile Mohmoh Hasan sevimli, Deli Ahmet kendi gönlünce ibadet eden, Deli Eşref yarı ermiş, yoksulları kollayan, ehl-i dil, cömert ve manevi duygularla hareket eden deli tipleridir. Şair, bu delilerin olumsuz özelliklerinden hiç bahsetmez, onlara duyduğu sevgiyi ön plana çıkarır. Bu tutumuyla Bâkiler, arka planda toplumun zihinsel engellilere olan ön yargılarını kırmayı amaçlar.

Şairin yoksul, kara cahil ve bilinçsiz Anadolu insanı tiplerini tahkiyeye dayanan bir tarzla anlattığı şiirleri "Kan Davası I ve II", çeşitli köylü isimleriyle

okuyucuya tanıdık, bildik kişileri ve durumları çağrıştırır. Şairin bahsettiği isimler; Çopurun Recep, Kara Süleyman, Kara Süleyman'ın oğlu Ali, Sarı İbrahim, köylülerin kendi toplulukları içerisinde, insanları ayırt etmek için taktığı lakaplarla, olduğu gibi şiire girmiştir. Böylelikle Bâkiler, cahil, bilinçsiz Türk köylüsü tiplerini canlandırmış olur:

"Ah Çopurun Receb, Kara Süleyman

Süt gibi kesilen, çürüyen canlar!

Sarı İbrahimlerle dolup taşan, çoğalan

Ruhsuz, Allahsız zindanlar..." (H. Kan Davası II, s.56)

Bâkiler, yoksul ile zengin, cahil ile bilge, kahraman ile hain, gönül zengini ile gönül fukarası karşıtlıklarını anlattığı bu şiirlerin yanı sıra, ilerde daha detaylı bir şekilde bahsedeceğimiz, batı özentisi, halkı sömüren aristokrat kesimi de şiirinde ortaya koyarak, Anadolu insanına dair ortaya koymak istediği Anadolu panoramasını tamamlar. Bâkiler'in Anadolu insanına yaklaşımı, genel olarak bütün Anadolu'ya yaklaşımında olduğu gibi karşıtlık ilişkisine dayanarak çeşitlenir.

Bâkiler'in şiirine böylelikle yansıttığı Anadolu insanının yaşayışı ve kültürü de büyük oranda şiirine girer. Bu da salt iyi taraflarıyla değil, kötü taraflarıyla da anlatılır ve aktarılır. Anadolu insanının kültürel birikimi ve bu kültürel birikimin, onların yaşayış biçimine yansıması ve etkisi, Anadolu insanının psikolojik olarak bu yaşayış tarzıyla ve çevresiyle etkilenişine bağlanır. Anadolu'daki olumsuz durumların bazen sanata dönüşmesine, Anadolu insanının yüreğindeki nakşın onun giysilerine, kilimine, çinilerine yansımasına, bazen de bu durumların büyük sorunlar

teşkil etmesine değinilir. Şair, böylelikle şiirinde anlatmak istediği çok yönlü Anadolu insanı portrelerini;

"İnsanlar gördüm sende: İmbikten geçmiş gibi

Yüreklerinde sıcak, misilsiz bir merhamet

İnsanlar gördüm yine: hâin, câhil, asabî

Taş Devri'ni yaşayan bir kaba kuvvet" (H. Anadolu Acısı, s.41)

dizelerinde karşıtlıklardan yararlanarak ortaya koyar.

Anadolu kültürünün en önemli öğelerinden birisi olan türküler, Bâkiler'in şiirlerine genel olarak yayılmıştır. Türküler, Anadolu insanının yaşamını bütün hatlarıyla kaplayan, onların acısını, üzüntüsünü, kederini, yasını, sevincini, aşkını, hasretini, yaşadığı sosyo-kültürel hadiseleri anlatan, bir nevi toplumun bilincini ve duyarlılığını şekillendiren, yaşatan, ifade eden sanatsal bir türdür. Kültürün de önemli bir boyutunu oluşturur. Bâkiler de türkülerin "anne kucağı"ndan başlayarak bir insanın hayatına girmeye başladığını vurgular:

"*Ben, süt gibi mübarek türkülerle büyüdüm*

Bir yanım aydınlık, bir yanım gurbet.

Anamın "ay balam"lı türkülerinde

Bin yakarış gibiydi baştanbaşa memleket" (H. Anamın Türküleri, s.15)

Bu türküler, halk zevkini yaşattığı gibi, Anadolu insanının hayata bakışını da ortaya koyar. Böylelikle Türk medeniyetinin, sanatının ve kültürünün anlaşılması, değerlendirilmesi hususunda bir tür çıkış noktası oluşturur. Anadolu'yu baştanbaşa kuşatmış olan yüksek sanat ürünü Türk mimarisi ve çaresizliğin göstergesi olan derme çatma evler, güzel ve yaşanası Anadolu tabiatı ancak türkülerden yola çıkılarak anlamlandırılabilir:

"*Bir gün baktım, her şeyde bir başka hâl var*

Toprağa düşen tohum, ellerime yağan kar

Yediveren güllerle ansızın gelen bahar

Selçuklu çinisinden yüzüme esen rüzgâr

Bir ince mermer sütun, bir kerpiç duvar

Anadolu, dağından çakıl taşına kadar

Anamın diliyle türküler söylüyorlar..." (H. Anamın Türküleri, s.16)

Şairin yazdığı şiirler de türkülerin duyarlılığına sahiptir. Bâkiler, şiirlerini adeta modern türküler gibi örer. Sesin ve özlü söyleyişin üzerinde sıkı sıkıya duran şair, Anadolu'nun insanî değerleri arasında en çok "türkü"lere sahip çıkar. Baharın gelişiyle kırlara çıkıp madımak toplayan kızların söylediği türküler, kahramanlık türküleri, ağıtlar, çocukların oyunlarda söyledikleri türküler, memleket türküleri, bütün anaların çocuklarına söyledikleri türkülerle, beşikten başlayarak Anadolu insanının kanına işler ve sonraki nesillere aktarılır. Böylelikle Anadolu'nun kültürü

ve hayatı arasındaki en sıkı bağlardan birisini kuran türkü, onun en belirgin özelliği haline gelir:

"*Bin yıllık bir divan sazıdır Anadolu*

Kırk bohça içinde cevheri saklı.

Binbir türküsü var köylerimizden

Binbir türküsü var telli duvaklı." (H. Acı, s.46)

Anadolu'nun *"bir yanda karanfil, diğer yanda tezek"*[170] biçiminde özetlendiği Bâkiler şiiri, çaresiz yaşayışın, fukaralığın ve kısıtlı olanakların anlatıldığı şiirlerle özellikle bu sayılan olumsuz özellikler üzerinde yoğunlaşır. Anadolu insanının yaşayışının zorlukları, türkülerin aktığı çeşmelerin kaynağı olsa da onların kabullendiği ve üstlendiği birtakım zorluklar olmaktan çıkarak, kanıksanmış ve Anadolu insanının karakteristiği olmuştur. Şairin bunu vurguladığı Anadolu konusunu, bu sefer Anadolu'ya yabancı, dışarıda kalan unsurlarla karşıtlık kurarak anlattığı şiiri "Anadolu Gerçeği", çok yönlü bir şekilde bu hayat şartlarına odaklanır. Şair, öncelikle insanların zorluklarla geçimini sağladıklarını, kıtlıklarla, fakirlikle savaşarak hayatlarını sürdürdüklerini söyler. Bu zorluklara direnişi sağlayan ise yine Anadolu insanının karakteristiği olan İslam inancıdır. Her gün geçim sorunuyla karşı karşıya kalan Anadolu insanının gecesi de yine bu sorunları düşünmekle, bunlarla boğuşmakla geçer. Onların yaşadıkları yerler de bakımsız ve yetersizdir. İşte bu hayat şartları içerisinde öz benliğini muhafaza etmeyi başarabilmiş olan Anadolu insanı, çeşitli ithal fikir akımlarına kapalıdır. Çünkü şair, onun karşı karşıya olduğu sorunları batılı gözüyle ya da Marksist bir bakışla çözebilmenin mümkün

[170] H. Aybala'ma Mektup, s.50.

olmadığının, bu siyasî ve kültürel akımların savunucularının, Anadolu insanının karşı karşıya olduğu sorunlarla asla karşılaşmadıkları için mevcut durumu daha da kötüye götüreceklerinin bilincindedir. Zaten bundan ötürü de muhatabını Anadolu'dan kovar.[171]

Tabii ki Anadolu'nun bu çaresiz ve yoksul insanları, Antepli Şâhin'de de vurgulandığı gibi, kahramanca vatan savunmasına katılır, destek verirler ve karşılığında da herhangi bir beklentileri söz konusu değildir:

"Gittim, yiğitçe döğüştüm gazâ meydanlarında

Ne tak-ı zafer istedim, ne taç..." (H. Anadolu, s.38)

Anadolu, İslam inancının yoğun olarak yaşandığı bir Türk-İslâm coğrafyasıdır ve Anadolu insanının en belirgin özelliklerinden birisi de inancıdır. Bu yaşayış tarzını benimseyen insanların anlatıldığı şiirlerde Anadolu'nun eksikleri genel olarak vurgulanmaz. Ama söz cehaletten ve insanların yozlaşmasından açılmışsa, Bâkiler bunu İslamî yaşayıştan uzaklaşma olarak değerlendirir ve bu iki kavramı bir arada ele alır. "Sivas Hasreti" şiirinde, Sivas'ın en temelde öne çıkan özelliği İslamî yaşayışa sahip insanlarıdır:

"...

Her sabah yeniden ezan sesiyle

Müslüman Müslüman uyanan şehir." (H. Sivas Hasreti, s.71)

[171] Çetin, age., s. 214

Şair, İslam'ın Anadolu insanına kattığı olgunluğu ve huzuru da onlarla paylaşarak içselleştirir:

"Ezanlar yükselir sonra minarelerden

Bütün câmilerde sabır, el-pençe dîvan durur.

Secdeye varır alınlar, Kur'an okunur

Durulan ben olurum." (H. Resim, s.36)

"Malatya'da Elazığ'da" şiirinde ise şairi Anadolu kültürünü yaşayan ve yaşatan insanlara olan sevgi belirginleşir. Giyim kuşam, dil, türküler ve halk oyunları, tabiat güzellikleri - ki bunu güzelleştiren, süsleyen de bir bakıma Anadolu insanıdır -, İslamî yaşayış tarzı gibi unsurlar hasret duygusuyla örülerek aktarılır. Anadolu yaşayışına bir diğer yaklaşım ise "Madımak" şiirinde ortaya konulur. Baharla birlikte tarlalarda, bayırlarda yeşeren madımak, Anadolu insanının o mevsimde insanların yegâne yemeği olmuştur:

"*Akşam olmuştur artık kızlar dönmüştür*

Çekilmiştir ortalıktan el, ayak.

Madımaklı hülyalara dalmıştır

Sivas'ta kim bilir kaç yoksul ocak." (H. Madımak, s.80)

Bu şiir, *Sivas Ağıtı* şiirinde konuşan yoksul köylünün de sofrasını çağrıştırmaktadır.

Bütün bu kültürel öğelerin varlığının arandığı, kaybolmasından endişe duyulduğu "Neredesiniz?" şiiri, Anadolu medeniyetini, Anadolu'nun bugünkü

sahiplerine miras bırakan zihniyete olan özlemin ortaya konulduğu bir şiirdir. Burada şair modernleşen Anadolu'nun eriyen ederlerine karşı mazi ekseninde özlem duymakta, Anadolu'nun huzurunu, evlerini, türkülerini, mimarisini, sosyal ilişkilerini aramaktadır.

Genel itibarıyla değindiğimiz bu özellikler, Bâkiler'in Anadolu şiirlerine tamamen hâkim olan havayı, insan-hayat etkileşimiyle birkaç yönden ele aldığını göstermekle beraber, şairin ait olduğu kültür ve medeniyete de bakışını ortaya koymaktadır. Bâkiler, böylelikle Anadolu'da gözlemlediği olumsuzluklara da, güzelliklere de birer arka plan hazırlamış olur. Sadece tabiat veya sadece insan ekseninden bu olguya bakmamış, bütün unsurlara değinmeye çalışarak Anadolu insanını konu alan şiirlerini dar kalıplardan kurtarmıştır.

1.4.2. Anadolu'nun Maddi, Manevî Sorunları ve Bunlara Çözümler

1.4.2.1. Fakirlik ve Bakımsızlık

Anadolu'nun başlıca sorunlarından biri olan, Bâkiler'in üzerinde yoğun bir şekilde durduğu fakirlik ve bakımsızlık, birçok temel sorunun kaynağı olmuştur. Şair, Anadolu'yu anlatırken, onun olumsuz yönlerinden en çok bu ikisini öne çıkarır. Bu, gerçeklerin asıl boyutunu teşkil etmekle beraber, Anadolu insanının karakteristiğini de belirleyen unsur haline gelmiştir. Şair, bu olumsuzlukları bilinçli olarak öne çıkarırken, aslında Anadolu'nun en çok yakınılan, şikayetçi olunan, acı duyulan bu sorunların, insanlar üzerinde tevekkülü arttırdığını da düşünerek yer yer olumlayıcı bir tavır da takınır:

"*Bir peygamber sofrasıydı sofralarımız:*

Biraz tandır ekmeği, biraz çökelik…

Yoksulluğunla da bağlandım kaldım sana

Mecnunlar gibi üstelik.

Yağmurlar başlayınca, odalarımız damlardı

Dizlerini döve döve ağlardı anam.

Şimdi kırk ikindiler boyunca sırılsıklam

Küçük kerpiç evlerin çıkmaz aklımdan!" (H. Türkiyem Anayurdum Sebebim Çarem, s.33-34)

Şair böylelikle fakirliğin içerisinde bir zıtlık yaratır. Bir tarafta fakirliğin olumsuzlanması, diğer tarafta o fakirliğin tattırdığı duygulara özlemi içeren mazi fikri. "Anadolu Gerçeği" adlı şiirde muhatabını "*yüreğinde nakış yok, acı yok bizden*" diyerek kovarken de fakirliğin ve bakımsızlığın getirdiği yoksunluk hissinin, Anadolu insanını birleştirici bir unsur, bir ortak payda olarak değerlendirir. Ancak şairin bu durumdan ötürü hoşnut olduğu da söylenemez. Şair, Anadolu insanının karşılaştığı bu sorunları anlamak, onların dertlerinden bahsedebilmek için, insanın o dertlerle hemhâl olması gerektiği anlayışına sahiptir.

Kuraklığın, hayat şartlarının elverişsizliğinin, toprağın verimsizliğinin getirdiği fakirliği sürekli okuyucusuna hatırlatarak bundan duyduğu üzüntüyü dile getirir:

"*Nerde tasa duymadan yaşadığım o günler*

Bereketin nerde Tanrım, rahmetin nerde?

Çavdar ekmeği yenen kerpiç evlerde

Sorulan ben olurum." (H. Resim, s.35)

Bu durumun geçici bir durum olmadığını, geçmişten beri süregelen bir fakirliğin ve çaresizliğin hâlâ Anadolu'yu etkilediğini de şöyle belirtir:

"*Ben Anadolu'yum!..*

Yıllar yılı susuz kaldım, yıllar yılı aç." (H. Anadolu, s.37)

Fakirlik, Anadolu'yu açların, çıplakların, işsizlerin, dilencilerin, çalışan çocukların yaygın olduğu bir coğrafya haline getirmiştir. Anadolu, insanları aziz bilen, şuurlu bir medeniyetin ev sahibidir, ancak bu sorunların önüne geçememektedir. Bunlar Anadolu'nun güzelliklerine gölge düşüren çirkinliklerin en önde gelenleridir:

"*Dolaşır içimde açlardan, çıplaklardan*

İşsizlerden binlerce, onbinlerce hayalet." (H. Anadolu Hikâyesi, s.43)

"Sivas Ağıtı" şiirinde Sivas'lı bir Anadolu insanının fakirlikten, çaresizlikten, geçim derdinden şikâyetini görmekteyiz. Evine ekmek götüremeyen, işsiz bir aile reisinin toplumca dışlanmasını, insanların onun sıkıntısına bigâne kalmalarını, çaresizliğini Sivas şivesiyle anlattığı bu şiirde kuru ekmeğin yanına herhangi bir katığın lüks sayıldığını, insanın en temel ihtiyaçları olan gıda ve barınma imkânlarından yoksun olduğunu şöyle anlatır:

"Vallah-billah alayımız dertle yunmuşuh

Sabah-ahşam soframızda bir guru ekmek.

Haram olsun gursağımız sıcah çorba gördüyse

Haram olsun yediysek bir parça sucuh.

Düşün! Nasıl doyaruh bir sofrada on gaşuh

Nasıl ısınıruh bu Suvaz ayazında…

Ev desen ev dööl oturdumuğuz

Gışın ölü damı, yazın alaçuh."[172] (H. Sivas Ağıtı, s.77)

Anadolu'nun en büyük sorunlarından birisi de çocuk yaştaki işçiler ve dilencilerdir. Küçük yaşta hayat mücadelesine atılan, yeterli eğitim görmeyen, çocukluklarını yaşayamayan ve ağır hayat şartları altında kimsesizlikleriyle, öksüz ve yetim olmalarıyla öne çıkan bu çocuklar, şairin yüreğine büyük ıstırap veren bir Anadolu karakteristiğidir:

"Gökteki yıldızlar kadar sayısız

Ah yurdumun kimsesiz ve yoksul çocukları

Anladım farkınız yok koparılmış başaktan!

Alın bu gözleri benden, alın bu yüreği artık

[172] Yunmak: yıkanmak, ölü damı: morg, alaçuh: çardak, kamelya. Bkz. Necati Demir, **Sivas İli ve Yöresi Ağızları**, Gazi Yay., 2006.

Utanıyorum yaşamaktan." (H. Sivas'ta Yoksul Çocuklar, s.20)

Anadolu'nun herhangi bir mekânında insanın karşısına çıkabilen bu gariban çocuklar, Anadolu'nun içinde bulunduğu fakirliğin ve diğer sosyal sorunların da anlaşılabilmesi açısından önemli bir delildir:

"*Çektin mi hiç acısını istasyonlarda*

Tandır ekmeği satan, yumurta satan

Yarı çıplak çocukların?.." (H. Anadolu Gerçeği, s.40)

Bu dizelerde vurgulandığı üzere niteliksiz, vasıfsız, çirkin bir şekilde hayatın çetin şartlarıyla boğuşmaya çalışan çocukların durumları son derece acı vericidir. Şaire göre bu durum düzeltilemedikçe, gelecekte Anadolu'nun durumu da pek iç açıcı olmayacaktır. Yeni nesillere iyi bir imkân sağlayamayan toplum, yerinde sayacak, hatta gelecekte gittikçe çözünecek ve yok olacaktır.

Bâkiler, fakirliğin doğrudan bir sonucu olarak bakımsızlığı ön plana çıkarır. Hayat şartlarıyla mücadelenin getirdiği ilgisizliğin ve ilerde değineceğimiz eğitimsizliğin dolaylı bir sonucu olarak zevklerin kaba ve küt bir şekilde kalarak gelişmemesinin neden olduğu bakımsızlık, bütün bir Anadolu'ya sirayet etmiştir. Şair, derme çatma evlerin kuşattığı Anadolu'yu şöyle tasvir eder:

"*Şehirler göreceksin kuşları bile susuz*

Bozkırlar ki kaç asır değmemiş insan eli

Ve yoksul, kavruk köyler beş-on haneli

Ah o köyler, köy değil; şehirler şehir değil." (H. Aybala'ma Mektup, s.49)

Anadolu kuraklığın verimsizleştirdiği bir coğrafyadır. Gittikçe çölleşen, bereketsiz, verimsiz toprakların, eski güzel ve bereketli toprakların yerini almaya başlamasının yanı sıra Anadolu, erozyonla da boğuşmaktadır. Bu durum onca şehit verilerek kurtarılmış olan toprakların iyi bir şekilde korunmamasının sonucudur ve bu sonucun sorumlusu, şehitlerin göstermiş olduğu millî ve manevî duyarlılığı gösteremeyen Anadolu insanıdır:

"*Bağışlasın şimdi bizi, vatan uğruna*

Şehid düşen yüzbinlerce adsız kahraman.

Çünkü seller bir yandan götürür toprağımı

Rüzgârlar bir yandan…" (H. Anadolu Acısı, s.41)

Doğal zenginliklerin hayli fazla olduğu Anadolu, kurak ve kıraç toprakların alabildiğine kapladığı bir mekân olma özelliği gösterir. Bunun bir sebebi yukarıda belirtildiği üzere erozyondur, diğer sebebi ise zengin ve coşkun akan akarsuların bilinçsiz bir şekilde israf edilmesidir:

"*En gümrah ırmaklarım boşuna akıp gitti*

Üç-beş adım ötesinde toprağım vardı kıraç." (H. Anadolu, s.37)

Anadolu yolsuz, okulsuz, sosyal hizmetlerin her türlüsünden yoksundur. Gecekondularla, harabelerle örülmüştür ve eski mimarinin, bayındırlaşmış olan eski Anadolu'nun yerini işte bu bakımsız, harabe Anadolu almaktadır:

"Alaca karanlıkta yoksul kağnılar

Ağlar inim inim senin yerine.

Tozlu sokaklarına, kerpiçten evlerine

Bakarak kendinden utanan şehir." (H. Sivas Hasreti, s.71)

1.4.2.2. Eğitimsizlik ve Cehalet

Anadolu'nun karşı karşıya olduğu bir başka sorun ise eğitimsizlik ve bundan dolayı ortaya çıkan cehalettir. Türlü yoksulluklarla karşı karşıya kalan Anadolu insanı, kendini cehaletin pençesinden kurtaramaz ve diğer bütün sorunların tetikleyicisi olan cehaletin bir parçası haline gelir. Bâkiler, yukarıda da bahsettiğimiz gibi Anadolu'da yakından gözlemlediği cehaleti de güzelliklerle iç içe geçmiş bir görüntü halinde sunar:

"İnsanlar gördüm sende: İmbikten geçmiş gibi

Yüreklerinde sıcak, misilsiz bir merhamet

İnsanlar gördüm yine: hâin, câhil, asabî

Taş Devri'ni yaşayan bir kaba kuvvet" (H. Anadolu Acısı, s.41)

Bu dizeler şairin bire bir şahit olduğu olaylardan elde ettiği izlenimlerdir.

Cehalet, insanları birbirine düşman eden, onların kan davası gütmesine neden olan bir tür hastalık gibi toplumu kemiren, yok eden çok önemli bir problemdir. Bâkiler bu sorunu ele alırken, diğer başlıklarda değindiğimiz temel sorunlarla iç içe ele alır:

"*Düşman yüzü görmedi bu köyler balam*

Ama çiğnenmiş vahyin güzel gülleri bir bir

Bizi, kendimize böyle kanlı-bıçaklı eden

Ya birkaç Yezid gölgesi, ya Pir Sultan Abdal'ların

Kin yüklü, isyan yüklü, nefesleridir." (H. Acı, s.46)

Yukarıdaki dizelerde de vurgulandığı üzere, mezhep çatışmalarından doğan kavgaların, hiçbir mantıklı, makul bir sebebi yoktur. Bu çatışmaların temelinde yatan şey, insanların düşünmemeleri, birbirlerini anlamaya çalışmamaları ve belli kimselerin çıkarları uyarınca kavga etmeleridir. Okumayan bir toplum, dinin kendisine emrettiklerini unutur ve bunun neticesinde cahil ve bilinçsizce hareket eder.

Cahil insanın çok kolay cinayet işlediğini[173] söyleyen Bâkiler, bunu şiirine de taşır. Manzum bir Anadolu panoraması olan "Resim" şiirinde bunu şöyle özetler:

"*Kalkmaz karanlıklar üzerimizden*

Ölüm kol gezer her yerde.

Ve kurşunlar sıkılır uzak köylerde…

Vurulan ben olurum." (H. Resim, s.36)

Sürekli korkuyla, ölme veya öldürmek zorunda kalma endişesiyle yaşayan Anadolu köylüsü, bu durumu cehaletiyle kendisi yaratmıştır. "Resim" şiirinde

[173] Ek I

değinilen hususun detaylı bir şekilde işlendiği şiirler ise "Kan Davası I ve II" şiirleridir. Fiktif bir yapıya sahip olan bu şiirlerde şair, bir köyde karşılıklı cinayetlerle yaşanan dramı anlatmaktadır.

Çopurun Recep, bir gün elindeki tarlaların çoğunu satarak traktör alır. Bu traktörle köyde gösteriş yapan Çopurun Recep, Kara Süleyman'ın küçük oğlu Ali'nin sebepsiz yere elindeki taşı traktöre atmasıyla çok kızar. Ali'nin taşı traktöre atmasının sebebi, kıskançlığın vermiş olduğu saldırganlıkla bir insanın veya nesnenin en fazla öne çıkan yönüne zarar verme güdüsüyle de yorumlanabilir. Recep, Ali'yi evine kadar kovalar ancak Ali evine saklanır, Recep onu yakalayamaz. Hırsını, küfürler savurarak Süleyman'ın evinin camlarını, kapılarını kırarak, taşlayarak çıkarır. Harmandan eve dönen Kara Süleyman olanları görüp, dinler. Düşündükten sonra tüfeğini kaparak gidip Recep'i öldürür. Recep'in oğlu Sarı İbrahim de jandarmalar gelmeden, babasını vuran Süleyman'ı hançeriyle öldürür. Süleyman ve Recep toprağın altına, İbrahim de hapse gider. İki aile de başsız, çocukları da yetim kalır. Böylelikle sırf cehalet ve insanların birbirlerini anlayıp dinlememeleri yüzünden, yoktan yere bir kan davası husule gelir. Bâkiler bu olayın temelinde yatan cehaleti okuyucunun yüzüne vurur ve Ali'lerin, İbrahim'lerin zindanlara atılmamasını, Süleymanlar'ın, Recep'lerin yok yere ölmemelerini ve başka çocukların yetim kalmamasını diler:

"*Pençelemiş beynimizi amansız bir cehalet*

Tutmuş nur ufkumuzu boylu boyunca zulmet

Bir kan gölü ortasında bütün memleket

Memleket zindansız günlere hasret

Acımı yüklesem savrulur dağlar

Dondurur denizi bu kanlı gaflet.

Ali'lerin bileğine kelepçe vurulmadan

Yeni darağaçları bin kere kurulmadan

Biraz ışık istiyorum, biraz merhamet!" (H. Kan Davası II, s.56)

Aslında bütün bu olanların olumsuz sonuçlarını, kadınlar ve çocuklar çekerler. Ölen, öldüren erkekler, birbirlerinin hayatlarını karartmakla kalmaz, bütün ailelerini de acı ve yoksulluk içinde bırakırlar:

"*Ve dul kalır kadınlar bir hiç yüzünden*

Vurulur gelinler telli-duvaklı.

Bir ağıt başlar sonra yetim kalan evlerde

İnce, uzun, ağlamaklı…" (H. Anadolu Acısı, s.42)

Tabii ki bu cehaletin salt eğitimsizlikle de ilişkisi kurulamaz. Anadolu, aynı zamanda eğitimli cahillerin elinde yıpranmış, mahvolmuş, sürekli yanlış idare kurbanı olmuş, naçar kalmış memlekettir:

"*Cahilinden çektiği yetmemiş gibi yıllarca*

Okumuş yazmışından çekiyor şimdi memleket.

Unuttuk sizi Koçero, Hakimo, Tilki Selim…

Bütün fakültelerde kol geziyor cinayet."[174] (H. Anadolu Hikâyesi, s.44)

Böylelikle Bâkiler, Anadolu'yu kasıp kavuran cehaleti çok yönlü bir şekilde ele almaya çalışır. Cehalet her yönden Anadolu'yu tüketen, Anadolu'nun medeni ölçülerden uzak kalmasına sebep olan bir hastalıktır. Bundan okumuş, yazmış, yönetici konumuna gelmiş insanlar da nasiplerini almışlardır ve işte bu yüzden üzerinde yaşamaktan büyük mutluluk duyulan Anadolu, çirkinliklerin öbeklenmeye başladığı bir yer olma yolundadır.

1.4.2.3. İslamî Yaşayıştan Uzaklaşma

Yukarıda değindiğimiz sorunların kökünde yatan bir diğer etmen ise İslamî yaşayıştan uzaklaşan insanların toplum düzenini bozması ve İslam'ın Anadolu medeniyetine kattığı güzel değerlerin unutulmaya yüz tutmasıdır. Anadolu medeniyeti, Türk-İslam medeniyetinin bir ürünüdür. Anadolu'yu ihya eden, onu bayındır hâle getiren zihniyet, İslam inancıyla kuşanmış ve inancı gereği çevresini güzelleştirmekle mükellef olan Müslüman Türk insanın zihniyetidir. Haliyle bu inancı sözde yaşayan veya hiç yaşamayan, inancının gereğini yaşamayan, çevresine karşı sorumluluk bilincinden uzak insanlar, Anadolu'yu bakımsız, fakir, kurak ve verimsiz, cehaletle kaplanmış bir mekân haline getirmişlerdir. İşte bu sebeple insanlar birbirlerini acımadan, sorgulamadan öldürmektedirler:

"*Unutulmuş Türklüğün ceylan yürekli töresi*

[174] Koçero, Hakimo, Tilki Selim, bir zamanlar Anadolu'da terör estiren eşkıya isimleridir. Bkz. Ahmet Kabaklı, age., s.367.

Çiğnenmiş İslâm'ın koyduğu kesin yasaklar

Bir avuç buğday, bir tutam ot, bir karış toprak için

Konuşur mavzerler, bıçaklar…" (H. Anadolu Acısı, s.42)

İslam inancının getirmiş olduğu sosyal bir sorumluluk olan dinî inançlara olan saygı ve hoşgörü, maalesef cahil insanların unuttukları, göz ardı ettikleri bir husus haline gelir. Müslümanlığın inanç sisteminden uzaklaşan insanlar, hurafelere inanmaya başlamışlar ve sözde bir Müslümanlığı yaşatmaktadırlar. Mezhep çatışmalarının üstüne kurulu inanışların kesinlikle İslamiyet dışı olduğunu belirtir ve bu tür çatışmalara şiddetle karşıdır. Çünkü bütün bu çatışmalar İslam'ı anlayamama, kavrayamamadan çıkar. Bu yüzden Bâkiler, bu durumun ortadan kalkmasını arzu eder:

"*Yeniden aydınlık, yeniden huzur*

Ne bir çalıda bez, ne falcı tası…

Ne Frenk safsatası bitmez tükenmez

Ne Hazreti Ali'yle Muaviye kavgası" (H. Yeniden Fethetmek Anadolu'yu, s.51)

İslamî inançtan, yaşayıştan uzaklaşma, Anadolu'yu bakımsız, yetersiz, kötü bir hale getirmiştir. Bu sebeple insanlar çevrelerine olan sorumluluklarını yerine getirme bilincinden uzak kalmışlar, bir ağaç bile dikmez olmuşlardır. Bu, "*Kıyamet kopmaya yakınken* elinizde *bir* ağaç *fidanı varsa ve onu dikmeye vakit bulabilirseniz*

onu dikin." diyen Hz. Muhammed'in Müslümanlara en önemli öğütlerinden birinin unutulması demektir:

"*Bu böyle kaçıncı ormansız şehir?*

Bu bomboz, bu kuru, bu nursuz şehir

Canına kast etmiş uğursuz şehir

Müslümansız şehir imansız şehir!" (H. Ağaçsız Şehir, s.68)

Gecekondular da Anadolu'nun kirli, düzensiz, fakirliğin ve bakımsızlığın yuvası haline gelmiş bir yönüdür. Bâkiler, bu yoksulluğun, cehaletin ve İslam'dan uzaklaşmanın bir sonucu olarak gecekonduyu;

"*Her sözde, her nefeste, her bakışta gam*

Bütün çizgiler kaba ve bütün duygular ham

Çarmıha gerilmiş güzelim İslâm

Ama konuşmak yasak…" (H. Sivas'ta Gecekondular, s.75)

dizeleriyle şiirlerine taşır.

1.4.2.4. Yabancılaşma

Anadolu kültürünü tehdit eden bir diğer mesele ise popüler kültür öğelerinin, batı medeniyetinin şaşaalı yaşantısının etkisinde kalarak millî kültür ve yaşayışa yabancılaşan insanlar ve Anadolu insanının saf, temiz dünyasını, inançlarını kötüye kullanarak onlardan istifade eden insanlardır. Şair, Anadolu'ya zarar veren bu mühim meseleye özellikle kadınlar üzerinden dikkat çekmektedir. Bunun sebebi, şairin ana

duyarlılığıyla bağdaştırılabilir. Bâkiler, anaları Anadolu kültür ve medeniyetini gelecek nesillere aktarma, millî kültürün yaşamasını sağlayan, geleceği şekillendirecek olan çocukları eğitme gibi sosyal rolleri vurgulayarak, ön plana çıkararak anlatmaktadır. Millî kültüre yabancılaşmış bir kadının yetiştireceği birey, yoz bir kültürün vârisi olacağı için, toplum içindeki çözünmeyi de hızlandıracaktır.

Şair, sevgili imajı içinde ele aldığı, batı kültür ve medeniyetinin millî kültüre yabancı, millî değerlerle çelişen bir hayat anlayışına sahip olan kadınları bilhassa yerer ve alçaltır, hatta onları kovar. "Git Artık" adlı şiirde, millî kültür ve değerlerle yetişmiş bir genç kızın fizikî portresini çizdikten sonra onu;

"Sen Türkiyem kadar güzeldin önceleri.

Türkiyem kadar büyük düşüncelerin vardı.

Severdin yurdumun bütün insanlarını,

Yüreğin Türkiyem kadardı." (H. Git Artık, s.125)

mısralarıyla yüceltir. Daha sonra sevgilisinin fizikî portresi; sadeliğini yitirmiş ve süslü, şatafatlı bir görünüşe bürünmüş, makyaj yapan bir sevgili imajına dönüşmüştür ve bu şairin asla istemediği bir durumdur:

"*Tırnakların böyle uzun, böyle boyalı değildi.*

Ellerin bembeyazdı, incecik nârin.

Saklardı eteklerin rüzgârda dizlerini

Hiç böyle değildi entârin.

Gözlerin nasıl rimelli, saçların nasıl sarı?

Bu halka halka küpeler hiç yakışmamış sana

Hadi git yıka yüzünden bu çirkin boyaları

Duysana, anlasana!.." (H. Git Artık, s.126)

Şüphesiz bu değişime karşı takınılan tavır, şairin sevgiliyi görünüşe bağlı, özenti bir kadın olarak değerlendirmesiyle açıklanabilir. Bu durumu zihinsel bir yabancılaşma olarak değerlendirebilmemiz için sevgilinin görünüşündeki değişim yeterli değildir.

"Zamane" adlı şiirde -ki şiir her ne kadar yarım kalmış bir şiir intibası uyandırsa da- bahsedilen kadının etik değerlerini yitirdiğini ve tek eşli toplum düzeninin aksine sürekli başka erkeklerle birlikte olduğunu, cilveli, işveli hareketlerinin ve hafifmeşrep davranışlarının erkeklere davetiye çıkardığını görürüz. Bu da ahlakî değerlerin bir kadın tarafından reddi olarak görünür. Bâkiler'in yücelttiği kadın tipinin tam zıddında yer alır.

Şairin sevgilileri hep millî değer yargılarına bağlı, aile kurumunun getirdiği sosyal sorumluluğu kaldırabilecek, ileride iyi bir Anadolu anası olabilecek tiplerdir. Şair, bu tipleri yüceltmesinin yanı sıra aksi olan tipleri ise yermesiyle tavrını ortaya koyar.

Bâkiler'in bu kategoride değerlendirilebilecek şiirlerinden diğerleri de "Küçük Hanım" serisidir. Küçük Hanım diye bahsedilen genç kız, zenginlerin,

aristokratların dünyasına özenen, modern bir alafranga züppe tipidir. Batılı değerlerin getirdiği sahte ama süslü dünyanın hayalleriyle yaşayan, oldukça nazlı, işveli, kimseyi beğenmeyen bir kız olmasının yanı sıra oldukça da güzeldir. Gazete okumayacak kadar kültürsüzdür. Hiçbir işini kendisi yapamaz. Anadolu'nun değerlerine ise tamamen yabancıdır:

"*Bir şey anlatılsa Anadolu'dan*

Değişir birden yüzü.

Melodiler, yarım kalır dudaklarında

Ne oyunumuzu sever, ne türkümüzü." (H. Küçük Hanım, s.134)

Onun dünyasını yaşanır kılan, İstanbul'un renkli yüzüdür. Küçük Hanım'ın gelecekten beklentileri hayli yüksektir. Oldukça zengin, heykeller kadar yakışıklı bir kocasının, şirin bir kız ve bir oğlan çocuklarının olmasını ister. Zengin kocasının temin edeceği boğaza nazır beyaz bir yalıda yaşayacaklardır. Yalının içi antika mobilyalarla, kuş tüyünden yataklarla, İran halılarıyla, altın çatal bıçak takımlarıyla döşeli olacak, kapılarının önünde bir araba, denizde bir sürat teknesi bulunacak, çocuklarıyla ilgilenecek olan Avrupa'dan getirtilmiş dadıları ve hizmetçileri olacaktır. Küçük Hanım'ın hayalleri, onun içinde bulunduğu ruhî portreyi bize net bir şekilde sunmaktadır. Yerli değerleri reddederek, batının gösterişli dünyasında sunduğu soylu, aristokrat bir yaşantıyı seçmektedir. Ancak Küçük Hanım'ın akıbeti, sandığının tam aksi olur. Kocası hem çirkin, hem de kadın ruhundan anlamaz biridir. Evleri boğaza nazır bir yalı değil, doğuda yolu izi tam belli olmayan yoksul bir şehirdedir ve bu şehri eşkıyalar kuşatmıştır. Küçük Hanım bu dar ve yoksul dünyada,

kocasından ayrı dışarıya da çıkamaz, çıkarsa söz olur. Kocası da akşamları Küçük Hanım'ı yalnız bırakarak gece kulübüne tek başına eğlenmeye gider. Küçük Hanım'ın zayi olan hayalleri aklına geldikçe gözleri yaşarır. Beklentilerinin tam aksini yaşıyor olmak onu son derece üzer. Bâkiler, bu tahkiyeli şiirinde mesajı en sonra saklar:

"*Ah bu kader demeyin, kısmet demeyin*

Anlatılamaz şimdi Küçük Hanımın derdi.

Her kuş dengiyle uçardı, böyle olmazdı

Küçük hanımlar bilselerdi." (H. Küçük Hanımın Kaderi, s.138)

Şair, topluma ve milli kültüre yabancılaşmanın bir diğer yüzünü, toplumu siyasi düşünce ekseninde sömüren zihniyeti ele aldığı şiir olan "Tini"de ise, İngiliz cinsi bir köpeğin üzerinden bu konulara değinir. Tini, soylu ve zengin bir aileye ait bir köpektir. Sahipleri tarafından ona çok iyi bakılmaktadır. Şımartılmıştır, çok iyi beslenir ve tüyleri özel berberi tarafından kesilir. Bütün ihtiyaçları Avrupa'dan karşılanır, yağmurlu günlerde lüks arabadan inmez, evin en kıymetli bireyidir. Sahiplerinin yaşantısının bütün sefahatinden ve nimetlerinden istifade etmektedir. Bâkiler'in vurgulamak istediği asıl nokta ise:

"*Anlayışlı köpektir, cinstir üstelik Tini?*

Bilmez yine de bizim çilemiz neden, niçin?

Diker kulaklarını, dinler sahibini hep:

"Halklarımız..."

Halktan yana…"

"Halka dönük…"

Halk için…" (H. Tini, s.86)

diyen Tini'nin sahibinin, yaşantısıyla tezat içinde olmasıdır. Bu da aslında onların halkı sömürdüklerinin ya da halkçı duruştan bir çıkarlarının olduğunu gösterir. Toplumda bu kadar aç, yoksul, sefalet içinde yaşayan insan varken Tini'nin sahibinin sürekli ağzından düşürmediği halktansa Tini'ye değer vermesi, adamın gözünde halkın bir köpek kadar değeri olmadığının göstergesidir. Şair bunu vurgulayarak halkı uyarmak da ister. Sıkıntı çekmeksizin kendi kalelerinde zevk ve görkem içinde yaşayan bu kimseler, halkın ne yiyip ne içtiğiyle ilgilenmeksizin kendi çıkarlarını ve statülerini sürekli muhafaza etmek için halkı sömürmektedirler. Eleştirilen bir diğer yön ise köpeğin bile kolayca anlayabildiği bir meseleye sahibinin sağırca sahiplenerek, bu sorunlardan kendisine çıkar sağlamasıdır. Şairin arka planda vurguladığı çözüm, Anadolu'nun sorunlarıyla hemhâl olmuş, onları yakından görmüş, onlarla yüzleşmiş siyasetçilerin Türkiye'yi yönetmeleri ve sorunların giderilmesiyle halkı istismarın yolunun kesilmesidir.

1.4.2.5. Çözümler

Daha önce de belirttiğimiz gibi Bâkiler, sosyal açıdan sorumlu bir aydın olarak Anadolu'nun sorunlarını dile getirmekle yetinerek, çözümü başkalarına, işin ehillerine, siyasilere havale etmektedir. Ancak bunun yanı sıra önerdiği derli toplu çözümler de vardır. Anadolu'nun derdi, çilesi kulaç kulaçtır ama bu dertlerin tamamıyla ortadan kaldırılması Anadolu'nun atsız pusatsız, yani silah zoruyla olmaksızın, kültür ordularıyla yeniden fethedilmesiyle sağlanabilir. "Yeniden

Fethetmek Anadolu'yu" şiirinde şairin ortaya koyduğu çözümler, genel hatlarıyla söylemek gerekirse birtakım kültürel çözümlerdir. Bâkiler, bu konuda Türk aydınına Yunus Emre'yi örnek gösterir:

"*Yeniden cemre gibi düşmek toprağa*

Yeniden haram etmek gece gündüz uykuyu…

Yûnus Emre gibi atsız-pusatsız

Yeniden fethetmek Anadolu'yu." (H. Yeniden Fethetmek Anadolu'yu, s.51)

Düşünsel düzlemde şairin toplum içinde birleştirici bir unsur olarak gördüğü Türkçe,[175] Anadolu'yu ihya çabalarının ilk hamlesini oluşturmaktadır. Temiz, açık ve anlaşılır bir Türkçeyle konuşan insanlar, birbirlerini daha iyi anlayıp dinleyebilirler. Böylelikle hem yabancılaşmanın tehdidi kırılmış olur hem de anlaşamamaktan ortaya çıkan çatışmaların giderilmesi için zemin hazırlanmış olur.

Dinî ayrımlarla ve İslam'ı anlayamamayla ortaya çıkan problemlerin temelinde olan mezhep çatışmaları ve hurafeler de yine Yunus Emre'de olduğu gibi aydınlık ve huzur dolu, hoşgörüye ve akla dayalı bir İslam anlayışıyla yok edilebilir.

Böylece yeniden birlik haline gelecek olan Anadolu insanı, yüreğindeki bin bir nakışla okuyup araştırarak, muhatabını dinleyerek, birlikte karar alıp birlikte hareket ederek yüksek bir toplum mertebesine ulaşacaktır:

"*Yeniden bar tutmak omuz omuza*

[175] Ek I

Yeniden doğrulmak, duymak, okumak…

Bir Sivas kilimi dokur gibi gururla

Yeniden ruhumuzu nakış nakış dokumak." (H. Yeniden Fethetmek Anadolu'yu, s.51)

İslam'ın ve Türklüğün değerlerine sıkı sıkıya tutunan Anadolu insanı, belli oranda kendisini toparlayacak ve cehaletten, bilinçsizlikten ötürü toplumun geneline yayılmış olan hastalığın önüne geçmiş olacaktır.

1.4.3. Mekân Olarak Anadolu

Anadolu, Bâkiler şiirine salt olarak insan tipleri ve dramatize insan manzaraları şeklinde girmez. Aynı zamanda insan-mekân etkileşimi de etkin olarak vurgulanır ve Anadolu dış gerçekliğe dayalı bir mekân olarak yüceltilir veya yerilir. Bu tavra ek olarak Bâkiler'in Anadolu'yu benimsemediğini, ona dışarıdan bakan birisi olduğunu söyleyemeyiz. Şair içinden geldiği toprakları, Anadolu'yu her haliyle yüceltir, onda gördüğü olumsuzluklardan şikâyetçi olduğu için de yerer. Güzelliği de çirkinliği de bir arada gösterme[176] eğilimindedir. Bakımsızlık konusunda değindiğimiz üzere Anadolu çoğu yerde mimari şaheserlerle iç içe geçmiş harabelerle kaplıdır:

"*Sivas'ta, Divriği'de Erzurum'da Konya'da…*

İnce sütunlar gördüm, şadırvanlar, kubbeler…"

Bir yanda oya gibi işlenmiş pembe mermer

Öte yanda öbek öbek, çirkin, kaba, şekilsiz

[176] Ek I

Kerpiçten harabeler…" (H. Anadolu Acısı, s.41)

Burada bilhassa şairin vurgulamak istediği mimarî eserleri, Selçuklu döneminin eserleridir. Şair, Selçuklu'yu, Anadolu'yu gerçekten bayındırlaştıran Türk devleti olarak anar. Anadolu'da Selçuklu eserlerinin Osmanlı yapılarından fazla olması ve daha sanatsal olması da Selçuklu'nun birden çok Anadolu şehrini başkent olarak kullanmasıyla açıklanabilir. Selçuklu, kendine başkent olarak seçtiği yerleri bayındırlaştırmakla kalmamış, oraya Türkistan mimarisi etkisinde yeni bir yorumla şaheserler yaptırmıştır. Öte yandan zamanla Anadolu üzerindeki Selçuklu nazarı silinmiş, yerine bakımsızlık ve ilgisizliğin yol açtığı zevksiz ve çirkin harabeyi andıran yapılar gelmiştir.

Bu çirkinliğin şüphesiz insanların fakir ve çaresiz olmasıyla ilişkisi vardır. Kendi geçimini güçlükle sağlayabilen Anadolu insanı, çevresiyle de doğal olarak ilgilenecek maddi gücü bulamaz. Bu sebepten yaşadığı ortam sanki bir doğal afete maruz kalmış gibidir. Anadolu depremi, savaşı, yıkımı, yangını, salgın hastalıkları çağrıştıracak kadar sefil ve ıssız birer harabe köylere dönüşmüştür:

"Zelzele görmedi bu köyler balam

Ama "Gittim-gidiyorum" diyor her yeri

Çatlamış kerpiç duvarlar, bel vermiş damlar

Eve benzemiyor yorgun evleri…" (H. Acı, s.45)

Anadolu, yaşam alanları bakımından son derece viran olmasının yanı sıra manevi mekânlar olan mezarlıklarına da gereken ihtimamı gösterememiştir. Osmanlı döneminde mezarlıklara son derece büyük bir saygı gösterilir, ölen büyük kişiler için

yaptırılan lahitler, bir sanat eseri ortaya koyma düşüncesiyle yapılırdı.[177] Bu durumun aksinin zaman geçtikçe insanların maddi düzeyine bağlı olarak değişmesi şairi üzer. Ölülere saygı hususunda son derece hassas bir inanca mensup olmalarına rağmen Anadolu mezarlıkları da insanları gibi bakımsız ve fakirdir:

"*Çiçeksiz, çimensiz, selvisiz, sessiz…*

Bir büyük ürpertidir ruhumda varlıkları.

Bir ağıttır içimde kendimi bildim bileli

Yoksul Anadolu mezarlıkları." (H. Anadolu Mezarlıkları, s.47)

Şaire göre Anadolu, eskiden mimari şaheser olan çeşmelerin, köprülerin, minarelerin, evlerin inşa edildiği bir zihniyetin hüküm sürdüğü bir coğrafyadır, şimdi ise burayı zevksiz bir mimari kaplamıştır. Şairin bu durumda geçmişteki sanata olan özlemi de ön plana çıkar:

"*Köprülerle, çeşmelerle, minarelerle*

Kubbelerle yurdumu süsleyip duran

Ey mermeri nakış nakış işleyip konuşturan

Ulularım nerdesiniz? " (H. Nerdesiniz, s.58)

Anadolu, aynı zamanda tabiat güzelliklerini gittikçe kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Medeniyet göstergesi olan ağaç, Anadolu şehirlerinin çoğunda görünmez. Bu İslamî yaşayışa ters bir durum olarak yorumlanır. İnsanların gözlerini,

[177] Mefail Hızlı, "Osmanlı Dönemi Bursa Mezarlıkları", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.8, S.8, 1999, s.136.

güzellikleri görmeye kapayanın ağaçsız tepeler olduğu söylenir. Anadolu'yu bir ölü gibi ıssız, ruhsuz ve cansız yapan ağaçsızlık, mevcut ormanların da kesilmesi, yakılması, tahrip edilmesiyle iyice yaygınlaşır. Eski Anadolu'nun zevk sahibi mimarisinin yerine betondan yapılan apartman daireleri bahçeleri olmadığı için ağaçtan, dolayısıyla güzellikten mahrumdur. Yol kenarına iki sıra halinde dikilen ağaçların olmayışı da şairi boğar:

"*Bu beton azmanı ev neyin nesi*

Güzelliği cüce, çirkinliği dev:

Peygamber ışığı görmemiş bir ev

Ne kanat sesi var; ne dal gölgesi.

İçimdeki sesin endişesi çok:

"Savuş git buradan: hemen savuş git!

Ruhu yok bu yolun; sanki bir ifrit!"

Bu yolun bir avuç serinliği yok!" (H. Ağaçsız Şehir, s.67)

İşte Anadolu'nun cevherinin böyle mahvedilmesi şaire büyük tesir eder. Bâkiler eski Türk evlerine de bu modern mimari adı altında yapılan kıyımla büyük hasret duyar. Dar, havasız, tıkış tıkış evlerde yaşamak zorunda kalış onu mazideki geniş, ferah, bahçeli evlerin hayaline iter:

"*Bu apartman katlarından kurtarın beni*

Tavanlar basık basık, odalar yarım yarım

Ey çocukluk günlerimi süsleyen sofalarım

Avlularım nerdesiniz?" (H. Nerdesiniz, s.57)

Gecekondular da şairin Anadolu'da beğenmediği bir tarafı oluşturur. Şair nasıl Anadolu insanının fakirliğinden şikâyetçi ve rahatsızsa, Anadolu insanının yaşamak zorunda olduğu gecekondulardan da o derece şikâyetçi ve rahatsızdır. Hem fakirlik açısından hem de çirkin görüntü bakımından gecekondular toplumsal bir yarayı oluşturmaktadır:

"Sivas'ta kerpiçten gecekondular.

Beş-on karış ancak yükselmiş yerden.

Çatıları eskimiş tenekelerden:

Bir oda, yarım sofa, bir mutfak." (H. Sivas'ta Gecekondular, s.75)

Gecekondu, yıkım korkusuyla, yoksullukla, açlıkla, yetersiz sosyal hizmetlerle sürekli diken üzerinde ve huzursuz bir şekilde yaşayan insanların yuvasıdır ve Anadolu'nun utanılacak bir karesidir. Bu sebeple şair gecekonduyu kanlı bir bayrağa[178] benzetir.

Bâkiler, Anadolu'nun güzelliklerini de aynı hassasiyet içerisinde, benimseyerek, yücelterek ifade eder. İşte bu güzelliklerin varlığının bilinmesi, Anadolu'nun çaresizlikler içerisinde oluşunu kabullenişi zorlaştırır. Anadolu sadece İstanbul, İzmir değil, derken gözünü sadece Anadolu'nun çorak, yetersiz ve bakımsız

[178] H. Sivas'ta Gecekondular, s.76

topraklarına çevirmez, İstanbul'a da çok büyük önem verir. Şairin belirttiği üzere İstanbul, Türk kültürünün, mimarisinin, medeniyetinin en güzel bir şekilde var olduğu şehirdir.[179] Bu sebeple şair Sivas'ın ve Anadolu'nun diğer şehirlerinin halini gördükçe içi acır, İstanbul'a ise sonsuz bir muhabbet besler:

"*Canevimden baktım sana İstanbul!*

Demli çaylar gibiydi uzaklarda Emirgân.

Türkülerde yağmur yağmur Üsküdar

Dualarda sımsıcak Eyüp Sultan" (H. İstanbul, s.69)

Şair bu güzelliklerin tamamıyla İstanbul içinde göründüğünü söylemez, aksine memleketi olan Sivas'ın da kültürel dokusunu yüceltir ve över. Sivas, şairin memleketi olması münasebetiyle şairin Anadolu sevgisinin merkezinde yer alır. Anadolu'nun güzelliklerinin ve olumsuzluklarının, gurbet duygusu eşliğinde sevgiyle yansıtıldığı "Sivas Hasreti" adlı şiirde Sivas'ın kültürel ve manevi yönünün üzerinde durur. Buna mimari ve doğa da dâhildir:

"*Bir Selçuklu nakışında seni bulmak ne güzel*

Ne güzel seni duymak bir ney sesinde

Şems-i Sivasî'nin mübarek türbesinde

Kandil kandil yanan şehir.

…

[179] Ek I

Tozunla, toprağınla, yoksul kağnılarınla

Yılın altı ayında yağıp duran karınla

Ve soğuk sularınla, serin rüzgârlarınla

Gözümde tütüyorsun can şehir.” (H. Sivas Hasreti, s.71-72)

Türk mimarisinin kendine has örneklerinden olan eski Türk evleri, Sivas’ta geniş bir yer tutar. Şair, bütün Türk-İslam mimarisinin sade ve huzur dolu anlayışının yansımasını bu eski Türk evlerinde görür. Onun için Türk evi, huzurun, rahatlığın, aydınlığın, ferahlığın kapladığı, bir insanın yaşayabileceği en güzel evlerden birisidir. Apartman hayatına alışamamış olan şair, eski Türk evlerine karşı olan beğenisini daha çok ön plana çıkarır. El sanatlarının en güzel örneklerinin görülebileceği Türk evi, güzelliğini İslam inancının yansımasından alır:

“*Baksam tavanlarda oymalı güller*

Ve gümüş telkâriler raflarda dizi dizi

Duvarlarda sülüsten, kûfiden güzellikler

Gülümsüyor Rabbimizi, Efendimizi…” (H. Sivas’ta Eski Türk Evleri, s.73)

Eski Türk evleri adeta misafir karşılamak için yapılmış özel evlerdir. Akrabalık ilişkilerinin güçlü olduğu zamanlarda, kalabalık ailelerin barınma ihtiyacını gidermek için yapılmış ve misafirperver Türk insanının karakterinin bir yansıması olarak geniş tutulmuş evler, her an misafirlerini karşılamaya ve rahat ettirmeye hazırdır:

"Bir sofa üstünde büyük odalar

Çağırsalar beni: "Gitmeyin! Durun!"

Bir bahar güzelliği Sivas halılarında

Sedirler seslense: "Buyurun!"" (H. Sivas'ta Eski Türk Evleri, s.73)

Böylece şairin Anadolu'ya bir dış gerçeklik mekânı olarak yaklaşımını ortaya koymuş olduk. Bâkiler, yukarıda da belirttiğimiz üzere Anadolu'ya karşı salt pastoral bir duyarlılıkla yaklaşmaz, doğal güzellikleri zaten bilinen bir mevzu olarak kabul ederek görülmeyenleri göstermeye, fark edilmeyenleri fark ettirmeye gayret eder. O yüzden mekânı arka planda bırakarak daha çok insan gerçeklerine yönelir ve onları gösterir. Şair, kendisinden daha önceki millî duyarlılığa sahip şairlerin Anadolu'ya bakışını onaylar ancak eksik bulur.[180] Bütün bu bahsedilen konuları şiirine dâhil ederek Anadolu'nun anlatılmayan yönlerini anlatmış ve bu bakışı tamamlamamış olur.

1.5. Turan

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde Anadolu'dan sonra en yaygın şekilde işlenmiş olan konu Turandır. Şair, bütün Türk coğrafyasını kucaklar ve oraları ata toprağı olarak kabul ederek, insanıyla, kültürüyle, tarihiyle bir bütün olarak kabul eder. Türkiye dışında yaşayan Türklerle bizim aramızda, şaire göre sadece siyasî sınırlar engeldir. Bütün Türkler dil ve kültür bağıyla birbirine bağlıdır. Şairin Turancı kimliğinin gençlik hatta çocukluk yıllarından itibaren oluşmaya başladığını ve Turan şiirlerinin, şairin Türk dünyasına yaptığı seyahatlerden sonra yaygınlaşmaya başladığını söyleyebiliriz. Turancılık ona göre; *"dünyadaki bütün Türklerin bir*

[180] Ek I

bayrak altında, hür ve müstakil yaşamasını istemek" demektir. Şair, Türk coğrafyasına bigâne kalan insanları büyük gaflet, dalalet ve hıyanet içinde görmektedir.[181]

Türk dünyasına dair yazmış olduğu şiirlerde, dün ile bugünü bir arada ele almış ve geleceğe dair bütün Türk coğrafyasının bir bütün haline gelmesine ve Türklerin tek bir devlet çatısı altında yaşamasına dair ümitlere yer vermiştir. Bâkiler, Türkiye'nin bu konuda üzerine düşeni yapmadığını da yer yer vurgulamıştır. Turan düşüncesini ve Türklerin bağımsızlığını, komünizme karşı bir görüş olarak net bir şekilde ifade etmiştir. Komünizm, hüküm sürdüğü bölgelerde yaşayan Türkleri kimliklerinden, kültürlerinden, dillerinden ve dinlerinden uzaklaştırdığı için şairin büyük tepkisini alır ve Bâkiler'in Turan şiirlerinde komünizmin Türklerin kardeşliğine verdiği zarar da vurgulanır. Şairin Turan şiirleri ağırlıklı olarak Azerbaycan üzerine olmakla birlikte, Türkistan, Irak Türkmenleri ve Rumeli Türkleri üzerine çeşitlenir. Şair, özellikli olarak tek bir Türk cumhuriyeti veya topluluğu üzerine şiir yazmamıştır ama özellikle Azerbaycan'ı bu bütünlük içerisinde mühimsemiş ve o coğrafyayı temel alarak birçok şiir yazmıştır.

Yine Bâkiler'in İslamî duyarlılığının Turan şiirlerinde de belirginleştiğini görüyoruz. Hem Türklüğe hem de İslam'a bağlı kalmak düşüncesine sahip olan Bâkiler, Türklüğe hizmetin, İslam'ın güzelliklerini ve yaşayışını tam anlamıyla benimsemeyle mümkün olabileceğini de belirtir.[182]

[181] Ek I
[182] Ek I

1.5.1. Turan Coğrafyası ve Dış Türkler

Bâkiler, Turan coğrafyasını ve Türk'ün niteliklerini bir bakıma şairin Turancı düşüncelerinin bildirisi kabul edebileceğimiz "Büyük Destan" adlı şiirinde tanımlar. Türklüğün ne demek olduğuna dair düşünceleri, Türk tarihine, kültürüne yaklaşımı, İslam inancının Türklükle nasıl bütünleştiği bu şiirde anlatılmıştır.

Bâkiler öncelikle okuyucusuna Türk'ü tanıtır. Türk, Altay dağlarından gelen, Türkistan'dan beslenen, İslam'la yoğrulan kişidir. Müslüman olması Türk'ün en belirgin özelliğidir:

"*Ben, Altay dağlarından koparak geldim*

Yüreğimde Türkistan'dan binbir nakış var.

Çok şükür aslım da, neslim de belli

Türk'üm, Müslümanım o dağlar kadar." (H. Büyük Destan, s.220)

Türk'ün devlet kurmaktaki yeteneğinden ve devlet sisteminden bahseder. Türkler vatanı ve devleti mübarek kabul ederler ve devletin yaşamasına mümkün mertebe gayret ederler. Türklerin dokuz tuğ taşıması, Hunlardan Osmanlı'ya kadar süregelen bir geleneğin yansımasıdır.

Nevruz, Türk'ün bahar bayramı, Ergenekon'dan çıkış günü ve yılbaşısıdır. Asya'da büyük nehirlerin, göllerin havzalarında zengin ve ihtişamlı devletler kuran Türkler, yeri geldiğinde zorluklarla da mücadele etmişlerdir. Türkler, Ergenekon Destanı'nda olduğu gibi tekrar tekrar varoluşunu tamamlamışlar ve tarih sayfalarında tekrar boy göstermişlerdir. At, Türkler için çok önemli bir varlıktır. Türkler atı evcilleştiren ilk topluluk olmakla birlikte, onu kutsal kabul etmişlerdir. Bağdaş da

Türklere has bir oturma tarzıdır. Ayrıca Bâkiler, Baykal Gölü ile Hazar Denizi arasındaki geniş coğrafyayı Türk coğrafyası olarak tanımlar:

"*Nevruz toylarımızda ateşler tutuşturdum*

Orhun'dan, Seyhun'dan, Ceyhun'dan geçtim

Yol gösterdi bana kükreyerek Bozkurt'um

Atımla hep yan yana, gözelerden su içtim

Baykal'da da çimdim ben, Hazar denizinde de

Toprağıma bağdaş kurdum oturdum." (H. Büyük Destan, s.220)

Bâkiler, Alp Er Tunga'ya gönül verdiğini söyler. Bu, Turan hakanı olarak bilinen Alp Er Tunga'nın yolunda ve izinde bütün Türklerin bir bayrak altında toplanması, o ruhun bir yansıması olacaktır. Türk-İslam düşüncesiyle birlikte hem gaza anlayışı, hem de vatanı koruma güdüsü birleşecek ve Türk'ün dünyadaki hâkimiyeti bâkî olacaktır. Turan düşüncesi uyarınca Bâkiler, Etrüskler'in Türk olduklarını, Türk akınlarının defalarca Alp Dağları'na kadar uzandığını bilerek Türk varlığını oraya kadar dayandırır. Bu Türklerin birçok medeniyetin kurucusu olduğu inancının da, akıncı anlayışının da bir tezahürüdür:

"*Ben ki, Alper Tunga'ya gönül verenlerdenim*

Yurt uğruna dolu-dizgin göğüs gerenlerdenim

Sonra durgun sulara "bismillah"larla

Kilim seccâdesini serenlerdenim

Yani hem Alpler'denim, hem Alperenlerdenim" (H. Büyük Destan, s.220)

Bâkiler, bütün Türk topluluklarının ve boylarının adlarını sayarak, onların özde bir olduğunu, gönülden bağlı olduklarını belirtir. İsimler farklı olsa da öz aynıdır:

"*Ben Türkmen'im, Özbek'im, Kazak'ım, Kırgız'ım ben*

Azerbaycan Türkleriyle aynı kandanım.

Kıpçakları, Uygurları aşkla duyanlardanım

Ben ki Tatarlardan, Gagavuzlardan

Çuvaşlardan, Başkurtlardan, Oğuzlardanım. " (H. Büyük Destan, s.221)

Bâkiler, Türk milletinin çok yönlülüğünü ortaya koyarken, hem âlimler yetiştirdiğini, hem savaşçı bir millet olduğunu, hem de sanatkâr bir millet olduğunu vurguluyor. Keza tek başına türküler, Türk milletinin ince zevkini ortaya koymak için yeterlidir:

"*Kalem de tuttum çok şükür, kılıç da, gül de..*

Güvercin bakışlı sıcak türküler de söyledim." (H. Büyük Destan, s.221)

Türklerin "aman dileyeni affetme" gibi önemli bir ahlâkî davranışa da sahip olduklarını belirten şair, Türklerin barbar ve vahşi bir kavim olmadığına, erdem

sahibi ve uygar bir millet olduğuna dair kanıt sunmuş olur. Göktürklerin büyük hükümdarları Kül Tigin'e, Bilge Kağan'a, vezir Tonyukuk'a kutsiyet atfeder. Bunun sebebi, bu devlet adamlarının Orhon Abideleri'ni yazdırarak Türk milletini çağların gerisinden uyarmalarıdır. Dede Korkut, hikâyeleriyle Türk toplumunu bilinçlendirmiş olan Türk bilgesidir. Kullandığı Türkçe son derece temiz ve durudur, o Türkçeyi bizlere miras bırakmıştır. Kültürel ve tarihî varlığımızın, bağlarımızın ve kuvvetimizin kanıtı Dede Korkut'tur:

"İşte Bilge Tonyukuk, Kül-Tigin, Bilge Kağan

Hepsi birbirinden daha mübarek.

Süzme asaletimin nurdan kefili…

İşte Dede Korkut, kaftanı ipek

Soyumun sopumun bin yıllık dili." (H. Büyük Destan, s.221)

Bâkiler Türk milletinin âlimlerini ve edebî şahsiyetlerini sıralar, Türk-İslam edebiyatının ilk ürünü kabul ettiğimiz Kutadgu Bilig'in yazarı Yusuf Has Hâcip, büyük Türkmen ozanı Mahdum Kulu, Azerbaycan sahası Türk edebiyatının abide şahsiyeti Fuzulî, Türkçenin gramerini ilk defa yazan Kaşgarlı Mahmut, büyük Türk şairi ve edibi Ali Şir Nevaî, Türk düşünürü Gaspıralı İsmail, Anadolu'da İslam'ın güzelliklerini yayan büyük mutasavvıf Yunus Emre, komünizmin Türk milletine verdiği zararları eserlerinde işleyen Cengiz Aytmatov, Kırımlı ünlü Türk romancısı Cengiz Dağcı, son dönem Azerbaycan edebiyatının önde gelen ismi, şair ve politikacı Sabir Rüstemhanlı'nın isimlerini anar. Millî birlik ve bütünlüğümüzün köşe taşları olan bu edipler, Türk'ün dilini ve kültürünü bugünlere taşımakta,

geleceğe iletmekte ve Türk milletinin değerleriyle bağlantısını koparmamasını sağlamaktadır.

Şair ediplerden sonra Türk milletine dinî önderlik ve rehberlik etmiş olan din büyüklerini anar. Türklere manevî servetlerini kazandıran insanları sayar ve Türk milletinin erdemlerinin, güzelliklerinin, manevî coşkularının bu insanlarla kazanıldığını belirtir. Buharî'den hadis servetini, Yusuf Hemedanî'nin ve Ahmet Yesevî'nin miras bıraktıkları öğretilerini, Şah-ı Nakşibendî'nin olgun insan olma yolunda verdiği öğütleri Türk milletini manen destekleyen unsurlar olarak sayar.

Türk milleti, geçmişten günümüze sürdürdüğü güzel sanatları, duygularını ve kimliğini ortaya koyarak yaratmıştır. Bütün bu sanatsal ve kültürel değerlerin tümünde Türk zevki, Türk'ün zarif ve hassas sanat anlayışı yatmaktadır. Kültürel ve tarihi birikimi Hunlara, hatta daha öncesine dayanan Türk milleti esareti de tatmış ve emperyalist, işgalci batılı kuvvetlere karşı isyanını yeniden Mustafa Kemal önderliğinde alevlemiş, bağımsızlığını tekrar kazanarak tekrar hür ve esaret zincirini tanımaz bir hüviyete kavuşmuştur. Bu tarihte, Türklerin defalarca yaptıkları, başardıkları bir mücadeledir. Her türlü esareti reddeden bir millet olan Türk milleti, Cumhuriyetle yaşıt değil, varlığı binlerce yıl öncesine dayanan köklü ve her zaman dinamik bir millettir:

"*Hunlardan, Göktürklerden alıp getirdim*

İpek ipliğimi, altın tığımı

Mintanıma minyatürler işledim durdum.

Selçuklu çinisine, gönül mührümü vurdum.

Osmanlı ebrusuyla süsledim yastığımı

Mustafa Kemallerle yeni baştan doğruldum

Kim demiş yetmişbeş yaşıma bastığımı?" (H. Büyük Destan, s.222)

"Bizim Türkümüz" adlı şiir, Türk dünyasının, Turan coğrafyasında yaşayan Türklerin çektikleri sıkıntıları, çileleri konu alır. Şair öncelikle Türk coğrafyasının Türkiye ile sınırlı olmadığını bildirir okuyucusuna. Müslüman Türk coğrafyası Tanrı Dağları'na kadar uzar. Burada yaşayan Türklerin ise dillerinde acıklı, hasret dolu, gurbet dolu türküler vardır:

"*Bizim Türkümüzde gurbet var artık*

Hasret var, yürek var, toprak var balam

Gönlümüzü sımsıcak alan topraklar

Tanrı Dağları'na doğru Bismillâhlarla uzar

Kim demiş vatanımız Edirne'den Kars'a kadar." (H. Bizim Türkümüz, s.202)

Kerkük'te ansızın kurşunlara hedef olan, cesetleri kin ve nefret dolu, zalim kimselerce sokaklarda sürüklenen Türkmenlere yaşama hakkı verilmemesi, Türkistan'da Çin zulmüne ve esarete baş kaldıran, özgürlük hareketi lideri Osman Batur Han'ın direnişinin bastırılırken beşikteki çocukların bile katledilmesi, Çin ve Rusya tarafından Türkistan'ın maddî kaynaklarının sömürülmesi, Rusya'nın zulmü altında dinî ve millî değerleri unutturulmaya çalışılan Azerbaycan, katliamlarla, sindirme hareketleriyle, sürgünlerle bitirilmeye çalışılan Kırım Türkleri, Balkanlarda

kültürel varlıklarıyla, başka devletlerin tahakkümü altında varlıklarını sürdürmeye çalışan Türk yurduna ve bağımsızlığına hasret Balkan Türkleri bu şiirde resmedilmiştir. Böylelikle Bâkiler bütün bir Turan coğrafyasını şiirine taşımış olur.

Türklerin çektikleri bu acılar ve çileler böyle sürüp gitmeyecektir. Bâkiler, Türklerin tekrar bir araya gelerek, bir bütün olarak yeniden doğrulacaklarını, bütün dünyada sözü geçecek, dünyayı tesiri altına alacak büyük bir süper güç olacak, kültürel değerlerini ise asla kenara atmayacaktır:

"*Yine bir dağ gibi, bir dev gibi doğrulacağız*

Yeni bir ruh doğacak toprağımızdan

Tanıyacak bizi dünya yeniden heyecanla

Burma bıyığımızdan, kalpağımızdan." (H. Bizim Türkümüz, s.204)

Şairin tarihî, millî ve dinî vasıflar bakımından son derece zengin nitelikler taşıdığını belirttiği Türk milletine dair duyarlılığı bu şekildedir. Turan coğrafyasını ve Türk milletini esaret altında, zulüm altında görmek şairi derinden sarsar. Türkçenin konuşulduğu coğrafyayı Türk coğrafyası kabul eden şair, bunu Türk kültürünün önemli bir simgesi olan kilime benzetir. Şimdi çeşitli eziyetler çeken Türk milleti bir gün millî tekâmülünü tamamlayacak ve bağımsızlığını elde ederek yeni baştan yapılanacaktır.

1.5.2. Türkiye

Şairin Turan coğrafyasına açıldığı yer Türkiye'dir. Bâkiler, Türkiye'yi bütün Türklerin hâmisi olarak görür. Türk kültürünün özgürce yaşanabildiği coğrafya olan Türkiye, Turan düşüncesinin fiilî hareketinin de başlama noktası olacaktır. "Ben

Doğuluyum" adlı şiirde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu vilayetlerinde yaşayan insanlarla özdeş, kültürlerine de aşinadır. Onlar, Türk varlığının temel taşları ve değişmez, vazgeçilmez unsurudur. Şairin yüreği Erzurum, Kars, Ardahan, Bayburt, Van, Maraş, Ağrı illerinin bütün yiğit insanlarıyla birdir ve bu yiğitler Anadolu'nun emekçi, çileli ve vatansever insanlarının çocuklarıdır:

"*Ben elleri toprak kokan bir babanın*

Ve topraktan koparılmış canlı bir kaya gibi

Burcu burcu vatan kokan bir ananın oğluyum

Ben doğuluyum!" (H. Ben Doğuluyum, s.199)

Şair doğu insanına bütün samimiyetiyle, yakınlığıyla bir kardeş gibi yaklaşır. Şairin sırtını yasladığı ümidi, geleceği doğu insanlarıdır. Bu insanlar Anadolu'daki Türk varlığını yaşatan insanlardır ve Turan coğrafyasındaki Türklere özdeştirler. Doğu Anadolu, Turan coğrafyasına açılan bir kapıdır. Ağrı dağında, sınır illerimizde dalgalanan bayrağımız, Kafkasya'da yaşayan Türklerin de bayrağıdır ve onları da himaye eder:

"*Bir bayrak dalgalanır Ağrı Dağı'nın başında*

Ve duyulur sonra bir Bozkurt sesi.

Varlığı bizdedir bayrağın amma

Kafkas dağlarına düşer gölgesi." (H. Ben Doğuluyum, s.201)

Türklük düşüncesinin kısa bir özeti gibi olan:

"*Biz ki Türküz, büyüğüz, tarihin al gülüyüz*

Bir karış toprağımız bayraklar kadar aziz.

Palandöken dağlarından bir selâm gider

Altay dağlarından gelir sesimiz." (H. Ben Doğuluyum, s.201)

bu mısralar, Türkiye toprağında yaşayan Türklerle, Altay'lara kadar uzanan coğrafyada yaşayan Türklerin birbirleriyle kardeş olduklarını ifade eder.

Doğu Anadolu'da yaşayan Türkler bir gün toplanıp, millî şuurla zafer için sefere çıkacak ve Turan coğrafyasındaki Türklerle büyük Türk birliğini kurmak için harekete geçeceklerdir. Bu şairin Turan anlayışının fiiliyata geçmesi anlamına gelmektedir:

"*Biz genç Doğulular birgün hepimiz*

Erzurum, Kars, Maraş, Bayburt, Ardahan

Kılıçların kından çekildiği an

Al atlar üstünde bir şafak vakti.

Sefere çıkacağız Doğu'dan." (H. Ben Doğuluyum, s.201)

Şair böylelikle büyük Turan idealinin hareket noktası olarak Türkiye'yi, Doğu Anadolu'yu gösterir. Türkiye, bütün dünya Türklerine sahip çıkmak gibi kutsal bir göreve sahiptir. Bunu yerine getirmenin son adımı ise bütün Türk coğrafyasını tek bir bayrak altında toplamaktır. Bu şiirde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki bazı ayrılıkçı, bölücü hareketlere karşı bariz bir tepki hissedilir.

1.5.3. Azerbaycan

Şairin, Turan coğrafyası içinde en çok önemsediği yer Azerbaycan'dır. Kendisinin de Azerî kökenli olması münasebetiyle Azerbaycan'a çok büyük bir samimiyetle ve hasretle yaklaşır. Azerbaycan'a yaptığı seyahatlerle orayı çok yakından görme, tanıma fırsatı da bulmuş olan şair, Azerbaycan'ın ünlü Turancı şair ve yazarlarıyla da Azerbaycan'ın bağımsızlığı, Türklerin kardeşliği üzerine çeşitli sohbetlerde bulunmuş, oradaki insanlara gönül vermiştir.[183] Şairin daha çocuklukta annesinin kendisine söylediği Azerî türküleriyle başlayan Azerbaycan sevgisi, şiirleriyle ve şairin gezi notlarından oluşan *Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır* adlı kitabıyla gittikçe büyümüştür. Şair, şiirleriyle ve kitabıyla Azerbaycan üzerine dikkat çekmek, okuyucusuna Azerbaycan Türklüğünü tanıtmak ve sevdirmek ister.

Şair Kafkas Türklerini "Unuttuğumuz İnsanlar" diyerek okuyucusuna tekrar hatırlatmaya çalışır. Bâkiler, Kafkas Türklerinin, Türkiye'yi bütün Türk topluluklarının sığındığı bir liman, kendilerinden gördükleri insanların yaşadığı bir anavatan olarak gördüklerinin bilinciyle onlara yaklaşır. Şair, komünizmle yönetilen Türklerin bilinçlerini yitirmediklerini, Türk-İslam yaşantısına olan özlemle, Türkiye'deki özgür hayat standartlarına imrendiklerini ve buna rağmen Türkiye'deki birtakım aydınların komünizmin gelişiyle Türkiye'nin tam anlamıyla rahat ve huzurlu bir yaşama kavuşacağı düşüncesine anlam veremediklerini sıkça vurgular. Aslında Bâkiler'in Türkiye'ye biçtiği görev, bütün Türk topluluklarına önderlik ve hamilik etmesidir. Türkiye, kendi sınırları dışındaki Türklerin kültürel muhafazasını sağlayarak, onların varlığını, çıkarlarını korumalarını temin ederek Türklüğün dünya üzerinde etken bir güç olarak yeniden serpilmesini sağlayacak ve bütün dünya Türklerinin dayanışmasının ve birliğinin merkezi olacaktır.

[183] Ayrıntılı bilgi için bk. AYBŞ.

Aynı zamanda şair, Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'ye sığınan 1500 Azerî Türkünün Ruslara teslim edilmesinden duyduğu teessür ve utançla bu şiiri kaleme alır.[184]

Bu yüzden şair kendini Kafkas Türklerinden ve Azerbaycan'a mensup birisi olarak kabul eder. Doğum yeri olarak Hazar denizinin doğusunu işaret eder:

"*Ben Hazar Denizi'nin doğusunda doğmuşum*

Hazar Denizi'nin doğusunda öleceğim." (H. Unuttuğumuz İnsanlar, s.197)

Kartal, özgürlüğün ve ulusal hâkimiyetin simgesidir. Kartal uçurmak ise özgürlüğü göndermek, yaymak ve hedef olarak gösterilen Kafkasya'da özgürlüğü temin etmektir. Kartal'ın gagasında bayrak taşıyor olması net olarak bunu ifade eder. Ancak kartal yerine ulaşamaz, yani Kafkasya özgürlüğüne kavuşamaz:

"*Bir kartal uçurdum Kafkas dağları üstüne*

Gagasında bayrak taşıyan bir kuş

Size varamadan Kafkas Türkleri

Kartalım geldi ki vurulmuş..." (H. Unuttuğumuz İnsanlar, s.197)

"Kızıl cellâtlar" yani Sovyet Rusya yönetimi Kafkas Türklerini sindirip asimile etmeye çalışır. Kızıl cellâtlar yüzünden Kafkas Türklerinin destanlarının yazılmaması, tam olarak komünizmin hem Türklerin can güvenliğini tehdit etmesi,

[184] AYBŞ, s.375

onları kırıma uğratmasının yanı sıra, onları millî bağlarından ve köklerinden koparark kimliksizleştirmesini ifade eder:

"Size yan gözle bakanların

Mezarı kazılmadı.

Kızıl cellâtlar elinde kaldınız nâçâr

Destanınız yazılmadı." (H. Unuttuğumuz İnsanlar, s.198)

Bâkiler, "Azerbaycan" adlı şiirinde de Azerbaycan'a olan sevgisini ve hasretini yazmıştır. İster ki orası da anavatan toprağıyla birleşsin ve oradaki Türklerle aramızdaki bütün sınırlar kalksın. İşte bu hasreti ve isteği şair her an yüreğinde duyar, söylediği Azerî türküleri onu bu hasrete uyandıran çalar saatler gibidir.

Şairin Turan düşüncesinin birinci hedefi Azerbaycan'dır diyebiliriz. Azerbaycan, diğer Türk toprakları gibi ayrılık çağrışımlarıyla, kavuşma ümitleriyle doludur:

"En verimli topraklara ümitlerimi

Çınar tohumları gibi durmadan savurduğum

Sevdasını gönüllere bismillahlarla vurduğum

Dağa, taşa, kurda kuşa, kendimi bildim bileli

Duyurduğum:

Azerbaycan." (H. Azerbaycan, s.209)

Şairin bu konudaki ümidi iki türlü okunabilir: En verimli topraklara "yeşermesi için" savrulan ümit tohumları, şairin Azerbaycan'a kavuşmasıyla yeşereceklerdir. Diğer bir yönü ise, şairin Azerbaycan ile Türkiye'nin birleşmesine dair taşıdığı ümitlere işaret etmektedir. Azerbaycan sevdasının gönüllere bismillahlarla vurulması ise Azerbaycan'ın, her ne kadar komünist Rusya tahakkümü altında kalmış olsa da İslam'ı ve Müslümanlığı gizliden gizliye yaşayan bir topluluk olduğuna işaret eder. Aynı zamanda Müslüman bir topluluğun bir diğer Müslüman topluluğa kucak açması için şairin yaptığı aracılık olarak da görülebilir. Şairin bu sevdasını dağa, taşa sürekli duyurmuş olması da, Azerbaycan'ı Mecnun'un Leyla'yı sevdiği gibi seviyor olduğu çağrışımını yapmaktadır. Şair, yaşadığı bu ayrılığı aklından çıkaramamakla birlikte, bu hasreti annesinin sûretinde, yediği içtiği her şeyde, kızına verdiği Azerî adı olan Aybala adında, Azerî türkülerinde dindirmeye çalışır:

"*Anamın göz yaşında, kuşların kanadında*

Bir iftar sofrasında, içtiğim suyun tadında

Kızımın türkü gibi güzel Aybala adında

Yıllar yılı arayıp durduğum: Azerbaycan." (H. Azerbaycan, s.210)

Şairin Azerbaycan'ın şu an işgal altında bulunan bölgesi Karabağ'a olan özlemi Azerbaycan'a duyduğu özlemden daha coşkundur. Bunun sebebi Bâkiler'in dedelerinin Karabağ'dan göç ederek Sivas'a gelmiş olmalarıdır. Karabağ'ı ata toprağı olarak kabul eder ve Sivas kadar sever. Karabağ, Sovyet zulmüyle

yıkılmıştır. O bu haliyle siyasi açıdan Türkiye'ye uzak, kültürel açıdan ise çok yakındır. Karabağ, kültürel açıdan Anadolu'yu aratmaz, bu yüzden Anadolu'yla Karabağ arasındaki gönül bağları hiçbir zaman kaybolmamıştır. Şairin evinde yaşanan da Karabağ kültürü olduğu için, kendini Hazar kıyılarında doğmuş bir Karabağlı gibi hisseder. Şair ölümünde görkem, şatafat yerine dualar okunmuş, bir avuç Karabağ toprağının mezarına serpilmesini diler. Yaşamında göremezse eğer, Karabağ'a olan özlemi böyle dinecektir. Bu ona ebedî huzur verecektir:

"*Birgün biterse her şey Karabağ'ı görmeden*

İstemem bandolar, büyük çelenkler…

Allahım ruhuma biraz huzur ver

Üstüme okunmuş birkaç avuç mübarek

Karabağ toprağından serpilse yeter." (H. Karabağ Hasreti, s.208)

Bâkiler'in Azerbaycan sevgisini vurguladığı ve kendisi için Azerbaycan'ın ne kadar önemli olduğunun özellikle ön plana çıkarıldığı şiiri "Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır", şairin Azerbaycan seyahatinin özeti gibidir. Şair Azerbaycan'ın kendisi için hayatî öneme sahip olduğunu ifade eder, Azerbaycan onun için yaşam şekli gibi algılanmaktadır, onun için bu şiir Azerbaycan'ı yaşadığını, duyduğunu, hissettiğini, okuduğunu, yazdığını ifade şeklidir.

Yine bu şiirde de diğer şiirlerde olduğu gibi Azerî türküleri, Dede Korkut'un emaneti arı Türkçe gibi millî ve kültürel unsurların ortaklığından söz edilir ve Azerbaycan'a olan hasret yinelenir. Bu hasreti ancak bir Türk'ün anlayabileceği vurgulanır.

Şair Türkiye'de doğup, Hazar denizine dökülen Aras nehrine karışarak Azerbaycan'a ulaşmayı arzular. Bu özlemle sesini, Bâkiler'in dostları olan ünlü Azerî edebiyatçılar şair Bahtiyar Vahapzade'ye, Şahmar Ekberzade'ye, hikâyeci Anar'a duyurmak ister:

"Götür beni Aras! Al beni Hazar

Türk'ü Türk'ten başka şimdi kim anlar?

Yaram derin, merhemim yok, vaktim dar…

Bir destan yazar gibi yaz beni Anar!

Duy beni Bahtiyar! Duy beni Şahmar!" (H. Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır, s.211)

Şahmar'ı, Anar'ı samimiyetiyle, heyecanlarıyla; Bahtiyar Vahapzade'yi de ihtişamıyla yüceltir. Aras da şair için sembolik bir değere sahiptir. Şair bunu şöyle belirtir: *"Bizim yurdumuzdan köpüre köpüre akarak, Azerbaycan toprağına ulaşıyor. Sonra, yorgun bir sevdâlı gibi Hazar'ın koynuna sokuluyor. Şimdi, bu güzel akşam karanlığında, Hazar'da böyle çırpınan, sonra gelip, Azerbaycan toprağını öpen bu dalgalar var ya, bunlar milyonlarca Anadolu Türk'ünün yürekleri demektir."*[185]

Şair, Azerbaycan'a duyduğu hasret nedeniyle kendini Hz. Yakup'a benzetir. Yıllarca Azerbaycan'a hasretle yaşayan şair, çevresindeki her şeyde, okuduğu ayetlerde, bayrağı dalgalandıran rüzgârda hep Azerbaycan'ı görür.

[185] AYBŞ, s.139

Şairi bir gaza, bir akın, bir hücum hazırlığı içinde görürüz. Yine kılıçlardan, atlardan bahseder. Artık geçen zamana tahammül yoktur, kavuşma anının bir an önce gelmesi istenmektedir. Azerbaycan onun için bir sevgilidir. Bâkiler, bu kavuşma anı için bir vaat niteliğinde yemin eder:

"*Düşlerime yağan kardır*

Boynu bükük bir diyardır

Yârdır…

Ağzı köpüren atlar üstüne yeminim vardır

Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır." (H. Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır, s.212)

1.5.4. Irak Türkmenleri

Bâkiler, Irak Türkmenlerinin gördükleri zulümlere, eziyetlere ve uğradıkları katliamlara da kayıtsız kalamaz. 1958'de Irak'ta Haşimîlerin monarşik hükümdarlığının kaldırılması ve 1959'da cumhuriyetin ilan edilmesiyle sonuçlanan devrim, sosyalizmin ve etnik milliyetçiliğin yükselmesi, 14 Nisan 1959'da Kerkük'te soykırıma varacak derecede bir katliama yol açmıştır. Bu devrimin yaşattığı kanlı atmosfer, sosyalizm ile faşizmin Irak'ta doruk noktasını bulmasına sebep olmuş ve bir sonraki adım olarak Irak, BAAS rejiminin hâkimiyeti altına girmiştir.[186]

Irak'ta düzenin bozulmasıyla birlikte, yaşamak zorlaşmış ve sosyalist-faşist güçler ezan seslerini susturmuşlardır. Böylelikle Irak'ta devrimi gerçekleştirenlerin

[186] William L. Cleveland, **Modern Ortadoğu Tarihi**, çev. Mehmet Harmancı, Agora Kitaplığı, 2008, s.363-366.

ve Araplardan başkasını Irak'ta görmek istemeyenlerin faşist düşünceleri pratiğe dökülmeye başlar.

Müslüman'ın Müslüman'ı kırması, Hz. Muhammed'in asla hoşlanmayacağı, üzüleceği, endişe ve üzüntü duyacağı bir durum iken sosyalist-faşist topluluk Türk İslam toplumunun en seçkin topluluklarından olan Irak Türkmenlerine ölüm saçar. Masumların uğradığı işte bu zulümün, Bâkiler'e peygamberi bile kabrinde ağlatacağını düşündürür:

"*Bir gece Kerkük'te vurdular beni.*

Geçti sokaklardan bir kızıl ordu.

İslâm'ı ve Türk'ü vuruyordu kurşunlar

Peygamber kabrinde ağlıyordu." (H. Kerkük Ağıtı, s.205)

Olayların henüz başlangıcında öldürülen kahveci Osman Hıdır'ın, öldürüldükten sonra cesedi sokaklarda sürüklenmiştir.[187] Şair, "*Çıplak ayaklı ve çıplak kafalı*" adamlar tabiriyle faşist ve bedevî Arapları çağrıştırmak istemiştir:

"*Ama çıplak ayaklı ve çıplak kafalı adamlar*

Beni sokak sokak sürüklüyordu." (H. Kerkük Ağıtı, s.205)

Saldırıların akabinde sokağa çıkma yasağı ilan edilir. Bu yasağın amacı Türkmenleri evlerinden alarak işkence ile öldürmektir. İkinci Kolordu'nun askerleri öldürdükleri Türkmenlerin cesetlerini yerlerde bırakmış, bazı Türkmenleri ise diri diri elektrik direklerine asmıştır:

[187] Suphi Saatçi, "Kerkük Katliamı (14 Temmuz 1959)", **Türk Yurdu**, C. 26, S. 228, Ağustos 2006.

"*Benim kafam kanıyordu kaldırım taşlarında*

Evim barkım yanıyordu.

Ve benim cesedim kanlı bir bayrak gibi

Demir direklerde sallanıyordu." (H. Kerkük Ağıtı, s.205)

Ata Bey olarak anılan Albay Ata Hayrullah, ordu mensubu olmasına rağmen Türkmen olduğu için öldürülür. Taşköprü ise Osmanlı'nın Kerkük'ü ihya etmek için yaptırdığı tarihî bir yapıdır ve sosyalist Irak yönetimi tarafından siyasî gerekçelerle yıktırılmıştır:

"*Vurdular mı Ata Bey'i arkadan?*

Yıktılar mı Taş Köprü'yü bir gece?" (H. Kerkük Ağıtı, s.206)

Şairin, tarihî realitelere dayanan bu mısralardan sonra tahammülü kalmaz ve Türk kültürü ve kimliği ile ilgili motifleri, çağrışımları kurarak adeta bütün Türkleri göreve davet eder. Bu görev, bütün Türklerin birleşmesi ve Türkmen kardeşleri için kahramanca çarpışmasıdır. Bizi bir millet yapan kültürel değerler, bizi tekrar bir araya getirebilir ve atalarımızın yaptıkları gibi zulmü, eziyeti kardeşlerinin üzerinden kaldırabilme gücünü bize tekrar verebilir. Bu Türk milletinin tarihî ve kültürel genlerinde olan bir şeydir. Şair işte bu mantıkla hareket ederek ya canını verecek ya da kardeşlerini:

"Ses versem bir sabah Bozkurt sesine

Aksa yollarına içimdeki kan,

Ya tutup kaldırsam sizi oradan

Ya düşsem toprağa erkekçesine." (H. Kerkük Ağıtı, s.206)

mısralarında dediği gibi, içindeki Bozkurt'un sesini dinleyerek Türk milletini bu zulümden Ergenekon destanında olduğu gibi çıkaracak, kurtaracaktır.

31 Ağustos 1996 Erbil Katliamı'nı anlattığı şiiri "Erbil Ağıtı"nda, Barzani'nin kuvvetleri, Saddam'la iş birliği yaparak Türkmenleri yıldırma politikası ekseninde, suçsuz masum Türkmenleri Saddam kuvvetlerine teslim etmiş, Erbil'de Türkçe yayın yapan televizyon ve gazetelere el koymuş, sokağa çıkan Türkmenleri kurşuna dizmişlerdir.[188] Bu Irak'taki Türk varlığını bitirmeye yönelik, faşistçe bir harekettir.

Türkmenler masum, sahipsiz, kimsesiz ve mazlum insanlardır. Tarihte defalarca kıyıma, kırıma, katliama uğramışlardır ve sürekli bunun korkusunu ve endişesini duymuşlardır:

"*Biz Türkmeniz, sahipsiziz, silahsızız üstelik*

Aman dedim; yine mi bize ölüm fermanı?" (H. Erbil Ağıtı, s.217)

Erbil'de bütün yollar kesilmiş, köşe başlarına kanlı tuzaklar kurulmuştur. Peşmergeler yolda gördükleri Türkmenleri öldürmekte tereddüt etmemişlerdir. Türkmenlerin evlerini yakıp, dükkânlarını yağmalamışlardır. Çocukları bile acımadan, vahşice katletmişlerdir. Artık Irak'ta hakkın ve hukukun aranmadığını, topluma, ülkeye faydalı ve zararsız olan bir topluluk olan Türkmenlerin işledikleri

[188] Sadun Köprülü, "Mesut Barzani ve Erbil Katliamı", http://www.turkmensani.com/haberler/koseyazisi.aspx?dil=1055&metin=2009083112 (Erişim Tarihi: 25.05.2010)

tek suçun Türkmen olmak olduğunu söyler. Bu etnisite görüşü ve akabinde gelen ırkçı muameleler Türkmen nüfusuna yönelik bir soykırım girişimidir:

"*Artık ne insanlık, ne hukuk, ne hak…*

Biz ki burada elimiz arkamızda gezmedik

Bir şaşkın karıncayı bile ezmedik

Suçumuz Türk olmak, Müslüman olmak." (H. Erbil Ağıtı, s.218)

Bu soykırım girişimine ve sistematik hale getirilmek istenen katliamlarla Türkmenleri yok etmek isteyen faşist Arap-Kürt toplumuna karşı insanlığın ve insan hakları savunucusu olduğunu iddia eden kimselerin hiç sesi çıkmaz. Çünkü Batı ve Batı'nın kendi hesabına kullandığı kalemleri, bir doğuluya, bilhassa bir Türk'e insan nazarıyla bakmamakta, onların varlığını asla önemsememektedir. Türkmenler söz konusu olunca sağır ve dilsiz kesilmektedirler. "etimizi yiyenler" ifadesi Ata Hayrullah'ın cesedinin parçalanarak satıldığını, köpeklere yedirildiğini hatırlatan bir ifadedir:

"*Utansın Erbil'de etimizi yiyenler*

Utansın insanlık, vicdânı varsa.

Bu zulmü, Batının terazisi tartarsa

Yere batsın orada "insan hakları" diyenler." (H. Erbil Ağıtı, s.218)

Türkmenlerin yegâne dayanağı olan Türkiye de barış taraftarı politikalarıyla birçok yabancıya, Saddam zulmünden kaçan Kürtlere sınırlarını açmış, birçok

katliama da dur demiştir. Şair, bu denge politikaları eksenine Türkmenler ile Türkiye Türkleri arasındaki kardeşlik bağlarının dâhil olmadığını söyler:

"Kar yağıyor biteviye güvendiğimiz dağlara

Kimse gecemize bir mum yakmıyor

"Yurtta sulh! Cihanda sulh!" "kardeşlik" diye diye

Yüzbinlerce yabancıya sahip çıkan Türkiye

Bizim yüzümüze dönüp bakmıyor." (H. Erbil Ağıtı, s.219)

Şair, Türkiye'yi de bu katliama göz yumduğu için suçlu kabul eder ve bunu söylemekten asla çekinmez. Bâkiler'in milliyetçi duruşu, sonuna kadar devletçi olan milliyetçilikten farklı olarak, yeri geldiğinde devleti yanlış uygulamaları yüzünden eleştirmeyi de gerektirecek bir anlayışı içerir.

1.5.5. Türkistan

Türkistan, şairin önemle üzerinde durduğu bir diğer Türk coğrafyasıdır. Türkistan'ın Türk tarihi ve medeniyetinin beşiği olduğu zamanları görmüş gibi oraya sahip çıkan Bâkiler, Türklerin anayurdu Türkistan'a Rusların vermiş oldukları zararı da, Türkistan'a ilgisiz kalan aydın kabul edilen kimseleri de göz önünde bulundurur. Derinlikli bir bakışla Türk tarihi ve kültürüne dair izleri, Türkistan'ın Türk İslam yurdu olması münasebetiyle, diğer şiirlerinde de olduğu gibi, manevî bir duyarlılıkla ele alır ve Türklüğü İslamiyet'le bir arada Türkistan'da hisseder.

"Türkistan" adlı şiirinde Bâkiler, yukarıda değindiğimiz şekilde Türkistan'ı anlatır. Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamiyet'in Türkler arasında yaygınlaşmasında çok büyük etkisi olan Ahmed Yesevî'yi ve Horasan erenlerini,

Türkistan'ı yeniden hür bir Türk vatanı olması hususunda inanç ve umutları yeşertecek bir unsur olarak görür. Onlar, insanların gönüllerini yeniden açacaklar ve Türkistan yeniden bağımsız olacaktır.

Şair, Türkistan'ın güzel doğasına, sıcak insanlarına aldanarak bu güzel yurdu hür sandığını söyler. Ancak Türkistan, bütün unsurlarıyla Sovyetler tarafından işgal edilmiş, yağmalanmış bir ülkedir. Şair, bütün içtenliğiyle Allah'tan bir gün hür Türkistan'ın toprağına, kardeş toprağına uzanır gibi uzanabilmek ümidindedir:

"Tanrım, bir gün acaba diyebilecek miyim?

Vuslatın yüzüme nakışladığı nurla

Bir kardeş bahçesine uzanır gibi huzurla

Türkistan'ın toprağına uzandım." (H. Türkistan, s.216)

"Sevmek" adlı şiirde Bâkiler'in Türkistan'ı nazlı bir sevgiliyi severmiş gibi sevdiğini, onu sevmeyenlere de düşman olduğunu görüyoruz. Bu sevgi onu, uzun yolculularla, çılgın düşüncelerle, türküler söyleyerek, yasaklara ve suçlamalara rağmen Türkistan'ın yollarına düşmeye, onu düşünmeye iter. Türkistan'ı Türk toprağı yapmak için, onu korumak için mücadele ederken canlarını feda etmiş kağanları, komutanları, askerleri de sevgiyle anar. Türkistan'ı anlayabilmiş kimseleri, Türkistan'ın acılarına kulak verenleri de aynı hassasiyet ile sever:

"Ne kağanlar, hükümdarlar öldü uğruna

Ben senin uğrunda, öleni seviyorum."(H. Sevmek, s.223)

Bu sevgi salt o topraklara ve o topraklarda önceden yaşamış olan atalara değildir, Türkistan'ı seven insanları da, oradan gelenleri de, orada yaşayanları da kapsar.

1.5.6. Balkanlar

Balkanlar, çok uzun süre Osmanlı yönetiminde kalmış, Osmanlı tarafından bayındır hale getirilmiş Türk topraklarıydı. Balkan Savaşları sonrası Balkanların tamamen Türk hâkimiyetinden çıkmasıyla geriye, orada azınlık konumunda olan Türkler ve Türk yapıtları kalmıştır.

Evlad-ı fatihan şehirlerinden olan, Rumeli toprağı "Üsküp", bütün kasıtlı tahribata rağmen Osmanlı kültür ve medeniyetinin izlerini taşımaktadır. "Üsküp" şiiri, Bâkiler'in Üsküp'e yaptığı gezinin[189] şairde bıraktığı duygusal izlenimlerle yazılmış gibidir. Yahya Kemal'in memleketi olan Üsküp'e karşı olan duyarlılığıyla bağdaştırabileceğimiz bir tavırla anlatılmıştır. Şair, Türk mimarisinin örneklerinden Fatih Köprüsü'nü, Burmalı Câmii'ni, Kurşunlu Han'ı, Bakırcılar'ı, Çifte Hamam'ı, Murat Hüdâvendigâr Türbesi'ni görünce Üsküp'e âşık olur. Onu mimari yönleriyle İstanbul'a ve fizikî yönleriyle Bursa'ya benzetir:

"*Bir yanım İstanbul, bir yanım Bursa*

Çeşmeler, kubbeler, kervansaraylar…" (H. Üsküp, s.213)

Bâkiler, bu topraklara duyduğu sevgiye sınır çizmez, çünkü Türk kültür ve medeniyetinin ruhunu Üsküp'te görür. Üsküp'ün Türk hâkimiyeti altında bulunmaması sebebiyle, buralardan hüzün de duyar. Bu şiir, bir bakıma şairin "Üsküp'ten Kosova'ya" adlı kitabının manzum özeti gibidir.

[189] Geniş bilgi için bk. *Üsküp'ten Kosova'ya*.

1.6. Tarihî Konular

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirinde tarihî konular Fatih Sultan Mehmet devrini ve özellikle de İstanbul'un fethini kapsamaktadır. Bâkiler, Türk tarihini bütüncül bir yaklaşımla ele alır. Türk tarihinden parçalar işlememiştir ancak bazı tarihî motiflere, kişilere ve olaylara kısaca yer vermiştir. Örneğin Türk topraklarından bahsederken oraların bugününü ve belleğini Türk tarih ve medeniyetinin oluşturduğunu sürekli ifade eder. Ancak Bâkiler çoğunlukla bugünün şiirini yazdığından ötürü tarihî konulardaki şiirleri genel anlamda İstanbul'un fethiyle kısıtlı kalmıştır.

1.6.1. İstanbul'un Fethi

Bâkiler, Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un fethi üzerine yazdığı şiirlerini, *Harman*'da "Destanlar İçinde İstanbul" başlığı altında toplamış ve kronolojik olarak sıralamıştır. Şairin önceki söyleşilerinde kitaplaştırmak istediği fetih şiirleri bir kitap hacmine ulaşmadığı için basılmaz. Şair bu bölüme verdiği adı, bastırmak istediği kitabı için düşünmüştür.[190]

Bâkiler'in bu başlık altında değerlendireceğimiz şiirleri çok yönlü bir fetih panoramasına dayanmakla beraber, şiirlerde hamasî bir söylemin belirgin bir şekilde ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Şair, Şehzade Mehmed'in doğumunu, yetişme tarzını, eğitimini, tahta çıkışını, II. Mehmed'in hocası Akşemseddin'i ve onun padişaha aşıladığı fetih ruhunu, maneviyatını, fethe iştirak eden askerleri, yeniçerileri, sipahileri, fethin gerçekleşmesinde önemli rol oynayan topları, Hz. Muhammed'in İstanbul'un fethini müjdelediği hadis-i şerifi etrafında kurgulamış ve destansı bir şekilde ifade etmiştir. Bu bölümde şiirlerin içeriği, şairin fethe karşı duyarlılığının bir yansıması olarak salt Fatih Sultan Mehmed eksenli değildir. Askerî,

[190]Dilek Elçin, "Şair Yavuz Bülent Bâkiler'le Bir Konuşma", **Türk Kültürü**, Yıl 14, S. 160, Şubat 1976, s. 237.

ilmî, siyasî, manevî bütün yönleriyle fetih hadisesi ele alınmıştır. Belli bir kurguya ve kronolojik çizgiye dayanarak ele alınan şiirler, şairin İstanbul'un fethini manevî dünyasında algıladığı biçimde aktarması, onun, fethin arka planındaki siyasî gerekçeleri arka plana atmasına ve İstanbul'un fethini daha çok dinî bir hadise olarak, Türk-İslam tefekkürününbir köşe taşı olarak değerlendirmesine yol açar. Bu İstanbul'un fethi üzerine destan niteliğinde şiirler yazan birçok Türk şairinin de anlayışıyla ortaktır. Bununla birlikte Canatak, Türk şiirinde Türk tarihine yönelişi Türk Tarih Tezi ve Türkçülük hareketleri olmak üzere iki ana sebebe bağlamıştır.[191] Ancak Bâkiler'in fetih konulu şiirlerinin ana örgesi ve dayanak noktası yukarıda da belirtildiği gibi salt Türk milliyetçiliği değil, bununla harmanlanmış İslamî düşüncedir

Bâkiler'in fetih şiirleri yazmaya başlamasında en büyük etkenlerden biri, İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü kutlamalarını bizzat yaşaması ve babasının kendisine hediye ettiği Gökhan Evliyâoğlu'nun "*Kostantiniyye Kızılelması*" adlı kitabıdır.[192] Şair, İstanbul'un fethini Türk milleti için bir gurur kaynağı, İslam dünyası içinde Türk milletinin kazanmış olduğu bir şeref olarak görmektedir. Bu hassasiyet zaten millî ve dinî duyguları çok yoğun olan, Türkçü bir şair olan Yavuz Bülent Bâkiler'i fetih şiirleri yazmaya iter. Bâkiler, yazdığı fetih şiirlerini çeşitli ortamlarda edebiyatseverlere okur. Özellikle Ârif Nihat Asya ve Enver Behnan Şapolyo[193], Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirleri üzerinde düzeltmeler yapmışlar ve şairin bu şiirlerini birtakım tarihî gerçeklere dayandırması konusunda telkinlerde ve uyarılarda bulunmuşlardır. Bâkiler'in de sık sık röportajlarında belirttiği gibi:

[191] Canatak, agm., s.207.
[192] Ek I
[193] Özcan, age., s. 281.

"Gözlerini yumsa bir an

Bir sigara yoksa sonra karşısında duman duman

Birkaç yudum kahve içse fincanında ayan beyan

Bizansı görür fal gibi."

şeklinde yazdığı *Padişah* şiirinde düştüğü anakronizmi Ârif Nihat fark etmiş, Fatih'in döneminde sigaranın ve kahvenin bilinmediğini, bunların Osmanlıya en az yüz sene sonra geldiğini söyleyerek şaire şiirini düzeltmesini tavsiye etmiştir. Ayrıca Ârif Nihat, yeniçerilerin ata bindiğini yazan şairi şiddetle tenkit ederek yanlışlarını düzeltmesini sağlamıştır. Tarihî gerçekler tam olarak bilinemeden tarih şiiri yazılamayacağını anlayan şair, hem gönlünün bu konudan geçmesiyle hem de başka konular üzerine yoğunlaşması sebebiyle şiirlerini kitaplaştırmamıştır. [194]

Şair bu düzeltmelere rağmen şiirlerinin bir kısmında tekrar anakronizme düşmüştür. "Üç Yeniçeri" adlı şiirde geçen yeniçeriler "*Sivaslı Recep, Bursalı Ömer, Manisalı Fahreddin*" şairin o dönemki ocak sistemine ve devlet sınırlarına net bir şekilde dikkat etmediğinin göstergesidir. Şair, Sivaslı olmasından ötürü şiirinde geçen bir yeniçeriyi Sivaslı olarak tanıtır. Ancak Sivas, fethin gerçekleştiği yıllarda kısmen Osmanlı, kısmen de Karakoyunlular Devleti'nin hâkimiyeti altındaydı. Yeniçeri Ocağı, 15. yüzyılda genellikle savaş esirlerinin beşte birinin Anadolu'da Türk çiftisinin hizmetine verilerek Türkçeyi, Türk ve Müslüman adetlerini öğrendikten üç beş sene sonra ocağa teslim edilen yeniçerilerden oluşuyordu.[195]

[194] Ek 1

[195] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları I**, TTK, 1943, s.146.

Ocak Edirne'nin fethine müteakip kurulmuş, pençik denilen ve beşte bir olarak alınan esirlerle kurulmuştu.[196]

Sivaslı Recep'in savaş esiri bir yeniçeri olduğunu varsaysak bile yeniçeri ocağına esir ve devşirme alınmasının geçirdiği evreye ve pençiğe göre alınan gayr-i Müslim tebaanın genellikle Rumelili olduğunu[197] göz önünde tuttuğumuzda bu ihtimal ortadan kalkmış olur.

Başka bir yerde ise ufak bir zaman kayması göze çarpmaktadır. II. Mehmed, fatih ünvanını İstanbul'u fethettikten sonra almış ve hadis-i şerif ile yüceltilen padişah olarak anılmıştır. Bâkiler ise

"*Bir hadis-i şerifle övülerek yücelmiş*

Edirne'den kırk bin yiğitle çıkıp gelmiş

Bıyıkları daha yeni düzelmiş

Bakışı masal gibi." (H. Pâdişah, s.230)

mısralarıyla II. Mehmed'i henüz İstanbul'u fethedip de Hz. Muhammed'in iltifatına mazhar olmadan önce yücelmiş kabul etmektedir. Ayrıca:

"*Bir gün sen geleceksin aklımıza şehzadem*

Tarih dersi denilince." (H. Şehzâdem, s.229)

mısralarında da zaman kayması mevcuttur.

[196] age., 146
[197] age., 151

Bâkiler'in fetih şiirleri, kitapta zaman bakımından sıralanmıştır. Şairin ilk olarak ele aldığı Şehzade Mehmed'in doğumudur. "Şehzade Mehmed'in Doğumuna Şiir" adlı şiirinde, şair ilk önce Bursa'da köklerini iyice kuvvetlendirmiş olan Osmanlı Devleti'ni çınar ağacına benzetir. Bu çınarın, Şehzade Mehmed'e karşı merhametli ve sevgi dolu olduğunu söyler. Bu alegori, Şehzade Mehmed'in devleti temsil eden bu çınarı daha da büyütecek, köklenmesine, dallanmasına vesile olacak kişi olmasına işaret eder. Onun doğumunu sevinçle karşılıyor olması hem buna hem de hanedanın yeni bir şehzadeye kavuştuğu için sevinmesine yorulabilir:

"-*Ben bir koca çınarım Bursa topraklarında*

Boy verdim içinde en serin rüzgârların

Oturup oynamasın gölgesinde duvarların

Benim serinliğimde büyüsün güzel şehzadem

Alın götürün dallarımı, yapraklarımı

Alın götürün yapraklarımı." (H. Şehzade Mehmed'in Doğumuna Şiir, s.227)

Devletin bütün bireyleri, şehzadenin doğumunu büyük mutlulukla karşılamışlardır. Horasandan gelen, Osmanlı'nın manevî kimliğini temsil eden derviş de şehzadenin doğumuna sevinir. Horasan'dan, Türkistan'dan Anadolu'ya gelen dervişler sayesinde Anadolu'da İslamiyet yaygınlaşmış ve Osmanlı'nın temelinde yatan İslamî fütuhat felsefesi de yine bu alperenler sayesinde oluşmuştur. İşte bu sebeple derviş, İstanbul'u fethederek Hz. Muhammed'in övgüsüne mazhar olacak şehzadenin doğumuna sevinir:

"*-Horasan'dan çıkıp geldim; ben bir dervişim*

Bir aydınlık düş gördüm gece yarısı

Saçım sakalım beyaz, ellerim altın sarısı

Alnından öpmeliyim küçücük şehzademin

Alın götürün dualardan dudaklarımı

Alın götürün dudaklarımı." (H. Şehzade Mehmed'in Doğumuna Şiir, s.227)

Şehzade Mehmed'in eğitimi ve yetişmesinde beslendiği kaynakları anlatan şiir olan "Şehzâdem", onun nasıl planlı bir şekilde, sıradan olmayan bir eğitimden geçirildiğini konu alır. Şehzade Mehmed, hem iyi bir komutan, hem iyi bir yönetici, hem iyi bir âlim, hem de iyi bir sanatkâr olarak yetiştirilecek ve birçok dili bir arada öğrenecektir:

"*Kalem de tutacaksın, kılıç da, gül de*

Okuyacaksın medrese medrese.

Yeni diller gerek sana Türkçeden başka:

Arapça, Farsça, Lâtince!" (H. Şehzâdem, s.229)

Arapça ve Farsça Fatih'in çok iyi bir şekilde öğrendiği lisanlardır. Ama onun Latinceye, Süheyl Ünver'in tespitine göre ihtiyacı yoktu. Bilip bilmediği net olarak

belli değildir ve bu kitaplığında Latince metinlerin sayısının çok az olmasıyla açıklanabilir. Belki Fatih'in, ilmî kitaplarda birtakım Latince ve Yunanca terimleri biliyor olma ihtimali vardır.[198]

Fatih, sanata ve sanatkârlara oldukça büyük önem veren, mükemmel bir divanı da bulunan, İran ve Arap edebiyatını çok iyi bilen bir sanatkârdır.[199] Şair bu yönüne:

"*İnce sazlar gibi coşkun şiirler yazacaksın*

Arûz veznini bilince." (H. Şehzâdem, s.229)

Fetih şiirlerinin genelinde bir merak unsuru olarak belirlenmiş olan "sır", Şehzâde Mehmed'in gençliğinde zihnini meşgul etmeye başlayan bir meseleye işaret eder:

"*Seni senden alıp giden bir büyük sırrı*

Kimse bilmeyecek önce

Savuracak sonra seni Bizans'a doğru

Saçaklarını döven düşünce." (H. Şehzâdem, s.229)

Bu sır, şehzadeyi Bizans'a yöneltmektedir, bu mısrada okuyucuya sırrın İstanbul'un fethi olduğu sezdirilmiş ve merak unsuru da kaybolmuştur.

"Pâdişah" adlı şiirde Bâkiler, II. Mehmed'in padişah olarak vasıflarını yüceltmekte ve onu idealize etmektedir. Fethi gerçekleştiren komutanın sıradan

[198] A. Süheyl Ünver, "İlim ve Sanat Tarihimizde Fâtih Sultan Mehmed", **Türkler Ansiklopedisi**, C. 11, Ankara 2002, s.212.
[199] agy

vasıflardan uzak olması, destanlardaki idealize edilen kişilerle paralel özellikler göstermesi söz konusudur. Tek fark, II. Mehmed, olağanüstü özellikler göstermez, fizik ötesi davranışlar sergilemez. Dış gerçekliğe bağlı bir şekilde gelişim gösterir.

Yedi sancağın yedi tepeye dikilmesi, İstanbul'un fethinin yaklaştığını haber vermektedir. Sancak, Osmanlı'nın ve İslam'ın hâkimiyetinin sembolüdür:

"*Yedi sancak dikeceğiz yedi tepeye*

Sancaklar hilâl gibi…" (H. Pâdişah, s.230)

"Her Şey Fetih Hazırlığında" şiirinde ise Fatih'in yaptığı fetih hazırlıkları konu alınır. Zaferin mutlak kazanılacağına inanmış olan askerler, komutanlar ve Fatih tasvir edilir. Fatih, fethin manevî hazzını, askerlerinin çabalarıyla daha da büyük bir şekilde almaktadır. Bir taraftan fethi, diğer taraftan zaferle birlikte Hz. Muhammed'in övgüsüne mazhar olacağı hadis-i şerifi düşünür:

"Sıvazlar sakalını gülümseyerek Hünkâr

Pırıl pırıl hadîs-i şerifler geçer aklından" (H. Her Şey Fetih Hazırlığında, s.231)

Fatih'in nazarında, şair, fethin sürekli manevî ve dinî niteliği sürekli ön plana çıkarır. Şairin kendi dünyasındaki fetih tasavvuru bu şekildedir. Onun için Fatih, uykusuz gecelerin karanlığı, fethin sancısıyla sarılmış olmasına rağmen, "sırrın" çözülecek olması umuduyla doludur:

"*Uykusu kaçırılmış gecelerde*

Çözülür sırrı bilmecenin.

Fethin sancısına tutulur karanlıklar

Nefesi kesilir gecenin." (H. Her Şey Fetih Hazırlığında, s.232)

"Davullar" adlı şiir, fethin hazırlık safhasının artık sona ermeye başladığını ve fethe iştirak eden, zaferde payı olan diğer unsurların tanıtılmasına geçildiğini gösteren bir şiirdir. Davullarla cenk etmek, taarruza kalkmak Türk ordusunun bir geleneğidir. Fetihte ihtişamlı bir şekilde vurulacak olan davullar, askerleri coşturacak, cesaretlendirecek, yeri göğü sarsarak, gümbürdeyerek çalan davullar düşmana korku salacaktır. Davulların sesleri, Fatih'e sırrı fısıldamaktadır:

"*Bu davullar, zurnalar Türkistan'dan yadigâr*

Irlam ırlam vurulur günde beş defa.

Kırk davulun kırkında da bugün bir hâl var.

Sırrını bildim vallaha!" (H. Davullar, s.233)

Zaferin kazanılmasında rolü olan "Sipâhiler", Bâkiler'in şiirinde değindiği diğer bir unsurdur. Sipahilerin maneviyatla dolu gönülleri, ölümü tevekkülle karşılamaları, atlara olan düşkünlükleri gibi özellikleri anılır. Sipahilerin tüm mal varlıklarının atlar olduğunu, atlarla bütünleşen sipahilerin akınlardan akınlara koştuğunu ve atlarının hızı ve kuvveti sayesinde başarıya ulaştıklarını belirtir. Sipahilerin atlara duydukları sevgi, onların nal seslerini türkülere benzetmesiyle açıklanır:

"-*"Al atlar, yağız atlar, kır atlar, doru atlar*

Hız verdi, kuvvet verdi bize nefesleriniz

Kaç yeni destan yazdık sizinle yenibaştan

Türküler gibi geldi bize nal sesleriniz"" (H. Sipâhiler, s.235)

Sipahilerin bir arkadaşları şehit düştüğü zaman, onun öcünü alabilmek için daha yürekli çarpıştıklarını, arkalarında eş, çoluk çocuk bırakmadıklarını, sadece tek sahip oldukları maddî varlıkları olan atlarının geride kaldığını da vurgular. Seferde çarpışarak ölen "Şehit Sipahi Satılmış" akıncı töresine göre uğurlanır:

"*Sırmalı kaftanını akar sulara saldılar*

Dağıttı saçlarını bir serin rüzgâr

Bir beyaz kısrak kaldı Satılmıştan yadigâr

Geride bıraktığı duvaklı telli değil." (H. Şehit Sipahi Satılmış, s.236)

Fethin mimarı olan diğer unsurlardan biri de yeniçerilerdir. "Üç Yeniçeri", silahlarıyla, iri cüsseleriyle Osmanlı ordusunun ihtişamını sergilemektedirler. Yeniçeriler, er meydanında asla bir adım geri atmazlar. Yeniçeriler manevî duygularla kuşatılmışlardır:

"*Hazret-i Ali'dendir îmanları tastamam:*

Kur'an'dandır iksirleri

Allah bir, Peygamber hak Devlet-i Aliyye'de

Önlerinde Hacı Bektaş Velî pirleri." (H. Üç Yeniçeri, s.237)

"Ne ki" şairin, karşılaşılan güçlüklere karşı ümit telkin etmek amacıyla Türk tarihinin arka planını aklına getirerek, Türk milletinin kazandığı zaferleri düşünerek, hatırlayarak ümitsizliğe düşen insanların kuvvet bulduklarını anlattığı şiirdir.

Çin Seddi'nin bile durduramadığı bu millet, surlardan, kulelerden, zincirlerden yılmayacak ve sonuna kadar mücadele edecektir:

"*Durdurmaz bizi bu surlar, bu kuleler, mazgallar*

Şahit olsun sözümüze Hazret-i Allah!

Çin Seddi'ni geçmişiz biz ordularla bir sabah

Bu surlar ne ki?" (H. Ne Ki, s.239)

Haliç'e gerilen zincirler de Osmanlı ordusunu durduramayacaktır. Gemiler karadan yürütülerek bu engel de aşılacaktır. Grejuva olarak bilinen, Bizans alevi de denilen silah ise Osmanlı'yı korkutmaya yetmez. Bu savaş yeni bir Ergenekon Destanı gibi algılanmaktadır ve Türk milleti Ergenekon'dan çıkarken nasıl demirden dağı eritmişse, bu engelleri de öyle aşacaktır:

"*Yeni bir Ergenekon Destânı yazacağız*

Bu surlar, hendekler, bu kalın kara zincirler

Bu denizi tutuşturan Bizans ateşi ne ki?" (H. Ne Ki, s.240)

"Ak Şemseddin" fethin manevî yönü, perde arkasındaki mimarlarından biridir. Şaire göre onun imar ettiği manevî ortam, ettiği dualar ve niyazlar hep fethi

ruhen kuşatmıştır. Allah'a yakarışları, ordudaki ve kumandandaki tedirginliğin, korkunun, tereddüdün geçmesi içindir.

Akşemseddin ordunun moralini, duaları ve vaazlarıyla hep yüksek tutar ve askerlerin birbirlerine kenetlenmelerini sağlar. Bu manevî ve dinî derinliğiyle bilge Türk tipi olan Akşemseddin, cesareti ve huzuru askerlere aşılayarak onları gaza yolunda gayrete getirir. Bütün bunlar nasıl Fatih ordunun askerî lideriyse Akşemseddin'in de manevî lideri olması münasebetiyledir:

"*Sendendir Ak Şemseddin bu bitmeyen nur*

İçimize serin serin akseden huzur…

Huzur ki kubbelerden, minarelerden duyulur

Allahı düşünerek." (H. Ak Şemseddin, s.241)

"Ve Sonra" adlı şiirde Ulubatlı Hasan'ın Bizans surlarına Osmanlı sancağını dikişini konu alır. Bu herkesçe beklenen bir coşma anıdır. Bir zafer işareti bekleyen ümit içindeki Akşemseddin'in, Fatih'in, askerlerin fethin gerçekleşmesine dair ümitleri büyür.

Şair "Toplar" adlı şiirinde Macar top ustası Urban'ın döktüğü topların zaferde çok büyük pay sahibi olduğunu belirtir. Şair, topların varlığına olan güvenle düşmana meydan okur.

"*Artık ne ok ister bu leventler, ne de yay!*

Ey Lukas, Dimitrios, ey Nikeferos!

Dayanmaz bu topların karşısında Bigados." (H. Toplar, s.244)

Zaferin müjdesi olarak İstanbul'u çevreleyen kuvvetli surlarda bir gedik açılması, geçilmez kabul edilen İstanbul'un surlarının geçilebilir olduğunu gösterir. İstanbul surların iyiden iyiye tahrip olmasıyla Osmanlı ordusu surlardan içeri girerek şehri ele geçirir ve İstanbul'da ezan sesleri, bir şükür ifadesi olarak tekrar tekrar işitilir:

"*Yarışır gibi girdik gediklerden içeri*

Tekbirlerle, tehlillerle ezan okudu biri:

Boylu-poslu, kumral bir yeniçeri

"Daha, bir daha" dedik." (H. Açıldı Surlarda Bir Gedik, s.245)

Bâkiler'in fetih destanının son şiiri tek bir dörtlükten oluşan "Yemin" şiiridir. Bu şiirde destanın başından beri bahsedilen sırrın İstanbul'un fethine işaret eden hadis-i şerif olduğunu görürüz. Bu sırrı bölümün en başından beri bir merak unsuruyla sona kadar getirmeye çalışan Bâkiler, Fatih'in İstanbul'u almak üzere ettiği yeminin nihayete erdiğini gösterir:

"*Bir gece yarısı ayan-beyan nur gibi*

Çözülür en güzel hadisteki sır.

Sıkılır yumruklarım en büyük yeminlerle:

Ya ben Bizans'ı alırım, ya Bizans beni alır," (H. Yemin, s.246)

Şairin en baştan beri bahsettiği hadis-i şerif, Bişr el-Ğanevî'den rivayetle: "*Kostantîniyye muhakkak fethedilecektir. Onu fetheden kumandan ne güzel bir kumandandır; ve onu fetheden ordu ne güzel bir ordudur.*" şeklindeki intikal yolu sağlam sahih bir hadistir.[200]

Bâkiler'in İstanbul'un fethini konu alan şiirlerinin genel hatları bu şekildedir. Şair, tarihî gerçeklerin üzerine kendi fetih anlayışını yerleştirerek bir destan denemesine girişmiştir. Şiirlerde fethin gerçekleşmesindeki unsurların fevkaladeliği göze çarpar. Şehzade Mehmed'in yetiştirilmesindeki büyük çaba ve ilgi, fethin hazırlık aşamasında manevî ruhun oluşmasında büyük katkısı olan Ak Şemseddin başta olmak üzere Fatih'in hocaları, davullar, toplar, yeniçeriler, sipahiler bütünüyle şiire girmiştir ve surlarda açılan gedikten şehrin ele geçirilmesiyle bütün bu hazırlık safhası amacına ulaşmıştır. Sonuç olarak şairin "Destanlar İçinde İstanbul" adlı serisi, fethe manevî bir çerçeveden bakan ama tarihî gerçekleri de yabana atmayan, şiirsel açıdan zayıf şiirlerle örülmüştür diyebiliriz.

2. İZLEK

İzlek, bir konunun şaire özgü bir biçimde görünüşü, yorumlanışı ve değerlendirilişi yani temidir. İzlek şairin öznel bakış açısıdır. İzlek açıkça belirtilebileceği gibi motiflerin tekrarı yoluyla da ortaya çıkabilir.[201]

İzleğin belirlenmesinde, şairin tekrarladığı anahtar kelimeler veya istenen duyguyu, düşünceyi etkili kılabilmek için sık sık tekrar ettiği çarpıcı ifadeler olarak açıklayabileceğimiz ana örge, bize yardımcı olabilir.[202]

---

[200] Ali Yardım, "Türk'ün Şeref Madalyası: Fetih Hadîsi", **Türkler Ansiklopedisi**, C.11, Ankara 2002, s.90.
[201] Çetin, age., 2004, s.15
[202] age, s.16.

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinin izleği genellikle tekrar ettiği kelime ve kelime grupları vasıtasıyla algılanabilmekte. Şairin ele aldığı konuları sunuşunda takındığı dinî ve millî tavır kullandığı kelimelerden açıkça ortaya çıkar. Bahsedilen dinî izleği belirginleştiren anahtar kelime "mübarek"tir. Örneğin şair, anne konusunu işlerken annelerin kutsal birer varlık olduğunu, onların manevi yönünün etraflarına saçtıkları huzuru, İslam inancı ile muhafazakâr bir yaşam sürdüklerini, dindarca yaşayışlarını vurgulamak amacıyla şair anneleri "mübarek" kelimesiyle niteler. Annelere izafe ettiği ilahî niteliği en iyi vurgulayan kelime de budur. Şair, yaptıkları mimarî eserlerle Anadolu'yu ihya eden mimarlara, sanatkârlara da mübareklik izafe eder. Anadolu Mezarlıkları şiirinde "*ey mübarek usta eller*"[203] diyerek her biri bir sanat eseri addedilebilecek nitelikte olan İstanbul mezarlıklarındaki lahitleri ve taşları yapan ustaları, sanatkârları över. Şaire göre onlar bu sanatın güzelliğini, görkemini ve zarafetini İslam inancından almaktadırlar. Şair çocuklar için de yine mübarek sıfatını kullanır. Çocuklar İslamiyet'te bir evin huzuru, neşesi, bereketi olarak kabul edilmeleriyle, masumiyetleriyle ve günahsız olmalarıyla bu vasıf onlara izafe edilir. Bilge Kağan, Tonyukuk ve Kül Tigin için de mübarek sıfatını kullanır. Şair İslam inancını çağrıştıracak birçok kelime ve deyim kullanmıştır. İslamiyet'in en mühim lafızlarından biri olan, her işin, ibadetin başında söylenmesi gereken "Besmele", Bâkiler'in şiirinde Anadolu insanının Müslümanlığını vurgularken kullanılan çok önemli bir anahtar kelimedir. Anadolu insanının kanaatkârlığını belirtirken "peygamber sofrası"[204], Sivas'tan bahsederken "türbede kandil gibi yanan şehir"[205] gibi birçok dinî çağrışım içeren kelime grupları kullanarak şair İslâmî duyarlılığını ortaya koyar. Bu duyarlılık metafizik anlamda değildir, dinin hislerle kavrandığı,

[203] H. s.47
[204] H. s.33.
[205] H. Sivas Hasreti, s.71.

yürekten yaşandığı, dinin toplumsal hayatı etkilediği, biçimlendirdiği noktada artan ürperişlerin ve hayranlığın getirdiği bir duyarlılıktır.

Şairin millî bakış açısını ise destan, destan yazmak, türküler, bayrak, yiğitlik gibi millî duyguları ve kahramanlığı yansıtan kelimelere çok sık yer verir. Özellikle "destan" kelimesini şiirlerinde yoğun ve yaygın olarak kullanmıştır. Destanlar, Türk edebiyatının ilk aşamalarında en yaygın tür olmakla beraber, millet olarak etkilenilen toplumsal olayların olağanüstü motifler eşliğinde anlatıldığı, millî bilincin ve belleğin kodlandığı bir medeniyet unsurudur. Şair, bizim millî varlığımızı sürdürebilme kabiliyetimizi yansıtan destanları, örneğin Ergenekon Destanı'nı, şiirlerinde yer yer ön plana çıkarır. Bunun yanında destan yazmak deyimi; çileli Türk topluluklarının destanının yazılması, fakir Anadolu insanını kurtarmak ve sıkıntıları aşmak için Türk milletinin yeni baştan destan yazacak olması, anaların yüreklerinin destanlar gibi sımsıcak olması, Antepli Şâhin, sipahiler gibi yiğitliğiyle öne çıkan millî kahramanların destan yazması gibi kullanımlarla millî duyarlılığını ortaya koyar. Bâkiler'in destan kelimesini, gelenekselleşen ve nesilden nesle aktarılan toplumsal kişiliğimizin, tavrımızın ve niteliğimizin bütün insanlık karşısında olağanüstülüğünü ve özgünlüğünü özellikle vurgulamak için seçtiği düşünülebilir. Türküleri de Bâkiler, aynı doğrultuda, Türk toplumunun millî ve kültürel kimliğiyle yaşayışı arasındaki sıkı bağların sanata yansıması kabul ederek, millî hassasiyetlerin ve duyarlılığın yaşatıldığı bir unsur olarak algılanmasını sağlamıştır. Millete karakterini veren değerlerin tümü, Bâkiler'in millî renklere önem veren, onlardan sonsuz zevk duyan süzgecinden geçerek duygulu bir söyleyişle okuyucuya sunulur. Bu kökleri Türkistan'a dayanan, Anadolu'da dallanıp budaklanan Türk-İslam

medeniyetine mensup olmanın getirdiği gururun okuyucuya takdim edilmesidir. Şairin bütün şiirleri bu dinî ve millî bakış açısıyla kurulmuş ve örülmüştür.

Şair Anadolu konusunda Anadolu'nun bakımsızlığını ve güzelliğini birlikte ele alır. Anadolu ilgisizlikten, bakımsızlıktan, devletin sorumluluğunu yerine getirmemesinden, Anadolu'nun perişan halinin Marksizm ve sosyalizm taraftarı insanlar tarafından politize edilerek sömürülmesinden bahseder. Şairin Anadolu'da asıl vurgulamak istediği şey, Anadolu'nun sadece olumlu yönlerinin yansıtılmaması, olumsuzluklarının da bizzat Anadolu'da görüldüğü gibi gösterilmesi ve bunlara Anadolu kültürü tahrip edilmeksizin sağlıklı çözüm yolları üretilmesidir. Şair, duygusal yapısı gereği özellikle olumsuzluklar üzerinde yoğunlaşır, bunlardan duyduğu acıyı, ıstırabı anlatır. Diğer yanda Müslüman Türk kültürünün geçmişe dayalı bir olgu olarak köklendiği Anadolu'nun sahip olduğu değerlerle övündüğü, gurur duyduğu mısralarla, olumsuzlukları vurguladığı mısralar iç içe geçmiştir. Şair Anadolu insanının dinî ve millî değerlerine sahip çıkan yapısıyla övünürken, bunlardan bir kısmının cehalete saplanıp kalarak kötülüğe yönelmesini şiddetle eleştirir. Ancak bütün sorunların başını çeken fakirlik ve bakımsızlık karşısında mütevekkil duruşunu bozmayan Anadolu insanı da yüceltilir. O yüzden ki Yavuz Bülent, "*bir yanda karanfil, bir yanda tezek*"[206] mısrasıyla Anadolu izleğini kuvvetli bir şekilde ortaya koyar. Ayrıca Bâkiler'in Anadolu şiirlerine seçtiği isimler de şiirlerinin izleğini belirlemede önemlidir.

Bâkiler şiirlerinde kadını kutsal bir varlık olarak görerek yüceltir. Ona şehevî nazarla bakmaz. Dolayısıyla kadınların güzelliklerini, masumiyetlerini, zarafetlerini göstermeyi tercih eder. Aşk izleğini ise konular kısmında değindiğimiz üzere şairin

[206] H. Aybala'ma Mektup, s.49.

aşkta genel tavrını oluşturan "çekingenlik"le açıklayabiliriz. Bâkiler, sevgiliye yaklaşamayacak kadar içine kapanık ve çekingen olduğundan ötürü aşkları "*yanyana dikilmiş fidanlar gibi sessiz ve aşkla*"[207] büyür. Bu şairin çektiği yalnızlığı ve aşk acısını özlü bir şekilde ifade edişidir. Aşka ahlak değerlerini göz ardı etmeden, samimiyetle yaklaşmıştır.

3. DÜŞÜNCE ve OLAY

Bâkiler'in millî duyuşu ve kültürü şiirlerinde oldukça önemsemesine rağmen, anlaşılması için kültürel altyapı gerektiren şiirler yazmamıştır. Onun şiirlerinde düşünce ve tavır siyasî değildir. Tam aksine şair, Anadolu'nun Müslüman Türk yaşayışına sahip herkes için şiirlerini yazmıştır. Her şiiri duygu şiiriymiş gibi okunabilmesine rağmen aslında altyapısında şairin millî ve dinî perspektife sahip dünya görüşünün izleri vardır. Şair, politik açıdan komünistlere, emperyalist güçlere, halkı sömüren siyasilere karşı çok sert ve kabullenmez bir tavır içindedir. Onları Türkiye'nin bugünkü siyasî açmazlarının yegane sebebi olarak görür ve onların tam aksine milliyetçi, halkın içinden gelerek ona sahip çıkan halkçı ve vatansever bir tavır takınır. Şair, tıpkı Mehmet Âkif'teki gibi milletin vicdanı olmayı tercih eder.

Şair, Anadolu'dan bahsederken pastoral şiiri çağrıştıracak nitelikte ifadeler kullanmaz. Anadolu'nun doğası Bâkiler'in şiirinde haraptır. Doğal güzellikler yok olmak üzeredir. Ağaçsız, ormansız şehirler uzayıp gidedursun, yıldan yıla erozyonla da "ata yadigârı" topraklar heba olmaktadır. Şair bu nedenle Anadolu'yu şehirden bunalmış, kendini kır yaşantısının güzelliklerine veren bir şair duyarlılığında değildir. Ancak şair, sevgililerinden bahsederken büyük şehrin maddeci anlayışa

[207] H. Geçmiş Günlerin Türküsü, s.107.

sahip, sosyetik kadınlarındansa, köylü kızı tipine[208] yakın özellikler gösteren saf, temiz, millî değerlere sahip taşra kızlarına âşıktır.

Bâkiler, dinî konularda yazmış olduğu şiirlerinde Ârif Nihat'tan, Necip Fâzıl'dan etkilenmiş olmasına rağmen, onlar gibi mistik şiirler yazmamıştır. Allah inancı yer yer mistisizme eğilimli bir tavırla işlenmiş olsa da Bâkiler'in ekseri tefekkürünü ateşleyen dinamik, bulunduğu mekânlardır. Mekândan sezgisel olarak kendine tevarüs eden Allah düşüncesi onu o mekânda bırakır. Daha ötesine doğru geçebilecek kadar yoğunlaşmaz. En çok hayret makamına kadar gider. Allah ile kul ilişkisinde kendi nefsi, kendi varlığı bir kenara itilmez. Aksine şair, kendi nefsi için bağışlanma diler ve sükûn bulmayı ümit eder.

Bâkiler'in bazı şiirleri kurgusal niteliğe sahiptir. Şair, birkaç adet manzum hikâye yazarak okuyucusunun gözünde bahsettiği konuların berraklık kazanmasını arzu etmiştir. "Kan Davası I ve II" adlı şiirlerinde Anadolu'da yaşanan, sebepsiz yere ve cehaletten ortaya çıkan bir kan davasını konu alır. Şair, belki de bizzat şahit olduğu, belki de Sivas'ta avukatlık yaptığı yıllarda davasıyla ilgilendiği bu olayı şiirleştirerek okuyucusunu Anadolu'daki cehaletin boyutları hakkında bilgilendirir. Şair Anadolu konulu şiirlerinde sürekli bahsettiği cehaleti böylece örneklendirmiş olur. "Küçük Hanım" şiir serisinde ise, önce Küçük Hanım tanıtılır. Fizikî ve psikolojik portresi sunulur. Daha sonra Küçük Hanım'ın hayallerinden bahsedilir. Batının sahte değerlerine, sosyete hayatına, burjuva âdetlerine özenen bir genç kız portresi tamamlanmış olur. En sonunda da Küçük Hanım'ın akıbeti okuyucuya açıklanır. Küçük Hanım, hayallerinin tam aksi bir konuma düştüğünü, Küçük

[208] Bk. Çetin, age., 2004, s.25

Hanım'ın akıbetinin diğer Küçük Hanım gibi olan genç kızlar için ibret olması gerektiğini söyler.

4. VARLIK

Bâkiler'in şiirlerinin genelinde varlığa iki türlü yaklaşım söz konusudur. Bunlardan biri varlığa sezgici/idealist yaklaşım, diğeri varlığa ilham kaynağı olarak yaklaşımdır. Sezgici/idealist yaklaşım, insanın sezgi gücünün, hayallerinin ve duygularının varlığı şekillendirdiği, belirlediği bir yaklaşım türüdür.[209] Bâkiler de varlığı kendi duygularıyla sentezlediği, ekseri hatıralarla birleştirdiği hayallerle, imajlarla ele alır. Örneğin:

"*Duvarlarda sülüsten, kûfiden güzellikler*

Gülümsüyor Rabbimizi, Efendimizi… " (H. Sivas'ta Eski Türk Evleri, s.73)

mısralarında şair Osmanlı hat sanatıyla yazılmış "Allah" ve "Muhammed" levhalarının gülümsediğini söylemesi öznel bir yargıdır. Levhalar tabii ki gülümsemezler. Hat levhalarının Allah ve Peygamber sevgisiyle yapılmış olduğunu düşünmenin şairde uyandırdığı genel fikir budur.

Bir diğeri de varlığa ilham kaynağı olarak yaklaşımdır. Şair, birtakım nesnelerden, varlıklardan mülhem şiirlerini kurmuş, bu varlıklar şaire bir başlangıç oluşturmuştur. Örneğin Anadolu'daki birçok nesne ve varlık şaire ilham kaynağı olmuştur. Bunlardan biri de "Anadolu Mezarlıkları" şiirinde Anadolu'nun mezarlıklarındaki bakımsız, yıkık mezar taşlarıdır. Bunlar şaire bir çıkış noktası

[209] Çetin, age, s.47

teşkil eder. Şair buradan aldığı ilhamla Anadolu'nun bakımsızlığını ve İslamî yaşayıştan uzaklaşmayı vurgular.

5. DUYGU

Bâkiler'in şiirlerinde, konular kısmında da detaylı bir şekilde değindiğimiz üzere, romantik aşk, sevgi, acıma duygusu, geçmişe, anneye ve sevgiliye özlem özlem, ümit, yalnızlık, karamsarlık duyguları hâkimdir. Ölüm konulu şiirlerinde ise ölüm, korkudan bağımsız olarak işlenir. Şair, bütün bu duyguları dinî ve millî duyarlılığının ve kimliğinin algılayışına göre aktarmıştır ve bu duyguları samimi bir tonda, lirik bir şekilde, içinden nasıl geliyorsa öyle ifade etmiştir.

6. GÖRÜNTÜ UNSURLARI

Şair, görüntüye, imgeye dayalı bir şiir anlayışına sahip değildir. İmgelere kendi meramını ifade edecek kadar yer verir. Nesnel ve öznel görüntüler şiirlerinde daha çok yer tutar. İçten ve kuvvetli söylemiyle imgeye dayanmamasından ortaya çıkan eksikliği kapatmıştır.[210]

6.1. Nesnel Görüntü

Bâkiler, Anadolu temalı şiirlerinde, Anadolu'daki olayları, olguları, varlıkları nesnel bir şekilde aktarmıştır. Şair Anadolu'yu anlatırken özellikle bu yolu tercih eder. Çünkü Bâkiler, gerçekleri nesnel bir şekilde aktararak, Marksist toplumcu gerçekçilerin anlatımından daha sağlıklı, daha iyi bir anlatım ortaya koymayı amaçlar.[211] Örnek olarak;

"Sivas'ta kerpiçten gecekondular:

Beş-on karış ancak yükselmiş yerden.

[210] **Türk Edebiyatı Tarihi**, C: IV, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 2. Baskı, Ankara, 2007, s. 106.
[211] Çetin, age., 2008, s.215.

Çatıları eskimiş tenekelerden:

Bir oda, yarım sofa, bir mutfak" (H. Sivas'ta Gecekondular, s.75)

mısralarını gösterebiliriz.

6.2. Öznel Görüntü

Bâkiler'in şiirinde öznel görüntü unsurları önemli yer tutar. Şair kendi hayal dünyasından, imgeleminden, izlenimlerinden, kendi süzgecinden geçirerek anlatır. Resimsel ve hayalî görüntülere sık sık, hayalî ve soyut görüntülere seyrek olarak yer verir.

Resimsel görüntü, şairin varlıkları oldukları gibi değil, istediği gibi, kendi ruh ve hayal dünyasının yorumlayışına göre tasvir etmesidir[212].

"*Bağırdılar kinle göğü yumruklayarak.*

Sözleri ateşten korkunç bir yalan.

Utandı bütün kuşlar kuş olduğuna

Utandı ağaçlar, utandı meydan." (H. Göğü Yumruklayanlar, s.81)

Bu mısralarda şair, birtakım komünistlerin meydanlarda slogan atmalarını, eylem yapmalarını, kamuya açık olan yerlerin art niyetlice kullanılmasından ötürü utanca düştüğünüsöyleyerek kınar. Şair, bu kimselerin boş hayaller ve kirli emeller güttüğü düşüncesini, kendi ürettiği "göğü yumruklamak" tabiriyle okuyucusuna anlatır. Sol yumruğunu havaya kaldırarak slogan atan solcuların boş hevesleri, şairin

[212] Çetin, 2004, s.79.

belki de boş konuşan insanları anlatmak için kullanılan "avurdu yelli" tabirinden ilham alarak "göğü yumruklamak" söz grubuyla anlatmıştır.

Şair, hayalî görüntülere de ölüm üzerine yazmış olduğu şiirlerde sıkça yer vermiştir. Bâkiler, ölülerin psikolojik dünyasını görmüş gibi aktararak, hayal edilebilen bir âlem sunar:

"*Bilmezsiniz siz diriler, lâcivert gecelerde*

Yıldızlarla gözgözeyiz.

Böyle geçer günlerimiz, her ne hâl ise

Biz ölüler bizbizeyiz…" (H. Gelin Kızın Ölümü, s.176)

6.3. Hareketli Görüntüler

Bâkiler fetih şiirlerinde, yeniçerilerin harp edişini anlatırken hareketli görüntü unsurlarına yer verir. Fethin hararetli savaş ortamını, yaşanan can pazarını ve fetih heyecanını okuyucusuna yansıtabilmek için yeniçerilerin düşmanı vuruşlarını ve şehit oluşlarını hareketlilik içinde sunar:

"*Nasılsa vurulur sımsıcak yüreğinden*

Yığılıp kalır biri

Vurur Sivaslı Recep, sonra Bursalı Ömer

Mazgallardan bakan iki kâfiri." (H. Üç Yeniçeri, s.238)

6.4. Soyut Görüntü

Bâkiler, şiirlerinde yer yer imgelere başvurarak şiirinin anlam katmanlarını zenginleştirmeyi amaçlamıştır. Şair, ekseri sıcak ve samimi söyleyişlerle, özgün benzetmelerle ifadesine çağrışımsal anlamlar kazandırır. Bâkiler'in şiirinde imgeler genellikle benzetmeler, kişileştirmeler ve istiareler yoluyla kurulur. Bâkiler, vurgulamak istediği düşünceleri karşıtlık içinde ele aldığı ve okuyucusuna mukayese etme imkânı tanıdığı için imgeleri de yer yer karşıtlıklar içerir.

Bâkiler'in şiirlerindeki imgelere birkaç örnek verelim.

- Her akşam minarelerde okunan ezanla beraber mavi göklerdeki varlığın büyümesi[213]: Çocukluğun verdiği zengin hayal dünyası içinde oluşmaya başlayan gökte konumlandırılmış Allah düşüncesi, ramazanda akşam ezanıyla birlikte oruçların açılmasından doğan oruçluların yüzünde beliren neşenin, manevi tatmin duygusunun idrakiyle daha da büyür. Bu yaşayış, Müslüman bir ailenin içinde yetişen çocuğu, ailenin oluşturduğu manevî havanın içine çekerek onun da Müslümanlığın güzelliklerinin farkına varmasını sağlar.

- Kimsesiz ve yoksul çocukların koparılmış başaktan farklı olmamaları[214]: Henüz ömürlerinin başında, en verimli ve güzel çağlarında olan çocukların, fakirlik, yoksulluk, cehalet münasebetiyle çocukluklarını yaşayamamaları şairin onları zamanından önce koparılmış başaklara benzetmesine sebep olur. Çocukluklarını düzgün ve güzel bir şekilde yaşayarak, iyi bir eğitim alarak toplum yararına hizmet edecek bireyler

[213] H. Eski Ramazanlar ve Çocukluğum, s.188.
[214] H. Sivas'ta Yoksul Çocuklar, s.20.

olarak yetişmeleri gereken, geleceğimizin teminatı olan çocuklar, henüz gelişimlerini tamamlamadan hayatın çarkları altında ezilerek ömürlerinin baharında mahvolmaktadırlar. Şair, bu imgeyle Yunus Emre'nin genç iken ölenleri henüz yaşken biçilmiş ekinlere benzettiği mısralarını da çağrıştırmaktadır.

- Çocukların kalplerinin kırılmasından ve ağlamalarından ötürü bütün vazoların birden paramparça olması[215]: Çocukların hassas bir duygu dünyasına sahip ve kırılgan olmaları nedeniyle onların üzülmesi, ağlaması şairin imge dünyasında bütün soylu ve maddî değerleri temsil eden vazoların paramparça olması, hiçe sayılmasıyla karşılanır. Bir çocuğun gözyaşı karşısında dünyanın en kıymetli şeylerinin bile değeri yoktur. Maddî değer yargılarla ve kaygılarla çocukların üzülmesi, harcanması şairin bu değerleri aşağılamasıyla kınanır.

- Müslümanın Müslümana işkence etmesinin, onu katletmesinin Hz. Peygamber'i kabrinde ağlatması[216]: Hz. Muhammed'in "*Müslüman, diğer Müslümanların elinden emin olduğu kimsedir.*" hadisi, Hz. Muhammed'in Müslümanların birbirlerinin kanını dökmesini veda hutbesinde haram kılması, kâfirlik alameti olarak nitelendirmesi ve Hz. Muhammed'in birçok hadisinde kan dökmeyi, şiddeti ve zulmü kınaması, kötülemesi, yasaklaması hep birlikte düşünüldüğü zaman, Kerkük'te Müslüman Arapların ırkçılık yaparak suçsuz, masum Müslüman Türkmenleri yıldırmak, sindirmek amacıyla ve soykırım kastıyla katletmeleri, Hz.

[215] H. Çocuklarla, s.21.
[216] H. Kerkük Ağıtı, s.22.

Muhammed'in hoşlanmayacağı, üzüntü duyacağı ve görse ağlayacağı bir olay olduğundan ötürü şair böyle bir imgeye yer vermiştir.

- İnsanların ölümüyle kocaman şamdanlarının sönmesi[217]: Şair, divan şiirinde de rastlanan bir benzetmelik olarak, canı mum ateşine benzetiyor. Divan şiirinde yanan mum eriyip bitip tükenmesiyle ömre, ateşi de cana benzetilir.[218] Şair de bu mecazı farklı kelimelerle çağrıştırarak tekrar ediyor. Bir insanın ömür mumunun bitmesiyle sönen can ateşi, onun kesin bir yok oluşuna karşılık gelmez. O, bir ömrü ikiye bölmüş ve ebediyete intikal etmiştir. İnsan şamdanlardaki mumlara benzer şekilde gösterişli hayata sahip olsa da ölümden kaçamayacaktır. Bu da bize "*Her nefis ölümü tadacaktır!*"[219] âyetini hatırlatmaktadır.

Bâkiler'in şiirinde yer yer arketiplere de rastlamaktayız. Şair, Azerbaycan'ı Hz. Yusuf'a, kendini ise onun hasretiyle yanan Hz. Yakup'a benzetir. Aşk karşısındaki tutumunu okuyucu nezdinde belirginleştirebilmek için aşkını Mecnun'un, Kerem'in, Ferhat'ın aşkıyla kıyaslar.

[217] H. Netice, s.181.
[218] İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Akçağ Yay., 1995, s.508.
[219] Al-i İmrân Suresi, âyet no. 185. çev. Prof. Dr. Suat Yıldırım.

III. BÖLÜM

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER'İN ŞİİRLERİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

1. "HARMAN" KİTABININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Tuncer Uçarol, iyi bir şiir kitabının özelliklerinden bahsederken bir şiir kitabının kendi içinde bütünlüğünün olması gerektiği, kitabın ve şiirlerinin adlarının özgün olması gerektiği, şiirlerin konu bakımından iyi sıralanması gerektiği, belli bir biçim arayışı ihtiyacından doğan edebiyatta bir boşluğu doldurma ihtiyacını duyması gerektiği[220] gibi bazı temel noktalara temas eder. Bize göre de bu esaslar bir şiir kitabının değerlendirilmesinde oldukça önemlidir. Şairin üretken kimliğini belirlemede, bütün şiirlerini topladığı kitabının kendine özgü niteliklerinin de göz önüne alınması gerektiği kanaatindeyiz.

1.1. Kitabın Bölümleri

Yavuz Bülent Bâkiler, daha önce çıkarmış olduğu *Yalnızlık*, *Duvak* ve *Seninle* adını taşıyan şiir kitaplarında yer alan şiirlerini ve bu kitaplarına dâhil olmayan bazı dergilerde yayımlanmış şiirlerini 2001 yılında *Harman* adı altında birleştirmiştir. Kitapta 120 adet şiir vardır. Şiirler, dergilerdeki yayımlanış tarihlerine göre sıralanmamış ve kitapta "Büyük Destan" hariç hiçbir şiire tarih verilmemiştir. *Harman*, şairin yazmış olduğu şiirlerin bütününün toplandığı, yani bütün şiirlerinin hasadının bir araya geldiği bir kitaptır. Biz *Harman*'ın 2008'de yapılmış olan 10. baskısını inceleyeceğiz.

---

[220] Tuncer Uçarol, "İyi Bir Şiir Kitabının Özellikleri" **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,** TDK, Eylül 1978, s.396.

Yavuz Bülent, *Harman*'ı yedi bölüme ayırmıştır. Bu bölümlerin adları sırayla "Analar ve Çocuklar", "Türkiyem Anayurdum Sebebim Çârem", "Gönül, Ey Vay Gönül, Vay Gönül, Ey Vay Gönül", "Çağırırsın Bir Gün Beni de Ölüm", "Dağlar İle Taşlar İle Çağırayım Mevlâm Seni", "Turan" ve "Destanlar İçinde İstanbul"dur. Şair, bu bölümleri, şiirlerini konularına göre tasnif ederek oluşturmuştur. Ana ve çocuk şiirleri birinci bölümde, Anadolu şiirleri ikinci bölümde, aşk ve kadın şiirleri üçüncü bölümde, ölüm şiirleri dördüncü bölümde, dinî konulu şiirleri beşinci bölümde, Turan şiirleri altıncı bölümde ve İstanbul'un fethi konulu şiirleri yedinci bölümde yer almaktadır.

Şair, "Türkiyem Anayurdum Sebebim Çârem" ve "Çağırırsın Bir Gün Beni de Ölüm" adlı bölümlerin başlıklarını bölümlerin içindeki şiirlerin adlarından almıştır. "Analar ve Çocuklar" ve "Turan" adlı bölümler ise adlarını konularından almışlardır. "Gönül, Ey Vay Gönül, Vay Gönül, Ey Vay Gönül", Fatih Sultan Mehmet'in ve "Dağlar İle Taşlar İle Çağırayım Mevlâm Seni" Yunus Emre'nin şiirlerinden alınmış başlıklardır. Şair bu başlıkları bölüm başı epigraf gibi kullanmıştır. "Destanlar İçinde İstanbul" ise şairin fetih konulu şiirlerini toplamayı tasarladığı kitabına düşündüğü addır ve bu ad kitabın fetih şiirlerinin toplandığı bölümüne verilmiştir.

Şair yalnızca "Turan" bölümünün başında epigraf verir. Ziya Gökalp'in:

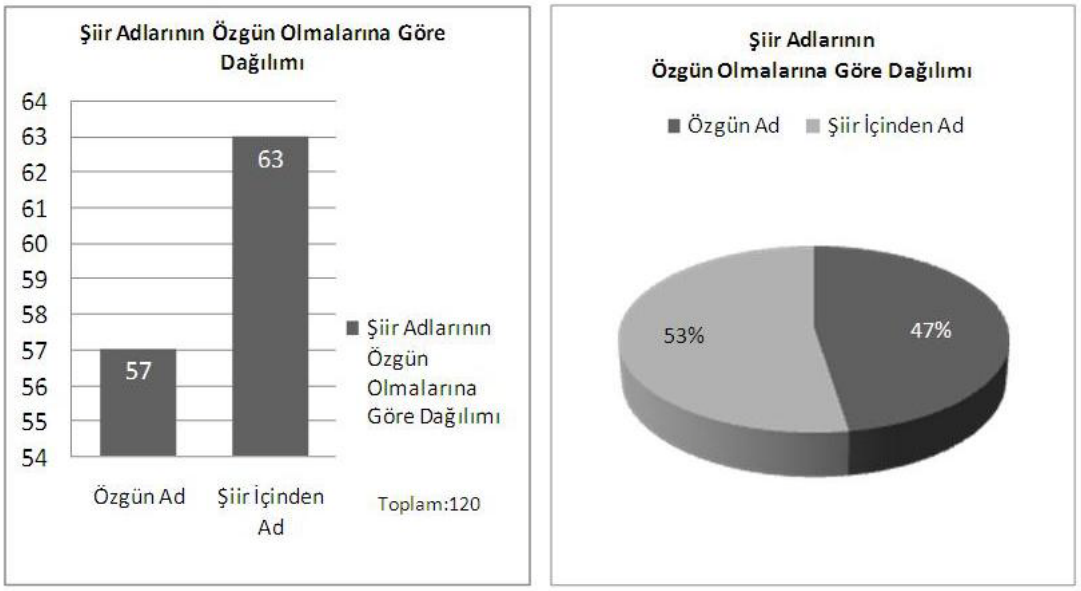
"Vatan ne Türkiye'dir, Türklere ne Türkistan

Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan"

mısralarını epigraf olarak kullanmıştır.

1.2. Şiirlerin Adları

Bâkiler, şiirlerine iki şekilde ad vermiştir. Birincisi, şiirden ayrı, özgün bir üretim olarak konuyu en iyi bir şekilde özetleyen adlar, ikincisi ise şiirin içinden alınmış, başlık olma niteliği taşıyan, vurgulanmak istenen düşüncenin en vurgulu şekilde söylendiği kısmın oluşturduğu adlardır. Bâkiler, kitaptaki 120 şiirinin 57'sine özgün, 63'üne şiirin içinden ad vermiştir.

Şema I – Bâkiler'in Şiir Adlarının Özgün Olup Olmamalarına Göre Yüzde Dağılımları

Görüldüğü üzere şair, şiirlerinin yarısına yakınına özgün ad vermiştir. Bu da şiir kitabını ve şiirlerini nitelik olarak yükseltmektedir. Bunun yanında şair, birkaç şiirine konuyla bağıntılı veya konuyu çağrıştırabilecek bir ad vermek yerine, "İşte Böyle" ve "İsimsiz Şiir" gibi adlar vermiştir.

1.3. İthaflar

Yavuz Bülent Bâkiler, bazı şiirlerini kendisi için önemli olan dostlarına ithaf etmiştir. Bu kişiler bilim, sanat, edebiyat, siyaset alanlarında isim sahibi olan kişilerdir. Bâkiler'in hangi şiirini, kime ve nasıl ithaf ettiğini sıralayalım:

Resim- *"Muhterem Halide Nusret Zorlutuna'ya"*

Malatya'da Elazığ'da-*"Ahmet Buran kardeşime sevgiyle"*

Sivas'ta Eski Türk Evleri-*"Ergun Göze ağabeyime ortak duygularla"*

Bir Ölünün Mektubu-*"Mustafa Ateş Hocama sevgiyle"*

Ben Doğuluyum-*"Serdengeçti Osman Yüksel ağabeyime"*

Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır-*"Aziz Dostum Bahtiyar Vahapzade'ye"*

Büyük Destan-*"Sadık Kemal Tural kardeşime yüreğimin sesiyle"*

Sipâhiler-*"Fethi Gemuhluoğlu ağabeyime"*

2. NAZIM BİÇİMLERİ

Bâkiler, şiirlerinin çoğunda mısra kümelenişi, kafiye kümelenişi ve kafiye düzeni bakımından serbest tarzda şiirler yazmıştır. Şiirlerinin bazılarındaysa halk şiiri nazım biçimlerinin özellikleri ile serbest tarz iç içedir. Şair, bir veya iki mısrası bağımsız olan dörtlükler kullanmasının yanı sıra halk şiirine ait çeşitli türlerin özelliklerini taşıyan dörtlüklerle de yazmıştır. Bâkiler, şiirlerini mısra kümelenişi bakımından muhtelif sayılarda mısralardan oluşan bentlerle yazmıştır, bu sebepten şekle çok bağlı kalmadığını söyleyebiliriz.

2.1. Halk Şiiri Nazım Biçimleri

Bâkiler, halk şiiri etkisiyle başladığı şiir macerasında, ürünlerini yine halk şiirinin şekil anlayışına yakın bir tarzla, serbest bir şekilde devam etmiştir. Çeşitli halk şiiri nazım biçimlerinin özelliklerini, bahsedilen şiirlerin tamamında olmasa bile yer yer gözlemleyebilmekteyiz.

Bâkiler, halk şiiri türlerine sadece mısra kümelenişi ve kafiye örgüsü bakımından uymuştur.

"Yalvarış"(H. s.185) şiirini mani tipi kafiye düzenine göre yazmıştır: aaxa, bbxb…

Bazı şiirlerine türkü nazım biçiminin kafiye düzenini uygulamıştır ama bu şiirlerde kavuştak yoktur: "Analar Bilirim" (H. s.12), "Menzil Menzil Büyüyen Hasretin" (H. s.25), "12 Eylül'e Sitem" (H. s.90).

Koşma türünün durak sistemini bazı şiirlerinde serbest bir şekilde kullanan Bâkiler "Lâleli-Aksaray"(H. s.104) şiirini koşma türünün kafiye düzeniyle yazmıştır. Şiirde koşmaya özgü yer yer 6+5 duraklı 11'li hece veznini de uygulamıştır.

Semai türünün kafiye düzenini ve kafiye kümelenişini uyguladığı şiirlerine örnek olarak "Ölmek" (H. s.179) ve "Soru" (H. s.177) şiirlerini sayabiliriz. Şair bu şiirlerde de bazı mısralarda 8'li hece veznine dikkat etmemiş, serbest tarza dönmüştür.

Şair, kahramanlık şiirlerinin bazılarında varsağı türünün belirgin özelliği olan "aman, hey, bre, yine de hey" gibi ibareler kullanır. Örneğin "Antepli Şâhin" (H. s.87) şiirinde:

"*Hey hey!..*

Yine de hey hey!...

Al bayraklar altında kara bir kartal gibi

Yaşamak ne güzel şey!.." (H. s.88)

mısraları varsağılara özgü nidaları hatırlatmaktadır.

2.2. Serbest Düzenli Nazım Biçimleri

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinin çoğunda serbest düzenli nazım şekilleri kullanılmıştır ve kendisinin kullandığı birtakım kafiye şemalarıyla, ekseri dörtlüklerle yazmış olmakla beraber, mısra sayıları çeşitli kafiyeli bentlerle şiir yazmıştır.

Bâkiler'in şiirlerine has serbest kafiye düzenlerine örnek olarak şunları sıralayabiliriz:

xa, xa, xa…: "Anadolu" (H. s.38), "Anadolu Hikâyesi" (H. s.43).

axaa, bxbb, cxcc…: "Üsküdar Türküsü" (H. s.100).

abxb, acxc, adxd…: "Acı"(H. s.45), "Anadolu Mezarlıkları" (H. s.47), "A…."(H. s.131), "Küçük Hanım" (H. s.133), "Küçük Hanımın Hayalleri" (H. s.135), "Küçük Hanımın Kaderi" (H. s.137).

aaaa, bbbb…: "Kan Davası II" (H. s.55).

xaaa, xbbb…: "Malatya'da Elazığ'da" (H. s.61).

xaab, cccb, dddb…: "Sivas'ta Gecekondular" (H. s.75).

aabb, ccbb, ddbb…: "Bir Karlı Gecede Seni Düşünmek" (H. s.129).

xabba, xcddc: "Gurbet" (H. s.116)

xaxaxa, xbbcxc: "Liseli Kız" (H. s.98)

2.3. Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri

Bâkiler, hiçbir şiirinde Batı edebiyatından bize gelen sone, terzarima, balad gibi nazım şekilleri kullanmamıştır. O, kaynağı halk şiiri ve millî edebiyat dönemi şiiri olan şiirler yazdığı için ekseri kafiye düzenine göre nazım şekilleri belirlemiştir.

Bâkiler en çok yarı çapraz kafiyeli dörtlüklerle yazmıştır. "Anamın Namazları" (H. s.14), "Çocuklarla" (H. s.21), "Mektup" (H. s.23), "Türkiyem Anayurdum Sebebim Çarem" (H. s.33), "Gece Yarısı" (H. s.95), "Ben Sarhoş Değilim Korkma Diyorum" (H. s.141), "Bir Ölünün Mektubu" (H. s.173), "Azerbaycan" (H. s.209) şiirlerinde yarı çapraz kafiyelenişi görebiliriz.

Sarma kafiyeli dörtlüklere ise "Farkında Mısın" (H. s.13), "Ağaçsız Şehir" (H. s.67) gibi şiirlerde rastlıyoruz.

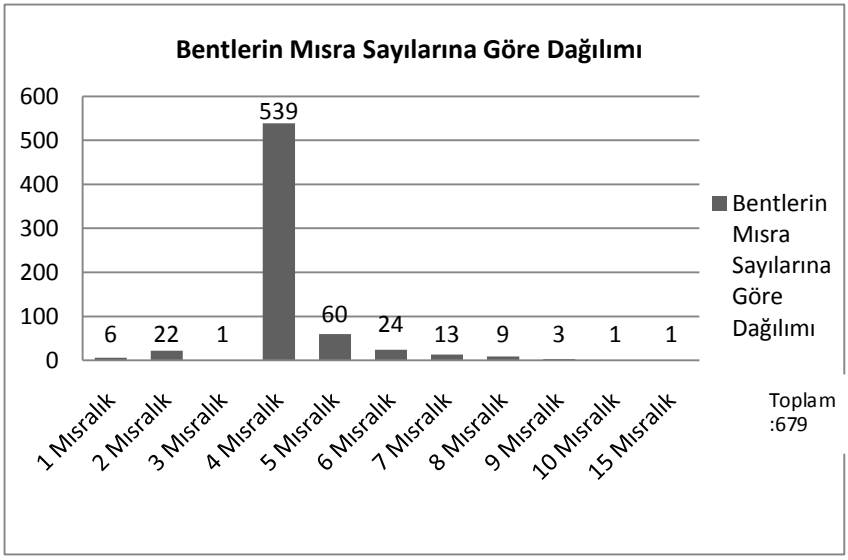
Bâkiler en çok çapraz ile yarı çapraz kafiyeli dörtlükleri bir arada kullanarak şiirlerini yazmıştır. Bu karma yapıyı "Seni Bin Kalemle Oturup Yazsam" (H. s.27), "Çağrı" (H. s.96), "Yeniden Fethetmek Anadolu'yu" (H. s.51), "Gel" (H. s.102), "Kan Davası I" (H. s.53) gibi şiirlerde görebiliriz.

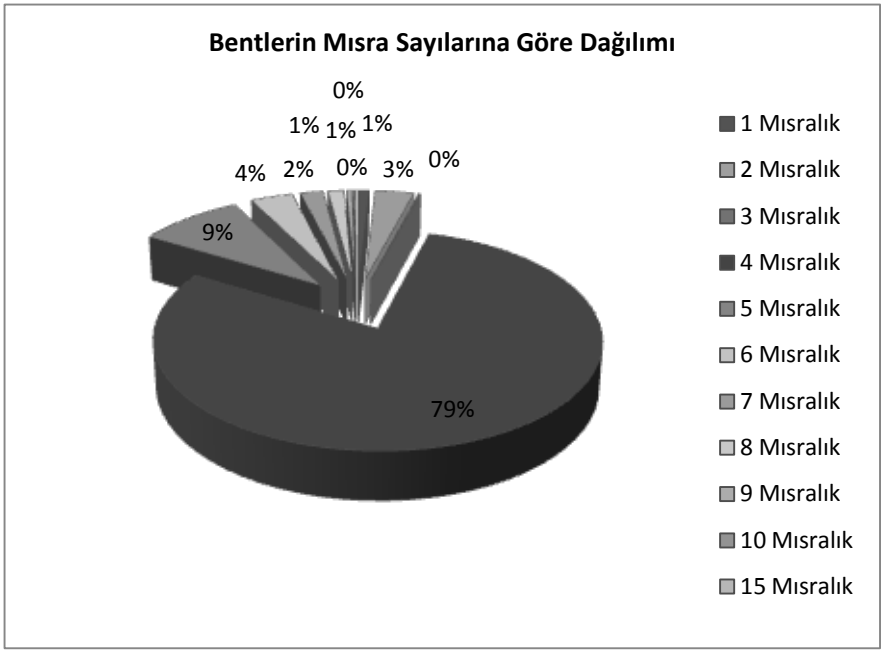
Bahsettiğimiz bu şiirlerde tamamen sarma veya tamamen çapraz kafiyeli dörtlükler vardır diyemeyiz. Bâkiler, farklı mısra sayılarına sahip bentlerle ve sadece kafiyeye dayalı serbest şiir anlayışıyla şiirlerini oluşturduğu için, şiirlerinde hâkim olan yapı göz önünde tutulmalıdır.

2.4. Hacim ve Yapı Bakımından Şiirleri

Bâkiler'in şiirleri hacim bakımından çok uzun şiirler değildir. En kısa şiiri olan "Yemin"(H. s.246) bir dörtlükten, en uzun şiiri olan "Büyük Destan" (H. s.220) 59 mısradan oluşmaktadır. Şiirleri ekseri 4 ila 7 bentten oluşmuştur.

Bâkiler, şiirlerinde mısra öbeklerinden en çok dörtlükleri kullanmıştır. Bu da şairin tamamen serbest bir anlayışla şiir yazmadığını göstermekle beraber, şairin halk şiirinin tesirini taşıdığını söylememizi mümkün kılar. Dörtlüklerden sonra en çok beş mısradan oluşan bentleri kullanmıştır. Şairin kullandığı bent sayısının, mısra sayısına göre dağılımını gösteren tablo aşağıdaki gibidir.

Şema II- Bentlerin mısra sayılarına göre yüzde dağılımı.

Bâkiler'in bazı şiirleri yapı bakımından birden çok bölümden oluşmuştur. Bunlardan en çok bölümden oluşan şiiri "Düşünceler İçinde"dir. Bu şiir 6 bölümden oluşur. "Ağgül", "Masallar İçinde Aşk", "Eski Ramazanlar ve Çocukluğum", "Kerkük Ağıtı", "Karabağ Hasreti", "Azerbaycan", "Her Şey Fetih Hazırlığında" şiirleri ise 2'şer bölümden oluşan şiirlerdir.

Seri halinde numaralandırılmış şiirler ise "Kan Davası I ve II" ve "Geçmiş Günlerin Türküsü"dür. Bunun yanı sıra şair "Küçük Hanım", "Küçük Hanımın Hayalleri", "Küçük Hanımın Kaderi" adlarında üç şiirden oluşan bir seri yazmıştır.

3. AHENK UNSURLARI

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirinin en önemli yönlerinden biri rahat söyleyişi sağlayan ahenktir. Şair ahenk unsurlarına özellikle eğilmiş ve şiirlerindeki lirizmi ahenk unsurlarıyla, bilhassa kafiyeyle sağlamıştır. Şair bu anlayışını bir röportajında

şöyle dile getirmiştir: *"Veznin ve kafiyenin şiirde gerçekten çok büyük bir önemi vardır. Bunu kimse inkâr edemez ama şiirin mutlaka vezinli ve kafiyeli olması gibi bir iddiayla ortaya çıkması yanlıştır."*[221]

3.1. Vezin

Bâkiler, birkaç şiiri dışında bütün şiirlerini serbest vezinle ya da hece vezni ile serbest vezni birlikte kullanarak yazmıştır. Şair, hiçbir şiirinde aruz vezni kullanmamıştır. Hece sayısı bakımından aruz veznini andıran bazı mısraları olmakla birlikte bunlar aruz veznine göre yazılmamışlardır.

Bâkiler, vezin konusundaki görüşlerini şöyle açıklamıştır: *"Ben şiirlerimde halk şairlerimizi dinlediğim için ya 6+5'i ya 4+4'ü veya 4+3 ya da 7+7'yi veznini kullandım. Serbest vezinle yazmama rağmen şiirlerimde zaman zaman heceli bölümler ortaya çıkıyor. Bu da, şiirde ahengi meydana getiriyor. Ahenk de ancak güzel kelimelerle sağlanabiliyor."*[222]

Şair sadece 4 adet şiirini hece vezniyle yazmıştır. Diğer şiirlerinde ise hece veznine uyan parçalar vardır ve şiirlerin geri kalan kısımları serbestçe yazılmıştır.

Heceyle yazdığı şiirlerden biri "12 Eylül'e Sitem" adlı şiirdir. Bu şiir duraksız 8'lik hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bir diğeri ise "Yalvarış" adlı şiirdir. Bu şiirse duraksız 7'lik hece ölçüsüyle yazılmıştır.

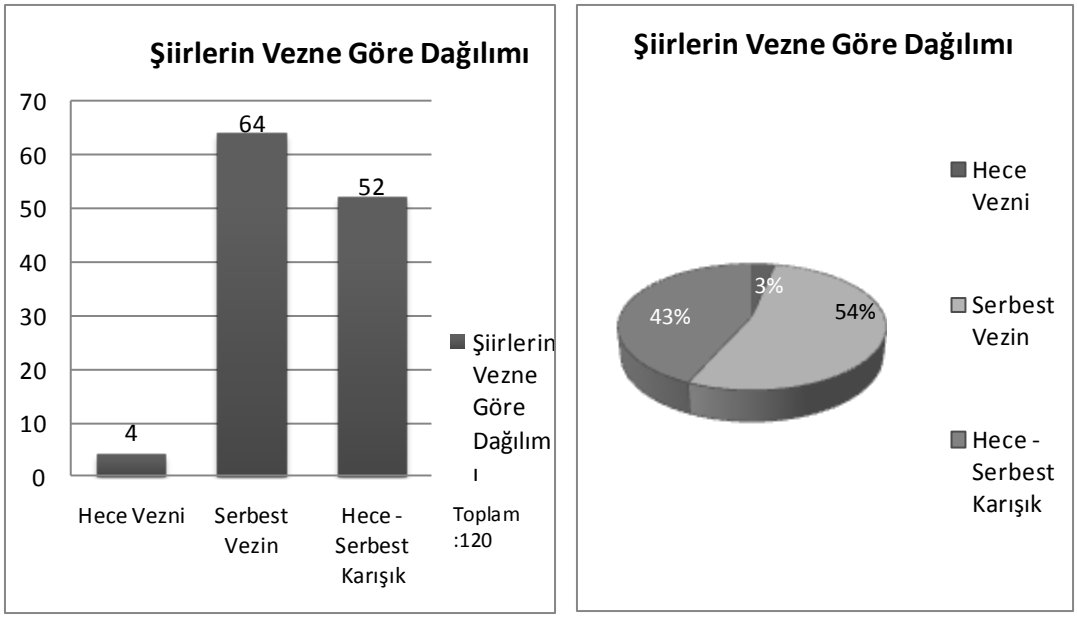
"Seni Yazdım Ebemkuşaklarına" adlı şiir ise ilk bendinin son mısrası hariç tamamen 6+5 duraklı 11'lik hece ölçüsüyle yazılmıştır.

---

[221] Mehmet Nuri Parmaksız, "Yavuz Bülent Bakiler ile Dil ve Şiir Üzerine", **Edebiyat Otağı,** Ekim 2008, Yıl 3, S. 37 sf. 14
[222] agy.

"Şaşırdım Kaldım İşte" şiiri ise ilk mısrası 15'lik hece ölçüsü olmakla beraber birinci bent 7+7 duraklı 14'lük hece ölçüsüyle yazılmıştır. İkinci bent de aynı durakta ve aynı hece ölçüsüyle, üçüncü bent ise ilk ve son mısrası hariç, 7+7 duraklı 14'lük hece ölçüsü ve 7 hecelik 2 adet mısra ile yazılmıştır.

Şairin geriye kalan 64 adet şiiri serbest vezinle, 52 adet şiiri ise hece vezniyle yazılmış parçalar içeren serbest vezinli şiirlerdir. Bâkiler'in şiirlerinin vezne göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Şema III-Şiirlerin Yazıldığı Vezne Göre Yüzde Dağılımı

Şair, heceyle başladığı şiir yolculuğunda bir alışkanlığın ve duyuşun gereği olarak heceyi tamamen kenara atmamış, aksine heceden kopmayan serbest tarzda şiirler yazmıştır. Bu bizim kanaatimize göre, şairin geçmişten gelen bir alışkanlığının neticesidir ve şair, şiirlerinde dikkat etmeden de olsa yer yer hece veznini yakalayan kısımlar yazmıştır.

3.2. Kafiye

Yavuz Bülent Bâkiler, kafiyeye çok önem veren bir şairdir. Rahatlıkla söyleyebiliriz ki Bâkiler'in şiirinin başlıca ahenk unsuru kafiyedir. Şair kafiye hakkındaki görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

"*… Ben şiirlerimi mutlaka çeşitli kafiyelerle yazarım. Redife dikkat ederim ve eklerden kafiye olmayacağını bilirim. İnanıyorum ki, halk şiirimizi bilmeyenler, aruza aşina olmayanlar, serbest vezinde başarılı olamazlar.*"[223]

Bâkiler, şiirlerinde ahengi sağlama amacının yanı sıra, düşüncesini pekiştirmek için de redife bolca yer vermiştir. Örnek olarak:

"*Simli bindallılardan, yün papak**lardan***

*Bin çınardan koparak savrulan yaprak**lardan***

*Ve sonra üç renkli güzelim bayrak**lardan***

…" (H. Azerbaycan, s. 210)

mısralarını verebiliriz.

Bâkiler, kafiye türlerinden en çok tam, zengin ve tunç kafiyeyi kullanmıştır. Yarım kafiyeyi bu üçü kadar çok kullanmaz. Özellikle tunç kafiyeye diğerlerine nazaran daha çok yer verir.

Bâkiler'in kullandığı tunç kafiyelere bazı örnekler:

"*Bütün odalar sessiz, dualarda **adım** yok.*

[223] Yılmaz, agm., s.3.

.....

*Senden sonra t**adım** yok.*

*Kolum yok, kan**adım** yok!*" (H. Seni Arıyorum Deli-Divâne, s.9)

"*Diyorum ki şöyle bir gün bir **ara**,*

*Ferhat gibi dağları yara y**ara***

*Düşsem yayan yapıldak sana varan yoll**ara**.*" (H. Menzil Menzil Büyüyen Hasretin, s.25)

"*Sızlanır, arandıkça memlek**etini**.*

.....

*Kaynamış sütünü dana **etini**…*" (H. Tini, s.85)

"*Ateşim var, hastayım, sayıkl**yorum***

*Ellerin aklımda en güzel **yorum**"* (H. Ellerin, s.139)

"*Yağmurlar yağmıyor mu inceden, **ince***

*Rüzgârlar esmiyor mu ser**ince***" (H. Yağmur Güzeli, s.144)

Bâkiler'in kullandığı zengin kafiyelere birkaç örnek:

"*Yurdumuzun, yuvamızın orta di**reğ**i…*

*Dünyadaki varlıkların en müba**reğ**i.*

*Elimize diken batsa yü**reğ**i,"* (H. Analar Bilirim, s.12)

"*Başına oturduğum, ekmek yediğim t**andır**.*

.....

*Taşına, toprağına vurgunluğum bund**andır**…"*(H. Türkiyem Anayurdum Sebebim Çârem, s.33)

"*Bir yanda karanfil, bir yanda t**ezek**…*

*Bizimdir Beytüşşebab, Körtuzla, Çemişk**ezek**…*" (H. Aybala'ma Mektup, s.49)

Bâkiler'in kullandığı tam kafiyelere örnek:

"*Suçu kendisinde s**an**ır.*

.....

*Duvarlara bile baksa ut**an**ır.*" (H. Analar, s.10)

Şairin genel olarak kullandığı kafiyeler bu şekildedir. Bununla birlikte sadece kafiyeye yaslanmak amacıyla, zorlama bir şekilde kullanılmış kafiyeler de vardır. Ahenge katkıda bulunmamakla birlikte şiiri okumayı da zorlaştırmaktadır. Örnek verecek olursak "Toplar" adlı şiirde:

*"Vay anam **vayyy**!*

.....

*Artık gerisi kol**ay***

*Hünkârımın fermanına yürekten h**ay** h**ay**!*

.....

*Dayanmaz karşımızda surlar iki **ay***

.....

*Sıvazlasın nâmluları bir daha **Urban***

*Bu topları böyle döken ellere bin can k**urban**"*

şeklinde kullanılan kafiyeler, şiiri zenginleştirmek yerine istenen havayı katamamakta ve şiirin değerini düşürmektedir.

3.3. Ahengi Sağlama Yolları

Bâkiler kafiye haricinde çeşitli kelime, mısra, bent ve ifade tekrarlarıyla da şiirlerinde kafiyeyle oluşturduğu ahengi destekler. Şair, tekrar ettiği ifadelerle lirik

söyleyişi de yakalar, okuyucusuna sıcaklığını ve samimiyetini yansıtır. Bâkiler'in şiirindeki ahenk hem kulakla hem de gözle dinlenebilen bir armoni oluşturur. Bu şairin ses tonunun hissedildiği çeşitli tekrarlar, kelime seçimi ve bunların istifi ile oluşmuştur.

3.3.1. Ünlü ve Ünsüz Tekrarları

Bâkiler'in bazı şiirleri kuvvetli iç ahengini ve söyleyişteki estetiğini kafiyenin ve veznin yanı sıra kullanılan ünlü ve ünsüz tekrarlarından alır. Çoğunluk bu şiirler Bâkiler'in lirizmi arttırdığı, ifadesinin ve duygu yoğunluğunun güçlü olduğu şiirlerdir. Şiirlerinden örnek vererek Bâkiler'in ünlü tekrarlarından nasıl faydalandığını ortaya koyabiliriz:

"*Hani gökyüzünde garip, kimsesiz,*

Küçük yıldızlar var ya…?

Hani bir gül tomurcuğu dalında sessiz

.....

O herşeyden uzak, sessiz kimsesiz

Garip yıldızlar gibiyiz.

.....

Gittikçe büyüyor sessizliğimiz…" (H. Masallar İçinde Aşk, s.119)

Yukarıda kalın olarak belirttiğimiz ünlülerin tekrarıyla ahengin sürekliliğini sağlamıştır. Ünsüz tekrarına da bir örnek verelim:

*"**G**ülünce içimde ren**g**ârenk **g**üzel,*

***G**üller açılırdı iri.*

*Hani bilirsiniz **y**a **y**ıldızsız, s**i**yah*

***G**eceler **g**ibiydi **g**özleri*" (H. Liseli Kız, s.98)

3.3.2. Tonlama

Bâkiler şiirlerinin vurgulu ve ahenkli bir şekilde okunabilmesi için birtakım imlâ uygulamaları yapmıştır. Bunlardan biri uzun a, yani â kullanımıdır. Bazı kelimelerin kendiliğinden uzun okunmasına ve bazılarının da uzun ünlü taşımamalarına rağmen uzun okunmasını istediği için kelimeleri uzun â'lı yazmıştır. Örnek olarak:

"*Benim olmuş dünyâlar…*" (H. Bir Gün Baksam Ki Gelmişsin, s.148)

"*Bâzan kız kardeşimsin, bâzan öpöz annemsin*" (H. Şaşırdım Kaldım İşte, s.147)

"*Mâvi göklerdeki varlık*." (H. Eski Ramazanlar ve Çocukluğum, s.188)

"*Kâşgarlı Mahmud'un güzel kaamûsu.*" (H. Malatya'da Elâzığ'da, s.61)

3.3.3. Kelime Tekrarları

Bâkiler, sık sık mısra içi ve ortası kelime tekrarlarına başvurur. Düşünceyi, ifadeyi vurgulamak, belirgin kılmak ve ahengi süreklileştirmek için böyle bir eğilimi vardır. Örnek vermek gerekirse

"*Ne gündüzüm gündüz, ne gecem gece.*

.....

Yine ölsem, yine ölsem, yine ölsem." (H. Sayıklama, s.158)

"*Oğlum benim! Oğlum benim! Oğlum!*"(H. Seni Bin Kalemle Oturup Yazsam, s.26)

"*Bu böyle kaçıncı ormansız şehir?*

Bu bomboz, bu kuru, bu nursuz şehir

Canına kast etmiş uğursuz şehir

Müslümansız şehir, imansız şehir!"(H. Ağaçsız Şehir, s.68)

"*Ellerini düşündüm geceler boyu*

Ellerin içimde akıp duran su

Ellerin, türküler, uykular kadar güzel

Ellerin karanfil kokusu…" (H. Ellerin, s.139)

Bâkiler şiirlerinde çok sayıda ikilemeye de yer verir. Şair, ikilemelerle iç ahengi arttırabilmiştir. Bu ikilemelere birkaç örnek verebiliriz:

"*Düşsem* ***yayan yapıldak*** *sana varan yollara"* (H. Menzil Menzil Büyüyen Hasretin, s.25)

"*Kimsesizlik ve gurbet içimde* ***düğüm düğüm***" (H. Nerdesiniz, s.58)

"*Ve şakaklarımda* ***domur domur*** *ter*" (H. Gurbet, s.116)

"***Cadde cadde, sokak sokak***" (H. Yağmur Güzeli, s.143)

"*Duraklarda* ***hayâl meyâl*** *sen misin?"* (H. Lâleli-Aksaray, s.104)

"*Öte yanda* ***öbek öbek****, çirkin, kaba, şekilsiz*" (H. Anadolu Acısı, s.41)

3.3.4. Mısra Tekrarları

Bâkiler, nakarat olarak adlandırabileceğimiz mısra tekrarlarına bazı şiirlerinde başvurmuştur. Bent başı mısra tekrarlarına; "Emine Bacı"(H, s.63), "Bir Gün Baksam Ki Gelmişsin" (H, s.148); bent başı ve sonu mısra tekrarlarına "Şaşırdım Kaldım İşte" (H, s.146), "Yalvarış" (H, s.185), "Sana Geldim Mevlâna" (H, s.191); bent sonlarında mısra tekrarlarına "Cebeci İstasyonu ve Sen" (H, s.113), "Orda Bir Çocuk Burda Ben" (H, s.17) şiirlerini örnek verebiliriz.

3.3.5. Bent Tekrarları

Bâkiler'in bazı şiirlerinde ilk ve son bentler birbirinin aynıdır. Şair, "Antepli Şâhin" (H, s.87), "Lâleli-Aksaray" (H, s.104), "Ağgül" (H, s.111), "Gözlerin İstanbul Oluyor Birden" (H, s.153), "Ölmek" (H, s.179), "Toplar" (H, s.243) adlı şiirlerde ilk ve son bentleri aynen tekrar etmiştir.

4. DİL ve ÜSLÛP

4.1. Dil ve Anlatım

Yavuz Bülent Bâkiler, dil konusunda oldukça hassas ve titiz bir şairdir. Dili çok temiz, estetik ve verimli kullanır. Özellikle halkın anlayabileceği, sade ve halk zevkine eğilimli mecazlar içeren kelimelerle yazar. Şiirlerindeki halk şiiri etkisinin bir boyutunu da bu yönü oluşturur. Şair, bu etkiyi şöyle dile getirir: "*Bu dil bana anamdan yâdigârdır. Dinlediğim masallardan, türkülerden yâdigârdır. Kulaklarıma dolan halk şâirinin sesinden yâdigârdır. Dolayısıyla bu dil bana milletimin en mukaddes emânetidir. Ben bu emânete ihânet etmedim ve etmiyeceğim.*"[224]

Şair, dilin kültürel olarak üstlendiği görevin farkındadır ve yaşayan Türkçeyi diri ve zengin tutmak isteğiyle düzgün, lirik, kurallı ve günlük konuşma diline dayalı bir Türkçeyle yazar. Dilinin beklenmedik dönüşleri, yan çağrışımları ve geleneğin sınırları dışına taşan bir anlam birikimi yoktur.

Bâkiler'in dil hassasiyeti, dilin bir milletin millî, kültürel ve tarihî bilinci, belleği olduğu yönündedir ve şair, Balzac'ın "*Millet, edebiyatı olan topluluktur.*" sözü uyarınca edebiyatı, millî kimliğin bir tezahürü olarak görür.[225] Bu düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: "*Kültür, bir milletin konuşmuş olduğu dildir. O milletin dinî inancıdır, tarih şuurudur. O milletin gelenekleri ve görenekleridir, güzel sanatlarıdır. Yani kültür, bir milleti başka milletlerden ayıran özellikler manzumesidir.*"[226]

Bâkiler'in dili okuyucusunu yormayan, kastetmek istediği anlamdan başkasını çağrıştırmayan, dolayısıyla anlam ve ifade sapmalarından uzak bir dildir.

---

[224] Elçin, agm., s.45
[225] Ek I
[226] Yüzakı, agm.,s.26.

4.1.1. Dil Sapmaları

Bâkiler'in şiirlerinde dilbilgisi açısından yanlış yoktur. Şiirlerinde çarpıcı bir anlatım yakalayabilmek için dilbilgisi kurallarına aykırı tasarruflarda bulunmaz. Şair, şiirlerini Türkçenin bütün kurallarını göz önüne alarak oluşturmasına rağmen birkaç yazım hatası da yapmıştır. Sık yaptığı yazım yanlışlarından biri anlamca aynı doğrultuda kelimelerden oluşmuş ikilemelerin arasına tire koymaktır. Örnek vermemiz gerekirse:

"*Sonra boşu-boşuna aranır, dövünürsün"* (H. Demedim mi? s.155)

"*Her gün yere-göğe, kurda-kuşa muttasıl*"(H. Sayıklama, s.157)

"*Şu halime bakın: deli-divâne!*"(H. İsimsiz Şiir, s.162)

"*Urumçi'ye varmadan atsız-pusatsız*

Bir başıma, yorgun-argın, kolsuz-kanatsız"(H. Türkistan, s.216)

Şair ayrıca birtakım ayrı yazılması gereken kelimeleri birleşik, birleşik yazılması gereken kelimeleri ayrı yazmıştır:

"*Biliyorum, hiç bir şey bilmezler ama* " (H. Liseli Kız, s.99)

"*Bazan yanyana yürür, beraber otururduk*"(H. Liseli Kız, s.99)

"*Birdenbire kırkbin yürekle büyür*" (H. Her Şey Fetih Hazırlığında, s.231)

Bazı şiirlerdeyse kelime eksiltme yoluna gider:

"*Orda, bir çocuk doğar dünyamıza yeniden*

Burda ben [doğarım]" (H. Orda Bir Çocuk Burda Ben, s.17)

4.1.2. Cümle

Bâkiler, bazı şiirlerinde nesre özgü cümle kuruluşlarıyla karşımıza çıkar. Şiir dili nesir dilinden farklıdır ancak şair, düşüncesini ifade ettiği cümleleri şiirine iki mısraya bölerek yerleştirmiştir. Örnek olarak:

"*Dilim bazan suların çağlamasına*

Bazan da bülbüllerin şakımasına benzer." (H. Büyük Destan, s.221)

"*Ağzı köpüren atlar üstüne yeminim vardır*

Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır."(H. Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır, s.212)

4.1.3. Söz Varlığı

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinin söz varlığı üzerine en kapsamlı çalışmayı yapan Mehdi Ergüzel, Bâkiler'in şiirlerinde özellikle sıfat tamlamalarının çok yoğun bir şekilde kullanıldığını tespit etmiştir.[227] Ergüzel, Bâkiler'in seçtiği kelimelerle şiirinin bireye yönelik değil, topluma, topluluklara yönelik bir şiir olmasını sağladığını söyler. Bâkiler, kelimeleriyle "ben"i "biz"e mahkûm etmemiş, ben ile bizi kaynaştırmıştır.[228]

[227] Mehdi Ergüzel, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirlerinde Kavramlar Dünyası ve Söz Varlığı", **Yavuz Bülent Bâkiler'e Armağan**, (Hzl. Selçuk Karakılıç) Size Dergisi Yay., 2004, s.132. Bâkiler'in şiirlerinin söz varlığı ile ilgili istatistikî bilgilerin çoğunluğu bu çalışmadan alınmıştır. Kanaatimizce şairin dili üzerine yapılmış çalışmalardan en sağlıklısı budur. Bu çalışmada *Harman*'ın 2001 yılında yayımlanan ilk baskısını esas alınmıştır ve bu baskıda 117 şiir vardır.

[228] agy.

Şairin çok sayıda kullandığı isim tamlamalarından bazıları, onun varlıkları ve nesneleri şuurlu bir şekilde, aralarındaki ilişkiye dikkat ederek kullandığını gösterir.[229] Mesela şairin toplumsal ve İslamî duyarlılığını gösteren tamlamalardan bazıları şunlardır: *Anadolu gerçeği, anamın namazları, şehrin yoksul çocukları, seferberlik yılları, insan eli, Hun türküsü…*[230]

Bâkiler kelimeleri arasında çok sayıda dinî ve millî kavram vardır. Genel olarak soyut kavramları seçerek okuyucunun zihnindeki olguya hitap etmek ister. *Namaz, günah, mübarek, dua, haram, şükür, âyet, Kur'an, helal* gibi kelimelerle bunu sağlar.

Dede Korkut, Osman Batur Han, Kaşgârlı Mahmud, Türkmen Beyleri, Hun türküsü, Bilge Kağan, Tonyukuk, Kültigin, Türkistan, Azerbaycan, yün papaklar, Mimar Sinan, Selçuklu çinisi, bayrak, serhat türküleri ve benzeri kelimelerle de millî duyarlılığının Bâkiler'in kelime dünyasındaki yerini görebiliriz.

Bâkiler'in şiirlerinde yer verdiği deyimlerden bazıları şunlardır: *gözü kan çanağı olmak, gönlünü önüne sermek, yüzünü ayağına sürmek, destan yazmak, yüreğini yakmak, çenesi düşmek…*

Samimi hitap ifadelerinden bazıları şunlardır: "*gül damlası gibisin çocuğum*", "*bir tanem, yiğidim, erkek güzelim*", "*Türkiyem! Hasretim, kınalı türküm!*", "*balam*"…

[229] agm., s.133
[230] agy.

Yavuz Bülent Bâkiler, şiirlerinde mahallî söyleyişe de yer vermiştir. Örneğin *Sivas Ağıtı* adlı şiiri tamamıyla Sivas ağzı ile yazılmıştır. Şair, bu davranışıyla memleketinin sesini şiirine taşımayı amaçlamıştır:

"*-Gardaş itin oliyim möhürlendi rızgımız*

Gırıldı çoluh-çocuh.

Söylemesi ayıb emmeee, nööörek işde

Gaç gündür acuh." (H. Sivas Ağıtı, s. 27)

Bunun yanı sıra şair yer yer halk diline ait birtakım kelimeler kullanmıştır: yumak [yıkamak], çimmek [yıkanmak], ürüzgâr, savatlanmak, savuşmak.

4.2. Üslûp

Bâkiler'in şiirlerine hâkim olan üslûp türleri lirik üslûp ve hitabî üslûptur. Şair, özellikle lirik üslûbu kullanmıştır ve bu üslûbu yalın ve sade bir söyleyişle birleştirir. Bireyci konulardan bahsederken ve toplumsal konulara değinirken, özellikle bunları içselleştirdiği için lirik ve duygulu bir ses tonuna kavuşur. Mübalağa yapmayı, duygularını abartarak aktarmayı sever, fakat bunun farkında olmadığını da, bu yönüyle Osman Yüksel'den etkilendiğini de söyler.[231]

Bâkiler, üslûbu esas alarak şiir yazan bir şair değildir. Onun için samimi, sıcak, anlaşılır ve sade söyleyiş çok önemlidir. Onun haricinde, derinlikli, sembollere ve remizlere dayalı, imge yoğunluklu, anlamca kapalı bir söyleyişi benimsememiştir.

Özellikle aşk şiirlerinde yoğun bir lirizme rastlamak mümkündür. "Şaşırdım Kaldım İşte", "Sen Sen Sen", "Gözlerin İstanbul Oluyor Birden", "Lâleli-Aksaray"

[231] Özcan, age. s.293.

gibi şiirlerin yanı sıra; "Çocuklarla", "Seni Bin Kalemle Oturup Yazsam", "Farkında mısın?", "Orda Bir Çocuk Burda Ben", "Seni Arıyorum Deli-Divâne" gibi sevgi şiirleri ve "Sivas'ta Yoksul Çocuklar", "Resim", "Sivas Hasreti", "İstanbul" gibi toplumcu niteliğe sahip memleket şiirlerinde lirik üslup kuvvetli bir şekilde hissedilebilir.

Şairin sosyal ve siyasi konularda yazdığı şiirlerinde ise hitabet üslûbuna rastlanır. Bu tarz şiirleri özellikle konunun muhatabına seslenerek yazdığı için bir söyleniş, yüksek sesle bir hitap söz konusudur. Konu alınan kişiler veya şairin teşhis ettiği varlıklar, kendilerini bilmeyen, tanımayan ve bundan ötürü onları yanlış değerlendiren kişilere karşı hitap ederler. Şair, böylelikle şiirin muhatabına doğruyu, gerçeği, konuyu algılayışını farklı ellerden göstermeyi amaçlar. "Anadolu", "Emine Bacı", "Antepli Şâhin", "Bir Ölünün Mektubu", "Büyük Destan" şiirlerinde merkeze yerleştirilen kişilerin veya varlıkların okuyucuya hitabet üslûbuyla seslenmeleri söz konusudur. Şairin ses tonu şiirde okuyucuya hitap eden kişiye göre değişmez.

"Şikâyet", "Anadolu Gerçeği", "Aybala'ma Mektup", "Türkiyem Anayurdum Sebebim Çarem", "12 Eylül'e Sitem", "Anadolu Acısı", "Acı", "Anadolu Hikâyesi", "Kastamonu Delileri", "İstanbul", "Sivas Hasreti" gibi millî ve toplumsal konulu şiirlerin yanı sıra "Ağgül", "Boşuna", "A…..", "Git Artık", "Lâleli-Aksaray" gibi lirik aşk şiirlerinde ve "Sana Geldim Mevlâna", "Yalvarış", "Seni Yazdım Ebemkuşaklarına" gibi dinî konulu şiirlerinde de hitabet üslûbu vardır.

Bu hitabî söyleyiş yer yer hamasî söyleyişle de birleşir. Örnek olarak "Antepli Şâhin" şiirinde Şâhin'in düşmanlara karşı meydan okuyuşunu, yiğit bir ses tonuyla işitiriz:

"*Hey Hey!.. Yine de hey hey!..*

Kaytan bıyıklarım, delişmen çağım…

Düşman kurşunlarına inat köprü başında

Memleket türküleri çağıracağım." (H. Antepli Şâhin, s.87)

Şair, ölümü konu aldığı şiirlerinde ise ölüme karşı şimdiye kadar Türk şiirinde olan tavrın aksine, sevecen ve olumlu bir yaklaşım sergileyerek mevcut anlayışa karşıtlık üslûbuyla yaklaşır. Aynı zamanda karşıtlık üslûbu ve karşıtlıklardan yararlanma Bâkiler'in memleket şiirlerinin bütününde görülen ortak bir özelliktir.

Bâkiler'in yakarış üslûbunu da kullandığı şiirlerine "Şaşırdım Kaldım İşte", "Sen Sen Sen", "Nerdesin?", "Yalvarış" gibi şiirlerini örnek olarak verebiliriz.

IV. BÖLÜM

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER ŞİİRİNİN BESLENDİĞİ KÜLTÜREL KAYNAKLAR VE ETKİLENMELER

1. METİNLERARASI İLİŞKİLER

Bâkiler'in şiirlerinde, muhtelif metinlerden, türkülerden alıntı metinler ve bazı şairlerin şiirleriyle içerik örtüşmesi, Kur'an'dan âyetlere çağrışımsal göndermeler vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

Alıntı Metinler:

Bâkiler'in "Madımak" şiirinde, aynı adlı halk türküsünden alıntı yapılmıştır:

"*Madımak oylum oylum*

Geliyor civan boylum

Civan boylum gelirse

Şen olur benim gönlüm!" (H. Madımak, s.80)

"Antepli Şâhin" şiirinde ise, "Karayılan" adlı halk türküsünden alıntı vardır:

"*Vurun Antepliler namus günüdür.*"(H. Antepli Şahin, s.89)

İçerik Örtüşmesi:

Bâkiler'in bazı mısraları ve bentleri, başka şairlerin mısraları ve bentleriyle örtüşmektedir.

Bâkiler'in "İstanbul" adlı şiiriyle Yahya Kemal'in "Bir Başka Tepeden" adlı şiiri arasında içerik örtüşmesi vardır:

"*Canevimden baktım sana İstanbul!*" (H. İstanbul, s.69)

"*Sana dün bir tepeden baktım azîz İstanbul!*"[232]

Bâkiler'in "Şikâyet" şiiriyle Tevfik Fikret'in "Tarih-i Kadîm" şiiri arasında söyleyiş bakımından örtüşme vardır:

"*Kaleminden her gün köpürüp duran:*

Kan kan kan!" (H. Şikâyet, s.83)

"*Her zaman her tarafta kan, kan, kan!*"[233]

Bâkiler'in "Antepli Şâhin" şiirinde İstiklâl Marşı'nın izlerini bulabiliriz.

"*Korkum yok ölümden, kâfirden yana*

Alacaksa alsın beni şafaklar" (H. Antepli Şâhin, s.88)

"*Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!*

Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl."

Bu şiirlerde ortak olan, söyleyişin yanı sıra, şafağın, hürriyeti çağrıştıran bir kelime olarak kullanılmasıdır. Her iki şiirde de hürriyet uğruna ölmek kutsanmıştır.

[232] Yahya Kemal, **Kendi Gök Kubbemiz**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., 2007, s.12.
[233] İsmail Parlatır ve Nurullah Çetin, **Tevfik Fikret Bütün Şiirleri**, TDK, Ankara 2004, s.640

"Türk'ün bir küçük karış toprağı için

Destanlar yazacağız yeni baştan." (H. Antepli Şâhin, s.88)

Bu mısralarda ise Mehmet Âkif'in "Çanakkale Şehitlerine" adlı şiirine gönderme vardır. Mehmet Âkif'in:

"*Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya*"[234]

mısrasıyla tanımladığı Çanakkale, diğer yanda Yavuz Bülent'in tasvir ettiği Antep, vatan toprağı olmalarından dolayı aralarında ilişki kurulmuştur. Bâkiler, Çanakkale savunmasında olduğu gibi, Antep'te de Türk milletinin destan yazacağını vurgulamak için böyle bir içerik aktarımı yapmıştır.

Bâkiler'in *Ölmek* adlı şiiriyle Cahit Sıtkı'nın *Otuz Beş Yaş* şiiri arasında içerik aktarımı vardır:

"*Düşündüm musalla saltanatımı*

En son bineceğim tahta atımı" (H. Ölmek, s.180)

"*Bir namazlık saltanatın olacak,*

Taht misali o musalla taşında."[235]

Bâkiler'in "Mektup" adlı şiirinde İlhan Berk'in "Ne Böyle Sevdalar Gördüm Ne Böyle Ayrılıklar" adlı şiirinin etkilerini görmek mümkündür:

"*Seni düşündükçe bakarım ürkek,*

[234] Mehmet Âkif Ersoy, **Safahat**, (hzl. Ertuğrul Düzdağ), Çağrı Yay., 1999, s.439.
[235] Cahit Sıtkı Tarancı, **Otuz Beş Yaş**, Varlık Yay., 1956, s.155.

Bir kimsesiz ceylân iner sulara.

Ağlar iri gözleriyle sessiz sedasız

Bakıp durur uzaklara." (H. Mektup, s.23)

"*Ne zaman seni düşünsem*

Bir ceylan su içmeye iner

Çayırları büyürken görürüm."[236]

Bâkiler'in şekil itibariyle çokca etkilendiği şairlerden biri olan Cahit Külebi'nin *Hikâye* adlı şiirinden içerik aktarımı yapmıştır. Bâkiler'in *Git Artık* adlı şiirinden bir bendi alıyoruz:

"*Sen Türkiyem kadar güzeldin önceleri*

Türkiyem kadar büyük düşüncelerin vardı.

Severdin yurdumun bütün insanlarını,

Yüreğin Türkiyem kadardı." (H. Git Artık, s.125)

Bu bent ile Külebi'nin *Hikâye* şiirinden aldığımız aşağıdaki bendi arasındaki paralellik dikkat çekicidir:

"*Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin!*

Benim doğduğum köyler de güzeldi

Sen de anlat doğduğun yerleri,

[236] Ataol Behramoğlu, **Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi**, C. I, Sosyal Yayınları, 1997, s.402.

Anlat biraz!"[237]

Bâkiler, en çok Ârif Nihat Asya'nın şiirlerinden içerik aktarımı yapmıştır. Şair bu aktarımları zannımızca, Ârif Nihat'ın sıkı bir okuyucusu olarak onun sesini benimsemekten ziyade, bilinçli olarak şiirine dâhil etmiştir. Bu metinlerarası ilişkilerden bazılarını örneklendirelim.

Ârif Nihat Asya'nın *Bayrak* şiiri ile Bâkiler'in *Unuttuğumuz İnsanlar* şiirleri arasında şöyle bir içerik aktarımı vardır:

"*Size yan gözle bakanların*

Mezarı kazılmadı.

Kızıl cellâtlar elinde kaldınız nâçar

Destanınız yazılmadı." (H. Unuttuğumuz İnsanlar, s.198)

"*Sana benim gözümle bakmayanın*

Mezarını kazacağım.

Seni selâmlamadan uçan kuşun

Yuvasını bozacağım."[238]

Ârif Nihat'ın *Destan* şiiri ile Yavuz Bülent'in *Aybala'ma Mektup* şiirinde de içerik ve söyleyiş benzerliği vardır:

"*Devirler yaşamışım gemilerimin*

[237] Cahit Külebi, **Bütün Şiirleri**, Bilgi Yay., s.53
[238] Asya, "Bayrak", **Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor**, Ötüken Yay., 2008 s.22

Haladı ibrişimden, yelkeni atlastanmış…

Atımda üzengi gümüşten, içtiğim altın tastanmış

Ne çare Aybala'm devir o devir değil." (H. Aybala'ma Mektup, s.30)

"*O zaferler getiren atların*

Nalları altındanmış;

Gidişleri akına

Gelişleri akındanmış."[239]

Ârif Nihat'ın *Yumruklar* şiiri ile Yavuz Bülent'in *Anadolu Hikâyesi* adlı şiiri arasında da içerik aktarması söz konusudur:

"*Bir kızıl yılan gibi çöreklenmiş açıkça*

Doğu'ya başka niyet, Güney'e başka niyet." (H. Anadolu Hikâyesi, s.44)

"*Duydum, ki yılanların çöreklendiği yermiş*

İnleri, kovukları."[240]

Ârif Nihat'ın *Dudaklar* adlı şiiri ile Yavuz Bülent'in *Git Artık* şiiri arasında içerik aktarımı ve tepki benzerliği vardır. Ancak Bâkiler'in yaklaşımı Ârif Nihat'ınki gibi tensel hazza dayanmaz:

[239] Asya, "Destan", age., s.7
[240] Ârif Nihat Asya, "Yumruklar", **Kökler ve Dallar**, Ötüken Yay., 2006, s.137.

"Gözlerin nasıl rimelli, saçların nasıl sarı?

Bu halka halka küpeler hiç yakışmamış sana

Hadi git yıka yüzünden bu çirkin boyaları

Duysana, anlasana!.." (H. Git Artık, s.126)

"Ne tatlı olurdun, bilsen.

Ey yüreğimin kadını.

Boyalarla bozmasaydın

Dudaklarının tadını!"[241]

Ârif Nihat'ın *Yastıklar* şiiri ile Yavuz Bülent'in *Sivas'ta Eski Türk Evleri* adlı şiirleri arasında da benzerlik söz konusudur. Her iki şiirde de konu alınan nesnelerin konforu benzer kelimelerle anlatılmıştır:

"Bir sofa üstünde büyük odalar

Çağırsalar beni: "Gitmeyin! Durun!"

Bir bahar güzelliği Sivas halılarında

Sedirler seslense: "Buyurun!""(H. Sivas'ta Eski Türk Evleri)

[241] "Dudaklar", age., s.143.

"Ki köşe yastıkları "Safâ geldiniz!" derken

"Allah rahatlık versin!" derdi baş yastıkları!"[242]

Bâkiler'in şiirlerinde yer yer Kur'an'dan âyetlere çağrışımsal göndermeler bulunmaktadır. Şairin dinî duyarlılığının bir sonucu olarak bu âyetlerin şiirlerine girdiği düşünülebilir. Şair, bu göndermelerle şiirlerini zenginleştirmeyi amaçlamıştır. Örnek olarak:

"Geçen zaman üstüne, dökülen kan üstüne

Kılıç-kalkan üstüne

Ve ağzı köpüren, yeleli atlar üstüne

Benim bir yeminim var:" (H. Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır, s.212)

mısralarında geçen yeminlerde Asr Suresi 1. âyete ve Âdiyât Suresi 1-5. âyetlere telmih vardır. Asr Suresi 1. âyetin meali şöyledir:

"Yemin ederim zamana"[243]

Bu yemin, Kur'an'da geçen yeminlerden birisidir ve Âdiyât Suresi 1-5. âyetlerin meali de şu şekildedir

"1. Gazilerin nefes nefese koşan, 2. Koşarken tırnaklarıyla kıvılcımlar saçan, 3. Sabah erkenden baskın basan, 4. O esnada tozu dumana katan, 5. Derken düşman kuvvetinin ortasına dalan atlarına yemin ederim ki:"

[242] "Yastıklar", age., s.236.
[243] çev. Prof. Dr. Suat Yıldırım.

Bu anlamlar göz önünde tutulduğunda, Bâkiler'in bendindeki yeminin, Kur'an'daki âyetlerde geçen yeminlerle örtüştüğünü görebiliriz. Ayrıca, *Göğü Yumruklayanlar* şiirindeki şu mısra da:

"*"Kaynar sudan bir ziyafet" istiyorlardı*" (H. Göğü Yumruklayanlar, s.81)

Vakıa Suresi'nin 93. âyetindeki ifadeyi aynen alıntılamıştır.

2. SİMGESEL MOTİFLER

Bâkiler'in şiirlerinde, bazı kelimeler simgesel anlamlarıyla okuyucuya sunulurlar. Bu, şairin kültür birikimini ve tarihî belleğini vurgulamak, millî ve dinî duyarlılıklarını okuyucusuna sunmak için seçtiği bir yoldur. Şairin bu motifleri, okuyucu o hassasiyeti algılayarak aldığı hazzı, şiirin arka planındaki kültürel birikime dayandırabilsin diye bilinçli olarak şiirine yerleştirmiştir.

Bâkiler'in şiirlerinde en çok geçen kelimelerden biri olan "türkü", Türk kültürüne dayalı bir simgesel motiftir. Türküler, halk şiirinde özel bir biçimin adı olmakla beraber sıradan halk, mani, türkü, koşma, divan, gazel vb. halk şiirinin her biçimi ile kırık hava şeklinde okunmuş sözlü ezgilere türkü demektedir. Kültürümüz içinde önemli bir yeri olan türküler, milletimizin geçmişinden gelen ve zaman içinde biçimlenerek kurallara bağlanmış; halkımızın benimsediği, sevdiği, çalıp söylediği, zevkle dinlediği ve içinde kendini bulduğu ilahî bir varlık halini almıştır.[244] Türküler, Türk milletinin hassasiyetini yansıtır. Türküler, insanoğlunun başından geçen olayları; bunların toplum içindeki iz ve yansımalarını: aşk, hasret, gurbet gibi insanlığın ortak duygularını; mertlik ve kahramanlık gibi millî hasletleri ve tarihî

[244] Mehmet Özbek, "Türkü Deyip De Geçme Tanı", **Türk Yurdu**, Ocak 2010, C. 30, S. 269, s.19.

olayları işler. Türküler, bu olayları yaşayan veya böylesine duygular taşıyan kişiler tarafından yakılır.[245] Şair, şiir yazmaya türkülerin nazmı olan halk türkülerinin etkisinde başlamıştır. Bu nedenle türkülerin hayat ile sanat arasındaki sıkı ilişkisi, Bâkiler şiirine de yansımıştır.

Bâkiler, türkü hassasiyetini ise şöyle dile getirir:

"*Ah bizim kınalı, ah bizim allı-pullu türkülerimiz! Onlar bizim boy aynamız, vekârımız, şah damarımızdır. Adımız, andımız, maksadımız, ağız tadımızdır. Bütün dünyayı güzelleştiren sesimizdir bizim. Yüzyıllardan beri Altaylar'dan, Tuna'ya uzayan nefesimizdir. Anadolu'dan Türkistan'a kol atan, elvan elvan açılan ebem kuşağımızdır. Biz Anadolu Toprağı'nı, biraz da onlarla vatan yaptık.*

Dağımıza, bağımıza, havamıza suyumuza onlarla nakış vurduk. Sevdamızı öfkemizi onlarla duyurduk. Acımızı sevincimizi onlarla dile getirdik. Gidenlerimizi onlarla uğurladık. Gelenlerimizi onarla kucakladık.

Bu bakımdan türkülerimiz, bizim sedef çerçeveli boy aynalarımızdır."[246]

Şimdi bu simgesel motifin Bâkiler şiirinde nasıl kullanıldığını görelim. Sevgiliyi birçok yönüyle türkülere benzeten Bâkiler, onun sesini, gözlerini, duruşunu, endamını, sessizliğini türkülerle anar. Bâkiler, sevgilisini bazen de "Japon türküleri"ne benzetir. Bu benzetme, anlamsal derinliği millî kültürümüzle bağlantısı olmayan şeklî bir benzetmedir:

"Japon türkülerine benziyordu gözlerin

[245] Metin Özarslan, "Geleneksel Müzik ve Türküler Üzerine", **Türk Yurdu**, Ocak 2010, C. 30, S. 269, s.53.
[246] TT. s.95

Sen Japon türkülerini bilmezsin…"(H. Gel, s.102)

Bu mısraları şair, sevgilisinin gözleri çekik olduğu için ve sevgili Japonlara benzediği için yazmıştır.[247]

Millî kültüre dayalı olarak türkü kelimesinin kullanımına ise şöyle örnek verebiliriz:

"*Gönlüm nakış nakış renkli bir kilim*

Bir kınalı-güzel türküdür dilim"(H. İsimsiz Şiir, s.164)

Bu mısralarda hem "*nakış nakış renkli bir kilim*" hem de "*kınalı türkü*" olmak üzere simgesel motifleri görebilmekteyiz. Bunları şairin düşünce yapısını ve beslendiği kültürel kaynakları göz önünde tutarak birkaç şekilde yorumlayabiliriz.

Şair halk kültürüne fazlasıyla aşina, hatta o kültürün içinden yetişmiş, onunla yoğrulmuş ve beğenisi de kültürün öğeleri içinde oturmuştur.

Şairin aşk anlayışını sevgiliden kaçan, onu uzaktan seven ve çoğu kere platonik olduğunu biliyoruz. Bu aşkını sevgilisine söylemeyi tercih etmeyerek, kendini dillendirip, kendi acısını sevgilisinin birçok vasfının önüne koyar. Bu halk türkülerindeki aşk anlayışına oldukça yakındır. Uzaktan sevme, sevdiğine kavuşamama ve aşk yolunda sessiz bir yolcu olarak tekrar tekrar sevgilinin etrafında bulunma söz konusudur. Bundan ötürü şair sevgisini türküyle ifade eder.

Türkü ile kına arasında kurulan anlam ilintisi, ilk olarak halk içinde bu iki unsurun eylem olarak ifade edilişiyle ortaya konulabilir. Halk, türküler için "türkü

[247] Ek I

yakmak" deyimini kullanır. "Türkü söylemek" tabiri ise başkasının ürettiği bir türküyü söyleme eylemine karşılık gelir. Türkü yakmak, bir türküyü söz ve müzik olarak üretmek, yaratmak, meydana getirmek demektir. Kına için de sürmek değil, yakmak fiili kullanılır. Bu ikisi birlikte düşünüldüğünde aralarında kurulan ilinti, kınanın da türkünün de toplumun sahip olduğu bir kültür öğesi olmalarının yanı sıra birey olarak da uygulanabilmeleridir. Örneğin düğün öncesi kına gecesi, gelini süslemeye yönelik bir eylem olarak bütün kadınlarca yapılır. Ayrıca bir kadın, sonradan süslenmek için kına yakabilir. Türküde de bu durum tematik olarak vardır. Türkü bireysel bir üretim olmakla beraber mesela aşk türküleri bireysel konuları işlerler. Ancak birçok türkü de toplumun genelini ilgilendiren olayları veya durumları konu alırlar.

Nakış nakış renkli kilimler, birçok aşamalardan geçerek zevk sahibi kimselerce, aynı dil gibi kültürel bakımdan üzerinde ittifak edilmiş nakışları ve motifleri barındıran, işlemesi uzun bir çaba gerektiren, sabır isteyen bir kültürel unsurdur. Şair kilimle kendisi arasında hem kültürel açıdan kilimin taşıdığı anlamı, hem de aşkın sabır ve çaba gerektiren hallerinden geçiyor olmasından dolayı bağlantı kurar.

Bâkiler'in şiirlerinde yer alan bir diğer simgesel motif de "Bozkurt"tur. Bozkurt, Türklerin millî totemidir ve toplumsal bir anlam barındırır.[248] Bozkurt bütün Türk topluluklarında farklı anlaşılmıştır. Göktürklerde dişi kurt, bir cedde (büyük anne); Uygurlar için erkek kurt, bir cedde; Oğuzlarda ise erkek bozkurt büyük seferlerde önderlik eden bir millî kılavuza denk gelir.[249] Göktürklerde ise

[248] Zeki Velidi Togan, Bozkurt Efsanesi,544
[249] agy.

Bozkurt, dadı olarak algılanmıştır. Büyük atanın bir mağarada doğduğuna, oraya dişi kurdun gelip, sürü ile çocuğu büyüttüğüne, kurdun iki yavrusunun yanında, Türk'ün atasının da üçüncü yavru olduğuna inanılır.[250]

Bozkurt, Ergenekon destanında da önemli bir motif olarak geçer. Bâkiler'in anladığı manada Bozkurt, hem siyasî olarak Türkçü Turancıların da benimsedikleri bir simgedir hem de yukarıda açıkladığımız boyutuyla tarihî bir motiftir.

"Ses versem bir sabah Bozkurt sesine

Aksa yollarına içimdeki kan,

Ya tutup kaldırsam sizi oradan

Ya düşsem toprağa erkekçesine." (H. Kerkük Ağıtı, s.206)

Bâkiler, yukarıdaki dizelerinde Türk milletinin taşıdığı tarihî ve millî bilinci tekrar vurgulamıştır. Şair, Türk milletinin daraldığı, zayıfladığı, esaret altına düştüğü günlerde manevî anlamda Bozkurt'un liderliğine ihtiyaç olduğunu, onun Türk milletine tekrar birlik haline getirerek, esaretten kurtulmalarını temin edecek millî bir güç simgesi olarak ele alır.

Bâkiler'in şiirinde en çok vurgu yapılan bir diğer simgesel motif, Horasan erenleridir. Horasan erenlerinden kasıt, Anadolu'nun fethinde ve Türk-İslam medeniyetinin buraya taşınmasında çok büyük katkıları olan Türkistan'dan Anadolu'ya seferler, akınlar yapan, manevî yönleri çok kuvvetli olan alp erenlerdir. Alemdar Yalçın, alperenleri şöyle açıklıyor:

[250] agy.

"*Horasan üzerinden ışıktan bir koridordan yola çıkan alp erenlerin geldikleri ışıktan yolun dış cephesindeki geniş duvarlar, İran'da bulunan felsefe, yer yüzüne ve insana bakış açısı, Bağdat'ta ortaya çıkan sistemli doğruları kendi istekleri doğrultusunda değiştirme çalışmaları ve Anadolu'da yer altı kentleri ile yüksek stratejik tepelerde adeta sıkışmış olarak yaşayan sade ve sıradan insanın gerçeği... Alp erenler, Horasan Erenleri veya Abdalan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum veya Gaziyan-ı Rum Anadolu topraklarına önlerindeki bir ışık huzmesinin girdiği deliği sabırla kafalarıyla vurarak açtılar ve yeni bir dünyayı keşfettiler. Buldukları bu dünyada yepyeni bir uygarlık yarattılar.*"[251]

Bâkiler de Turan konulu şiirlerinde Horasan erenlerine sık sık vurgu yaparak Turan coğrafyasının Türk ve Müslüman kimliğini Anadolu'ya getirenleri okuyucusuna hatırlatmış olur. Böylelikle okuyucu, Bâkiler'in bahsettiği Türk ve Müslüman vatanının tarihî alt yapısını algılamış olur. Mesela:

"*Ben de bütün Horasan Erleriyle beraber*

Yeni baştan Türkistan'a inandım." (H. Türkistan, s.215)

mısralarında şairin, Türkistan coğrafyasının kültürünü, medeniyetini, inanç sistemlerini henüz fethedilmiş Anadolu'ya taşıyan Horasan erenlerinin Bâkiler şiirine tarihî bir simgesel motif olarak yansıdığını görebiliriz. Bâkiler'in Horasan erenlerine verdiği önemi şu sözlerinden anlayabiliriz:

"*Biz binlerce yıllık bir çınarın, Anadolu'daki dallarıyız. Kökümüz eski Türk yurtlarındadır. Kökümüzden kopamayız. Ruhumuzdan soyunamayız.*

[251] Yalçın, age., s.131

Türkistan bizim hem sevabımız, hem günahımızdır.

Türkistan bizim boy aynamızdır.

Türkistan olmasaydı, Azerbaycan olmasaydı Anadolu, Türk soyuyla şereflenmezdi. Anadolu olmazdı.

Türkistan'a gönül gözümüzle bakmadan kendimizi iyi göremeyiz.

Türkistan bizim hafızamızdır. Onu unutamayız!.."[252]

Şair, Yunus Emre'yi de bu bağlamda yorumlar, algılar ve şiirlerine böyle yansıtır.

"Destan yazmak" da Bâkiler'in en çok yer verdiği simgesel motiflerden biridir. Şair, Türk milletinin sözlü edebî ürünü olan ve bilincinin, kültürünün kuşaktan kuşağa taşınmasını sağlayan destana özel bir önem verir. Türklerin tarih boyunca başardıklarını, kazandıkları zaferleri destan kelimesiyle birleştirir. Destanların olağanüstü yapısını göz ardı ederek, onların tarih ve kültür bilincini şiirlerinde yansıtır:

"Kaç yeni destan yazdık sizinle yenibaştan

Türküler gibi geldi bize nal sesleriniz." (H. Sipahiler, s.235)

Ayrıca Bâkiler, Türklerin tarihinde önemli yer tutan birtakım kimselere de şiirlerinde fonksiyonel olarak yer verir. Örneğin Dede Korkut ve Kaşgarlı Mahmut Türk milletinin millî bilinci olan Türkçenin temiz, duru kalmasına ve bütün Türk coğrafyasında korunmasına, yaşamasına vesile olan tarihî simgesel motiflerdir.

[252] TT. s.280

Osman Batur da Türkistan'da Çin zulmüne karşı bağımsızlık mücadelesi veren ve Çin hükumeti tarafından idam edilen bir halk kahramanıdır. Bâkiler, Türkistan'ı andıkça Osman Batur Han'a da değinir ve Türkistan'ın bağımsızlığa olan hasretini, Osman Batur Han'da bütünleştirerek okuyucusuna aktarır.

"Kartal", özgürlüğü çağrıştıran bir simgesel motiftir. Kartal, Selçukluların simgesi olması, Türk milletinin hür karakterini yansıtan bir hayvan olması ve Türklerin İslam'dan önceki dini olan şamanizmde de önemli bir unsur olması münasebetiyle Bâkiler'in şiirinde bu çağrışımlara açık şekilde simgesel motif olarak yer alır:

"*Bir kartal uçurdum Kafkas dağları üstüne*

Gagasında bayrak taşıyan bir kuş

Size varamadan Kafkas Türkleri

Kartalım geldi ki vurulmuş..."(H. Unuttuğumuz İnsanlar, s.197)

3. TÜRK HALK ŞİİRİ GELENEĞİ

Bâkiler'in ilk şiirlerinde görülmeye başlanan ve daha sonra azalarak devam eden halk şiiri etkisi, bu şiir geleneğinin bir çeşit yeniden yapılandırılmasıdır. Bu olayı Nurullah Çetin şöyle açıklamaktadır:

"*Gelenekten yararlanma düşüncesi eskiyi, tarihi, geleneksel kültür ve sanat birikimini yadsımama, yok saymama, ona zaman zaman dönülmesi gereken bir hazine, bir kaynak olarak bakma düşüncesinin, yeni ve özgün olanın gelenekten sağaltılarak da üretilebileceği düşüncesinin bir ürünüdür. Bu tutum, geçmiş ve tarih sevgisini barındırdığı gibi, yenilik için çıkış noktası olma özelliğini de taşımaktadır.*

Geleneği içinde bulunduğu zaman diliminde yaşatan şair, tarih bilincine de sahiptir. Kendisini tarihsel akıştan soyutlamadan, tarihi içinde yaşayarak ve yaşatarak geleneği devam ettirebilir."[253]

Bâkiler'e halk kültürünü ve zevkini ilk olarak annesi aşılar. Şair bunu şöyle açıklıyor:

"Küçükken hep yer yatağında yatardım. Babam, geceleri eve bazan çok geç gelirdi. Belirli bir saatten sonra elektrikler kesilince, anam gaz lâmbasını yakar, örgüsünü örerek babamı beklerdi. Ben, yatağımı hep anamın yanına serdirirdim. Geceyi, onun masallarıyla yarılardım. Anamın sesi güzeldi. Bazı masalları türküyle söylerdi. Onun Âzeri ağzıyla anlattığı masallardan ikisini hiç unutmadım: BEBEK ve BALABANLA BALACAN! Bebek masalında kartallar, benim yüreğimi parçalardılar. Balabanla Balacan masalında, ormanların karanlığında kaybolur, yetim kalırdım. Yorganımı sessizce başıma çekerdim. Yüzümü anamdan saklardım. Sessiz sedasız ağlardım. Anam ağladığımı bilirdi. Bilmemezlikten gelirdi. Anlatmaya devam ederdi."[254]

Bu tesirlerin yanı sıra şairin çocukluğunda ve ilk gençliğinde dinlediği halk ozanlarının ve âşıkların da onun halk şiirinin zevkini almasında etkisi büyüktür. Bâkiler'in Sivas'ta tanıdığı ilk halk şairi Âşık Feryadî'dir. Feryadî'nin başına toplanan kalabalığa rüyasında pirler elinden nasıl bâde içtiğini, Çin diyarındaki bir güzele nasıl âşık olduğunu kan ter içinde anlatması ve ağlar gibi koşmalar okumasını dinleyen küçük Yavuz Bülent, bunları bir masal gibi dinler. İlkokul yıllarını Âşık Talibî Coşkun doldurmaya başlar. Yavuz Bülent'in okuluna gelip, şiirlerini okur ve

[253] Çetin, "Çağdaş Türk Şiirinde Gelenekten Yararlanma…", s.17.
[254] ÜK. s.131

o, âşığın vezinli kafiyeli sözlerini büyük bir merakla dinler. Âşık Ali İzzet ve Âşık Veysel'i tanır. Ali İzzet'in Karacaoğlan mahlaslı şiirler yazarak bunları o günlerde para karşılığı Karacaoğlan şiirlerini toplayan Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'ne sattığını öğrenmesi onu oldukça şaşırtır. Tanıdığı âşıklar arasında en ağır başlı olanı Âşık Veysel'dir. Onun kendi kendine konuşan kederli hâli, Yavuz Bülent'i etkileyen yönlerinden biridir.[255]

Bu tesiri iki boyutlu olarak değerlendirebiliriz. İlk olarak şairin ele aldığı bazı konularla, dönemin halk şiirinin yoğunlaştığı konular arasındaki benzerliktir. Halk şiirinin o dönemki konuları uzak illerde kalan sevgililer, doğup büyünülen yerler, dağlar ve çeşmeler, aşk hikâyeleri, tasavvufa dönük deyişler[256] olarak sayılabilir. Bâkiler'in de uzakta kalan, ayrı düşülen sevgililer, çeşitli aşk maceraları, gerçekçi Anadolu manzaraları, dinî duyarlılığa sahip şiirler yazdığını göz önünde tuttuğumuzda halk şiiriyle benzerliği daha iyi anlaşılabilir.

Ayrıca Bâkiler'in şiirlerinde ister istemez Âşık Veysel'in de etkisi vardır. Veysel'in kırsal duyarlılıkla yansıttığı millet-halk, vatan-toprak duygusu[257], içten söyleyişi ve kullandığı halk dili, Bâkiler'in şiirinde taşradan büyük şehre yönelen ozanın duyarlılığıyla belirgin hâle gelir.

Şairin, halk türkülerindeki söyleyişleri de bazen benimsediği ve onlardan söyleyiş bakımından esinlendiğini görebilmemiz mümkündür. Örnek olarak:

"*Acımı yüklesem savrulur dağlar*" (H. Kan Davası II, s.56)

---

[255] ÜK.s.8

[256] Muzaffer Uyguner, "Cumhuriyet Döneminde Halk Şiiri", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, Kasım 1973, C. 29, S. 266, s.105

[257] Muzaffer Uyguner, "Günümüz Halk Şiirine Bakış", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, Aralık 1968, C. 19, S. 207, s.532

mısrasındaki söyleyiş tarzı, bize halk şiirinin üslûbunu çağrıştırmaktadır. Ayrıca Bâkiler, halk şiirlerindeki gibi sade, süssüz, açık ve anlaşılır bir Türkçeyle yazmaktadır. Söz varlığı da onun şiirindeki halk şiiri etkisini göstermektedir.

Bâkiler tamamıyla halk şiiri geleneğine dayalı şiir yazmaz. O, belirttiğimiz üzere geleneği kendine has bir tutumla yeniden yorumlamış ve ortaya başka bir sanat mahsulü çıkarmıştır.

4. ETKİLENDİĞİ ŞAHSİYETLER

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde, onun kendi sesini işitebilmemizle birlikte, ona tesir eden, şiirlerinde çıkış noktası olan, şiirleriyle iç içe geçmiş diğer şairlerin sesini duyabilmekteyiz. Bâkiler'in şiirlerinde alt metin olarak kodlanmış, belki de şairin kültürel ve millî duyarlılığının sonucu olarak, metinler oluşturulurken bilinçaltı ile iletişime geçmiş olan çeşitli söyleyiş tarzlarını, şiir yapılarını, simgesel motifleri de algılayabilmekteyiz. Bâkiler'in üzerindeki etkilerin yoğunluğunu, kullandığı çeşitli yapıların, imgelerin ve söyleyiş tarzlarının kendisinin selefi olan birkaç şairin şiirleriyle paralellik göstermesiyle ve şairin bu etkileşimleri bizzat vurgulamasıyla temellendirebiliriz. Bâkiler, halk kültürüyle yetişmiş, yerli değerleri benimsemiş bir şair olarak, bu değerlerin edebî alanda bayraktarlığını yapmış, millî ve dinî dokuların üzerinde yükselen bir şiir anlayışı benimsemiş olan Ârif Nihat Asya'nın, Necip Fâzıl Kısakürek'in yoğun olarak tesiri altında kalmasının[258] yanı sıra, halk tarzı söyleyişi serbest biçimle harmanlamış ve halk şiiri geleneğine farklı ve modern bir yorum getirmiş olan Cahit Külebi'nin şeklen etkisi altında kalmıştır. Anadolu'ya yaklaşımı itibariyle gerçekçi ve samimi olan şair, Faruk Nafiz'in ses tonuna farklı bir yön kazandırmıştır. Kendi şiir sanatının samimi ve lirik söyleyişini

[258] Ek I

Anadolu'yu her boyutuyla, Faruk Nafiz'in gözlemciliğinden farklı olarak mensubiyet duygusuyla aktarır. Ancak bu tesirler, şairin özgün şiirler ortaya koymadığını ve kendi sesini bulamadığını da göstermez. Aksine o, bu şairlerin yoğun etkisi altında başladığı şiir macerasında, bu şairlerle aralarındaki ortak duyarlılıklara yeni ve özgün mecazlar, benzetmeler, yaklaşımlar, çıkış yerleri bularak bu etkileri farklı mecralara yönlendirebilmiştir. Şimdi bu etkileri daha detaylı olarak görelim.

4.1. Cahit Külebi

Bâkiler, Türk şiirinde 1940'lı ve 50'li yıllarda lirik söyleyişi, içtenliği ve halk şiirine yaslanan şiir anlayışıyla ünü bir hayli artan Cahit Külebi'den içten söyleyiş ve şekil bazında etkilenmiştir. Bâkiler'in lirizmi ve kafiyedeki ustalığı yer yer Külebi'nin şiirinden daha üst seviyelere çıkar. Tematik olarak her iki şairin de çocuklara yaklaşımı paralellik göstermektedir. İkisi de çocuklarla kendilerini özdeşleştirirler. Çocukların mutluluklarını hayatlarının sona erdiği an bile hissetmek isterler. Örnek olarak aşağıya alacağımız iki bent de şairlerin bu konudaki yaklaşımını göstermektedir.

"*Öldüğüm gün beni binlercesi gülerek*

Eğlenerek, oynayarak götürseler ne olur?"(H. Çocuklarla, s.22)

"*Mezarımı çarşının ortasına kazsınlar*

Üstünden dostlar geçsinler

Çocuklar oynasınlar."[259]

Bu yaklaşımın yanı sıra, metinlerarası ilişkiler başlığında da değindiğimiz üzere iki şair de sevgililerini Türkiye'ye, memlekete benzetirler. Bu durum memleket sevgisinin, sevgiliye duyulan aşk ile birleşmesi, özdeşleşmesi, en az sevgili kadar memleketin sevilmesidir. Bâkiler, vatansever ve milliyetçi bir şair olmakla birlikte bu konuda Külebi'den etkilenmiştir diyebiliriz. Külebi de, Bâkiler de sevgilinin çocuksu hallerini, aşklarının masumiyetini göstermesi bakımından bazı zamanlar vurgularlar.

Külebi'nin şiirlerinde görülen kafiye bakımından serbest mısralar içeren dört veya daha çok mısradan oluşan, hece vezniyle yazılmış kısımlar da içeren, bizim de hece ve serbest veznin karışımı olarak nitelediğimiz tarzdaki yapıları, Bâkiler'in şiirlerinde de görebilmemiz mümkündür. Soldaki metin Bâkiler'e, sağdaki Külebi'ye aittir.

"Fakirin anası her sabah sessiz,
Ağlar çocuğunun aç-çıplak durduğuna.
Elleri koynunda kalır çaresiz
Bin pişman doğduğuna, doğurduğuna."[260]

"Gecelerin hapishanesinde
Bu şiirin sahibi tek başına,
Umutların hapishanesinde
İn cin yok."[261]

Bu iki bendi göz önünde tuttuğumuzda Külebi'nin de Bâkiler'in de hece ile serbest vezni karışık olarak kullandığını görüyoruz. İki bentte de birinci ve üçüncü mısralar hece vezniyle, ikinci ve dördüncü mısralar serbest vezinle yazılmıştır. İki

[259] Külebi, "Çarşı", age., s.69
[260] H. Analar, s.10.
[261] Külebi, "Yaşamak 1", age., s.81

şairin de şiirlerine yayılan bu yapıyı Bâkiler, zannımızca Külebi'den etkilenerek benimsemiş ve şiirinin lirizmini ve ahengini kısmen bundan temin etmiştir.

4.2. Necip Fazıl Kısakürek

Bâkiler'in büyük ölçüde etkilendiği bir diğer isim de Necip Fazıl'dır. Bâkiler'in ilk eserlerini verdiği dönemde, muhafazakâr edebiyat çevrelerinin zirvedeki şairi olan Necip Fazıl'dan düşünce boyutuyla ve dinî duyarlılık bakımından etkilenmiştir.

Bâkiler'deki Necip Fazıl etkisini "Cebeci Camiî" şiirinde görebilmemiz mümkün. Benlik mücadelesi ve İslam'ın mistik boyutları Necip Fazıl'ın en çok işlediği konulardan biridir. Bâkiler de "Cebeci Camiî" şiirinde mekân ile psikoloji bağlamında, Cebeci Camii'ndeki manevî havanın tesirinde kalarak nefsini bastırmayı ve doya doya oradaki havayı teneffüs etmek ister. Müslümanların gelip geçtiği yerde bir taş olmayı diler. Müslümanlara karşı gösterilen bu hürmet ve sevgi, Bâkiler'de şöyle dillendirilir:

"Kandillerde ışık, kubbelerde ses

Renk olsam çinilerde.

Bir beyaz taş olsam cuma günleri

Mü'minlerin gelip geçtiği yerde." (H. Cebeci Camiî)

Necip Fazıl'da da Müslümanlara olan bu sevgi ve hürmet, tevazu ile irtibat kurularak şöyle sunulur:

"Ellerime uzanan dudakları tepeyim;

Allah diyen, gel, seni ayağından öpeyim!"[262]

Necip Fazıl'ın bu şiir üzerindeki etkisi bu kadarla kalmaz. Bâkiler, benliğini büründüğü ruh halinden ötürü yok eder. Artık tasavvur ettiği âlem onu, bulunduğu mekândan soyutlayarak daha ötesini, metafizik âlemi düşünmeye teşvik eder:

"*Bir âlem düşünürüm ezan sesinde*

Bir âlem: Ötenin çok ötesinde." (H. Cebeci Camiî, s.189)

Bu, Necip Fazıl'ın öte âlem duyarlılığı ve metafizik eğilimleriyle paralellik gösterir. Necip Fazıl, bütünden, mutlak öz olan Allah'tan ayrılan insanoğlunun bulunduğu dünyanın eksik ve yetersiz bir âlem olduğunu vurgular:

"*Bu dünya bir tamam'dan eksiklikler âlemi;*

Kopuşlar, ayrılıklar, kesiklikler âlemi..."[263]

Bâkiler'in ölüm konusuna spiritüalist eğilimi, Necip Fazıl'da yoğun olarak hissedilir. Örnek olarak Necip Fazıl'ın;

"*Yolcular, uzanın yere upuzun;*

Dayayın taşlara başlarınızı!

Tüy yastıklar gibi rahat taşımız,

Birleşsin bir lâhza orda başımız

Bizdedir cevabı kuruntunuzun;

[262] Necip Fazıl, "Öpmek", age., s.46
[263] "Bu dünya", age., s.372.

Yolcular, uzanın yere upuzun!"[264]

mısralarında yolculara hitap eden ölüler, Bâkiler'in şiirinde de bütün dirilere hitap ederler.

Bâkiler'in "Yalvarış" adlı şiirinde ise hem içerik olarak hem de yapı olarak Necip Fazıl etkisi görülür. Bu iki şiirden birer parçayı yan yana koyarak benzerliği görebiliriz:

"*İçimdeki bilmece*

Nursuz, uykusuz gece

Çözülsün hece hece

İçimdeki bilmece."[265]

"*Bir çözülmez bilmece;*

Hep sayı, harf ve hece…

Peçe üstünde peçe

…

Benliğime eğilsem,

Sabah, akşam ve gece,"[266]

Görüldüğü gibi bu iki şiirde de tematik olarak benzerlikler mevcuttur. Aynı zamanda her iki şiir de yedilik hece ölçüsüyle yazılmıştır. Necip Fazıl'ın bu yapıda "Iraklarda", "Geldi", "Geçti", "Takvimdeki Deniz", "Ukde", "Perdeler", "Ölümsüzlük" gibi birçok şiiri vardır. Bâkiler ise, sadece "Yalvarış" şiirinde bu yapıyı tercih etmiştir.

[264] "Ölüler", age., s.125.
[265] H. Yalvarış, s.185.
[266] "Ne İleri Ne Geri", age., s.341.

4.3. Ârif Nihat Asya

Bâkiler'in en çok etkilendiği edebî şahsiyet, hiç tartışmasız Ârif Nihat Asya'dır. Bâkiler, Ârif Nihat'la uzun yıllar boyunca ahbaplık etmiştir. Bu ilişkinin Ârif Nihat'ın, Bâkiler'in şiirlerine müdahale etme, onun eksiklerini, yanlışlarını giderme, şiiri hakkında ona tavsiyelerde bulunmaya kadar gittiğini söyleyebiliriz. Bâkiler'in yazdığı fetih şiirlerini düzelten[267] Ârif Nihat, onu sadece Anadolu konusunu işlemesi münasebetiyle de eleştirerek aşkı şiirinden dışlamaması gerektiğini söyler.[268]

Bâkiler, salt millî, dinî anlayış olarak değil, söyleyiş olarak da Ârif Nihat'ın yoğun etkisi altında kalmıştır. Bu iki şairin siyasî düşünceleri, hayat anlayışları birbirine çok yakın olmakla birlikte, Ârif Nihat'ın şiir anlayışının şekil itibariyle Bâkiler'e belirli noktalarda etki ettiğini söyleyebiliriz.

Siyasî olarak iki şairin de Atatürk sömürüsü yapılması karşısında takındıkları tavır aynıdır. Zannımızca Bâkiler, Ârif Nihat'ın bu konudaki fikirlerinden esinlenmiş ve Ârif Nihat'ın şiirindeki söyleyişi benimseyerek yeniden üretmiştir:

"Gizli sevdalar gibi Sevr'i içinde tutan
Senin ne işin var Anıt Kabir'de?
Yelyepelek koşup gelmişsin bir de
Utan birazcık utan!"[269]

"-Emeklerine acıyan kimdir?
-Ata'n, Ata'n, Ata'n!
-Tehlikede olan nedir?
-Vatan, vatan, vatan!"[270]

[267] Ek I
[268] ANAİ s.146
[269] H. Şikâyet, s.83.
[270] Ârif Nihat Asya, "Çanlar", **Kökler ve Dallar**, s.187.

Bu iki şiirde de aynı hitabet üslûbuyla Atatürk sömürüsü yapan kimseler eleştirilmektedir.

Ayrıca Bâkiler, Ârif Nihat'ın bazı şiirlerindeki ayakları da benimseyerek, farklı konuda kendi şiirine aktarmıştır. Örnek olarak Ârif Nihat'ın "Adamlar" şiiri ile Bâkiler'in "Analar Bilirim" adlı şiiri yapı itibariyle tam olarak birbirlerinin aynısı olmasalar da, ele aldıkları konulara karşı tavırları itibariyle "Adamlar" şiiri, Bâkiler'in şiirini etkilemiştir:

"*Yurdumuzun, yuvamızın orta direği…*	*"Sabahlar bilirim, öğlenler,*
Dünyadaki varlıkların en mübareği.	*İkindiler, akşamlar bilirim*
Elimize diken batsa yüreği,	*Ve günlerin, gecelerin*
Yanacak analar bilirim."[271]	*Dışında yaşayan adamlar bilirim."*[272]

Yavuz Bülent'in şiirleri içinde en fazla Ârif Nihat etkisinin hissedildiği şiir ise "12 Eylül'e Sitem" şiiridir. Bu şiir, Ârif Nihat'ın "Tanınmamak" şiiri ile aynı ölçüye, aynı biçime sahip olmakla birlikte, her iki şiir de siyasî konulu şiirlerdir. Ârif Nihat'ın şiiri, Adnan Menderes'in idamından ötürü duyulan üzüntüyü farklı çağrışımlara açık bir dille anlatan ağıttır.[273] Bâkiler'in şiiri de 12 Eylül askerî darbesinden duyulan üzüntüyü, darbenin haksızlığını ve ülkeye ihanetini vurgular. Bu iki şiirden bazı kısımları aşağıya yazarak bu etkiyi örneklendirelim:

[271] H. Analar Bilirim, s.12.
[272] Ârif Nihat Asya, "Adamlar", **Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor**, s.193.
[273] ANAİ, s.377

"Kolum, kanadım diyordum.

Sevdalanıp gidiyordum

Yurdum diye seviyordum

Yurdum, felâketim oldu.

Türküm! dedim, Türk'ü sevdim

Öğünen bir koca devdim

Volkandım, alev-alevdim

Kor'dum, felâketim oldu.

…

Gönlümün yiğit beğiydi

Gözlerimin bebeğiydi..

Ona da mı nazar değdi

Ordum, felâketim oldu."[274]

"Türküm müjdeydi ülkeye…

Gezdim söyleye söyleye;

Bir gün söylemedim diye

Türküm beni tanımadı!

Onlar bacım, onlar ağam;

Onlardı sevincim, tasam:

Ahmet'im Mehmet'im Sunam,

Güllü'm beni tanımadı.

…

"Hırpalanmak" ne kelime;

Didik didik, lime lime

Götürülürken ölüme

Ölüm beni tanımadı!"[275]

Bu iki şiirin de vezni 8'li hece veznidir. Her ikisinin de kafiye şeması *aaab, cccb, dddb*… şeklindedir. Her iki şiirinde ilk ve son bentleri birbiriyle aynıdır.

[274] H. 12 Eylül'e Sitem, s.90
[275] Ârif Nihat Asya, "Tanınmamak", **Dualar ve Âminler**, s.203

İkisinde de şikâyet etme, yakınma, beklenmedik bir durumla, tepkiyle karşı karşıya kalmanın verdiği şaşkınlık ve üzüntü hissedilmektedir.

4.4. Faruk Nafiz Çamlıbel

Bâkiler, Anadolu'ya yaklaşım biçimiyle Faruk Nafiz'den daha gerçekçi ve sorunların kaynağına inmeyi bilen bir şair olmakla birlikte, Faruk Nafiz'in "Sanat"taki sorgulayıcı üslûbunu benimseyerek "Anadolu Gerçeği" adlı şiirini yazmıştır.

Faruk Nafiz, "Sanat" şiirinde, kendi sanat anlayışını ortaya koymuş ve millî kültürden beslenen, kaynağı Anadolu olan sanatı, Batılı değerlerle yoğrulmuş, kozmopolit ve millî kültüre tamamen yabancı olan, Anadolu'ya gözlerini yuman, millî değerlerini kaybetmiş kimselerin sanat anlayışının karşısına çıkarır. Bu tavır Cumhuriyet'in ilk yıllarında Batı sanatına ve edebiyatına bağlanmış, Batı'yı taklit eden, sömürge ruhlu, batı teslimiyetçisi, kendi öz değerlerinden utanan kişilere tepki mahiyetindedir.[276]

Bâkiler'in "Anadolu Gerçeği" şiirindeyse, Anadolu'nun gerçek hayat koşullarını, olanaksızlıklarını, Anadolu insanının sade ve mütevekkil yaşantısı, millî ve dinî hayat anlayışını, Anadolu'yu sömüren, ondan menfaat uman, Anadolu'yu bir tatil cenneti olarak gören batı hayranı, kozmopolit kimselerin ve Anadolu'yu istismar eden, köylülerin geriliğinden medet uman Marksistlerin karşısına çıkararak onların Anadolu'ya yaklaşımlarına tepkisini dile getirir.[277] Türk ve Müslüman Anadolu insanına yabancı değerlerle, sömürü amacıyla yaklaşılmaması ve Anadolu insanının

[276] Çetin, age., 2008, s.71.
[277] age., s.213

bütün hayat standartları, millî ve dinî hassasiyetleri göz önünde tutularak değerlendirilmesi yönünde telkinde bulunur.

Bâkiler, Anadolu'yu mekân ve insan boyutuyla ele alırken, Çamlıbel onu, folklorik malzemeyi ve halkın ürettiği sanatı ön plana çıkararak aktarır. Bâkiler muhatabına:

"*Bozbulanık ırmaklarda çimdin mi?*

Kulak verdin mi yürekten kavala, saza?

Bir ipek seccâde üstünde gibi, huzurla…

Durdun mu toprakta namaza?" (H. Anadolu Gerçeği, s.39)

diyerek, Anadolu'nun millî kültürünü ve İslamî duyarlılığının altını çizer. Anadolu'nun mütevazı ve dindar yaşayışını bilmeyen birisinin, onu tam olarak anlayamayacağına dair sunduğu kanıtları böyle destekler. Faruk Nafiz ise bundan daha farklı olarak Anadolu kültüründen duyduğu estetik hazza odaklanır:

"*Sen raksına dalarken için titrer derinden*

Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin;

Bizim de kalbimizi kımıldatır yerinden

Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin."[278]

[278] Kenan Akyüz, **Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi**, İnkılap Yay., 1985, s.849

"Beyaz kelebek" ifadesiyle tanımadığı balerini izlemekten haz duyan Batı taklidi kimseyle, bir zeybeğin toprağa diz vuruşundan, edasından aldığı hazzı karşı karşıya getiren Faruk Nafiz, Anadolu insanının çektiği acıyla övünür:

"*Fırtınayı andıran orkestra sesleri*

Bir ürperiş getirir senin sinirlerine;

Iztırâb çekenlerin acıklı nefesleri

Bizde geçer en hazin mûsikî yerine!"[279]

Ancak Bâkiler'de bu durum aksidir. Bâkiler, Anadolu insanının çektiği acıyı bir sanat eseri olarak görmez. Aksine bundan çok büyük üzüntü duyar. Muhatabını, yüreğinde bu acıyı duymamakla, bunu dillendirmemekle suçlar:

"*Çektin mi hiç acısını istasyonlarda*

Tandır ekmeği satan, yumurta satan

Yarı çıplak çocukların?.." (H. Anadolu Gerçeği, s.40)

Faruk Nafiz, Anadolu'dan zevk alamadığı, millî kültüre yabancı olduğu için uyuşmadığı muhatabıyla yollarını ayırır. Kendini tamamen Anadolu'nun keşfedilmemiş sanatına ve güzelliğine adayan şair, Anadolu'ya yabancı olan bütün sanat anlayışlarını reddeder:

"*Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken*

Söylenmemiş bir masal gibi Anadolu'muz.

[279] agy.

Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken

Sana uğurlar olsun… ayrılıyor yolumuz."[280]

Buradan anladığımız kadarıyla, Batı medeniyetine hayran olan muhatabıyla Anadolu'ya doğru yola çıkan, onun güzelliklerini, sanatını keşfetmeye çalışan Faruk Nafiz de, Anadolu'ya dışarıdan gelen bir gözlemci gibidir. Zira Gökhan Tunç'un da söylediği gibi *Sanat* şiirinde acıklı nefeslerle anlatılan Anadolu köylüsünün bu özelliği olumlu olarak gösterilmiş, Anadolu köylüsüyle empati kurulmamış, aksine onlara objelermiş gibi uzaktan bakılmıştır.[281] Ancak Bâkiler, Anadolu'nun içinden gelen, o kültür ve hayat şartlarıyla yetişmiş olmanın verdiği hassasiyetle muhatabına:

"*Söylediğin türküler bizim türkümüz değil.*

Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını

Yüreğinde nakış yok, acı yok bizden

Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş

İnsanlar, selâmını esirgemeden

Savuş git içimizden." (H. Anadolu Gerçeği s.40)

diye seslenerek, onu, Anadolu'yu anlamaması, yabancı unsurları katıksız Anadolu kültürü içine kadar getirmesi münasebetiyle kovar. Bâkiler'in vurgulamak istediği, Anadolu'nun gerçeklerinin net bir şekilde anlaşılmasının ve Anadolu'ya önyargısız ve yabancı unsurların güdümünde yaklaşılmamasının gerektiğidir. Faruk Nafiz'in ise

[280] age., s.850
[281] Tunç, agm., s.1638

gördüğümüz üzere böyle bir kaygısı yoktur. O, sadece Anadolu'daki sanatı ve kültürü önemser. Şiirleri, sorgulayıcı üslûp ve konu itibarıyla benzer olmalarına rağmen, şairler Anadolu karşısında takındıkları tavır münasebetiyle birbirlerinden ayrılırlar.

SONUÇ

1950'li yıllardan itibaren değişik yayın organlarında şiirlerini görmeye başladığımız şair Yavuz Bülent Bâkiler, Türk şiiri geleneğini şiirleriyle, memleket edebiyatı anlayışıyla kaynaşmış modern bir yorum getirmeye çabalamıştır.

Uzun yıllar *Hisar* dergisinde şiirlerini yayımlayan Bâkiler, milliyetçi ve muhafazakâr kesimlerce sevilen, beğenilen bir şair olmuştur. Ancak onun şiiri sadece bu kesimlere yönelik değil, bütün Türkçe konuşan topluluklara yönelen, bireyden topluma açılan bir özellik taşır.

Bâkiler şiiri aşk, sevgi, özlem, acıma duygusu gibi bireysel konuların yanında, metafizik, siyasi ve tarihî konuları, Anadolu'yu ve Turan coğrafyasını ve İstanbul'un fethini işlemiştir. Bâkiler'in en çok yoğunlaştığı konular aşk ve Anadolu'dur. Bununla birlikte şairin dinî ve millî hassasiyeti şiirlerinin geneline yayılmıştır. Anadolu'yu, Toplumcu Gerçekçilerin materyalist bakış açısını, Anadolu Romantizmi yapan şairlerin tutumunu samimiyetsiz ve yanlış bularak, bunlara tepki duyarak ele alır. Millî değerleri ve geleneği yok sayan edebiyat anlayışlarına karşı çıkar. Türk tarihini de bütüncül bir anlayışla ele alır. İslam öncesi ve İslam sonrası Türk tarihini bir arada işler. Türklüğü İslam'dan ya da İslam'ı Türklükten ayrı bir şekilde ele alan şiir anlayışlarına karşı çıkar. Şair, Turan konusunu işlerken Türk İslam düşüncesinden hareket etmektedir.

Bâkiler'in konulara yaklaşım biçimi bireysel düşüncelerine ve izlenimlerine dayanır. Konuları ele alışında duygusal ve samimidir. Tavır itibarıyla şiirlerinde genel olarak romantizmin tesirleri hissedilmektedir.

Bâkiler, şiirin şekil özelliklerine pek fazla eğilmemiş, halk şiiri geleneğini benimsemiş olmanın verdiği alışkanlıkla halk şiiri tesirinde bir formda ürünlerini ortaya koymuştur. Aynı şekil özellikleri Cahit Külebi'nin şiirlerinde de vardır.

Bâkiler'in şiirlerinde en çok önem verdiği unsur ahenktir. Şair, kelimelerin kendi ses değerlerini ve birbirleriyle oluşturdukları uyumu başarılı bir şekilde şiirine yerleştirir. Lirizmi sağlama yolunda da ahenkten ve kafiyeden yararlanmıştır. Ancak bazı zamanlar şiirlerinde sadece ahenge yaslanmayı tercih etmiş, söylenişin kattığı lirizm unsurlarını göz ardı etmiştir.

Şiirlerinde tamamen imgeye yönelmemiş, benzetmeler, abartmalar, kişileştirmeler ve ad aktarmaları ile şiirini zenginleştirmeye gayret etmiştir.

Bâkiler'in dil anlayışı, *Genç Kalemler*'in "Yeni Lisan" adıyla esaslarını ortaya koyduğu dil anlayışıyla özdeştir. Şair, halkın anlayabileceği bir dil ve anlatım benimsemiş, yaşayan Türkçeyi kullanmaya özen göstermiştir. Bu anlayış Garipçilerin, dilde tasfiyeciliğin, İkinci Yenicilerin dil anlayışlarına tepki niteliği taşır. Bâkiler'in dil anlayışı Hisarcıların dil anlayışıyla örtüşür. Yer yer imlâ hataları da şiirlerinde gözlenebilmektedir.

Şiirlerinde lirik, sorgulayıcı üslûp yanında hitabet üslubu da ağır basmaktadır. Bâkiler, şiirinde kendi sesinden başka, konu aldığı halkın içinden kişilerin seslerine de yer verir. Bazı şiirleri manzum hikâye türünde yazılmıştır.

Bâkiler'i en çok etkileyen şairler Necip Fazıl Kısakürek, Ârif Nihat Asya ve Cahit Külebi'dir. Necip Fazıl ve Ârif Nihat'tan düşünce ve söyleyiş; Cahit Külebi'den de şekil bakımından etkilenmiştir.

Bâkiler'in en çok ön plana çıkan ve okuyucu tarafından sevilen şiirleri aşk, Anadolu ve Turan konulu şiirleridir. Şair özellikle Anadolu konusunda romantizm unsurlarıyla iç içe geçmiş gerçekçi bir tutumu benimsemiştir.

Hisar topluluğu şairleri arasında sayılan Yavuz Bülent Bâkiler, Hisarcıların ortaya koydukları esaslardan şiir hayatı boyunca hiç sapmamıştır. Şiirlerinde konu bakımından farklılıklar olsa da anlayış yönünden herhangi bir değişiklik yapma yoluna gitmemiştir.

Türk edebiyatına 56 yıldır emek veren, şairliğinin yanı sıra yazarlığı, programcılığı, hatipliği ile de tanınan Yavuz Bülent Bâkiler, Türk şiirinin gelenekçi kanadı içerisinde, dil duyarlılığı, konuları ele alışı, tahkiyeyi başarılı bir şekilde şiirlerine yansıtışı, içerik unsurları, samimiyeti ve lirik söyleyişiyle oldukça önemli bir şairdir. Toplumsal meselelere yoğunlaşması, halkın seviyesine inme gereksinimi duyması gibi özellikleri, onun varlık üzerinde derinleşmesine engel olmuştur.

KAYNAKÇA

1. Birinci Elden Kaynaklar:

1.1 Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirleri:

BÂKİLER, Yavuz Bülent, **Harman**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 10. Baskı, İstanbul, 2008.

1.2 Yavuz Bülent Bâkiler'in Nesirleri:

BÂKİLER, Yavuz Bülent, **Ârif Nihat Asya İhtişamı**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2008.

_____, **Âşık Veysel**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2008.

_____, **Üsküp'ten Kosova'ya**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 12. Baskı, İstanbul, 2008.

_____, **Türkistan Türkistan**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 11. Baskı, İstanbul, 2008.

_____, **Gidenlerin Ardından**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2008.

_____, **Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 1. Baskı, 2008

2. İkinci Elden Kaynaklar:

2.1 Kitaplar:

AKKANAT, Cevat, **Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2002.

AKSAN, Doğan, **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, Engin Yay., 5. Baskı, Ankara, Nisan 2006.

_____, **Yunus Emre Şiirinin Gücü**, Engin Yay., 1. Baskı, Ankara, Ekim 2005.

AKYÜZ, Kenan, **Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi**, İnkılâp Kitabevi, 1985.

_____, **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılâp Kitabevi, 1995.

ARAZ, Rıfat, **Şiir İncelemeleri**, Alp Yay., Ankara, 2005.

ARIK, Remzi Oğuz, **Köy Kadını**, Millet Mecmuası Neşriyatı, Ankara, 1943.

ASYA, Arif Nihat, **Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor**, Ötüken Yay., 2008.

_____, **Dualar ve Âminler**, Ötüken Yay., 2005.

_____, **Kökler ve Dallar**, Ötüken Yay., 2006.

AYVAZOĞLU, Beşir, **Defterimde Kırk Sûret**, Kapı Yay., İstanbul, 2008.

BEHRAMOĞLU, Ataol, **Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi**, C. I, Sosyal Yay., 1997.

BEYATLI, Yahya Kemal, **Kendi Gök Kubbemiz**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., 2007.

BEZİRCİ, Asım, **İkinci Yeni Olayı**, Tel Yay., İstanbul, 1974.

BLOOM, Harold, **Etkilenme Endişesi – Bir Şiir Teorisi**, çev. Ferit Burak Aydar, Metis Yay., Kasım, 2008.

CLEVELAND, William L., **Modern Ortadoğu Tarihi**, çev. Mehmet Harmancı, Agora Kitaplığı, 2008.

ÇETİN, Nurullah, **Şiir Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap, Ankara, 2004.

_____, **Şiir Tahlilleri – 1**, Öncü Kitap, Ankara, 2008.

_____, **Türk Şiirinde Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un Fethi**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Basın Yayım Müdürlüğü, İstanbul, 2005.

ÇETİŞLİ, İsmail, **Batı Edebiyatında Edebî Akımlar**, Akçağ Yay., Ankara, 2003.

_____, **Cahit Külebi ve Şiiri**, Akçağ Yay., Ankara, 1998.

ÇINARLI, Mehmet, **Sanatçı Dostlarım**, Ötüken Yay., İstanbul, 1979.

DEMİR, Necati, ŞEN, Ülker, **Sivas İli ve Yöresi Ağızları (Etnik Yapı-Dil İncelemesi-Metinler-Sözlük)**, Gazi Kitabevi, 2006.

EMİROĞLU, Öztürk, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu**, Akçağ Yay., 2. Baskı, Ankara, 2007.

_____, **Türkiye'de Edebiyat Toplulukları**, Akçağ Yay., 3. Bsk., Ankara, 2008.

ENGİNÜN, İnci, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, Dergâh Yay., İstanbul, 2006.

ERHAN, Çağrı, **Beyaz Savaş-Türk Amerikan İlişkilerinde Afyon Sorunu**, Bilgi Yay., Ankara, Ekim 1996.

ERSOY, Mehmet Âkif, **Safahat**, (hzl. Ertuğrul Düzdağ), Çağrı Yay., 1999

Hece Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı, S. 53/54/55, Mayıs-Haziran-Temmuz, 2001.

KABAKLI, Ahmet, **Türk Edebiyatı**, C. IV, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 10. Baskı, İstanbul 2002.

KAFESOĞLU, İbrahim, **Türk-İslâm Sentezi**, Ötüken Yay., 4. Bsk., İstanbul, 2008.

KAPLAN, Mehmet, **Şiir Tahlilleri II (Cumhuriyet Devri Türk Şiiri)**, Dergâh Yay., İstanbul, 1980.

_____, **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II**, Dergâh Yay., İstanbul, 1999.

KARAKILIÇ, Selçuk, **Yavuz Bülent Bâkiler'e Armağan**, Size Dergisi Yayınları: 13, İstanbul, 2004.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, **Çile**, Büyük Doğu Yay., İstanbul, 2008.

KÜLEBİ, Cahit, **Bütün Şiirleri**, Bilgi Yayınları, Ankara, 2009.

NARLI, Mehmet, **Şiir ve Mekân**, Hece Yayınları, Ankara, 2007.

OKAY, Orhan, **Poetika Dersleri**, Hece Yay., Ankara, 2004.

_____, **Sanat ve Edebiyat Yazıları**, Dergâh Yay., İstanbul, 1990.

ÖKSÜZ, Yusuf Ziya, **Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi**, TDK Yay., Ankara, 2004.

PARLATIR, İsmail, ÇETİN, Nurullah, **Tevfik Fikret Bütün Şiirleri**, TDK, Ankara 2004.

SADOĞLU, Hüseyin, **Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2003.

SATOĞLU, Abdullah, **Edebiyat Dünyamızdan Hoş Sedâlar II**, Akçağ Yay., Ankara, 2008.

SAZYEK, Hakan, **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, Akçağ Yay., Ankara, 2006.

TANYERİ, M. Ali, **Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler**, Özgür Yay., İstanbul, 1996.

TARANCI, Cahit Sıtkı, **Otuz Beş Yaş**, Varlık Yay., 1956.

TURAL, Sadık, **Şahsiyetler ve Eserler**, Ecdâd Yay., Ankara, 1993.

_____, **Zamanın Elinden Tutmak**, Yüce Emek Yay., 5. Baskı, Ankara, 2006.

Türk Edebiyatı Tarihi, C: IV, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 2. Baskı, Ankara, 2007.

Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara, 2005.

UZUNÇARŞILI, İsmail, Hakkı, **Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları I**, TTK, 1943.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, **Millet ve Tarih Şuuru**, İş Bankası Yay., İstanbul, 2008.

_____, **Ziya Gökalp**, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 194[?].

YALÇIN, Alemdar, **Anadolu Ezgisi**, Akçağ Yay., Ankara, 2004.

YARDIM, Mehmet Nuri, **Türk Şiiri'nden Portreler**, Burak Yay., İstanbul, 2001.

Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000), Editör: Dr. Ramazan Korkmaz, Grafiker Yay., Ankara, 2009.

Yakınçağ Türkiye Tarihi 2, 1980-2003, Haz. Sina AKŞİN et al., Milliyet Kitaplığı, ?.

2.2 Makaleler:

"Yavuz Bülent Bâkiler ile Dil ve Kültür Üzerine", **Yüzakı**, S.1, Mart 2005, s. 26.

"Yavuz Bülent Bâkiler'in Sohbet Toplantısından", **Türk Edebiyatı**, S.69, Temmuz 1979, s.7.

[GEÇER, İlhan]"Hisardan Biyografiler", **Hisar**, S.86, Şubat 1971.

AKENGİN, Yahya, "Ahmet Muhip Dıranas'ın Şiirinde Tabiat", **Millî Kültür**, S. 73, Haziran 1990.

AKIN, Behram T., "Yavuz Bülent Bâkiler ile Söyleşi", **Gonca Dergisi**, S.15, Temmuz 2003.

AKIN, Gülten, "Şiir Dilinde Yapı Araştırması I: Ahmet Haşim", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C.28, S.263, Ağustos 1973, s. 296.

AKKAYA, Nevin, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirlerinde Sivas Teması", **Millî Kültür**, Nisan, 1989, s. 64.

AKSAL, Sabahattin Kudret, "Şiir Üstüne", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 12, S. 141, Haziran 1963, s. 482.

AKSAN, Doğan Naci, "Dilbilim Açısından Şiir", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 29, S. 271, Nisan 1974, s. 558.

AKTAŞ, Şerif, "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı I", **Türkiye Günlüğü**, S. 38, Ocak-Şubat 1996.

_____, "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı II", **Türkiye Günlüğü**, S. 39, Mart-Nisan 1996.

_____, "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Mehmet Âkif Ersoy", **Millî Kültür**, S. 65, Haziran 1989.

_____, "Yunus Emre'de Lirizmin Kaynağı", **Millî Kültür**, S.62, Eylül 1988.

AKYÜZ, Kenan, "Hisar İçin", **Hisar**, Mart 1975, s. 135.

_____, "Yeni Türk Edebiyatı", **Türk Ansiklopedisi**, C.32, MEB Devlet Kitapları, Ankara, 1983.

ALVER, Köksal, "Anadoluculuk ve Hilmi Ziya Ülken", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.3, S.1, s.133.

ARAZ, Rıfat, "Türk Şiirinde Türkçenin Estetiği", **Bizim Külliye**, S. 31, Aralık-Ocak-Şubat, 2006-07, s. 45.

_____, "Yavuz Bülent Bakiler'in, "Şaşırdım Kaldım İşte" Şiirine Edebî Bir Yaklaşım: *…Ne Olur Bir Gün Beni Kapında Olsun Dinle*", **Bizim Külliye**, Y.3, S.8, Ocak-Şubat-Mart 2001, s. 67.

BAĞCI, Rıza, "Orhan Veli ve Geleneksel Türk Şiiri", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S.9, 2001, s. 237.

BULUT, Ali, "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.6, 1991, Y.1, s.1.

CANATAK, Mecit, "Cumhuriyet Devri Türk Şiirinde Eski Türk Tarihine Yönelişin Kaynakları", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, S. 651, C. 91, Mart 2006, s. 203.

ÇAĞIN, Sabahattin, "Bâkiler'in Şiirlerinde Anadolu", **Türk Edebiyatı**, Ağustos 1985, s. 142.

ÇALIŞKAN, Adem, "Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Teorik Bir Yaklaşım (1923-1960)", **Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.3, S.10, s. 140.

ÇEKMEGİL, M. Said, "Küçük Asya'nın Çocuğu" **Türk Edebiyatı**, Mayıs 1991, s.40.

ÇETİN, Nurullah, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Milliyetçi Memleket Edebiyatı", **Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.1, Bahar 2010, s.1.

_____, "Çağdaş Türk Şiirinde Gelenekten Yararlanma Meselesine Kavramsal Bir Çerçeve Denemesi", **Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**, S.1, Ocak –Haziran 2009.

_____, "Necip Fazıl Kısakürek ve Şiiri", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 88, S. 642, Haziran 2005, s. 531.

_____, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirinde Ana Hassasiyeti", **Muradiye Dergisi**, Yıl 5 S.20, Güz 2009, s.196.

_____, "Türk Edebiyatında Pastoral Şiir", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 2001/II, S. 600, Aralık 2001, s. 812.

ÇINARLI, Mehmet, "Hisar Dergisi Hakkında", **Hisar**, S. 60, Nisan 1955.

_____, "Hisar'dan Hatıralar", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,** TDK, Mayıs 1987, C. 53, S. 425, s. 304.

DÜNDAR, Murat, "Şiirimizin Anadoluyla Yüzleşmesi Faruk Nafiz Çamlıbel", **Türk Edebiyatı**, S. 298, Ağustos 1998.

ELÇİN, Dilek, "Şair Yavuz Bülent Bâkiler'le Bir Konuşma", **Türk Kültürü**, Yıl 14, S. 160, Şubat 1976, s. 235.

EMECEN, Feridun M., "İstanbul'un Fethi", **Türkler Ansiklopedisi**, C. 9, Ankara 2002, s. 312.

ENGİN, Sabahattin, "Annemin Namazları 'Seninle'den", **Millî Kültür**, Aralık 1987, s. 59.

_____, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Beş Şiiri Üzerinde Bir Tenkit Denemesi", **Millî Kültür**, Temmuz 1991, s. 86.

ERCİLASUN, Bilge, "Edebiyatta Millîlik ve Milliyetçilik", **Türk Kültürü**, S. 300, Yıl 14, Nisan 1988.

ERCİLASUN, Bilge, "Muhteva Bakımından Ahmet Muhip Dıranas'ın Şiirleri", **Millî Kültür**, S. 73, Haziran 1990.

GEÇER, İlhan, "Dergiler I: Hisar", **Türk Kültürü**, Yıl 14, S. 160, Şubat 1976.

_____, "Yeni Yayınlar", **Hisar**, S.90, Haziran 1971, s.29.

GEDİKLİ, Fethi, "Bâkiler'in Şiiri Üstüne", **Türk Edebiyatı**, S.106, Ağustos 1982.

GÖÇGÜN, Önder, "Yunus Emre'de Türkçe Sevgisi", **Türk Kültürü**, S.256, Yıl 22, Ağustos 1984.

GÖHER, Feyzan M., "Türkülerde Motifler", **Türk Yurdu**, C. 30, S. 269, Ocak 2010.

GÜNDOĞDU, Cengiz, "Türk Tasavvuf Kültüründe Bir Şeyhler Ailesi: Şemsî Sivâsîler", **Türkler Ansiklopedisi**, C.11, Ankara 2002, s. 128.

GÜR, Âlim ve KOÇAKOĞLU, Bedia, "Yeni Türk Edebiyatında Kaynak Olarak Poetika", **Turkish Studies**, Vol. 4/1- I Winter, 2009.

HIZLAN, Doğan, "Şiir Kuramı Üzerine", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 10, S. 111, Aralık 1960, s. 125.

HIZLI, Mefail, "Osmanlı Dönemi Bursa Mezarlıkları", **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.8, S.8, 1999.

İNAN AKBEY, Tuğba, "Büyüklerin Karşısında Konuşulmalı-Yavuz Bülent Bâkiler ile Söyleşi", [http://www.gencyaklasim.com/content/view/112/165/], Erişim: 16 Mart 2010.

İNAN, Kenan, "Fatih Sultan Mehmed İstanbul'un Fethi ve Etkileri" **Türkler Ansiklopedisi**, C. 9, Ankara 2002, s.279.

KABAHASANOĞLU, Vahap, "Yavuz Bülent Bâkiler'de Sosyal Tema", **Türk Edebiyatı**, S.73, Kasım 1979.

KABAKLI, Ahmet, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiiri", **Türk Edebiyatı**, Mart 1991, s. 209.

KAPLAN, Mehmet, "Anadolu Gerçeği", **Hisar**, Haziran 1980, s. 271.

KARABEY, Muhsin, "Bâkiler ve Efkârlı Türküler", **Türk Edebiyatı**, Temmuz 1987, s. 165.

KARAER, Cem, "Hisar'ın Kitabı", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,** TDK, C. 2002/II, S. 610, Ekim 2002, s. 877.

KARAER, Mustafa Necati, "Şiir Üzerine Düşünceler ve "Bir Daha" (Munis Faik Ozansoy)", (Kitaplar - Tenkit) **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C.9, S. 102, Mart 1960, s. 326.

KARATAŞ, Turan, "Ana Şairi Yavuz Bülent", **Mina**, Mayıs 1990, s. 15.

_____, "Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirlerinde Anneler ve Babalar..," **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 2001/II, S. 595, Temmuz 2001, s. 61.

KIRCA, İhsan Tevfik, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirlerinde Anadolu Teması "Yeniden Fethetmek Anadolu'yu" ", **Türk Edebiyatı**, S. 278, Aralık 1996.

KOÇİN, Abdulhakim, "Ölüm Gerçeğinin Türk Kültürüne ve Anadolu Türk Şiirine Yansıması", **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 4, S.5, 2003/2, s. 135.

KORKMAZ, Zeynep, "Türk Dilinde Birlik İlkesi ve Dayandığı Temeller", **Türk Kültürü**, S.368, Aralık 1993, s.717.

KÖPRÜLÜ, Sadun, "Mesut Barzani ve Erbil Katliamı", [http://www.turkmensani.com/haberler/koseyazisi.aspx?dil=1055&metin=2009083112], Erişim Tarihi: 25.05.2010

KÖRÜKÇÜ, Muhtar, "İki Şiir Kitabı: Duvak-Gerçek", **Hisar**, S. 96, Aralık 1971, s.18.

KUDRET, Cevdet, "Şiir ve Musiki", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C.11, S. 128, Mayıs 1962, s. 667.

KUKUL, Halistin, "Arif Nihat Asya'nın Şiirlerinde Vatan Düşüncesi", **Millî Kültür**, S.61, Haziran 1988.

_____, "Necip Fazıl'ın Şiirlerinde Ölüm", **Türk Edebiyatı**, S.273, Temmuz 1996.

KURAN, Ercüment, "Türk Milliyetçiliğinin Doğuşunda Şairlerin Tesiri", **Millî Kültür**, Yıl 1, C. I, S.1, Ocak 1977.

KUŞAT, Ali, "Fatih Sultan Mehmet'in Kişiliği ve Fetihteki Rolü", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.14, Yıl 2003/I, s.131.

MUZ, Burhanettin, "Şairlik Üzerine", **Hisar**, S. 111, Mart 1973.

NARLI, Mehmet, "Hisarcılar", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 2001/II, S. 598, 50. Yıl Özel Sayısı, Ekim 2001, s. 462.

ONUK, Taciser, "Folklor Sanat İlişkileri", **Millî Kültür**, S. 58, Eylül 1987.

ÖRGEN, Ertan, "Yeni Türk Şiiri ve Gelenek İlişkisinde Kaynaklar", **Turkish Studies**, Vol.4/1-II, Winter 2009.

ÖZARSLAN, Metin, "Geleneksel Müzik ve Türküler Üzerine", **Türk Yurdu**, C. 30, S. 269 Ocak 2010, s.53.

ÖZBAY, Hüseyin, "Hisar'ın Düşündürdükleri", **Türk Edebiyatı**, S.120. Ekim 1983, s.48.

ÖZBEK, Mehmet, "Türkü Deyip De Geçme Tanı", **Türk Yurdu**, C. 30, S. 269, Ocak 2010, s.19.

ÖZCAN, Mustafa, "Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Çocuklar", **Millî Kültür**, S. 61, Haziran 1988.

ÖZKAN, İsa, "Ergenekon Destanı Hakkında", **Türk Yurdu**, C. 29, S. 265, Eylül 2009.

ÖZÜNLÜ, Ünsal, "Şiir Dilinde Sapmalar", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,** TDK, C.45, S. 368, Ağustos 1982, s. 77.

PAMİR, Tahir, "Anadoluculuk ve Millî Edebiyat", **Yeditepe**, S.128, Nisan 1957, s. 2.

PARMAKSIZ, Mehmet Nuri, "Yavuz Bülent Bakiler ile Dil ve Şiir Üzerine", **Edebiyat Otağı**, Yıl 3, S. 37, Ekim 2008, s. 12.

SAATÇİ, Suphi, "Kerkük Katliamı (14 Temmuz 1959)", **Türk Yurdu**, C. 26, S. 228, Ağustos 2006.

SAĞLAM, Nuri, "Faruk Nafiz'in "Memleketçi" Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı", **Journal of Turkish Studies**, Vol. 30/III, Harvard University Press, 2006, s. 71.

SATOĞLU, Abdullah, "Zamanından Günümüze Kadar Türk Şiirinde Mimar Sinan", **Millî Kültür**, S.61, Haziran 1988.

SATOĞLU, Abdullah, "Şiir Dünyamızda Halil Soyuer", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 87, S. 627, Mart 2004, s. 259.

SOYTÜRK, Abdullah, "Şiir ve Vatan Sevgisi", **Millî Kültür**, S. 50, Eylül 1985.

STANKIEWICZ, Edward, "Dilbilim ve Şiir Dilinin İncelenmesi", Çev. Ahmet Kocaman, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C.41, S. 348, Aralık 1980, s. 545.

TEOMAN, Sabahattin, "Şiir Üstüne Çeşitlemeler", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C.24, S. 237, Haziran 1971,s. 196.

TEVFİKOĞLU, Muhtar, "Şiir Dili ve Yahya Kemal", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 1994/I, S. 507, Mart 1994,s. 191.

TOGAN, Zeki Velidi, "Bozkurt Efsanesi", **Türkler Ansiklopedisi**, C. 3, Ankara 2002, s. 544.

TOZ, Hıfzı, "Hisar Şairlerinde Tarih ve Mazi Fikri", **Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, S.4, 2000, s. 339.

TUNÇ, Gökhan, "Beş Hececilerin Şiirlerine Kaynak Olarak Anadolu Köyleri", **Turkish Studies**, Vol. 4/1-II, Winter 2009.

TURAL, Sadık Kemal, "Millî Bilinç ve Şiir Üzerine", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C.90, S. 645, Eylül 2005, s. 205.

TURİNAY, Necmettin, "Bir Boşluğu Vurgulamak", **Türk Edebiyatı**, S.120, Ekim 1983, s.30.

_____, "Hisar İçin Ne Dediler?", **Türk Edebiyatı**, S.120, Ekim 1983, s.51.

_____, "Hisar'ın Künyesi", **Türk Edebiyatı**, S.120. Ekim 1983, s.38.

_____, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Görüşleri", **Türk Edebiyatı**, S. 120, Ekim 1983, s.44.

TUTAR, Hasan, "Tarihte ve Mitolojide Nevruz", **Türkler Ansiklopedisi**, C. 3, Ankara 2002, s.611.

TÜZER, İbrahim, "Yavuz Bülent Bakiler İle Hayatı, Şiirleri ve Kültür Coğrafyamız Üzerine Bir Söyleşi", **Türk Yurdu**, S. 267, Kasım 2009, s. 43.

_____, "Yavuz Bülent Bakiler'in Çağdaş Türk Şiiri İçerisindeki Yeri", **Erciyes Dergisi**, S. 255, 1999.

UÇAROL, Tuncer, "İyi Bir Şiir Kitabının Özellikleri", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,** TDK, C. 38, S. 324, Dil Yazıları [Özel Sayısı], Eylül 1978, s. 395.

URAL, Orhan, "Tahsin Saraç'ın Şiirlerinde Yürek, Renk, Yalnızlık ve Anadolu", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 26, S. 249, Haziran 1972, s. 222.

UYGUNER, Muzaffer, "Cumhuriyet Döneminde Halk Şiiri", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 29, S. 266, Kasım 1973, s. 104.

_____, "Günümüz Halk Şiirine Bakış", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK, C. 19, S. 207, Aralık 1968, s. 527.

ÜNVER, A. Süheyl, "İlim ve Sanat Tarihimizde Fâtih Sultan Mehmed", **Türkler Ansiklopedisi**, C. 11, Ankara 2002, s. 210.

WELLEK, René, "Biçembilgisi, Şiir Sanatı ve Eleştiri", çeviren: Ahmet Kocaman, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,** TDK, C. 40, S. 339, Aralık 1979, s. 338.

YALÇIN, Alemdar, "Bâkiler'in Şiirlerinde Mazi Fikri", **Hisar**, S. 262, Eylül 1979.

_____, "Hisar Şairlerimizin Otuz Yılı", **Hisar**, S. 270, Mayıs 1980.

YARDIM, Ali, "Türk'ün Şeref Madalyası: Fetih Hadîsi", **Türkler Ansiklopedisi**, C.11, Ankara 2002, s. 90.

YILDIRIM, Dursun, "Ergenekon Destanı", **Türkler Ansiklopedisi**, C. 3, Ankara 2002, s. 527.

_____, "Yirminci Yüzyıl Türk Edebiyatı (Tarihî ve Edebî Açıdan Bir Bakış) [1]", **Türk Yurdu**, C.21, S.165, Mayıs 2001.

_____, "Yirminci Yüzyıl Türk Edebiyatı (Tarihî ve Edebî Açıdan Bir Bakış) [2]", **Türk Yurdu**, C.21, S.166, Haziran 2001.

YILDIZ, Saadettin, "Yavuz Bülent Bâkiler'de Çocukluk Günlerine Özlem", **Millî Kültür**, Haziran 1990, s. 73.

_____, "Yavuz Bülent Bâkiler'in 'Onlar' Şiiri Üzerine Notlar", **Çanakkale Eğitim Yüksekokulu Araştırma Dergisi**, C.2, S.1, 1991.

YILMAZ, Ayşe, "Türkçemizin Uyanık Bekçisi, Hassasiyetler Şairi Yavuz Bülent Bakiler'le", **Edebdağ**, Yıl 1, S. 2, Ocak-Şubat 2009, s. 3.

2.3 Tezler

AKYOL, Gizem, **Cahit Külebi ve Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir, 2005.

ÖZCAN, Hidayet, **Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiir Anlayışı ve Şiirindeki Tezahürler**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1996.

EK I

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER İLE SÖYLEŞİ

Bu söyleşi Yavuz Bülent Bakiler'le 12.04.2010 tarihinde saat 14:30-16:00 arasında Türk Edebiyatı Vakfı'nın binasında yapılmıştır.

Öncelikle yaşam öykünüzden bahseder misiniz? Yavuz Bülent Bâkiler'i kendi ağzından tanıyabilir miyiz?

Tabi. 23 Nisan 1936 tarihinde Sivas'ta doğdum. İlkokulu ve ortaokulu Sivas'ta okudum. Babamın memuriyeti dolayısıyla liseyi Sivas'ta, Gaziantep'te ve Malatya'da tamamladım. 1955 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydımı yaptırdım. 1960 yılında Hukuk Fakültesinden diploma aldım. Askerliğimi Çankaya'da Muhafız Alayında ikmal ettim. Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nda yaptım. Askerlikten sonra bir süre "Yeni İstanbul" gazetesinde meclis muhabiri olarak çalıştım ve avukatlık stajımı tamamlamaya gayret ettim. Sonra 1964-1968 yılları arasında Ankara Radyosu'nda Program Dairesi Başkanlığı'nda çalıştım. Radyodan istifa ettim. Sivas'a geldim. Bir süre Sivas'ta avukatlık yaptım. Sonra avukatlığı beceremedim, başaramadım. Mizacımın avukatlık yapmaya müsait olmadığını gördüm. Tekrar Ankara'ya döndüm. Bir yıl Başbakanlık Tarım Reformu Müsteşarlığı'nda hukuk müşaviri olarak çalıştım. Sonra Şaban Karataş'ın genel müdürlüğü zamanında TRT Ankara Televizyonu'na program yapımcısı olarak girdim. 1975 yılına kadar orada hizmet verdim. 1975 yılında Kültür Bakanlığı'na Müsteşar Yardımcısı olarak tayinim çıktı. 1975 yılından 1980 yılına kadar Kültür Bakanlığında çalıştım. 12 Eylül darbesinden sonra bakanlık müşavirliğine alındım. Fikri Durmuş'un kültür bakanlığı zamanında Batman'a sürülmek istendim. Gitmedim, Başbakan Süleyman Demirel bana sahip çıktı ve Başbakanlık'a Başbakanlık Müşaviri olarak aldı. 1995 yılında Başbakanlık Müşavirliğinden kendi isteğimle emekliye ayrıldım. Hayat hikâyem kısaca böyle.

Şiir yazmaya nasıl başladınız? Bu konuda sizi kimler cesaretlendirdi ve kimlerin şiiriniz üzerinde tesirleri oldu?

Şiir yazmaya Sivas'ta çocukluk yıllarında başladım. Daha doğrusu heves duydum. Sivas, halk şiirimizin ve halk şairlerimizin harman olduğu bir bölgedir. Cumhuriyet Üniversitesi'nden değerli dostum Doğan Kaya'nın yapmış olduğu bir araştırmaya göre -5 cilt halinde yayımlanmıştır- Sivas'ta aşağı yukarı 250 civarında halk şairi yaşamıştır. Türkiye'nin hiçbir şehrinde bu kadar büyük bir halk şairi kitlesini görmüyoruz. Benim çocukluk yıllarımda Sivas'ta halk şiirleri sazlarını omuzlarına vurarak mahalle mahalle dolaşıp birkaç kuruş karşılığında türküler çalıp söylerlerdi. Biz de mahallenin çocukları olarak onların arkalarına takılırdık. Ben de o halk şairleri gibi vezinli, kafiyeli sözler, şiirler yazmaya heveslendim. Akşam annemin yanına yer yatağımı sererdim. Annemin bana anlatmış olduğu masallarda halk şairlerimizin çalıp söylediği türkülere benzer türküler vardır. Dışarda halk şairlerinin türküleri, içerde annemin masalları ve türküleri beni şiire doğru çekmeye başladı. Nihayet ilkokulun dördüncü sınıfında, sınıf öğretmenimiz Makbule Yurderi bir duvar gazetesi çıkaracağımızı, bu duvar gazetesine şiir ve yazı yazmak isteyen kimselerin şiirlerini ve yazılarını getirmelerini söyledi. Ben de Sivas üzerine bir şiir yazdım ve götürdüm. Böylece şiir dünyasına adımımı atmış oldum. Çok derme çatma, çok saçma sapan vezinli ve kafiyeli şiirler yazdım. Bu halk tarzında yazmış olduğum şiirler 1953 yılına kadar devam etti. 1953 yılında kız kardeşimin bir elektrik kazasında vefatından sonra çok sık kabristana gitmeye başladım ve onun mezarı başında yine kafiyeli fakat serbest vezinli şiirler yazdım. Bunları İstanbul dergilerine gönderdim. O yıllarda İstanbul'da çıkan "Türk Sanatı" dergisi bu şiirlerimi yayımladı. Renginin sahibi Abidin Mümtaz Kısakürek çok mültefit bir mektupla beni cesaretlendirdi. 1953 yılından bu güne kadar yazılarım çeşitli İstanbul dergilerinde çıkıyor.

Şimdiye kadar bulunduğunuz kültür ve sanat çevrelerini nasıl tanımlarsınız? Sırasıyla hangi dergilerde şiirlerinizi yayımladınız?

Benim şiirlerim öyle çeşitli dergilerde yayınlanmadı doğrusu. Önce şiirlerim İstanbul'da çıkan "Türk Sanatı" dergisinde yer aldı. Sonra bazı şiirlerim "Türk Yurdu" dergisinde yer aldı. Sonra bazı şiirlerim "Toprak" dergisinde çıktı. Ankara'da bulunmuş olduğum yıllarda daha çok "Hisar" dergisinde yazdım. Türk Edebiyatı yayınları tarafından çıkarılan "Türk Edebiyatı" dergisinde yazılarım ve şiirlerim yayımlandı. Bunların dışında bazı ufak tefek dergilerde şiirlerimin yayımlanması söz konusudur ama doğrusu onların isimlerini şu anda hatırlayamıyorum, söyleyemiyorum. Ben çok sık ve çok bol şiir yazan bir kimse değilim. Biraz zaman içerisinde şiirlerimi ortaya koyuyorum. O bakımdan birkaç dergide şiirlerim yayımlandı dersem daha doğru bir ifade kullanmış olurum. Kimlerin tesiri altında kaldığımı söylüyorsunuz. Ben 10 yaşımdan itibaren "Büyük Doğu" dergisini okumaya başladım. Bilerek, isteyerek ve severek değil. Babam bütün dinî ve millî dergilerin abonelerindendi. Alıp eve getirdiği dergileri ücret mukabilinde bana okutuyordu. Ücret mukabili deyince şunu kastediyorum; yani bir dergiyi aşağı yukarı başından sonuna kadar okutuyor, sonra da bana yeleğinin cebinden çıkarıp 5 kuruş uzatıyordu. Ben önceleri 5 kuruşları almak için "Büyük Doğu" mecmualarını okuyordum. Sonra zamanla Büyük Doğu'nun tiryakisi oldum ve Necip Fâzıl'ın çok tesiri altında kaldım. Necip Fâzıl'ın, Ârif Nihat Asya'nın çok tesiri altında kaldığımı söyleyebilirim. Zaten benim şiirlerimi inceleyenler de Ârif Nihat ve Necip Fâzıl çizgisi üzerinden hareket ettiğimi, daha sonra kendime has çizgiyi bulduğumu söylüyorlar. Bunun yanında bizim Cumhuriyet devri şairlerimizden de etkilendiğimi söyleyebilirim. Zaten öyle bir etki alanına girmemek mümkün değildir. İster istemez okuyucu tesir altında kalıyor.

Şiirlerinizi yüreğinizi ortaya koyarak yazıyorsunuz. İçinizden geldiği gibi, yüreğinizde ne varsa şiirinize o yansıyor. Peki, şiirinizde yaşam öykünüzün etkisi ne kadardır?

Evet. Bu yaşam öyküsü dediğimiz hayat hikâyesi mi? Ben yeni Türkçeyi bilmediğim için bunalıyorum biraz. Yüzde yüz neyi hissediyorsam onu ortaya koyuyorum. Bu bakımdan şiirlerimde kendi hayatım, kendi yaşayışım, kendi acılarım, kendi sevinçlerim boy vermiş oluyor. Yani, ısmarlama şiir yazmıyorum. Şunun, bunun tavsiyelerine göre de şiir yazıyor değilim. Ne hissediyorsam ne yaşıyorsam onu koyuyorum ortaya. O bakımdan hayatım, şiirlerime zaman zaman yansımaya başlıyor.

"Yine Benim" adlı şiirinizi sizin şiir sanatınızın bir nevi bildirisi kabul etmemiz mümkün müdür?

Tabi, mümkündür evet.

Şiirlerinize kronolojik olarak bakıldığında önce bireysel konuları, sonra Sivas'tan hareketle bütün Anadolu'yu daha sonra da bütün bir Türk coğrafyasını ele aldığınızı görüyoruz. Nitekim Ahmet Kabaklı da böyle söylüyor. Bu değişimi Bâkiler şiirinin tekâmülü kabul edebilir miyiz?

Elbette her şairin bir tekâmül çizgisi vardır. Ben de gençlik yıllarımda gurbet şiirleri, aşk şiirleri, ölüm şiirleri yazdım. Sonra bu şiirlerim 1968 yılına kadar böyle devam etti. 1968 yılında Ankara Radyosu'ndan ayrılarak Sivas'a geldim. Avukatlık mesleğine başladım. Orada kendi milletimi, kendi halkımı çok yakından görme, tanıma fırsatı buldum ve ister istemez Anadolu'nun çeşitli meselelerini şiirlerime aksettirmeye çalıştım. Siz daha sonra şiirlerimde bütün Türk Dünyası'nı ilgilendiren bir takım örneklerin yer aldığını söylüyorsunuz. Benim ilk şiir kitabımda da Türk Dünyası ile ilgili şiirler vardır. Mesela "Unuttuğumuz İnsanlar" şiiri böyledir, mesela "Ben Doğuluyum" şiiri tamamen bir Turan şiiridir. Evet, bu şiirlerle Türk Dünyası'na

olan bakışımı ortaya koydum. Fakat zamanla Türk Dünyası'yla ilgili çalışmalarım artınca, o konudaki yeni şiirlerim de ortaya çıkmaya başladı.

Aşk konulu şiirlerinizde yalnızlıktan şikâyetçi olan, gurbette memleket hasretiyle, aşkın verdiği acıyla yüreği sitemle, acıyla dolmuş, sevgilisine karşı çekingen bir Anadolu delikanlısı var. Niçin böyle bir aşk söz konusu? Mutlu bir aşk mümkün değil miydi?

Ben mutlu bir aşk yaşamadım ki onu yazayım. Ben Ankara'ya geldiğim zaman kızları gökyüzünden zembille inen melekler olarak düşünüyordum ve ilk defa onlarla yakından temasım üniversite yıllarımda oldu. Ama üniversite yıllarında yakınlık duyduğum hatta diyebilirim ki âşık olduğum kimselere bu duygularımı açıklayamadım, söyleyemedim. Hep kendi içimde kaldı bunlar. İçimdeki bu duygularımı şiirlerime dökmeye çalıştım. O bakımdan şiirlerimde görmüş olduğunuz hava, gençlik yıllarımda doğrudan doğruya benim yaşamış olduğum halet-i ruhiyeyi ortaya koyuyor, bir ikincisi ben şiirde ve nesirde kadını gerçekten yüce bir varlık olarak düşündüm. Kadını hiçbir zaman bir et olarak düşünmedim, bir cinsiyet olarak ele almadım. Bunu da şiirlerimde mümkün olduğu kadar ortaya koymaya çalıştım.

Bir diğer dikkati çeken husus ise şiirlerinizde yaygın olarak kullandığınız kelimeler. Özellikle "Türkü" kelimesi şiirinizin geneline yayılmış durumda. "Destan" ve "destan yazmak" da öyle. Bu hassasiyetinizin ve tercihinizin sebebini açıklar mısınız?

Şimdi bir söz var Anadolu'da biz deriz ki: "Atı atın yanına bağla; ya huyundan ya tüyünden." Benim bütün çocukluk yıllarım hep türküler dinleyerek geçti ve ben Türkiye'nin bir takım meselelerini türküler dinleyerek öğrendim. Dolayısıyla ben yaşamış olduğum havayı da kendi şiirlerime aksettirdim. Bunları bilerek yapmadım. Bunları gayr-ı ihtiyarî olarak ortaya koydum. Belirli bir zaman sonra sizin gözünüzle şiirlerime baktığım zaman "türkü" kelimesini çok kullandığımı gördüm. Âşık Veysel'in bir şiiri var. Diyor ki o şiirde;

Türküz Türkler yoldaşımız.

Hesaba gelmez yaşımız.

Nerde olsa savaşımız.

Türküz Türkü çağırırız.

Bizim milletimizin hayatında türkünün çok büyük bir yeri vardır. Biz ölülerimize türkü söyleriz, askere gittiğimiz zaman türkü söyleriz, gurbete düştüğümüz zaman türkü söyleriz, bir acımız olduğu zaman türkü söyleriz, bir sevincimiz olduğu zaman türkü söyleriz. Yani biz Türk Milleti olarak türkülerle yaşayan bir milletiz. Ben de bunun biraz fazla tesiri altında kaldım ve şiirlerimde ister istemez türküyü adeta bir fon olarak kullandım.

"Gel" adlı şiirinizde de sevgilinizin gözlerini "Japon türküleri"ne benzetiyorsunuz. Bu imge, okura bir şeyler çağrıştırıyor ancak işin aslını sizden duymak isteriz. Neden "Japon türküleri"?

Japon Türkülerini, biraz kendisi tip bakımından Japonlara benzetiyordu, onu gördüğüm zaman hayalimde aklımda bir Japon kızı beliriyordu. Benim şiirlerimde benzetmeler çoktur. Benzetmeler zaman zaman birinci plana geçmektedir. Bu bakımdan o beğendiğim, sevdiğim kızın gözlerini de Japon türkülerine benzettim. . Japon türkülerinde bir yanıklık vardır, bir hasret vardır, bir acı vardır, bir feryat vardır adeta. Ben Japonca'yı katiyyen bilmiyorum ama o tek heceli mısralardan, hecelerden ibaret Japon türkülerini dinlediğim zaman, o türkülerde acıyı hissediyorum. Ben de sevdiğim kızın gözlerine baktığım zaman o acıyı yaşadığım için onu şiirime aktarmaya çalışmıştım.

Turan Karataş sizi "Ana Şairi" olarak adlandırıyor. Gerçekten şiirinizde analara oldukça geniş bir yer veriyorsunuz. Bu ana duyarlılığı nasıl ortaya

çıktı? Anaların kültürümüzdeki ve toplumumuzdaki önemini nasıl ifade edersiniz?

Bu tespit, doğru bir tespit. Türk Edebiyatı'nda ana üzerine en çok şiir yazan adam benim. Bunu, annelerle ilgili şiirleri bir antolojide topladığım zaman gördüm. Baktım ki bizim çok meşhur şairlerimizin anneleri üzerine ya bir şiirleri var, ya hiç şiirleri yok. O bakımdan iddia ile söylüyorum. Türk şiirinde ana üzerine en çok şiir yazan iki kişi var; biri Ârif Nihat Asya, ötekisi de benim. Bu şiirleri yazmamın, bizim annelerle ilgili bir destanımızın büyük rolü olmuştur. Bunu anlatmak istiyorum. Yedek subaylığımı ben Ankara'da Çankaya'da Cumurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nda yaptım. Benim bir askerim vardı ismi Kemal Sarı'ydı. Bu çok terbiyeli, çok edepli bir çocuktu. Bana herhangi bir meselesiyle ilgili olarak konuştuğu zaman yüzü böyle alev alev yanıyordu. O bakımdan ben ona "Kırmızı Kemal" diyordum. Bir gün bu kırmızı Kemal bana geldi ve dedi ki "Komutanım annem gelmiş memleketten haber salmış gelsin görüşelim diye. Bölük kumandanına çıktım, bana izin vermedi. Siz beni anneme gönderir misiniz?" dedi. Ee tabi bölük kumandanının bulunduğu yerde takım kumandanının ismi geçmez, bunu Kemal'e söyledim Ama Kemal ısrar etti annesine gitmek hususunda. Ben de ona dedim ki "O zaman bekle Kemal biraz. Alayın servisleri aşağıya insin. Bölük kumandanı aşağıda kalıyordu. Ben bölükte yatıp kalkıyordum. Bölüğün idaresi bana geçtikten sonra ben seni Yıldız sırtlarından annene gönderirim" dedim. Öyle oldu. Bölük kumandanı aşağıya inince, ben duruma hâkim oldum. Bölük çavuşunu çağırdım. Dedim ki "Bu Kemal'e gece saat 12'ya kadar izin veriyorum.12'de geldiği zaman soyunsun ve yatsın. Herhangi bir şikâyete sebebiyet vermeyin. Ben uyanıksam zaten duruma müdahale ederim." dedim. Doğrusu ben, Kemal'e saat 12'ye kadar izin verdiğim halde onun 2'de, 3'te, 4'te geleceğini düşünüyordum. Bunu da mühimsemiyordum. Çünkü sabahleyin saat 8'de eğitime çıkıyorduk. 4'te bile gelse elbisesini giyer, eğitime yetişir diye düşünüyordum. Sonra, ben odamda, takım kumandanı odasında Dostoyevski'nin Suç ve Ceza isimli romanını okurken, gecenin saat 10'unda kapı vuruldu. İçeriye Kemal geldi, girdi. Çok şaşırdım onu karşımda görünce. İki saat önce gelmişti. "Niçin iki saat önce geldin?" diye sordum. Bana ömrümde unutamayacağım bir cevap verdi. Dedi ki: "Komutanım! Ben gittim anneme durumu anlattım. Dedim ki; "Anne bölük komutanına çıktım izin vermedi. Beni sana takım komutanımız Yavuz Bülent

teğmenim gönderdi. Eğer o olmasaydı sana gelmem mümkün olmayacaktı." Ben böyle söyleyince annem bana dedi ki: "Oğlum Kemal, ben anayım oğlum gözün karnı yok ki doysun. Ben sana değil iki saat, değil iki gün, değil iki yıl, bir ömür boyu baksam doyamam. Ben anayım, gözün karnı yok ki doysun."" Bu ifade beni o Çankaya akşamında çok duygulandırdı ve sanmıyorum ki dünyada anne sevgisini bundan daha güzel ifade edecek bir cümle yoktur. "Gözün karnı yok ki doysun. Ben anayım, ben sana bir ömür boyu baksam doyamam." O gece çok duygulandım bundan ve askerin yanında ağlamamak için kendimi zor tuttum. Sonra Kemal çıktıktan sonra bir vicdan muhasebesi yaptım ve dedim ki "Senin annen de sana bu gözlerle bakıyor. Yazdın mı bugüne kadar annene bir anne şiiri?", "Yazmadım", "Utanmıyor musun bundan" dedim. İçimin cevabı şu: "Elbette utanıyorum", "Peki bundan ne zaman sıyrılacaksın?", "Bundan ilk imkânda sıyrılmak istiyorum" dedim ve analar üzerine şiirler yazmaya başladım. Anne şiirlerinin yazılmasında, Kemal'in annesinin vermiş olduğu o cevap, birinci derecede rol oynamıştır diyebilirim.

Gelelim Sivas'a. İkimizin de memleketi olan Sivas, sizin şiirinize en güzel halleriyle yansımış durumda. Bazen yoksulluklarıyla, yoksul çocuklarıyla, gecekondularıyla, bazen de eski Türk evleriyle, madımağıyla, şehir kültürüyle, inancıyla, töresiyle şiirinizde yankılanıyor. Buna mukabil "Sultan Şehir" size vefa gösterdi mi? Sivas'ın mukaddesata sahip ancak talihsiz bir şehir olduğunu düşünüyor musunuz?

Hayır, göstermedi. Talihsiz şehir veya talihli şehir diye bir hükümde bulunmam mümkün değildir. Yalnız, şunu söyleyeyim; Sivas kendi evlatlarına karşı hep uzak durmuştur, hep mesafeli durmuştur. Vefa meselesini şu bakımdan ele aldığınız zaman, ben, siziznle aynı fikirde olduğumu söyleyebilirim Ben Sivas'ta bir takım siyasîlerin ısrarıyla politikaya girdim. Ben Ankara'da radyoda çalışan bir devlet memuruydum ve 30 yaşındaydım. Beni zorla Ankara'dan alıp Sivas'a getirdiler. Ve Sivas'ta beni belediye başkanlığı seçimlerine sokmak istediler. Sonra o seçimlere giremedim çünkü lisede felsefe grubun derslerine ücretli olarak giriyordum. Belki seçim kurulu bunu bozabilir düşüncesiyle belediye seçimlerine giremedim, milletvekili seçimlerine girdim ve ben seçimlerde çok düz bir yol takip

ettim. Katiyyen yolumdan sapmadan, kimseye hakaret etmeden, kimseye yalan söylemeden, delegelere yemek, şarap, kebap, çay ısmarlamadan seçime girdim. Hiçbir grupla da beraber olmadım. Ön seçimlerde beşinci sıradaydım. İlk 4 kazandı, ben kaybettim. Hâlbuki bir önceki seçimde 6 milletvekili çıkarmıştı Sivas. Ondan sonraki seçime girdim yine, ön seçimde 4. sıraya çıktım. İlk 3 kazandı ben kaybettim. Sonraki seçime girdim. 3. sıraya yükseldim. 2 kazandı ben kaybettim. 12 Eylül darbesinden sonra seçime girdim. 2. sıradaydım. 1. kazandı, ben kaybettim. Bu seçim esnasında, mesela Necmettin Erbakan kendi partisinin genel merkezinde bana Sivas'ta Milli Selamet Partisi'ni kurmam için çok ama çok ısrarda bulundu. Yarım saat ısrar etti. Kabul etmedim, hayır dedim. O seçimde MSP 3 milletvekili çıkardı. Eğer ben Milli Selamet Partisi'ne geçmiş olsaydım yüzde yüz Sivas'tan 10 yıllık milletvekiliydim. 12 Eylül'den sonra rahmetli Turgut Özal, sonra ilk sağlık bakanımız olan Halil Şılgın, Sivas'ta Anavatan Partisi'ni benim kurmamı çok istediler. Çünkü ben, Sivas'ta 4 yıl Adalet Partisi il başkanlığı yapmıştım. Onu da kabul etmedim. O seçimde de ANAP 4 milletvekili birden çıkardı. Ben şunu gördüm ki Sivas'ta siyasî hayatta düzgün bir çizgi üzerinde hareket ederseniz, seçmenden belirli bir miktar sizi tutuyor ve umumî olarak büyük seçmen kitlesi sizin yanınızda olmuyor. Bu siyasî hayatta karşılaşmış olduğum bir durum. Bir de bunun yanında vefa konusu da şaşırdığım başka bir konu. Benim yayımlanmış 20 kitabım oldu. Yani bunlardan bir kısmı şiir kitabı, bir kısmı nesir kitapları. Bu 20 kitabımın Türkiye'de tiraj sayısı aşağı yukarı 1 milyona yaklaşmıştır. Benim kitaplarımın Türkiye'de en az ama en az satıldığı şehirlerin başında Sivas geliyor. Bunu bana çok soruyorlar, neden bu böyle, diyorlar. Ben onlara diyorum ki: Sivas kelimenin gerçek manasıyla bir Türk ve Müslüman şehridir. İşgale uğramamıştır. İslamiyet konusunda da hassasiyeti var. Türklük konusunda üstüne düşen herhangi bir gölge yok. Türk'ün ve Müslüman'ın özelliklerinin başında kitap okumama gelmektedir. Evlerimizin %95'i kitapsız ve kütüphanesizdir. Sivas ta Türk ve Müslüman şehri olduğu için, diğer yazarların olduğu gibi benim kitaplarıma da ilgi göstermiyor. Ne yapalım bu bizim çilemiz, bu Türkiye'nin çilesi. Okumamak, kitaptan uzak kalmak. Ben okuyucu kitlesi bakımından doğrusu Türkiye'de şanssız bir insanım. Sivas'ta kitaplarım satılmıyor ama başka şehirlerimizde lüzumundan fazla bir büyük, yakın ilgi görüyorum. O bakımdan bunu bir kader meselesi olarak düşünüyorum ve herhalde

gelecek yıllarda Sivas'ın edebiyat dünyasında daha güzel gelişmeler olacak diye ümit ediyorum.

Anadolu hakkında özellikle fakirliği, cehaleti, bakımsızlığı vurguluyor ve bundan duyduğunuz acıya önemli ölçüde yer veriyorsunuz. Anadolu insanının sıkıntılarını, sorunlarını sorumlu bir aydın ve sanatçı olarak şiirinize taşıyorsunuz. Üstelik ideolojik bir kaygınız da söz konusu değil. Anadolu'ya bu yaklaşımınız konusunda bizi aydınlatır mısınız?

Şimdi benden önceki nesli, yani millî edebiyatımızın temsilcileri Anadolu'ya çok tozpembe ufaklardan bakmışlar. Anadolu'yu çok mükemmel manzaralar içerisinde görmüşler, göstermişler. Mesela;

Sen ne güzel bulursun,

Gezsen Anadolu'yu

Dertlerden Kurtulursun

Gezsen Anadolu'yu

diye başlayan şiirler yazmışlar. Sonra, Türkiye'de bir Marksist cereyana kapılan kimseler de Anadolu'yu tam bir sefalet yurdu olarak görmüşler. Anadolu'nun çok güzel manzaraları var, çok zenginlikleri, güzellikleri var. Anadolu'nun çok yanlış tarafları var, çok fakir, fukara yönleri, çok çirkinlikleri var. Ben Sivas'ta avukatlık yaptığım yıllarda gördüm ki Anadolu'da güzel ve çirkin, doğru ve yanlış, iyi ve kötü, vatansever ve gâfil hepsi yan yana bulunuyor. Mesela Sivas'ta gördüm, Selçuklu İmparatorluğu devrinde yapmış olduğumuz çok muhteşem eserler var. Bunları benim milletim yapmış. Ama o eserlere sırt veren gecekondular da var. Onları da benim milletim yapmış. O da benim milletimin malı, ötekisi de benim milletimin malı. Güzellik ve çirkinlik Anadolu'da yan yana. Ben, şiirlerimde hem millî edebiyatımıza mensup olan kimselerin takınmış olduğu tavrı doğru bulmadım, çünkü yanlışları göstermiyorlardı. Hem de Marksist cereyana mensup olan kimselerin düşünceleriyle hareket etmedim, çünkü onlar da doğruyu göstermiyorlardı. Ben dedim ki, Anadolu

konusunda, ortada ne varsa gerçek olarak onu ortaya koymalıyız. O bakımdan benim şiirlerimde tezek de vardır, karanfil de vardır. Yan yanadır. Güzel de vardır, çirkin de vardır. İmbikten geçmiş kadar pırıl pırıl, tertemiz, vatanperver insanlar da vardır, son derece kaba, cahil, vahşi, hain insanlar da vardır. Bunlar benim memleketimin meseleleridir. Bunlardan birisine göz yummak, kanaatime göre yanlıştır. Ben, gerçekleri olduğu gibi ortaya koymaya çalıştım ve sanıyorum ki Anadolu üzerinde en tutarlı şiir yazan kimselerden birisi de ben oldum.

Şiirinizde Anadolu'nun sadece İzmir ve İstanbul'dan ibaret olmadığını söylüyorsunuz. Ayrıca İstanbul'a karşı da büyük bir sevginizin olduğu âşikar. Hatta "aşkınızın İstanbul'a, özleminizin Sivas'a" olduğunu düşünmedim değil. Bazen sevgilinin gözleri birden İstanbul oluyor, bazen de destan şehir diye övüyorsunuz. Sizin gözünüzde İstanbul'un yerini nasıl değerlendirebiliriz?

Şimdi Atatürk'ün bir sözü var. Atatürk diyor ki: "İstanbul bizim tarihimizin ve medeniyetimizin muhassalasıdır" yani özetidir. İstanbul, Edirne'den sonra uzun asırlar bizim milletimizin başkenti olarak şereflendi. O bakımdan İstanbul'u bilmek, tanımak bizim tarihimizi, medeniyetimizi, insanımızı bilmek, tanımak demektir. Bizim gerçekten pek çok güzelliklerimiz İstanbul'da vücut buldu. Mimarimizi en güzel bir şekilde İstanbul'da bulmak mümkün.Türkçemizi en güzel bir şekilde İstanbul kadınları konuştu. Yaşayışımız, kültürümüz İstanbul'da çiçeklenmeye başladı. O bakımdan İstanbul, Anadolu'yu da aydınlatan bir merkez oldu. Ben, her Anadolu delikanlısı gibi, lisede okuduğum yıllarda, İstanbul'a karşı, okumuş olduğum kitapların da tesiri altında kalarak çok büyük bir yakınlık hissettim. Ve İstanbul'a geldiğim zaman, buralardaki bu ihtişamı, bu güzelliği bütün varlığımla yaşamaya başladım. Zaman zaman da sizin ifade ettiğiniz gibi, sevgilimin gözlerinde birdenbire İstanbul'u görmeye başladım. İstanbul'a olan çok büyük bağlılığım sevgimin bir ifadesidir. İstanbul, bizim yaşayışımızda, tarihimizde çok müstesna yere sahip olan bir başşehirdir.

Sizin İstanbul'un fethi üzerine yazmış olduğunuz şiirleriniz "Harman"da oldukça geniş yer tutuyor. Bir söyleşinizde bu şiirleri müstakil bir kitap haline getirmeyi istediğinizi ifade etmişsiniz. Sizi bu tür şiirler yazmaya iten sebepler nelerdi? "Destanlar İçinde İstanbul" niçin kitaplaşmadı?

Evet, ben 1953 yılında, lisenin 3. sınıfındaydım. O zaman lise 4 sınıftı, 4 yıldı ve 1953, İstanbul Fethi'nin 500. yıl dönümüydü. Dergilerde İstanbul'un fethiyle ilgili şiirler yayımlanıyordu, makaleler yayımlanıyordu. Ben de o sanat ve edebiyat dergilerini okuyordum, dikkatle takip ediyordum. Onların tesiri altında kalıyordum. Fetih şiirlerini okuduğum zaman, ben de içimden fetih şiirleri yazmak ihtiyacını hissediyordum. Babam, bir akşam eve geldiği zaman, masanın üzerine bir şiir kitabı koydu Bu Gökhan Evliyâoğlu'nun "Konstantiniyye Kızılelması" isimli kitabıydı. Daha önce ben o şiirleri "Hareket Mecmuası" nın kapağında okumuştum ve ilk defa hepsini derli toplu olarak o gece masanın üzerinde de buldum. O destan kitabını birkaç defa okudum ve ben de heveslendim fetih şiirleri yazmaya. Bu konuda 15 kadar fetih şiiri yazdım ben. Bu şiirleri çeşitli toplantılarda okudum. Bunlar ilgi ile de takip edildi. Sonra günün birinde, rahmetli Ârif Nihat Asya, bu fetih şiirlerini görmek istedi. Ârif Nihat Asya ile biz "Yeni İstanbul" gazetesinde birlikte çalışıyorduk. O, gazetenin yazarlarındandı, ben de gazetenin meclis muhabiriydim. Bir gün "Şu fetih şiirlerini bana getir." dedi. Aldım, götürdüm. Okumuş, dikkatle okumuş. Sonra geldi birkaç gün sonra aldığı notları ortaya koydu ve bir açıklamada bulundu. Gazetenin yararlarından, değerli kalemlerimizden, o da rahmete kavuştu, Galip Erdem de o toplantıda vardı. Dedi ki "Galip, ben bu Yavuz Bülent'in fetih şiirlerinde en çok Fatih Sultan Mehmet'le ilgili şiirini beğendim. Mükemmel bir şekilde fetih ruhunu ortaya koymuş" dedi. Ben tabi Ârif Nihat Asya'nın bu iltifatından son derece memnun oldum. Şiiri okumamı istedi, okudum. O şiiri kitabımda görmüşsünüzdür. Ama ben şimdi size hatırlatmak babında söylüyorum; o şiir şöyle:

Padişah olduğu belli yerle gök arasında

Boyu posu dal gibi

Bir oturuşu var tepelerde mağrur, korkusuz

Kara bir kartal gibi

Zaferini Hz. Peygamber müjdelemiş

Edirne'den 40 bin yiğitle çıkıp gelmiş

Bıyıkları daha yeni terlemiş

Bakışı masal gibi

Gözlerini yumsa bir an

Bir sigara yoksa sana karşısında duman duman

Birkaç yudum kahve içse fincanında ayan beyan

Bizansı görür fal gibi.

Ben bu kıtayı okuduğum zaman Ârif Nihat Asya dedi ki: "Mükemmel, mükemmel, mükemmel. Fetih ruhu ancak bu kadar anlatılabilir" dedi. Ben tabi onun bu açıklamasından son derece memnun oldum. "Teşekkür ederim hocam" dedim. "Ama çok büyük bir yanlış var Yavuz Bülent" dedi. "Sen burada Fatih'e sigara içirmişsin, kahve içirmişsin" dedi. Cahil olduğum için "Hocam ama ben de sigara kullanmıyorum, kahve içmiyorum, fakat zaman zaman bir sigara tüttürdüğüm oluyor" dedim. "Ama Fatih hiç sigara tüttürmedi" dedi. Ben birkaç örnek verdim. Yani "hocam" dedim. "Fatih Sultan Mehmet Topkapı Sarayı'nın bir bahçesine oturup denize baktığı zaman bir sigara yakmadı mı?" "Yakmadı!" dedi. "Bir yabancı devletin büyükelçisi Fatih'e geldiği zaman ona bir yemek verildiğinde ve ona bir kahve sunulduğunda, Fatih Sultan Mehmet'e de bir kahve gelmedi mi?" dedim. "Gelmedi!" dedi. "Ne biliyorsunuz hocam bu kadar kesin bir şekilde konuşuyorsunuz" dedim. "Oğlum, kahve ve sigara İstanbul'un fethinden 100 yıl sonra bize geldi" dedi. "Fatih Sultan Mehmet, bırak sigara içmeyi, bırak kahve içmeyi, sigaranın ve kahvenin adını bile duymamıştı. Sen nasıl Fatih'e sigara içirirsin, kahve içirirsin? Bu kadar yanlışlık olur mu? Bu kadar saçma sapan ifadeler olur mu? Çıkar o mısraları şiirinden.". Çok şaşırdım. Galip Erdem dedi ki "Hocam bu destan yazıyor, bu tarih yazmıyor ki" dedi. "Galip" dedi. "Doğru dürüst konuş,

destan yazıyorsa gerçeklere uygun yazsın." dedi. "Yarın öyle hücumlarla karşı karşıya kalır ki, çocuğu dışarıya çıkarmazlar.".

Bu konuşma esnasında sigarayı çıkardım şiirden Dedim ki: "Hocam sigarayı çıkardım şiirden." "Nasıl oldu oku bakayım" dedi. Okudum:

Gözlerini yumsa bir an

Çizgi çizgi, duman duman

Birkaç yudum kahve içse fincanında ayan beyan

Bizans'ı görür fal gibi.

"Güzel, kuvvetinden de bir şey kaybetmedi. Kahveyi de çıkaracaksın" dedi. Sonra şiir üzerinde çok durdum ve onu şu hale çevirdim:

Gözlerini yumsa bir an

Çizgi çizgi, duman duman

Birkaç yudum su içse tasından ayan beyan

Bizans'ı görür fal gibi.

Bizim kültürümüzde falcılar umumiyetle suya bakmıyorlar mı? Bundan sonra bir de ayrıca bu şiirlerimde yeniçerileri ata bindirmiştim.

Sivaslı Recep, Bursalı Ömer, Manisalı Fahreddin:

Üç kısrak üstünde üç yeniçeri

Dörtnala at sürerler Bizans üstüne

Kılıç tutar, kalkan tutar, mızrak tutar elleri

Büyük bir yanlış! "Sen burada yeniçerileri nasıl ata bindirirsin" dedi. "Neden binmesin?" dedim. "Yeniçeri ata binmez, yeniçeri yerde çarpışır" dedi. "Sipahi ata biner indir o yeniçerileri attan" dedi. Şiirin ayağı da yeniçeriler, iri, biri, diri, yeri,

geri diye gidiyor. Baktım ki hoca tenkitlerinde haklı. Ben de meseleyi tam bilmediğim için bir takım yanlışlıklar yapmışım. O bakımdan fetih şiirleri yazmaktan korktum. Yeni baştan İstanbul'un fethi ile ilgili kitaplar aldım. Hâlâ evimde, kütüphanenin bir köşesinde 15 kadar fetihle ve Fatih'le ilgili kitap vardır. İşte onları okuyup, yeni baştan, tamamen tarihî kaynaklara dayanan şiirler yazmaya karar verdim. Ârif Hoca'nın o haklı ve sert tenkitlerinden korktuğum için fetih şiirleri yazmaktan vazgeçtim. Yoksa önüme geçmeseydi, beni ikaz etmeseydi belki de bir takım başka yanlışlarım olacaktı ve "Destanlar İçinde İstanbul" adlı şiir kitabım çıkacaktı. Ama hocamın bu tenkitlerini doğru bulduğum için ve korktuğum için fetih şiirleri yazmaktan vazgeçtim. Bakalım, ileride gerçekten bu kitapları yeni baştan okuyup fetih şiirleri yazmam mümkün olacak mı, olmayacak mı? Ama fetih şiirleriyle ilgili böyle bir maceram oldu benim.

Türk dünyasının varlığının bile Türkiye'de henüz tam olarak bilinmediği yıllarda oralarla ilgili yazılar, şiirler yazdınız, şartlar olgunlaştığında ise televizyon programları hazırladınız. Böylece hem büyük bir kültür hizmetinde bulundunuz, hem de şiiriniz bütün Türk dünyasını içine alan Türk-İslâm şiiri olma yolunda genişledi. "Unuttuğumuz İnsanlar" adlı şiirde de bizleri uyarıyordunuz. Sizin bu konuda yaptıklarınızın amacına ulaştığını düşünüyor musunuz?

Hayır, amacına ulaşmamıştır ama bu konuda bizim Türk aydınının, şairimizin, yazarımızın, romancımızın, tiyatrocumuzun, film sanatkârlarımızın daha doğru, daha ciddi bir gayret içerisinde olmaları gerekir. Ben 1950 yılında Sivas'ta Sivas milletvekillerinden, daha sonra Sivas senatörlerinden Rıfat Özten'i dinledim ve onun bir açıklamasından sonra Turancı oldum. Turancı olmak demek dünyadaki bütün Türklerin bir bayrak altında, hür ve müstakil yaşamasını istemek demektir. Benim Turan düşünceleri içerisinde savrulduğum yıllarda, yani 1950 yılından 1991 yılına, rejimin çöktüğü yıla kadar Türkiye dışındaki Türklerle ilgilenmek bir nevi büyük suç idi, macera idi, yanlış bir davranıştı, ırkçılıktı ve Turancılıktı. Ben ilk defa 1980 yılında Türkistan'a gittim, müsteşar yardımcısı olarak gittim. Döndükten sonra "Türkistan Türkistan" isimli kitabımı yazdım. Ondan önce "Üsküp'ten Kosova'ya"

isimli kitabımda Rumeli Türklüğü'nü ortaya koydum. 1991 yılına kadar Sovyet İmparatorluğu çökmeden önce Türkiye dışındaki Türklerle ilgilenmek macera olarak kabul ediliyordu. Irkçılık, Turancılık olarak gösteriliyordu. Ben gittim o toprakları gördüm ve Türk Dünyası ile ilgili 66 programı devlet televizyonundan hazırladım, sundum; 35 programı da Samanyolu Televizyonu'ndan hazırladım ve sundum. Sanıyorum ki bu konuda rekor benim elimdedir. Şimdi ben kendi kanaatimi çok samimi olarak ifade ediyorum. Türk Dünyası ile ilgilenmemek, kelimenin gerçek manasında gaflettir, dalalettir ve ihanettir. Eğer Türkiye, kalkınmak ve çağdaş medeniyet seviyesine yükselmek istiyorsa Batı dünyasından dirsek temasını katiyen koparmamak kaydıyla -çünkü biz ilmi, tekniği, Batı'da almak mecburiyetindeyiz- bütün Türk dünyasıyla siyasî, iktisadî, kültür münasebetleri içerisinde bulunması gerekir. Gerçi, buna bir takım büyük devletler karşı çıkmaktadırlar. Başta Rusya, Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, Yunanistan, İran olmak üzere buna şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Ama bizim devletimizin de vazifesi, aydınımızın da vazifesi, her ne şart altında olursa olsun, onlarla siyasî, iktisadî, kültür münasebetlerini geliştirebilmektir. Türkiye, böyle bir yola girdiği takdirde 10 yıl gibi bir süre içerisinde dünyanın en güçlü devletlerinden birisi haline gelebilir. Şimdi bir Fransız yazarı var, Balzac, diyor ki: "Millet, edebiyatı olan topluluktur". Bizim edebiyatımızın kökleri Türkistan'dadır. Bizim dinî yaşayışımızın kökleri oradadır. Geleneklerimizin, göreneklerimizin kökü oradadır. Halk oyunlarımızın, türkülerimizin kökü oradadır. Dolayısıyla Türkistan'ı bilmek tanımak, kendimizi bilmek tanımak manasına gelir. Ben birtakım kimselerin böyle yaygara koparmalarını, onların Moskova Yeniçerisi olmalarından biliyorum. Yani Moskova'nın tayin ettiği bir takım insanlar, kendi kültür değerleriyle yetiştirdiği kimseler, Türk dünyasının birleşmesini istemiyorlar. Bizim vazifemiz de, bu kabil ihanetlerin önüne geçmektir. Ben "Türkistan Türkistan", "Üsküp'ten Kosova'ya" kitaplarımda ve son yazdığım "Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamarıdır" isimli kitabımda Türk dünyası arasında bu kültür birliğini kendi çağımda sağlamaya çalışan bir kimseyim. Bu münasebetle bana, Azerbaycan'da "Dünya Türklüğü'ne Hizmet Ödülü" verildi. Türkiye'de Başbakanlık TİKA, bana Dünya Türklüğüne Hizmet Ödülü verdi. Başka bazı kurumlardan da benzer ödüller aldım. Kısmet olursa ben İran Türklüğü'nü, Kırım Türklüğü'nü ve Türkistan'da Türkmenistan Türklüğü'nü yazmak düşüncesindeyim. Allah bana ömür verirse, bütün Türk dünyasını bir seyahat

edebiyatıyla ortaya koymaya çalışacağım. Bu Türkiye'nin bugünü ve yarını açısından son derece mühimdir. Kendimizi bilmek bakımından, doğrulmak bakımından son derece önemli bir düşüncedir. Gençlerimizin bu konularda daha hassas davranmalarını temenni ediyorum.

Ölüm, Allah, hatta yer yer tasavvufî içerikli şiirler yazdınız. Sizin bu manevî yöneliminizdeki etkiler nelerdir? Ölüme karşı özgün bir tutumunuz var, ölülerin mutlu olduğunu anlattığınız şiirleriniz var. Bunu da açıklar mısınız?

Şimdi ben son derece mütedeyyin bir ailede büyüdüm. Benim annem beş vakit namazında, niyazında bir insandı. Ben de dinî, İslamî ve millî duygular içerisinde büyüdüm. İslâm'da ölüm bir son bulmak, bitmek, tükenmek, yok olmak değildir. Ölüm, yeni bir dünyaya adım atmaktır. Bunu Mevlânâ da kendi eserlerinde çok doğru ve güzel bir şekilde ortaya koyuyor. İslâm tasavvufunda da bu vardır. O bakımdan bir takım kimseler, benim şiirlerimle ilgili tahlil yaptıkları zaman demişlerdir ki: "Yavuz Bülent'in şiirlerinde ölüm duygusu bir kadife kumaşı içerisindedir." Bizim Marksist şairlerimiz ölümü tamamen yok olmak, bitmek, tükenmek şeklinde düşündükleri için ölümden çok korkmaktadırlar. Ben ölümden katiyen korkan bir insan değilim. Benim için ölüm ve hayat kapının eşiğinden öteki tarafına geçmek gibidir. O bakımdan ben ölümü, İslâm nasıl düşünüyorsa, dinî duygular bize ölüm hakkında, ahiret hakkında nasıl telkinde bulunmuşlarsa onu ortaya koymaya çalışıyorum.

Sizi hep Hisar topluluğunun bir temsilcisi olarak, Hisarcı bir şair olarak tanıdık. Hisar'ın kültür ve edebiyat dünyamıza katkılarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Hisarcılara mensup olmanız münasebetiyle geleneği nasıl yorumluyorsunuz?

Hisar, edebiyatımızda millî çizgiyi takip eden bir sanat ve edebiyat dergisidir. O bakımdan Hisar'da, mesela dil, son derece mühim bir konu olarak ele alınıyordu ve dil yaşayan, canlı bir varlık olarak düşünülüyordu. Biz büyük imparatorluklar

kuran milletiz. Bizim dilimiz kabile dili değildir. Beraber yaşamış olduğumuz milletlerin dilinden, dilimize geçen kelimeler vardır. Bizim dilimizden, yabancı milletlerin dillerine geçen kelimeler olmuştur. O bakımdan, Hisar topluluğu evvel-i emirde millî bir hassasiyet içerisindedir. Dilde tasfiyeli bir zihniyetle hareket etmemiştir, bir ikincisi, Hisar dergisi tam bir tarih şuuru içerisinde meselelere bakmıştır. Bizim aşağı yukarı 3500-4000 yıllık bir tarihimiz vardır ve dünyada büyük imparatorluklar kuran bir milletiz. Tarihçi Yılmaz Öztuna'nın ifadesiyle Osmanlı İmparatorluğu bu kurmuş olduğumuz 117 devletin içerisinde en önde olanlardan birisidir ve Osmanlı İmparatorluğu 14. Yüzyıldan 18. Yüzyıla kadar, dünya üzerinde tam 322 yıl lider devlet olarak yaşamıştır. Böyle dünya üzerinde 322 yıl lider olarak yaşayan ve 1595 yılında 3. Murat devrinde 23 milyon km^2 üzerinde son derece medeni ve adil bir devlet kuran soyumuzdan bizim kopmamız, bizim soyumuza menfî bir nazarla bakmamız mümkün olamaz. O bakımdan Hisar şairleri ve yazarları bir tarih şuurunda hareket etmişlerdir. Dil şuuru yanında tarih şuuruyla hareket etmişlerdir. Bizim İslamiyet'ten önce yaşamış olduğumuz, benimsemiş olduğumuz, gerçi o zamanki inanış Şamanizm'dir ama 950 yılından itibaren milletimiz İslamiyet'e teveccüh etmiştir, dönmüştür ve İslam'la milletimiz daha şereflenmiş, daha güçlenmiş, daha yaygın, daha medeni bir topluluk haline gelmiştir. O bakımdan Hisar yazarlarının İslam'a karşı bakışları da son derece müspettir. Yani dinî bir gerilik meselesi olarak katiyen düşünülmemiştir. Laikliği bir din düşmanlığı veya İslâm'a karşı hasmâne duygular şeklinde ele almamışlardır. Lâikliği din ve vicdan hürriyeti şeklinde düşünmektedir. İnanmayanlara karşı kaba saba davranmaktan uzak kalmışlardır, inananlara karşı da son derece saygılı hareket etmişlerdir. Yani Hisar grubu bizi millet haline getiren bütün maddî ve manevî değerlere bağlı kalmışlar ve yazılarını, şiirlerini o çerçeve içerisinde ortaya koymuşlardır. Ben yaşamış olduğum çevre bakımından, böyle bir muhitten çıktım, geldim. Hisar'ın görüşü, benim annemin, babamın yaşayışına, inanışına katiyyen ters değildi. Şiirlerimde de bu vardır. Nesirlerimde de bu vardır. Hisar bugün kapanan bir dergidir ama ben yine Hisar'ın vakt-ü zamanında benimsemiş olduğu düşüncelerle yaşayan ve hareket eden bir kimseyim. Benim yazılarımda, şiirlerimde dine karşı, Türk topluluğuna karşı, geleneklerimize ve göreneklerimize karşı menfî bir görüş tespit etmek mümkün değildir.

Küçük yaşlardayken televizyonda sizin o kısacık bölümler halinde hazırladığınız "Sözün Doğrusu" adlı programı izlerdik. Daha sonra bu programların metinlerini kitaplaştırarak yayımladınız. Dilimiz hakkındaki hassasiyetinizi nasıl ifade ediyorsunuz? Dilimiz "Kaşgarlı Mahmud'un güzel kâmusu" dediğiniz üzere toplumumuz için birleştirici bir unsur olarak görülebilir mi?

Doğru, tabi. Şimdi içerisinde bulunmuş olduğumuz bu bina taşla, çimentoyla, kireçle, kumla, demirle, ahşapla beraber yapılmış. Bunlar, bu binayı meydana getirmişler. Bunlardan birisi olmadığı zaman, bu bina en basit bir sarsıntıda çökmeye başlar, çöker. Milletleri de milletlerin kültür değerleri meydana getirir. Bu kültür değerlerinin başında dil ve din geliyor. Milletlerin yaşayışında dil ve din çok mühimdir. Bana sorarsanız, bu iki önemli kültür kaynağından hangisi daha önemlidir diye sorarsanız, size hiç tereddüt etmeden derim ki; milletlerin yaşayışında dil, dinden de önde gelmektedir. Neden? Çünkü sevgili Peygamberimizin ifadesi ile din bir nasihattir. O'na sormuşlar "Din nedir ya Resulullah?" demişler, "Din nasihattir" demiş. Doğru, biz bu nasihati neyle yaparız? Biz bu nasihati ancak zengin bir dille ortaya koyabiliriz. Bu bakımdan dil olmadan, dinin inceliklerini, güzelliklerini ortaya koymak mümkün değildir. Benim, televizyonda dinlemiş olduğunuz o 5 dakikalık programlarda, mümkün olduğu kadar Türkçenin inceliklerini, güzelliklerini, önemini ben ortaya koymaya çalıştım. Gerçi bu konuda benden çok daha yetkili, çok daha salâhiyetli olan kimselerin adım atması icap ederdi. Ama onlar o güne kadar çok büyük bir rahatlık içerisinde oldukları için ben ortaya çıkmak mecburiyetinde kaldım. İfade ettiğiniz gibi, bu televizyon konuşmalarını daha sonra iki cilt halinde bir araya getirdim. Bunların bir takım müspet yankıları oldu. Mesela, başka televizyonlarda ve radyolarda dil üzerine programlar yapıldı. Bazı gazetelerde ve dergilerde dil üzerine programlar yapıldı. Fakat bunların kâfi olduğunu söylemek mümkün değil. Çünkü bugün Türkiye'de Türkçe, tam bir kuşatma altındadır ve Türkiye adeta bir sömürge devleti gibi davranmaktadır. İşte sokaklara çıktığınız zaman caddelerimizde, hemen hemen her adım başında yabancı isimlerle açılan iş yerlerini görmektesiniz. Bu çok tehlikeli ve çok kötü bir gidiştir. Devletin buna süratle mani olması icap eder. Türkiye'de işyerleri mutlaka Türkçe kelimelerle açılmalıdır. Bunu halletmek dünyanın en kolay işlerinden birisidir. Bir kanun

çıkarılır, Türkiye'de yabancı kelimelerle işyeri açılamaz, diye, mesele kökünden halledilir. Fakat böyle bir kanun olmadığı için ve bizim insanımız da yaşayış bakımından Batı dünyası karşısında bir aşağılık duygusu içinde bulunduğu için, bu eksiklik devam edip gidiyor. Bunun mutlaka önüne geçmek lazım.

Bir de sözlerimin başında söyledim, büyük imparatorluk kuran bir milletiz. Türk milleti dünden bugüne 117 devlet kurmuştur. Bu 117 devletin 16'sı çok büyük imparatorluklardır, 17'si hanlıklardır, 10'u cumhuriyetlerdir, 38'i beyliklerdir, 32'si devletlerdir. Hepsi 117 ediyor. 117 devlet kuran bir milletiz. Şimdi bu 117 devletin dününü ve bugününü çok zengin bir dille ortaya koyabiliriz. Dünyanın her tarafında insanlar, kelimelerle düşünmekte ve kelimelerle konuşmaktadır. Kelime olmadan bir insanın düşünmesi ve konuşması mümkün değildir. Batı dünyası kelimenin, yani dilin, hem insan hayatında, hem millet hayatında çok büyük bir öneme sahip olduğunu bildiği için ilk eğitimden geçirdiği çocukları bile tam bir lider seviyesi içinde yetiştirmeye çalışmaktadır. Bunu neyle yapmaktadır? Bunu, çocukları çok zengin bir dil dünyasından geçirerek yapmalıdır. Ben, konuyu daha açmak için size söylüyorum. Mesela Batı dünyasında 8 yıllık eğitimden geçen çocukların ders kitaplarında 71000 kelime vardır. Bu rakam Japonya'da 44000'dir, İtalya'da 32000'dir, bu rakam Atatürk'ün ifadesiyle çağdaş medeniyet seviyesine yükselme mecburiyetinde olan Türkiye'de 6-7000 civarındadır. Şimdi 71000 kelimeyle okuyan, düşünen, konuşan, yazan nesillerle, 6-7000 kelimeyle okuyan, yazan, düşünen katiyyen bir olmazlar. İnsanlar arz ettiğim gibi kelimelerle düşünmekte ve kelimelerle konuşmaktadırlar. Biz niye batının gerisindeyiz? Neden? Yani dünya yaratıldığı zaman Cenabı-ı Hak batıdaki kimselerin kafasına 5 kg ağırlığında beyin koymuştur da, bize geldiğinde bu benim cep telefonum büyüklüğünde bir et parçasını mı başımıza atmıştır? Yok öyle bir şey. Batıdaki insanların beyin ağırlığı ne kadarsa, bizim beyin ağırlığımız da o kadar. Ama bizim onlardan ayrılan en farklı tarafımız, bizim dil zenginliği konusunda onların seviyesinde olmamamızdır. Dil zengin olmadıktan sonra, tefekkür olmaz, edebiyat olmaz. Dil zengin olmadıktan sonra, insanlık kolay kolay karanlıklardan sıyrılamaz. Şimdi Türkiye'de çok basit sebepler yüzünden cinayet işleniyor. Neden? Cahil adam çok rahat cinayet işler. Bir tutam ot için bizim insanımız cinayet işler. Yani 25 kuruş için cinayet işler. 18 sene hapishanelerde çürür. Bizim insanımız, yüzüme neden öyle baktın şeklindeki

tartışmadan sonra çeker bıçağını adam öldürür. 18 sene cezaevlerinde çürür, perişan olur. Bütün bunların temelinde cehalet var.

Şiir eğer bu kelime mimarîsi ise, edebiyat kelimelerle ortaya konuluyorsa, dile sahip çıkmak, dili sevdirmek, dili zenginleştirmek gerekir. Ben o televizyon programlarıyla bu konuda bir küçük kibrit yakmak istedim. Ne dereceye kadar başarılı olduğumu bilmiyorum ama müspet neticeler aldığımı düşünüyorum.

Sizin bir Turan şiiriniz olan "Büyük Destan"da Türk-İslâm sentezi düşüncesinin belirgin izlerini bulmak mümkün. Bu konudaki görüşlerinizi açıklar mısınız?

Şimdi, Cenabı-ı Hak bizi, birbirimizi tanıyalım diye ayrı kavimler halinde yaratmış. Allah bizi böyle yaratmış. Allah bizi başka ırkta da yarabilirdi ama biz Türk olarak yaratılmışız. Ben Türk olarak yaratılmamın huzurunu ve gururunu duyuyorum. Etimle, kemiğimle, kanımla ben Türk'üm ama ben inancımla ve imanımla Müslüman'ım. Katiyen İslâm inancından kıl kadar uzakta değilim. Katiyen Türklük gururundan ve şuurundan uzak değilim. O bakımdan benim için milliyetçilik, benim için Turancılık sadece bu iki kaynaktan birisine sahip olmaktan ibaret değil. Hem Türk'e bağlı kalmak, hem İslâm'a bağlı kalmak. Bazı kimseler Türklüğü bir tarafa iterek "Elhamdülillah Müslümanız" diyorlar. Eğer biz İslâm'a hizmet etmek istiyorsak kayıtsız ve şartsız Türk'e sahip çıkmak mecburiyetindeyiz. Çünkü İslâm en çok Türk milletinin ellerinde, omuzlarında yükselmiştir ve yayılmıştır. Eğer biz Türk'e hizmet etmek istiyorsak, o zaman İslâm'ın inceliklerini ve güzelliklerini benimsemek mecburiyetindeyiz. O bakımdan bu iki kaynaktan birisinden uzak kalmak bana göre gafletlerin en büyüğü olur. Ben, yazılarımda ve şiirlerimde, sizin de tespit ettiğiniz gibi, hem Türklüğümle hem de Müslümanlığımla iftihar ederim ve bizim milletimizin geleceğini bu iki kaynağa bağlayan bir düşünce içerisinde bulunuyorum.

Son olarak önümüzdeki hafta 75. yaş gününüzü kutlayacaksınız. Kültür, sanat ve edebiyat dünyamıza 56 yıldır durmaksızın emek veriyorsunuz. Şimdiye kadar yaptıklarınızı göz önünde tuttuğunuzda sanatta amaçladığınız noktaya eriştiğinizi düşünüyor musunuz? Şu an yayımlanmak üzere hazırladığınız başka eserleriniz var mı?

Düşündüklerimi ortaya koyduğumu söyleyemem. Esas bundan sonra yazacağım kitaplarla kendi mefkûremi daha iyi bir şekilde ortaya koyacağıma inanıyorum. Benim bugüne kadar aşağı yukarı 20 kitabım yayımlandı. Bunlardan 4'ü şiir kitabından ibarettir. 96 bin veya 97 bin civarında tiraja ulaştı bu şiir kitaplarım. Nesir kitaplarımla birlikte şiir kitaplarımı dikkate alırsanız, Türkiye'de tiraj sayısı yaklaşık olarak 1 milyona ulaşmış vaziyettedir. Ama ben gençlik yıllarımda zamanımı arzu ettiğim derecede değerlendirmediğim için, şimdi bunun üzüntüsünü duyuyorum. Elimde basılmakta olan bir takım yeni kitaplarım var. Mesela 1944 yılında Türkiye'de ırkçılık ve Turancılık davasının savunmaları elimde bulunuyor. Size gelmeden önce yukarıda o kitabın, savunmaların tashihiyle ve sayfaların düzenlenmesiyle meşguldüm. Sanıyorum ki Sivas'a geldiğim zaman ya kitap tamamen basılmış bitmiş olacaktır veya bir hafta içerisinde yani bu ayın sonuna kadar mutlaka tamamlanmış olacaktır. Şimdi ben Türk dünyasında görmüş olduğum güzellikleri yazmak düşüncesindeyim. İran Türklüğünü yazmak istiyorum, Kırım Türklüğünü yazmak istiyorum. Türkistan Türklüğünü yazmak istiyorum. Bunların yanında hemen hemen bütün Avrupa ülkelerini gördüm. Avrupa'da görmediğim ülke kalmadı. Avrupa'nın dışında İngiltere'ye, Amerika'ya gittim. Çin'e gittim. Afrika ülkelerinde bulundum, Arap topraklarında bulundum. Buralarda gördüklerimi de "Leyleğin Kanadında" ismi altında yazmak düşüncesindeydim ve bunların yanında esas yazmayı düşündüğüm, büyük bir şevkle yazmayı düşündüğüm bir başka kitap daha var. O kitabın ismi "Türk'ün Türk'e Düşmanlığı" olacak. O kitapta Türkiye'deki Alevi-Sünni düşmanlığını ortaya koymaya çalışacağım. Türkiye'de bizim Sünni camia Aleviler'e düşmanlık duyuyor, Alevi camia da bize düşmanlık duyuyor. Bunun temelinde korkunç bir cehalet vardır. Ben 30 yıldan beri bu cereyanların içerisindeyim, bu çalışmaların içerisindeyim. Benim samimi kanaatime göre, Aleviler soy bakımından Türkmen boylarından geliyor, Türk'türler, din bakımından da Müslüman'dırlar. Alevilik İslamiyet'in içerisindeki siyasi bir

gelişmedir. Fakat cehalet yüzünden Türkiye'de öyle bir noktada bulunuyoruz ki, mesela ben konuşmalarımda ve yazılarımda Aleviler soy bakımından Türk, din bakımından Müslüman'dır dediğim için, İstanbul'da yayınlanan bir kocaman Alevi dergisi sayfalarında boydan boya bir manşet attı. O manşette aynen: "Alevi düşmanı Yavuz Bülent Bâkiler'e bütün Alevi aydınlarını cevap vermeye devam ediyoruz" yazıyordu. Niçin? Ben Aleviler soy bakımından Türk, din bakımından Müslümanlar dediğim için. Ben desem ki "Aleviler Türk değil, Müslüman değil" bu lafa başka bir Alevi grup bu konuda rahatsızlık duyacak ve bana antipati duymaya çalışacak. Bunların temelinde korkunç bir cehalet var. Bu cehaleti gidermeden Türkiye'de biz birliği ve beraberliği sağlayamayız, mümkün değil. Bu konuda ben 50 yıldan beri tespitlerimi "Türk'ün Türk'e Düşmanlığı" ismi altında yazmak istiyorum. Bu benim en önemli kitaplarımdan birisi olacak.

Bir de bizim edebiyatımızın ve hem meşrutiyet dünyamızın, Cumhuriyet dünyamızın en büyük âbide şahsiyetlerinden birisi olan Mehmet Âkif merhumla ilgili bir çalışma olacak. Bu kitabımı da "Âkif'in Sesi Yobazın Öfkesi" ismi altında yazmak istiyorum. Çünkü 1986 yılında biz bütün Türkiye çapında bir Âkif yılı kutlamaya çalıştık. Ben 44 vilayette Âkif'i anlatmaya gayret ettim. Gitmiş olduğum şehirlerde gördüm ki bizim aydın bildiğimiz insanlar Âkif'i katiyen tanımıyor, halkımızın da Âkif'e dair hiçbir bilgisi yok. Bizim aydın sandığımız insanlar sanıyorlar ki Mehmet Âkif başındaki fesi çıkarmamak için kaçıp Mısır'a giden bir adamdır. Bunun gerçekle uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü fes İslâm'ın ve Türk'ün bir serpuşu değildir. Fes bize Avrupa'dan geldi. Fesi Frigyalılar ilk defa buldular, kullandılar. Frigyalılar putperest bir kavimdir. Tarih kitaplarında var, ansiklopediler açtığınız zaman göreceksiniz. Frigya kralı Midas'ın eşek kulaklarına benzer kulağı olduğu için o kulakları saklamak babında fesi icat etmişler. Fes, Frigya'dan Roma'ya yayılmış, Roma'dan Fas'a gitmiş. Orada II. Mahmud devrinde bize gelmiş ve II. Mahmud fesi kabul ettiği için halk ona "gâvur padişah" diye bir isim takmış. Fes zorla gelmiş, bizim başımıza geçmiş. II. Mahmud'un inkılâbından aşağı yukarı 100 yıl kadar sonra Atatürk, bu defa Kastamonu'da halkı şapkayla selamladığı için vakt ü zamanında şiddetle fese karşı çıkanlar, bu defa fese sımsıkı sarılmışlar ve şapkaya itiraz etmişler. Âkif'i de şimdi bu taassubun, bu cehaletin içerisinde görmeye, göstermeye çalışıyorlar. Arz ettiğim gibi fesin ne İslâm'la ne

Türklük'le hiçbir ilgisi yoktur. Âkif de Doğu ve Batı dünyasını çok iyi bilen bir insandır. Çok mükemmel bir mütefekkirdir. Meselelerimizi çok iyi bilen bir insandır ve Âkif'e böyle bir yaklaşımda bulunmak beni çok rahatsız ediyor. O bakımdan onunla ilgili böyle bir kitap çıkarmak ta düşüncelerimin başında yer alıyor.

İnşallah yakın zamanda bu kitaplarınızı okuma fırsatı bulabiliriz.

İnşallah.

Bu güzel söyleşi için teşekkür ederim hocam.

Estağfurullah, ben teşekkür ederim. İnşallah muvaffak olursunuz.

ÖZET

AKTAŞ, Atilla, **Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiir Sanatı**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Nurullah Çetin, 318 s.

Bu tez, Hisar topluluğuna mensup bir şair olan Yavuz Bülent Bâkiler'in şiir sanatını ve şiirlerindeki etkileri konu almaktadır. Tezin amacı Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerindeki içerik unsurlarını, şekil özelliklerini ve şiirlerindeki kültürel öğeleri tespit ederek, onun şiir anlayışını ve sanatını ortaya koymaktır.

Bu tezin giriş bölümünde, Bâkiler'in eser verdiği dönemde hâkim olan şiir anlayışları, Hisar topluluğunun özellikleri ve Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde Anadolu'ya yöneliş biçimlerine değinilerek çalışmaya teorik zemin oluşturulmuştur.

Birinci bölümde Bâkiler'in hayatı ve edebî kişiliği, sanat anlayışıyla birlikte ele alınmış ve şairin hayatı ile şiirleri arasındaki bağlara da değinilmiştir. İkinci bölümde ise Bâkiler'in şiirleri konu bakımından sınıflandırılmış ve şiirlerindeki içerik unsurları tespit edilerek örneklendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise Bâkiler'in şiirlerinin biçim özellikleri, dili ve üslûbu incelenmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise Bâkiler'in şiirinin beslendiği dinî ve millî kültürel kaynaklar ve şairin etkilendiği diğer şairlerin, Bâkiler şiirlerindeki izi sürülmüştür. Sonuç bölümünde Bâkiler'in şiirleriyle ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın sonunda Yavuz Bülent Bâkiler'le yapılan bir söyleşiye de yer verilmiştir.

ABSTRACT

AKTAŞ, Atilla, **Poetry of Yavuz Bülent Bâkiler**, Master's Thesis, Advisor: Prof. Nurullah Çetin, 318 p.

This thesis involves the poetry art and poetry effects of Yavuz Bülent Bakiler, member of Hisar community. The purpose of the thesis is to expose his understanding of poetry and art determining the components of Yavuz Bülent Bakiler's poems' content, the properties of his method and the cultural items in his poems.

It has been established a theorical basis mentioning the poetry concept of the era in which Bakiler wrote his work and the drifting methods towards Anatolia of the Turkish Poetry at the Republican period, in the introduction of this thesis.

In the first section, Bakiler's life and literal personality has been approached within his understandig of art and we have refered to the connection between the poet's life his poem's. As for the second section, Bakiler's poem's are classified by subjects and the elemental content's were exemplified. In the third section, Bakiler's poems' features of style, language and tone has been studied. As for he fourth and last section we traced the religious and national cultural sources which Bakiler's poems were fed and the other poets from whom he was inspired in his poetry. At the conclusion part a general review of Bakiler's poems has been made.

At the end of the work, a place has been given to an interview with Yavuz Bülent Bakiler.